VI Edició
2007 - 2009

Avaluació de l'estat de conservació i propostesde gestió de la flora singular del massís del Montgrí i la plana del Baix Ter

Sandra Saura-Mas, Joan Font Garcia i Miquel Jover Benjumea

Toponímia del Terme Municipal de Torroella de Montgrí

Moisès Selfa Sastre

BEQUES DE RECERCA

Joan Torró i Cabratosa

Medi Ambient i Ciències Socials

VI BEQUES DE RECERCA

Joan Torró i Cabratosa

Medi Ambient i Ciències Socials

VI BEQUES DE RECERCA

Joan Torró i Cabratosa

Medi Ambient i Ciències Socials

can Quintana Museu de la Mediterrània

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient i Habitatge
Patronat del Montgrí i l'arxipèlag de les Medes

Ajuntament de Torroella de Montgrí

Crèdits

NÚMERO 1 / DESEMBRE 2009

Edició

Museu de la Mediterrània
Patronat del Montgrí i l'arxipèlag de les Illes Medes

Coordinació

Mapi Carabús i Saballs
Antoni Roviras i Padrós

Disseny gràfic

Roser Bona i Puig
Idea House disseny gràfic

Impressió

Gràfiques del Ter

ISSN: 2013-5939
Dipòsit legal: GI-1077-2009

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient i Habitatge

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació

CÀTEDRA D'ECOSISTEMES LITORALS MEDITERRANIS

Amb la col.laboració de:

Generalitat de Catalunya
Delegació Territorial del Govern a Girona

Diputació de Girona
221 MUNICIPIS

Universitat de Girona

all fm
associació del llibre de la festa major
TORROELLA DE MONTGRÍ

Amb el patrocini de:

"la Caixa"

CAJA MADRID

ENPLATER

ITISA
Garantia de qualitat

Índex

Pròleg 11

Avaluació de l'estat de conservació i propostes de gestió de la flora singular del massís del Montgrí i la plana del Baix Ter
Sandra Saura-Mas, Joan Font Garcia i Miquel Jover Benjumea

· Introducció 15
· Objectius 16
· Àrea d'estudi 17
· Espècies d'estudi 18
· Materials i mètodes 21
· Resultats briòfits (molses i hepàtiques) 29
· Resultats angiospermes 55
· Discussió i conclusions 89
· Bibliografia 96
· Glossari 107

Toponímia del terme municipal de Torroella de Montgrí (Torroella de Montgrí, l'Estartit i les Illes Medes, Sobrestany i la Bolleria)
Moisés Selfa i Sastre

· Presentació 115
· Objectius i abast del present treball 117
· El territori 118
· La llengua 121
· La documentació antiga utilitzada 124
· Els estudis d´onomàstica a Girona 125
· La temàtica de l´enquesta 127
· Pla de treball 128
· Estructura de l´anàlisi toponímica 129
· Arxius i manuscrits 130
· Llista de noms 134
· Bibliografia 279
· Gràfics 283
· Apèndix fotogràfic 285

Pròleg

El coneixement ha estat al llarg de la història un veritable motor de transfomació i progrés social. Sempre ha estat així, però és durant el darrer segle que la democratització de la tecnologia i la universalització de l'accés a aquest coneixement han accelerat el procés de globalització en què ens trobem actualment.

Deia Aristòtil, en parlar de la saviesa, que l'home, per naturalesa, és un tafaner. Precisament la curiositat per conèixer el seu entorn, el funcionament de les coses i l'afany persistent de descoberta ha estat una constant al llarg de la humanitat. El avenços científics, tecnològics i el desenvolupament de les diferents ciències naturals i socials són fruit d'aquesta inquietud.

En aquest context, des de les administracions hem de fer tot el possible per garantir i promoure un coneixement transformador, però també a l'abast de tothom. Ho dic perquè un dels reptes que té la nostra societat és el de generalitzar l'accés al coneixement. Això ens permetrà construir una societat més cohesionada i amb major qualitat de vida.

Una de les maneres de fer-ho consisteix a estimular la recerca i facilitar la seva tasca a les persones que, mogudes per aquest afany de curiositat, aprofundeixen en algun aspecte de la nostra realitat col·lectiva. Aquest és precisament el propòsit que hi ha darrera d'iniciatives com les Beques Joan Torró i Cabratosa, que des del 1997 serveixen per promoure la investigació en l'àmbit més proper del nostre territori. Fruit d'aquesta iniciativa, a hores d'ara podem gaudir d'un ampli bagatge de treballs tan diversos com complementaris, que d'altra banda no haguessin arribat mai a concretar-se.

Una altra de les funcions de les beques és la de donar a conèixer aquests estudis. Per això, la publicació que avui teniu a les mans complementa la feina que s'ha vingut fent fins ara amb la publicació dels treballs premiats dins de la col·lecció Papers del Montgrí i representa un salt de qualitat molt notable ja que li donarà una major dimensió.

Crec que és tan important estimular la recerca, com fomentar la difusió dels seus resultats. En aquest sentit, la feina que es fa des del Museu de la Mediterrània i del seu Centre de Documentació del Montgrí i del Baix Ter és bàsica per a garantir aquesta doble funció, amb la que l'Ajuntament està plenament compromès.

Josep Maria Rufí i Pagès

Alcalde de Torroella de Montgrí - l'Estartit

Des de l'any 1997, amb la primera edició de les Beques de Recerca Joan Torró i Cabratosa, el massís del Montgrí, la plana del Baix Ter i les illes Medes disposen d'una eina extraordinària per generar recerca i contribuir a crear nou coneixement en un territori privilegiat i que és un autèntic laboratori per conèixer el medi natural i la petjada de l'home en aquestes terres.

Sense investigació no es genera nou coneixement i sense coneixement es tendeix a l'estancament i a la repetició dels mateixos discursos. Considerem que la nova informació ha de retornar al territori, ha de suposar un pas endavant en la comprensió del funcionament ecosistèmic d'aquests espais protegits i també en la relació i l'ús actual i passat que n'han fet les diferents civilitzacions que han deixat la seva empremta en aquest territori tant preuat. És en aquest context on situem l'esperit d'aquesta beca que es tradueix en un handicap final de millora en la gestió cap a la sostenibilitat.

Cal destacar la funció rellevant del Centre de Documentació del Montgrí i del Baix Ter, ubicat al Museu de la Mediterrània, en relació a aquesta beca, doncs haurà de custodiar el nou coneixement, dinamitzar-lo entre investigadors i gestors i difondre'l cap a les persones del territori. És en aquest sentit que enguany encetem també un nou conveni de col·laboració entre el Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya i Can Quintana Museu de la Mediterrània per a la consolidació d'aquest centre i la millora en la gestió de la informació.

La beca de recerca Joan Torró i Cabratosa a hores d'ara gaudeix ja d'una trajectòria pròpia i consolidada i com a tal mereix també un reconeixement que volem fer palès encetant el primer volum d'una nova col·lecció pròpia titulada Recerca i Territori que vol contribuir a presentar aquells treballs d'investigació rellevants i que ens donen noves perspectives al coneixement del nostre entorn, que són saba nova per trobar noves respostes a noves preguntes.

Maria Núria Buenaventura i Puig
Directora General del Medi Natural
Departament de Medi Ambient i Habitatge
Generalitat de Catalunya

Avaluació

de l'estat de conservació i propostes de gestió de la flora singular del massís del Montgrí i la plana del Baix Ter

Sandra Saura-Mas, Joan Font Garcia i Miquel Jover Benjumea

Introducció

El massís del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter han estat zones molt estudiades al llarg del temps sobretot pel que fa a la seva flora vascular, ja des de finals del segle XIX i inicis del XX (Bubani 1897-1902; Vayreda 1902) fins a temps més recents (Bolòs & Vigo 1984; Font García & Corominas 2005; Jover 2007; Masip & Polo 1987; Polo & Masip 1987; Vilar et al. 1999). En aquests treballs botànics s'hi recullen un nombre creixent d'espècies i poblacions d'arreu del massís, incloent algunes plantes singulars. Si hom consulta aquests catàlegs i estudis de flora fets fins a l'actualitat destaquen dos grans grups, pel que fa a la seva singularitat florística: els briòfits i les plantes vasculars.

Si bé, tal com ja hem dit, en el cas de plantes vasculars els estudis són nombrosos, això no és així en el cas dels briòfits, sobre els quals fins fa poc hi havia un buit de coneixements molt gran. Només recentment, amb l'aparició de treballs que incloïen aquest grup s'ha omplert aquest buit (Corominas 2003; Corominas & Font García 2005; Jover 2007). Aquesta circumstància és rellevant, ja que en algunes de les comunitats vegetals que es troben al massís del Montgrí els briòfits poden arribar a tenir una presència significativa, superant fins i tot en recobriment i/o biomassa a les plantes vasculars. Aquest seria el cas de les comunitats de codines ombrejades *(Anomodonto-Polypodietum)* o els erms d'all menut *(Allietum chamaemolyos)*, només per citar-ne dos exemples. Així doncs, per tal de disposar d'un correcte coneixement de la diversitat vegetal del territori i el seu estat de conservació també és important considerar els briòfits i no només les plantes vasculars.

El grau d'aïllament, així com també el canvi global al que estan sotmesos els nostres ecosistemes (fragmentació d'ecosistemes, contaminació, canvi climàtic, i un llarg etcètera) poden causar la regressió de les poblacions d'algunes espècies de flora tan a nivell local com global. Sovint, quan es parla d'extincions, de seguida es relaciona amb la desaparició d'una espècie, però una espècie no desapareix de manera sobtada, normalment la seva desaparició a nivell global va precedida d'una extinció esglaonada de les seves poblacions a una escala més local. Així, és important saber en quin estat de conservació estan les poblacions de les espècies catalogades com a rares o amenaçades que trobem en aquesta àrea, així com també les espècies singulars per tal de poder fer una gestió adequada i atorgar-li el grau de prioritat per a la seva conservació.

Són moltes les espècies de flora que es podrien considerar singulars del massís del Montgrí i el Baix Ter degut a característiques molt diverses, ja sigui de distribució, biologia i/o ecologia. Durant aquest estudi hem treballat amb vuit espècies de briòfits i deu espècies d'angiospermes. En cadascun d'aquests dos grups de plantes s'han escollit les espècies d'estudi en funció del seu estat de conservació a nivell català, de la península Ibèrica i mundial, és a dir, s'ha treballat amb les espècies actualment més amenaçades o vulnerables a l'extinció. Cal esmentar, però, que en el cas dels briòfits també s'ha escollit alguna espècie per la seva singularitat de distribució geogràfica.

Objectius

Aquest treball té com a objectiu principal avaluar l'estat de conservació de les espècies vegetals (briòfits i plantes vasculars) que amb els coneixements actuals són considerades singulars o amenaçades dins de l'àrea del massís del Montgrí i el Baix Ter. I més concretament:

- Recopilar les dades pròpies i bibliogràfiques (d'estudis i localitzacions) de les poblacions de les espècies de briòfits i plantes vasculars considerades singulars en l'àrea d'estudi, i fer prospeccions de camp per tal de localitzar noves poblacions.

- Determinar i mesurar les variables que permeten establir l'estat de conservació de les poblacions de cada espècie.

- Descriure l'estat de conservació de l'hàbitat on creixen aquestes plantes i determinar les possibles amenaces per a cadascuna de les poblacions.

- Proposar mesures de gestió per tal d'ajudar a la conservació de les poblacions de les espècies dins el marc de la futura declaració del Parc Natural.

La informació sobre les espècies singulars presents al Montgrí i la plana del Baix Ter és, en alguns casos, molt escassa i no permet inicialment establir la viabilitat de les seves poblacions. Per tant, aquest estudi pretén ajudar a la determinació de l'estat d'aquestes espècies rares o amenaçades a nivell de Catalunya i perfila propostes de gestió, d'actuació i de protecció d'aquestes espècies en el marc de la legislació actual i futura.

Àrea d'estudi

La zona d'estudi es localitza al massís del Montgrí i el Baix Ter (figura 1). Les illes Medes s'han exclòs d'aquest estudi, ja que les plantes vasculars singulars estudiades ja hi són protegides, i se'n coneixen prou bé les poblacions en comparació al massís del Montgrí. Pel que fa a les espècies de briòfits d'aquestes illes, cap d'elles no presenta problemes de conservació o té un interès que en justifiqui una avaluació de l'estat de conservació.

De la majoria de plantes singulars que trobem al massís del Montgrí i al Baix Ter no se'n sap gran cosa del seu estat de conservació i a més no gaudeixen d'especial protecció.

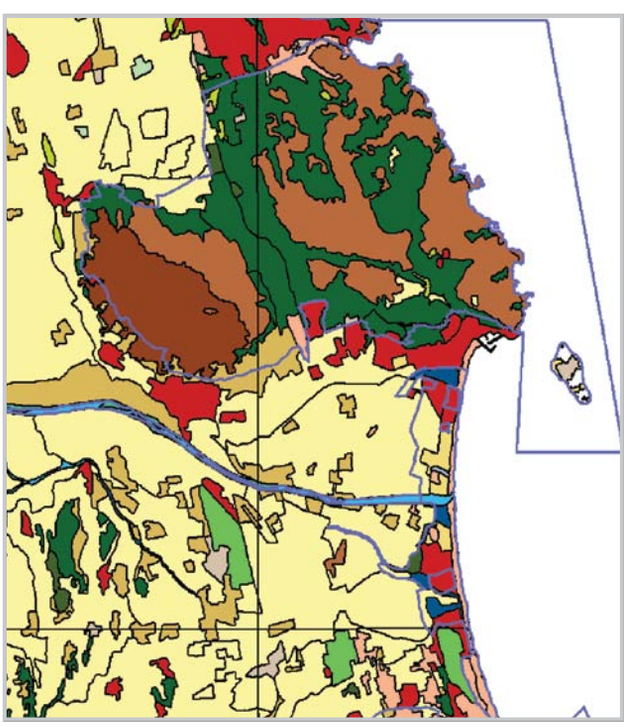

Figura 1. Àrea d'estudi.
Font: Elaboració pròpia a partir de les bases digitals cartogràfiques d'usos del sòl del Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Espècies d'estudi

En aquest treball s'han estudiat espècies pertanyents a dos grans grups vegetals: els briòfits i les plantes vasculars. Aquestes espècies s'han triat per la seva raresa, interès biogeogràfic o estat de conservació ja sigui a nivell local o regional. A continuació s'exposen les espècies d'estudi, acompanyades d'un breu resum de les característiques que defineixen la seva singularitat:

BRIÒFITS

Els principals grups de briòfits són les molses i les hepàtiques, i aquesta part del treball es centra en estudiar aquests dos grups.

Acaulon muticum: Molsa citada a les terres catalanes només a l'Alt Empordà, al Garraf i al Vallespir. A més, es considera en la categoria de "rara a nivell de la península Ibèrica" segons la llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (Sérgio et al. 1994).

Campylopus introflexus: Molsa al·lòctona en expansió a Catalunya i que pot afectar altres espècies de briòfits interessants. Per aquesta raó, cal conèixer i anar controlant les seves poblacions, per avaluar com pot afectar a la brioflora autòctona i si cal prendre alguna mesura de gestió.

Cololejeunea rossetiana: Hepàtica foliosa pròpia de l'entrada d'avencs, poc citada a les comarques de Girona, que només havia estat recol·lectada a la Garrotxa.

Pottiopsis caespitosa: Les úniques cites que existeixen a Catalunya són del Priorat i del Bages, per tant ben allunyades de les comarques gironines. A més, es considera dins la categoria de "rara a nivell de la península Ibèrica" segons la llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (Sérgio et al. 1994).

Rhytidiadelphus triquetrus: Molsa molt freqüent i abundant als boscos humits dels estatges montà i subalpí (rouredes, fagedes, pinedes de pi roig i de pi negre) i que també es pot trobar en alguns boscos humits de la terra baixa (avellanoses, rouredes humides, etc...), però que es molt poc freqüent o manca en muntanyes calcàries de clima mediterrani com el massís del Montgrí.

Thuidium recognitum: Espècie freqüent en boscos de l'estatge montà i també en alzinars a terra baixa, si bé manca o és molt escassa en massissos calcaris de clima sec, com el massís del Montgrí.

Thuidium tamariscinum: Espècie que de la mateixa manera que *Rhytidiadelphus triquetrus* i *Thuidium recognitum* és més aviat pròpia dels boscos humits de l'estatge montà, però que gairebé no es troba en zones de clima mediterrani amb un eixut estival acusat.

Tortella inflexa: Molsa molt poc freqüent a les comarques Gironines, ja que només ha estat citada a l'Alt Empordà. A més, es considerà dins la categoria de "rara a nivell de la península Ibèrica" segons la llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (Sérgio et al. 1994).

PLANTES VASCULARS

Els principals grups de plantes vasculars són les gimnospermes, les falgueres i les plantes amb flor. Aquest estudi es centra en espècies pertanyents a aquest darrer grup.

Arisarum simorrhinum: A les comarques gironines, aquesta planta només està citada a l'àrea del massís del Montgrí. A més es considera una espècie catalogada com a "vulnerable" segons els criteris de la llista vermella de la IUCN (Sáez & Soriano 2000), i segons l'annex 2 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Astragalus tragacantha: A la península Ibèrica només es troba a l'extrem sud-occidental de Portugal (Algarve) i al litoral de les comarques de Girona, des de Cap de Creus fins a les muntanyes de Begur. Aquesta planta es troba protegida a l'espai d'interès natural (EIN) del Montgrí. Creix tant als penya-segats litorals com als sorrals interiors i costaners.

Chamaerops humilis: L'únic indret de les comarques gironines on hi ha presència d'aquesta espècie és al massís del Montgrí. Es troba protegida a l'EIN del Montgrí per ser una localitat aïllada i la més septentrional en la seva distribució a Catalunya.

Euphorbia palustris: A les comarques gironines hi trobem les úniques localitats de tota la península Ibèrica, i a la plana del Baix Ter és un dels punts on la podem trobar. Es considera una espècie catalogada com a "en perill d'extinció" segons els criteris de la llista vermella de la IUCN (Sáez & Soriano 2000), i com a "vulnerable" per l'annex 2 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Limonium revolutum: Es tracta d'un microendemisme restringit al litoral del Baix Empordà. A més es considera una espècie catalogada com a "vulnerable" segons la llista vermella de la IUCN (Sáez & Soriano 2000), i també per l'annex 2 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Phleum arenarium: Actualment les úniques localitats on trobem aquesta espècie a Catalunya són al massís del Montgrí i a l'Escala. No gaudeix de cap tipus de protecció legal.

Prangos trifida: Al massís del Montgrí, trobem la única localitat del principat d'aquesta espècie, que ha estat retrobada recentment després d'haver estat considerada extingida durant molts anys a Catalunya. Actualment no gaudeix de cap tipus de protecció legal.

Sarcocornia perennis subsp. *alpini:* A Catalunya només en trobem a dues localitats, al Baix Empordà i al Delta de l'Ebre. Es considera una espècie protegida i catalogada com a "vulnerable" per l'annex 2 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Silene sedoides: Una de les poques localitats peninsulars la trobem al massís del Montgrí. Es considera una espècie catalogada com a "vulnerable" per l'annex 2 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Stachys maritima: A la península Ibèrica la trobem només a les costes dels Països Catalans. Les úniques poblacions gironines es troben fragmentades entre el Baix i l'Alt Empordà. Al Baix Llobregat també s'han retrobat recentment uns pocs individus d'aquesta labiada (Del Hoyo et al. 2006). Es considera una espècie protegida i catalogada com a "en perill d'extinció" per l'annex 1 del Decret de creació del catàleg de flora amenaçada de Catalunya.

Materials i mètodes

Per a cadascuna de les espècies de briòfits i plantes vasculars estudiades s'ha determinat l'abundància i la distribució al massís del Montgrí i el Baix Ter a través de l'anàlisi de cadascuna de les seves poblacions.

Les característiques que hem estudiat per a cada espècie són les següents:

- Localitats i coordenades geogràfiques on s'han trobat les poblacions
- Nombre de poblacions
- Abundància d'exemplars
- Estructura de la població
- Hàbitat on es fa l'espècie
- Tàxons acompanyants
- Impactes actuals o recents
- Amenaces actuals o futures
- Actuacions i mesures de conservació

A partir de la bibliografia existent (Corominas 2003, Corominas & Font García 2005; Jover 2007) vàrem fer una llista preliminar de les poblacions conegudes al massís del Montgrí i a la plana del Baix Ter de les espècies.

Una vegada localitzades aquestes poblacions, anàvem a visitar-les per tal de fer tot el treball de camp necessari per recopilar la informació i les variables que ens havíem proposat estudiar. A més, també vàrem fer noves prospeccions per tal de localitzar altres poblacions que ens haguessin passat desapercebudes; aquestes prospeccions les fèiem tant a les rodalies de les poblacions conegudes com en localitats que semblaven adients per a acollir aquestes espècies, tenint en compte les característiques ambientals d'aquests indrets.

Per tal de determinar el número d'individus de cada població, hem realitzat censos a partir de parcel·les de mostreig en el cas de poblacions extenses, mentre que quan les poblacions estaven formades per relativament pocs individus (aproximadament menys de 3000) hem fet un comptatge directe. Tot i que s'han fet censos, descripcions de l'hàbitat i elaborat cartografia digital precisa de les diferents subpoblacions, en el present treball les dades i els resultats es mostren de manera resumida. Hem considerat com a subpoblacions, els grups d'individus dins de la població del territori estudiat separats geogràficament i que pensem que tenen un baix intercanvi demogràfic.

En el cas dels briòfits, quan seguíem el mètode de les petites parcel·les de mostreig, per facilitar el recompte utilitzàvem una quadrícula de 56 x 24 cm, dividida en 84 quadradets de 4 cm de costat cadascun (figura 2). D'aquesta manera, podíem comptar el nombre de plantes que hi havia dins de cada quadradet (figura 3), i sumant-los tots podíem saber quantes n'hi havia en aquella unitat de mostreig. Llavors, per saber el nombre total d'individus de la població només ens calia extrapolar a l'àrea total de la població.

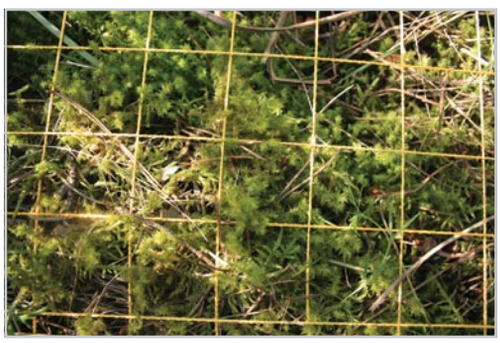

Figures 2 i 3. Quadrícula utilitzada per al recompte de briòfits.

Com que la identificació fiable de moltes espècies de briòfits s'ha de fer al laboratori, sempre ens endúiem una petita mostra, el més completa possible (a ser possible, amb estructures reproductores), per tal de verificar que aquella població correspongués realment a l'espècie que volíem avaluar. També utilitzàvem una petita lupa de camp, de deu augments, per tal de veure si la mostra estava completa i en bon estat (presència de càpsules, bon estat de les diferents parts, etc.). Les mostres les separàvem del substrat amb l'ajuda d'una navalla i les guardàvem dins de sobres de paper.

La identificació al laboratori la fèiem mitjançant microscopi i lupa binocular i amb l'ajuda de claus dicotòmiques contingudes en obres especialitzades. Les obres que hem utilitzat per a la identificació dels briòfits són bàsicament dues: *Flora dels briòfits dels Països Catalans* (Casas et al. 2003, Casas et al. 2004). I per a les espècies de la família de les pottiàcies, a més, hem utilitzat *Flora Briofítica Iberica* (Guerra & Ros 2006). Per tal de dur a terme aquest procés d'identificació, submergíem les mostres en aigua per tal d'hidratar-les i que recuperessin la forma que tenien al camp. Un cop hidratades, podíem procedir a separar les diferents parts (fil·lidis, caulidis, càpsules, etc.) i observàvem les seves característiques (tipus de ramificació, forma dels fil·lidis, mida i forma de les cèl·lules, característiques de les espores, etc.). Aquesta separació la fèiem mitjançant pinces de punta fina i agulles emmanegades i sobre un portaobjectes, de manera que aquestes parts quedessin col·locades correctament per a l'observació. Després de posar un cobreobjectes sobre la preparació ja podíem procedir a la identificació de les mostres.

De cada població, en determinàvem les coordenades geogràfiques (segons la projecció UTM), la superfície que ocupava, el nombre d'individus (reproductors i no reproductors) i les condicions de l'hàbitat, així com també altres observacions que fossin útils (grau d'amenaça, activitats que poguessin afectar les poblacions, etc.).

En el cas de les plantes vasculars, es varen seguir diferents tècniques de mostreig depenent de l'espècie d'estudi ja que dins les deu espècies estudiades trobem moltes morfologies i tipus de vida diferents, des d'herbàcies com *Phleum arenarium* fins a llenyoses com *Chamaerops humilis* (figures 4 i 5).

Per tal d'organitzar la informació biològica i relativa a la conservació de cadascuna de les espècies de flora singular estudiades s'ha realitzat una fitxa per a cadascuna d'elles.

També s'ha eleborat un glossari (que es troba al final del treball) per tal que el lector/a pugui compendre millor alguns dels termes botànics utilitzats.

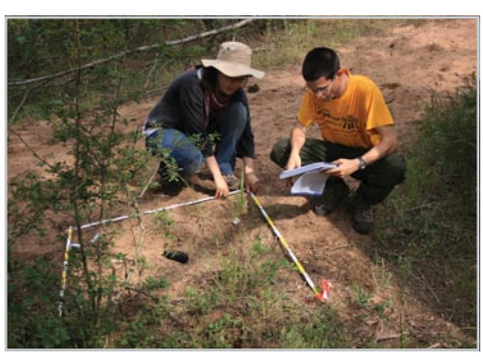

Figures 4 i 5. Recompte i marcatge de *Phleum arenarium* en parcel·les de 1 x 1 m - *Silene sedoides* marcades per a fer el seguiment de diferents individus.

Fitxa base per a briòfits (molses i hepàtiques)

Nom científic acceptat del tàxon estudiat d'acord amb Casas et al. (2006), per a les molses, i Casas et al. (2004), per a les hepàtiques.

Sinonímia:

L'apartat de sinonímia ens indica si l'espècie rep altres noms científics, fet comú en Botànica. S'ha fet buscant en les diferents obres de referència botàniques de Catalunya i la península Ibèrica.

Família:	*Ens indica la família botànica a la que pertany.*

Autor de totes les fotografies de briòfits:
Miquel Jover.

Mapa de distribució del tàxon on s'indica la seva presència en quadrats de 500 metres de costat dins d'una quadrícula general de 10 x 10 km. Cada subpoblació pot correspondre a un o més punts.

Descripció general:

Descripció de les característiques de l'espècie per tal de poder identificar-la al camp.

Variabilitat:

En el cas que l'espècie presenti diferents varietats s'indica en aquest apartat. Aquest apartat s'ha elaborat amb observacions personals dels autors i amb l'ajut de les diferents obres de referència citades a la bibliografia.

Tàxons similars:

Aquest apartat ens indica si hi ha tàxons amb els que es pot confondre a l'hora d'identificar l'espècie, i s'hi indiquen les diferències pertinents.

Període de reproducció:	*Les xifres romanes indiquen els mesos de l'any en que la planta es reprodueix al Montgrí. Així per exemple, el desembre és el XII i el gener I.*
Dispersió:	*Explica el tipus de dispersió que utilitza l'espècie.*
Multiplicació vegetativa:	*Indica si l'espècie presenta multiplicació vegetativa o no.*

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

S'indica en quins ambients la trobem, i es descriuen aquests ambients o comunitats.

Hàbitats CORINE:

S'indica el codi i el nom de l'hàbitat que ocupa, seguint la nomenclatura de la Cartografia dels hàbitats a Catalunya 1:50.000, per hàbitat CORINE.

Tàxons acompanyants:

Es fa una descripció de les altres espècies vegetals que s'han trobat acompanyant l'espècie singular estudiada.

Distribució geogràfica:

General — *S'indica la distribució geogràfica general de l'espècie, a nivell mundial.*

Península Ibèrica — *S'indica la distribució geogràfica de l'espècie a nivell de la península Ibèrica.*

Catalunya — *S'indica la distribució geogràfica de l'espècie a nivell de Catalunya.*

Estat de conservació general:
S'indica l'estat de conservació en el que es troba segons els catàlegs d'espècies amenaçades i llistes vermelles existents.

Protecció legal:
S'indica si té o no protecció legal. I en cas de tenir-ne, s'indica quina.

Hàbitats d'interès comunitari:
S'indica el codi i el nom de l'hàbitat que ocupa, seguint la nomenclatura de la Cartografia dels hàbitats d'interès comunitari a Catalunya 1:50.000.

Nre. de subpoblacions:		Nre. de quadrats UTM de 500 m:	

Nre. d'individus reproductors:	*Indica la població efectiva, és a dir, el nombre d'exemplars reproductors.*	Àrea d'ocupació total (m^2):	*Es refereix a tota l'àrea ocupada per l'espècie.*

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:
Aquest apartat resumeix les observacions obtingudes durant el treball pel que fa a censos, distribucions, capacitats reproductores i amenaces actuals i futures de l'espècie.

Impactes actuals o recents:
Aquí s'exposen impactes actuals o recents que s'han observat i que afecten o poden afectar a la conservació de l'espècie.

Amenaces actuals o futures:
Aquí s'exposen amenaces actuals o recents que s'han observat i que poden afectar a la conservació de l'espècie. És a dir, possibles factors que es considera que podrien afectar la conservació de l'espècie.

Actuacions i mesures de conservació:
Aquí s'exposen algunes de les idees que creiem que podrien millorar la conservació de la flora singular com plans de gestió, recuperació, possibles translocacions o proteccions per a les espècies d'estudi.

Bibliografia:
S'indica la bibliografia citada i la de consulta per a realitzar cada fitxa. Els recursos electrònics es mostren separadament al final d'aquest apartat de la fitxa, precedits d'un número que serveix per citar-los en el text.

Fitxa base per a angiospermes:

Nom científic acceptat del tàxon estudiat d'acord amb Bolòs et al. (2005).

Sinonímia:

L'apartat de sinonímia ens indica si l'espècie rep altres noms científics, fet comú en botànica. S'ha fet buscant en les diferents obres de referència botàniques de Catalunya i la península Ibèrica.

Nom vulgar:

El nom comú o vulgar que s'utilitza per a denominar l'espècie, si és que en té.

Família:	*Ens indica la família botànica a la que pertany, segons Bolòs et al. (2005).*	Forma vital:	*Tipus biològic descrit seguint Bolòs & Vigo (1984-2001).*

Autor de totes les fotografies de les angiospermes:
Joan Font

Mapa de distribució del tàxon on s'indica la seva presència en quadrats de 500 metres de costat dins d'una quadrícula general de 10 x 10 km. Cada subpoblació pot correspondre a un o més punts.

Descripció general:

Descripció de les característiques de l'espècie per tal de poder identificar-la al camp.

Variabilitat:

En el cas que l'espècie presenti diferents varietats s'indica en aquest apartat. Aquest apartat s'ha elaborat amb observacions personals dels autors i amb l'ajut de les diferents obres de referència citades a la bibliografia.

Tàxons similars:

Aquest apartat ens indica si hi ha tàxons amb els que es pot confondre a l'hora d'identificar l'espècie, i s'hi indiquen les diferències pertinents.

Període de floració:	*Els nombres romans indiquen els mesos de l'any en que la planta floreix al Montgrí. Així per exemple, el desembre és el XII i el gener I.*
Pol.linització:	*Indica el tipus de pol·linització de l'espècie.*
Reproducció asexual:	*S'indica si s'ha observat reproducció asexual en aquesta espècie o si mai ha estat descrita.*
Fructificació:	*Les xifres romanes indiquen els mesos de l'any en que la planta fructifica al Montgrí. Així per exemple, el desembre és el XII i el gener I.*
Dispersió:	*Explica el tipus de dispersió que utilitza l'espècie*
Multiplicació vegetativa:	*Indica si l'espècie presenta multiplicació vegetativa o no.*

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

S'indica en quins ambients la trobem, i es descriuen aquests ambients o comunitats.

Hàbitats CORINE:

S'indica el codi i el nom de l'hàbitat que ocupa, seguint la nomenclatura de la Cartografia dels hàbitats a Catalunya 1:50.000, per hàbitat CORINE.

Tàxons acompanyants:

Es fa una descripció de les altres espècies vegetals que s'han trobat acompanyant l'espècie estudiada.

Distribució geogràfica:

General — *S'indica la distribució geogràfica general de l'espècie, a nivell mundial.*

Península Ibèrica — *S'indica la distribució geogràfica de l'espècie a nivell de la península Ibèrica.*

Catalunya — *S'indica la distribució geogràfica de l'espècie a nivell de Catalunya.*

Estat de conservació general:

S'indica l'estat de conservació en el que es troba segons els catàlegs d'espècies amenaçades i llistes vermelles existents.

Protecció legal:

S'indica si té o no protecció legal. I en cas de tenir-ne, s'indica quina.

Hàbitats d'interès comunitari:

S'indica el codi i el nom de l'hàbitat que ocupa, seguint la nomenclatura de la cartografia dels hàbitats d'interès comunitari a Catalunya 1:50.000.

Nre. de subpoblacions:		Nre. de quadrats UTM de 500 m:	

Nre. d'individus reproductors:	*Indica la població efectiva, és a dir, el nombre d'exemplars reproductors*	Àrea d'ocupació total (ha):	*Es refereix a tota l'àrea ocupada per l'espècie*

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquest apartat resumeix les observacions obtingudes durant el treball pel que fa a censos, distribucions, capacitats reproductores i amenaces actuals i futures de l'espècie.

Impactes actuals o recents:

Aquí s'exposen impactes actuals o recents que s'han observat i que afecten o poden afectar a la conservació de l'espècie.

Amenaces actuals o futures:

Aquí s'exposen amenaces actuals o recents que s'han observat i que poden afectar la conservació de l'espècie. És a dir, possibles factors que es considera que podrien afectar la conservació de l'espècie.

Actuacions i mesures de conservació:

Aquí s'exposen algunes de les idees que creiem que podrien ajudar a la conservació de la flora singular com plans de gestió, recuperació, possibles retranslocacions o proteccions per a les espècies d'estudi.

Bibliografia:

S'indica la bibliografia citada i la de consulta per a realitzar cada fitxa. Els recursos electrònics es mostren separadament al final d'aquest apartat de la fitxa, precedits d'un número que serveix per citar-los en el text.

Resultats

Briòfits (molses i hepàtiques)

Acaulon muticum (Schreb.ex Hedw.) Müll. Hal.

Sinonímia:

Phascum muticum Schreb. ex Hedw.

Família: *Pottiaceae*

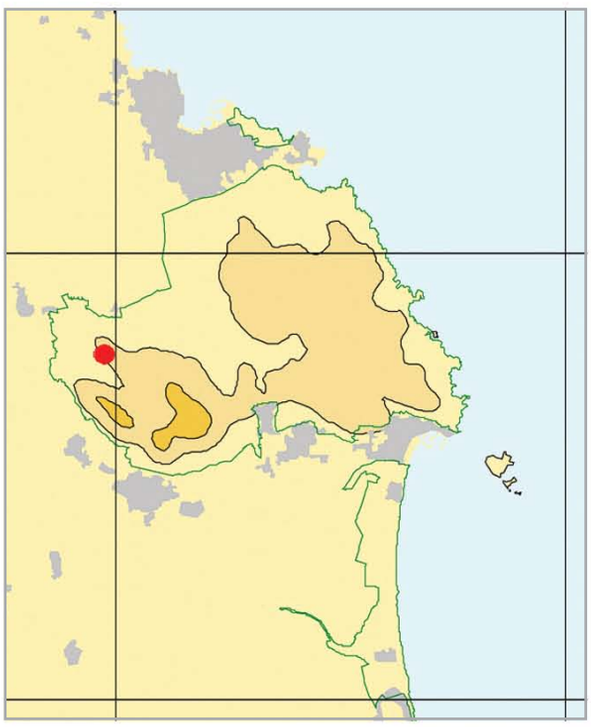

Descripció general:

Molsa anual molt petita, rizoautoica, de fins a 2 mm d'alçada i d'aspecte bulbiforme, amb els caulidis molt curts, que creix isolada o formant petites gespes més o menys compactes, d'un verd groguenc a brunenc. Fil·lidis en nombre de 5 a 8, erectes, imbricats, ovats i còncaus, amb els marges plans o molt lleugerament recurvats, lleugerament denticulats a l'àpex o enters. Nervi dels fil·lidis prim, percurrent o excurrent en un apicle reflex, de 50 a 120 µm de longitud. Cèl·lules dels fil·lidis llises. Seta de la càpsula molt curta, de 0,2 a 0,3 mm de longitud, recta; càpsula immersa i indehiscent, d'ovoide a esfèrica, de 0,4 a 0,6 mm de diàmetre, de color brunenc o ataronjat a la maduresa. Espores de 35 a 50 µm de diàmetre, de llises a finament reticulades-papil·loses o granulades.

Variabilitat:

S'han diferenciat dos tàxons infraespecífics considerats a nivell de varietat segons el tractament taxonòmic acceptat a casa nostra (Casas et al. 2001). La varietat típica (var. **muticum**), que és present al Montgrí i presenta fil·lidis dentats a l'àpex, cèl·lules apicals rombals, de longitud doble que l'amplada i espores amb papil·les curtes, enfront de la var. **mediterraneum** (Limpr.) Sérgio, amb fil·lidis enters, cèl·lules apicals curtament rombals o el·líptiques, de longitud inferior al doble de l'amplada i espores espinoses. En alguns treballs recents (Guerra et al. 2006), aquesta segona varietat es considera una espècie independent *(Acaulon mediterraneum)*.

Tàxons similars:

Acaulon fontiquerianum és una planta morfològicament molt propera i que al Montgrí conviu amb *A. muticum*. La distinció entre els dos tàxons es pot fer en base a caràcters microscòpics, ja que en *A. fontiquerianum* el nervi dels fil·lidis és excurrent en una aresta i a la seva cara ventral hi ha entre 2 i 4 fileres de cèl·lules superficials ampul·làcies. En canvi, en *A. muticum* aquestes cèl·lules són inexistents i el nervi és excurrent en un apicle.

Acaulon triquetrum és una altra de les espècies amb les quals *A. muticum* pot ser confosa a causa del seu port bulbiforme. No obstant, la distinció entre ambdós tàxons es pot fer de manera fiable a ull nu, doncs *A. triquetrum* presenta fil·lidis carinats, de manera que la planta agafa una forma triangular vista des de dalt, mentre que *A. muticum* té la secció circular.

Phascum cuspidatum també es fa al Montgrí i presenta un aspecte similar; no obstant, els fil·lidis d'aquesta espècie no estan tan adpresos a la càpsula com els d'*Acaulon muticum*, presenten dents més agudes i els fil·lidis no són tan arrodonits a l'àpex (1).

Període de reproducció:	XI-III(IV)
Dispersió:	Presenta càpsules indehiscents. Les seves espores són relativament grosses, de manera que romanen dins de la càpsula fins que aquesta es trenca.
Multiplicació vegetativa:	No s'ha descrit en aquesta espècie.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Es fa en sòls exposats i argilosos, que des de finals d'hivern fins a principis de primavera conserven una certa humitat que en permet el seu desenvolupament. Al Montgrí creix principalment en els erms d'all menut i rompsac (*Allietum chamaemolyos* R. Mol.), darrera irradiació de l'aliança *Stipion capensis* al nord de Catalunya (Corominas & Font García 2005).

Hàbitats CORINE:

34.5131 Prats de teròfits, calcícoles, de terra baixa, a la Mediterrània occidental.

Tàxons acompanyants:

Aquesta molsa creix juntament amb altres espècies pròpies de prats secs, la majoria de les quals són petites molses acrocàrpiques, de vida efímera, tals com *Acaulon triquetrum*, *Aloina aloides*, *Pottia starckeana* i *Bryum gemmilucens*; també l'acompanyen alguna molsa acrocàrpica perenne i ben resistent a la sequera, com *Trichostomum crispulum* i *Didymodon acutus*. La major part d'aquestes espècies pertanyen a la família de les pottiàcies. Altres espècies acompanyants són petites hepàtiques tal·loses, algunes també de vida curta i mida reduïda, com *Riccia lamellosa* i *Oxymitra incrassata*.

En altres localitats properes, com la del turó de Vilanera, es fa amb tota una munió de briòfits també propis d'ambients secs, alguns d'ells poc freqüents a Catalunya, com *Acaulon fontiquerianum, Didymodon acutus, Oxymitra incrassata, Microbryum starckeanum, Bryum gemmilucens* i *Riccia lamellosa*, i plantes vasculars com *Evax lusitanica, Gagea villosa, Allium chamaemoly, Romulea ramiflora, Hyoseris scabra, Vulpia unilateralis* i *Helianthemum ledifolium*, entre moltes d'altres, que fan d'aquest indret una autèntica reserva d'espècies considerades molt poc freqüents a Catalunya.

Distribució geogràfica:

General — Àrees temperades de l'hemisferi nord: regió mediterrània (Espanya i Portugal) i eurosiberiana (Alemanya, Regne Unit); també es fa als Estats Units, Sud del Canadà, Àfrica i Àsia (Sérgio & Carvalho 2003) (1, 2).

Península Ibèrica — Tàxon rar a la Península Ibèrica, que es distribueix de forma esparsa per les províncies de Ciudad Real, Girona, Pontevedra, Cantabria, Terol, Álaba i Saragossa. A Portugal apareix a l'Algarve, Beira Litoral, Estremadura, Baixo Alentejo, Beira Baixa i Ribatejo (Guerra et al. 2006).

Catalunya — Només es troba, molt rar i localitzat, a les comarques del Garraf i de l'Alt i el Baix Empordà (Casas et al. 2001).

Estat de conservació general:

La planta fou considera com a "rara" a nivell de la península Ibèrica a la primera llista vermella dels briòfits publicada per Sérgio et al. (1994). En la darrera actualització és considerada dins de la categoria de "preocupació menor" (LC) (Sérgio et al. 2006).

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

6220 Prats mediterranis rics en anuals, basòfils (*Thero-Brachypodietalia*) (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	1	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	1

Nre. d'individus reproductors:	152	Àrea d'ocupació total (m^2):	2

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

L'única població d'aquesta espècie coneguda al massís del Montgrí es troba situada entre Bellcaire d'Empordà i l'ermita de Santa Caterina, on ocupa una superfície molt reduïda, d'uns 2 m^2, amb poc més de 150 plantes de mida molt petita, totes elles amb capacitat de produir estructures reproductores (càpsules). En aquest indret, la planta habita una clariana de la garriga (*Quercetum cocciferae*), en recuperació després de l'incendi de l'any 2004, en un sòl argilós que conserva la humitat durant l'hivern. Molt propera a les localitats estudiades, trobem una població al turó de Vilanera, al terme municipal de l'Escala.

Impactes actuals o recents:

La població del camí del puig de les Cogullades va ser afectada per l'incendi de setembre de 2004, tot i que no sembla que hagi estat perjudicada per aquesta pertorbació.

Amenaces actuals o futures:

Als límits de la zona d'estudi, al sector del turó del Mas Vilanera (l'Escala) es dóna actualment un creixement urbanístic que de continuar afectaria irreversiblement la població d'*Acaulon muticum* d'aquest indret.

Actuacions i mesures de conservació:

S'hauria d'evitar una freqüentació excessiva dels camins i corriols propers a la població del camí del puig de les Cogullades, ja que un trepig excessiu, sobretot en els mesos de desenvolupament de la planta, podrien provocar la desaparició d'aquesta població.

Seria imprescindible aturar el creixement urbanístic que pot afectar als turons de Vilanera i les Corts, ateses les singularitats florístiques que presenten; de fet, aquests turons destaquen per presentar comunitats com llistonars i els erms d'all menut, amb una gran riquesa florística, tant de briòfits com de plantes vasculars. L'elevat interès d'aquests turons que rodegen l'Escala ja ha estat indicat per altres autors (Corominas 2003, Gesti 2006).

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Corominas M. 2003. Estudi tipològic dels prats secs mediterranis calcícoles de l'ordre *Thero-Brachypodietalia* a les comarques gironines i primers assajos sobre el banc de llavors. Memòria del Treball de Recerca (inèdita). Universitat de Girona. 249 pp. Girona.
- Corominas M. & Font García J. 2005. Diversitat florística, cartografia i conservació de l'erm d'all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la Península ibèrica. Papers del Montgrí 26: 9-44.
- Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà*. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.
- Guerra J., Cano M. J. & Ros R. M. (eds.). 2006. *Flora Briofítica Ibérica. Vol. 3: Pottiales, Encalyptales*. Sociedad Española de Briología.
- Ros R.M. 1993. Briófitos de zonas áridas. *Boletín de la Sociedad Española de Briología*. 2: 1-2.
- Sérgio C. & Carvalho S. 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol*. 21: 5-230.
- Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.
- Sérgio C., Brugués M., Cros R. M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes dof the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

Recursos electrònics

- (1) Lawley M. *Acaulon muticum* [en línia]. British Bryological Society, 16 d'agost del 2007 [consulta: 08 octubre del 2008]. Disponible a: *http://hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Acaulon%20muticum_PT.pdf*
- (2) Missouri Botanical Garden. Acaulon muticum. En: *Tropicos* [en línia]. [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/Name/35102161*.

Campylopus introflexus (Hedw.) Brid.

Sinonímia:

Dicranum introflexum Hedw.

Família:	*Dicranaceae*

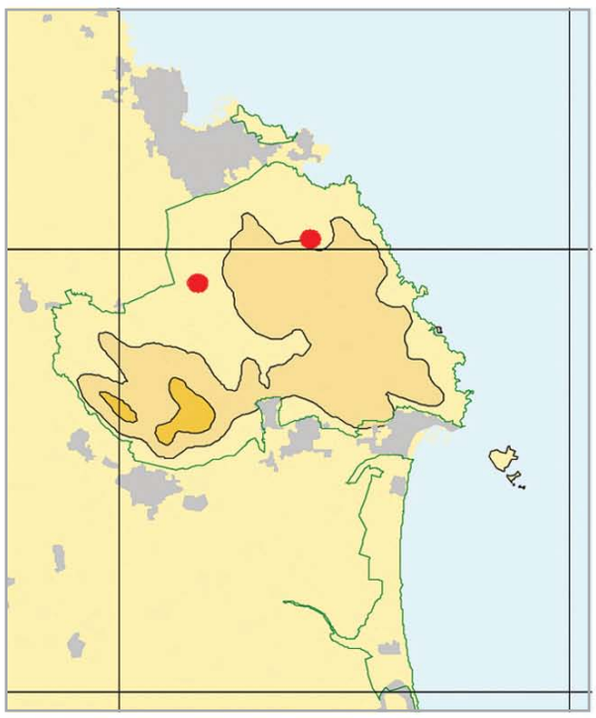

Descripció general:

Molsa de mida mitjana, que forma gespes denses i brillants de color daurat. Fil·lidis erectes, oblongs, subulats i terminats en un pèl hialí reflex i dentat. Cèl·lules medials de la làmina curtes, rombals, irregulars, de parets engruixides, les basals hialines, que s'estenen pel marge del fil·lidi, les alars de vermelloses a brunes en els fil·lidis vells. Dors del nervi amb prominències d'1 a 2 (3) cèl·lules.

Variabilitat:

No descrita en aquesta espècie.

Tàxons similars:

A l'àmbit del massís del Montgrí i la plana del Baix Ter, cap. *Campylopus pilifer* Brid. (= *C. polytrichoides* De Not.) pot ser confòs amb aquesta espècie en els indrets on les dues espècies conviuen, com per exemple alguns indrets d'Astúries (Casas et al. 1988). Aquest no es el cas del Montgrí, on *C. pilifer* és absent.

Període de reproducció:	IV-V
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	Mitjançant propàguls, presents sovint a les poblacions del Montgrí.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Aquesta molsa creix sobre fusta de pi en descomposició, sobretot si aquesta fusta ha assolit un avançat estat de putrefacció, cosa que fa que retingui la humitat durant un temps. Aquesta ecologia és la que s'ha descrit a la bibliografia (Casas et al. 2001).

En d'altres indrets del principat, però, l'hem observada sobre terraprims granítics (al massís de Begur) o bé sobre l'asfalt d'antigues carreteres, ara abandonades, al massís de Cadiretes (L. Vilar, observ. pers.), plana de la Selva i Maresme.

Hàbitats CORINE:

16.2982⁺ + 16.2983⁺ Dunes residuals plantades de pins (*Pinus pinea*, *P. pinaster*), al litoral.

Tàxons acompanyants:

Al Montgrí, *Campylopus introflexus* es veu acompanyada d'algunes espècies de significació diversa, pertanyents a famílies diferents, com *Homalothecium lutescens*, *Pseudoscleropodium purum*, *Hypnum cupressiforme*, *Eurhynchium praelongum* i *Bryum* sp. Totes aquestes espècies són comunes al sòl de les brolles i pinedes on *Campylopus* creix.

Distribució geogràfica:

General — Aquesta espècie, originària d'Àsia, es troba àmpliament distribuïda per les costes occidentals d'Europa (costes atlàntiques de França, Gran Bretanya (incloses les illes més septentrionals), Irlanda, Bèlgica, Holanda, Dinamarca i el sud de Suècia i Noruega (4). També es fa als Estats Units i sud del Canadà, Centreamèrica (Costa Rica, Mèxic, etc) i Sudamèrica (des de Xile i Argentina fins a Colòmbia, passant per Equador, Perú i Brasil). També apareix en alguns països africans (Uganda, Sud-àfrica i Comores) i a Oceania (Austràlia i Nova Zelanda).

Península Ibèrica — Apareix en diverses localitats disperses del nord de la península Ibèrica: (Casas et al. 1988) i Mallorca (Casas et al. 2001), on segons aquests autors és molt rara.

Catalunya — Ha estat trobada recentment, a banda del Montgrí, en alguns punts del massís de Cadiretes (L. Vilar, observ. pers.) i de les muntanyes de Begur, plana de la Selva i Maresme.

Estat de conservació general:

No amenaçada.

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

2270 Dunes amb pinedes de pi pinyer o de pinastre (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	2	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	2
Nre. d'individus reproductors:	340	Àrea d'ocupació total (m^2):	0,60

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Les dues poblacions conegudes ara per ara a l'àmbit d'estudi es troben únicament al massís del Montgrí; aquestes dues poblacions ocupen una superfície ben reduïda, de 10 cm^2 l'una i 0,60 m^2 l'altra, amb un nombre total de 2.151 d'exemplars, dels quals poc més de 340 són reproductors a la població de Torre Ferrana (produeixen càpsules amb espores), mentre que no s'ha trobat cap individu reproductor al còrrec de les Guilles. Ambdues poblacions estan separades per una distància aproximada d'uns tres quilòmetres.

Impactes actuals o recents:

Cal tenir en compte que al sector de la duna continental es fan tres espècies més de briòfits que tractem en aquest treball, per considerar-les singulars: *Tortella inflexa*, *Thuidium recognitum* i *Rhytidiadelphus triquetrus*. Per tant, una futura expansió de *Campylopus introflexus* podria afectar negativament aquestes tres espècies.

Amenaces actuals o futures:

No s'ha detectat cap activitat que pugui afectar les poblacions d'aquesta espècie, si bé actualment hi ha una circulació de ramats pels camins propers a la Torre Ferrana, els quals passen a mig centenar de metres de la població d'aquest sector.

Actuacions i mesures de conservació:

Seria convenient pensar eliminar les poblacions conegudes actualment i les que puguin aparèixer en un futur per tal d'evitar la seva extensió a causa de l'abundància del substrat que li és més favorable per al desenvolupament.

Bibliografia:

- Casas C., Heras P., Reinoso J. & Rodríguez-Oubiña J. 1988. Consideraciones sobre la presencia en España de *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. y *C. pilifer* Brid. *Orsis*, 3: 21-26.
- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Gradstein S. R & Sipman H. J. M. 1978. Taxonomy and world distribution of *Campylopus introflexus* and *C. pilifer* (= *C. polytrichoides*): a new synthesis. *Bryologist*, 81: 114-121.

Recursos electrònics

- (3) Missouri Botanical Garden. Campylopus introflexus. En: *Tropicos* [en línia]. [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/name/35156181*
- (4) Rothero G. *Campylopus introflexus* [en línia]. British Bryological Society, 01 de juliol del 2007 [consulta: 05 octubre del 2008]. Disponible a: *http://hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Campylopus%20introflexus_PT.pdf*

Cololejeunea rossetiana (C.Massal.) Schiffh.

Sinonímia:

No en té.

Família:	*Lejeuneaceae*

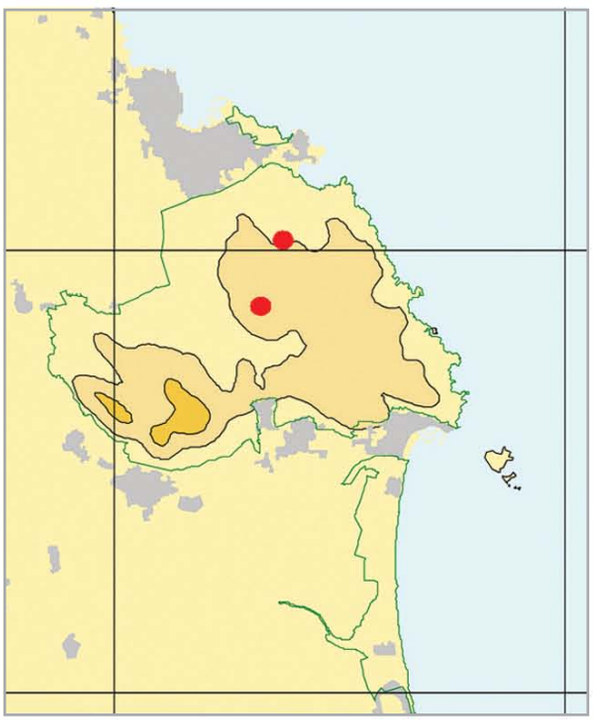

Descripció general:

Hepàtica foliosa molt petita, prostrada, de color verd clar. Caulidi filiforme, ramificat irregularment. Fil·lidis erectes o erectopatents, d'imbricats a distants, bilobulats, conduplicats, amb el lòbul dorsal el doble de llarg que el ventral, ovat o ovatolanceolat, acuminat. Lòbul ventral de marge quasi pla, dentat i amb cèl·lules proveïdes de papil·les còniques. Marge enter, crenulat o dentat. Cèl·lules amb papil·les còniques. Estilet filiforme, unicel·lular i efímer. Sense amfigastris. Gemmes pluricel·lulars discoïdals. Periant obovoide o obpiriforme, pentacarinat almenys a l'àpex. Planta autoica.

Variabilitat:

No descrita per a aquesta espècie.

Tàxons similars:

A la zona d'estudi no existeixen altres tàxons de morfologia similar.

Període de reproducció:	IX-I
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	Per mitjà de gemmes, al marge dels fil·lidis (Casas et al. 2004).

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Creix sobre roques calcàries als avencs, sobre les escorces dels arbres o sobre altres briòfits, a la terra baixa (Casas et al. 2004). Al Montgrí la trobem únicament a les roques de l'entrada d'alguns avencs del massís.

Tàxons acompanyants:

A causa de l'hàbitat que ocupa, recobrint roques d'avencs, conviu amb altres briòfits, alguns d'ells propis d'ambients frescals i ombrejats, com *Porella platyphylla*, *Scorpiurium circinatum*, *Tortella nitida* o *Radula complanata*.

Pel que fa a les plantes vasculars, es tracta en gran part de petites falgueres de característiques ecològiques similars, com *Ceterach officinarum* i *Asplenium adiantum-nigrum* subsp. *onopteris*.

Hàbitats CORINE:

65.4 Coves i avencs.

Distribució geogràfica:

General — Distribuïda per bona part dels països europeus: Alemanya, Bèlgica, Itàlia, Grècia, Albània i Polònia, entre d'altres.

Península Ibèrica — Es troba pel N, E i W peninsular molt rar al Sud (Cadis) i Mallorca i Menorca. A Portugal es fa a les províncies d'Algarve, Beira Litoral i Estremadura (Sergio & Carvalho 2003).

Catalunya — Garrotxa, Bages, Montserrat, Vallès Oriental, Vallès Occidental, Maresme, Baix Llobregat, Baix Ebre, i muntanyes de Prades (Casas et al. 2004).

Estat de conservació general:

L'espècie no sembla amenaçada, almenys pel que fa a Catalunya.

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

8310 Coves no explotades pel turisme (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	2	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	2

Nre. d'individus reproductors:	—	Àrea d'ocupació total (m^2):	0,35

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Tàxon que presenta dues úniques poblacions conegudes, ambdues en avencs del massís del Montgrí. Aquestes poblacions ocupen una superfície molt petita i que en total no supera el mig metre quadrat. A més, a causa de la forma de creixement d'aquesta espècie, formant catifes que recobreixen la roca, és molt difícil, per no dir impossible, donar un nombre d'exemplars d'aquestes poblacions, per la qual cosa ens limitem a donar l'extensió que ocupen. La distància aproximada entre ambdues poblacions és d'uns dos quilòmetres.

Impactes actuals o recents:

No s'ha detectat cap amenaça de les poblacions conegudes d'aquest tàxon, ja que els avencs on creixen són de difícil localització i molt poc freqüentats.

Amenaces actual o futures:

Una freqüentació excessiva a causa de les activitats espeleològiques dels avencs on aquesta espècie es fa podria afectar negativament les seves poblacions; a més, la poca superfície que ocupen les fa més susceptibles de desaparèixer enfront de les pertorbacions.

Actuacions i mesures de conservació:

Caldria restringir l'accés als avencs on aquesta espècie es fa, per tal d'evitar afectacions a les seves poblacions. Tampoc s'hauria d'alterar la vegetació arbustiva que rodeja les boques dels avencs, ja que la seva ombra és important per mantenir les condicions de mitja ombra i humitat més o menys constant que l'espècie exigeix.

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2004. *Flora dels briòfits dels Països Catalans II. Hepàtiques i antocerotes*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol*. 21: 5-230.

Pottiopsis caespitosa (Bruch) Blockeel & A.J.E. Sm

Sinonímia:

Weissia caespitosa Bruch.
Pottia caespitosa (Bruch) Müll. Hal.

Família:	*Pottiaceae*

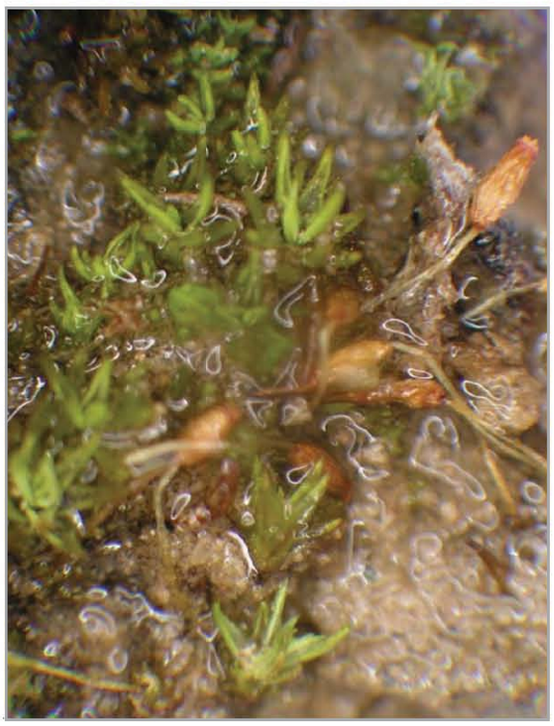

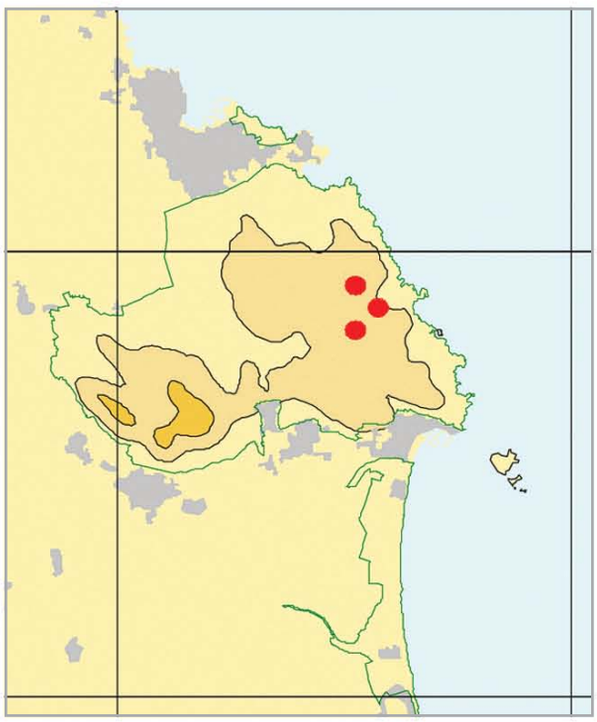

Descripció general:

Els caulidis d'aquesta molsa fan poc més d'1 mil·límetre d'alçada, d'un color verd groguenc. Els fil·lidis tenen una longitud d'aproximadament 0,8 mm, i són relativament amples en relació amb la llargada (únicament de dos a tres vegades més llargs que amples). Els seus marges són plans, no revoluts. Fil·lidis periquecials més amples que la resta. Càpsules d'un mil·límetre de longitud, amples, més estretes a la base, amb peristoma. Opercle rostrat. Seta d'un color groc clar, de fins a 3 mil·límetres de longitud.

Variabilitat:

No s'ha descrit per a aquesta espècie.

Tàxons similars:

Al Montgrí-Baix Ter es pot confondre amb algunes altres espècies de molses anuals i de mida reduïda, de la família de les pottiàcies. Dues de les espècies més similars són *Microbryum davallianum* y *M. starckeanum*, amb dues presents en el mateix hàbitat. No obstant, la diferenciació es pot fer en base al marge dels fil·lidis, que en aquestes dues espècies és recurvat, i per la forma de la càpsula, de longitud clarament més gran que l'amplada en aquests dos últims tàxons. En estudis moleculars recents, en curs de publicació, s'ha comprovat que aquesta espècie es correspon amb *Trichostomum triumphans* De Not.

Període de reproducció:	XII-IV
Dispersió:	Pel vent.

Multiplicació vegetativa:	No descrita per aquest tàxon.

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Es fa a les dolines de la Muntanya Gran del massís del Montgrí, en sòls argilosos i exposats que es mantenen humits durant l'hivern i principis de la primavera, dins la comunitat d'all menut i rompsac (*Allietum chamaemolyos* R. Mol.), inclosa dins l'aliança *Stipion capensis* Br.-Bl. in Br.-Bl. et O. Bolòs 1954 (Corominas & Font García 2005).

Tàxons acompanyants:

Creix conjuntament amb altres petites molses anuals, principalment de la família de les pottiàcies, com *Weissia condensa*, *Aloina rigida* i *Microbryum starckeanum*. També l'acompanyen algunes molses perennes resistents a l'aridesa estival, com *Pleurochaete squarrosa*, *Trichostomum brachydontium* i *T. crispulum*. També apareixen algunes hepàtiques tal·loses, que passen l'estiu en forma d'espora, com *Riccia lamellosa*.

Hàbitat CORINE:

34.5131 Prats de teròfits, calcícoles, de terra baixa, a la Mediterrània occidental.

Distribució geogràfica:

General — Distribuïda per diferents països europeus, a banda de la península Ibèrica: França, Gran Bretanya, Grècia i Creta.

Península Ibèrica — Es fa per tota la península a excepció del nord (falta del Pais Basc, cap a l'oest, NW i N de Portugal). També és present a Mallorca. A Portugal creix a les províncies de Beira Litoral, Estremadura i Ribatejo (Sérgio & Carvalho 2003).

Catalunya — Citacions disperses i puntuals a les comarques del Bages i el Priorat.

Estat de conservació general:

Considerada com a "rara" segons la llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (Sérgio et al.1994).

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

6220 Prats mediterranis rics en anuals, basòfils (*Thero-Brachypodietalia*) (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	3	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	3

Nre. d'individus reproductors:	—	Àrea d'ocupació total (m^2):	—

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Les poblacions d'aquesta espècie que coneixem del massís del Montgrí (l'espècie no és present al Baix Ter) es localitzen al sector de la Muntanya Gran, molt properes entre elles i distribuïdes per una àrea poc extensa, propera a l'indret conegut com "els Perers". Possiblement degut a les condicions meteorològiques de la tardor i hivern de l'any 2007 , no hem pogut trobar aquestes poblacions, per la qual cosa no podem donar dades sobre el seu estat. Només en coneixem l'existència i localització gràcies a les dades bibliogràfiques i d'herbari.

Amenaces actuals o recents:

En principi, no creiem que les poblacions del Montgrí sofreixin cap tipus d'amenaça seriosa. Tan sols en algunes dolines s'hi dóna ocasionalment l'entrada d'alguns vehicles tot terreny que compacten el sòl, la qual cosa pot suposar una amenaça per aquesta espècie.

Amenaces actuals o futures:

Una desaparició dels ramats que pastur en les dolines de la Muntanya Gran podria portar a l'establiment de plantes llenyoses que a la llarga portaria a la substitució dels erms d'all menut per comunitats arbustives (brolles i garrigues).

Actuacions i mesures de conservació:

Caldria prohibir la circulació de vehicles tot terreny per fora les pistes a les dolines de la Muntanya Gran del Montgrí, en especial durant els mesos d'hivern i primavera, ja que és en aquesta època quan l'espècie es troba en desenvolupament i la circulació d'aquests vehicles provoca una compactació i alteració de les característiques del sòl.

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Corominas M. & Font García J. 2005. Diversitat florística, cartografia i conservació de l'erm d'all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la Península ibèrica. Papers del Montgrí 26: 9-44.
- Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.
- Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol*. 21: 5-230.

Recursos electrònics

- (5) Lawley M. *Pottiopsis caespitosa* [en línia]. British Bryological Society, 19 de desembre del 2006 [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http:// hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Pottiopsis% 20caespitosa_T.pdf*

Rhytidiadelphus triquetrus (Hedw.) Warnst.

Sinonímia:

Hypnum triquetrum Hedw.

Família:	*Hylocomiaceae*

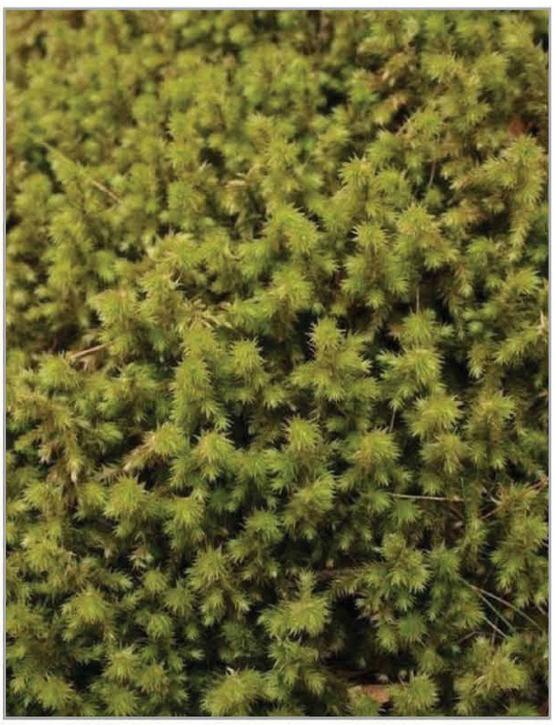

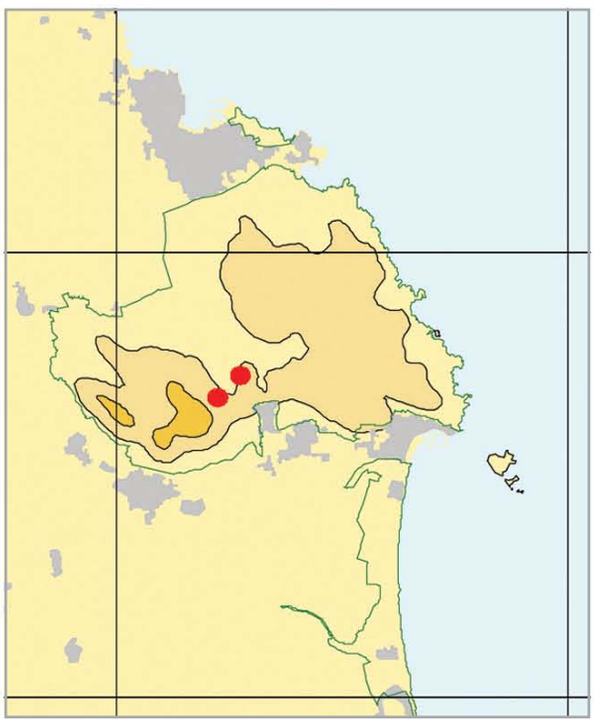

Descripció general:

Molsa molt robusta, que forma gespes més o menys extenses de fins a 20 centímetres d'alçada, de ramificació irregularment pinnada, amb les branques no complanades, d'horitzontals a ascendents, atenuades a l'àpex. Caulidis vermellosos, sense parafil·les. Fil·lidis esquarrosos, falciformes, els caulinars atenuats gradualment en un acumen ample, amb plecs longitudinals, patents, de base abraçadora i decurrent, amb l'àpex dentat i el marge pla. Nervi doble, de longitud fins a tres quartes parts del fil·lidi. Fil·lidis rameals més petits que els caulinars. Cèl·lules de la làmina linears, prorades al dors, les basals curtes i amples, de parets engruixides i poroses, les alars poc diferenciades. Planta rarament fèrtil, dioica. (6).

Variabilitat:

No descrita en aquesta espècie.

Tàxons similars:

A l'àmbit del massís del Montgrí - Baix Ter no es pot confondre amb cap altra espècie.

Període de reproducció:	En general fructifica molt poc i la seva multiplicació és vegetativa, podent-se donar durant tot l'any si les condicions són adients.
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	Per mitjà de fragments de la planta, que poden desenvolupar-se per ells mateixos i donar lloc a noves plantes adultes.

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Molsa que normalment es troba als sòls rics en humus dels boscos humits, ja siguin de caducifolis (rouredes, fagedes, avellanoses, etc) o de coníferes (avetoses i pinedes de pi roig i de pi negre), als estatges montà i subalpí. Al Montgrí es troba als sòls rics en humus de la duna continental, als fondals i llocs d'orientació obaga. En aquests indrets es pot arribar a acumular una quantitat important de matèria orgànica (pinassa) que ajuda a mantenir la humitat del sòl durant més temps, afavorint així la presència d'aquesta espècie.

Tàxons acompanyants:

Juntament amb aquesta espècie també podem trobar altres espècies de briòfits, totes elles pleurocàrpiques, com *Homalothecium lutescens*, *Pseudoscleropodium purum* o *Thuidium* sp., les quals acostumen a creixen barrejades amb els individus de *Rhytidiadelphus*. En el mateix ambient, però creixent en tofes independents, també trobem altres briòfits, com *Dicranum scoparium*, *Hypnum cupressiforme* o *Eurhynchium* sp. Pel que fa a les plantes vasculars que creixen entremig de les plantes de *Rhytidiadelphus*, totes elles són espècies pròpies de prats, brolles o formacions forestals, com *Quercus coccifera*, *Rubia peregrina*, *Rosmarinus officinalis* o *Brachypodium phoenicoides*, normalment individus joves o bé poc desenvolupats.

Hàbitats CORINE:

16.2982^{+} + 16.2983^{+} Dunes residuals plantades de pins (*Pinus pinea*, *P. pinaster*), al litoral.

Distribució geogràfica:

General — Distribuïda àmpliament per tot Europa.

Península Ibèrica — Meitat nord de la península Ibèrica, molt rara al sud i a Mallorca. A Portugal creix a les províncies de Beira Alta, Beira Baixa i Minho (Sérgio & Carvalho 2003).

Catalunya — Zones muntanyoses, sobretot a les comarques Pirinenques i Pre-pirinenques: Osona, Ripollès, Alt Empordà, etc. (Casas et al. 2003).

Estat de conservació general:

L'espècie no presenta problemes de conservació a nivell de Catalunya, doncs està ben distribuïda per una àmplia zona pirinenca i prepirinenca, així com també en alguns indrets de la serralada Prelitoral i l'Altiplà Central (p.ex. Moianès) en hàbitats d'extensió més o menys gran. Al Montgrí les dues úniques poblacions conegudes fins ara ocupen molt poca superfície.

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

2270 Dunes amb pinedes de pi pinyer o de pinastre (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	2	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	2
Nre. d'individus reproductors:	0	Àrea d'ocupació total (m^2):	1,99

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquesta espècie presenta dues poblacions al massís del Montgrí, separades per una distància aproximada d'uns 400 metres. Ambdues ocupen una superfície molt petita, si bé el nombre d'exemplars és força elevat (amb un total de més de 12.300 plantes entre ambdues poblacions).

Impactes actuals o recents:

No s'ha detectat cap impacte que afecti directament les poblacions d'aquesta espècie al Montgrí, si bé totes elles estan situades vora camins transitats per vehicles.

Amenaces actuals o futures:

Alguns indrets de la duna són utilitzats com a lloc de pas i pasturatge per alguns ramats de xais. De donar-se aquest us en els indrets on trobem aquesta espècie, es podria produir un trepig que afectaria negativament les seves poblacions.

Actuacions i mesures de conservació:

Caldria vigilar que els ramats d'ovelles que transiten pels camins de la duna continental no afectin a les poblacions d'aquesta espècie.

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol*. 21: 5-230.

Thuidium recognitum (Hedw.) Lindb.

Sinonímia:

No en té.

Família: *Thuidiaceae*

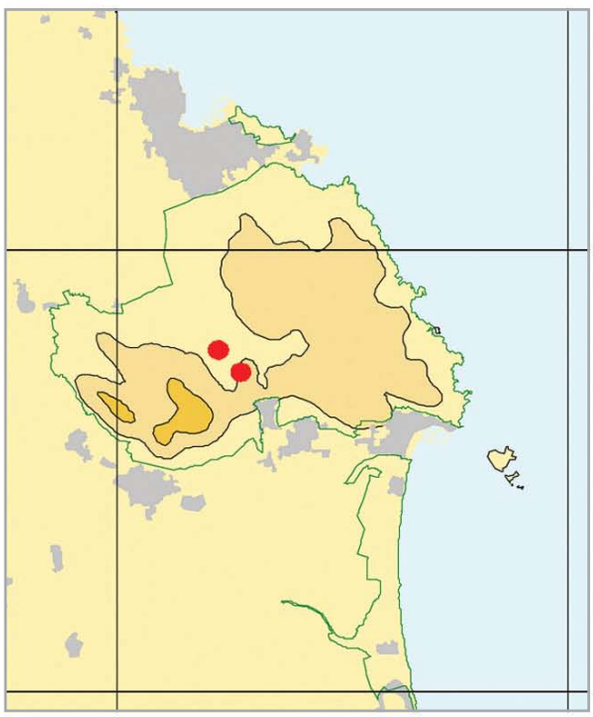

Descripció general:

Molsa força robusta, de ramificació tripinnada, que forma catifes de color verd bru, més o menys denses. Caulidis amb branques amb nombrosos parafil·les ramificats i papil·losos. Fil·lidis caulinars acuminats, de marge denticulat i amb la punta reflexa o corbada. Cèl·lules de la làmina curtes, unipapil·loses. Nervi ample, que ateny l'àpex o quasi. Fil·lidis rameals força més petits que els caulinars, ovats i aguts. Cèl·lules de la part apical dels fil·lidis caulinars més llargues i estretes que les de la resta de la làmina, amb parets molt més gruixudes.

Variabilitat:

No s'ha descrit per aquesta espècie.

Tàxons similars:

Thuidium tamariscinum (Hedw.) Schimp. és una espècie morfològicament molt semblant, de la qual se'n diferencia sota el microscopi. Un caràcter que permet separar ambdós tàxons es la forma de la cèl·lula apical dels fil·lidis rameals, que és obtusa en *T. recognitum*, terminada en dues o tres papil·les, mentre que en *T. tamariscinum* aquesta és aguda i no acabada en cap papil·la. A més, la posició de les papil·les de les cèl·lules dels parafil·les també té caràcter distintiu, ja que en *T. tamariscinum* aquestes papil·les són centrals, mentre que en *T. recognitum* són terminals.

Ambdues espècies ocupen els mateixos hàbitats i a Catalunya tenen una distribució força similar. Al Montgrí les podem trobar també ocupant els mateixos ambients.

Període de reproducció:	En general, fructifica molt poc i la seva reproducció és vegetativa, succeint durant tot l'any si les condicions són adients.
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	Per mitjà de fragments de la planta, que poden desenvolupar-se per ells mateixos i donar lloc a noves plantes adultes.

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Molsa que normalment es troba als sòls rics en humus dels boscos humits, ja siguin de caducifolis (rouredes, fagedes, avellanoses...) o de coníferes (avetoses i pinedes de pi roig i de pi negre), als estatges montà i subalpí.

Al Montgrí es troba als sòls humífers de la duna continental, als fondals i llocs d'orientació obaga, indrets on el sòl conserva més temps la humitat.

Tàxons acompanyants:

Conviu amb altres molses pròpies d'ambients forestals, com *Hypnum cupressiforme*, *Pseudoscleropodium purum* i *Homalothecium lutescens*.

Hàbitats CORINE:

16.2982⁺ + 16.2983⁺ Dunes residuals plantades de pins (*Pinus pinea*, *P. pinaster*), al litoral.

Distribució geogràfica:

General — Present a l'Amèrica del Nord, Euràsia i algunes illes del Pacífic (Nova Zelanda). També ha estat citada d'Amèrica Central i dels Andes. A Europa està àmpliament distribuïda des dels països mediterranis fins a Escandinàvia.

Península Ibèrica — Meitat nord del territori espanyol de la península; és rara als Pirineus, més freqüent al Sistema Ibèric. També es troba a Catalunya, País Basc i Cantàbria (Brugués 1992). No és present a Portugal, si bé hi ha alguna citació dubtosa que no s'ha pogut confirmar (Sérgio & Carvalho 2003).

Catalunya — Es fa principalment a l'estatge montà i subalpí, en comarques com el Pallars Sobirà, Ripollès, Garrotxa, Alt Empordà, Berguedà, Osona, Selva, Vallès Oriental i Muntanyes de Prades.

Estat de conservació general:

Aquesta espècie no presenta problemes de conservació a nivell de Catalunya, doncs es troba ben representada i amb poblacions extenses a gran part dels Pirineus i la serralada Prelitoral (Montseny, Muntanyes de Prades, etc). Catalogada dins de la categoria de preocupació menor (LC) en la darrera llista vermella dels briòfits publicada per a la península Ibèrica (Sérgio et al. 2006).

Protecció legal:

Planta sense cap protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

2270 Dunes amb pinedes de pi pinyer o de pinastre (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	3	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	1
Nre. d'individus reproductors:	0	Àrea d'ocupació total (m^2):	7,70

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquest tàxon considerem que presenta tres subpoblacions, si bé totes tres són molt properes entre elles i es troben dins un mateix quadrat UTM de 500 metres de costat. En alguna d'aquestes localitats (Serra Llarga) s'ha reduït molt la seva extensió respecte a la que coneixíem quan la vàrem trobar, ara fa un parell d'anys a causa de les furgades al sòl, possiblement ocasionades pels senglars. Les altres dues poblacions ocupen una superfície major (en especial la de la Font dels Tres Reis) i tenen un nombre d'exemplars força elevat, que entre les tres poblacions gairebé arriba a les 45.000 plantes.

Impactes actuals o recents:

En alguna de les poblacions hem observat l'existència de furgades al sòl, segurament degudes a senglars que cercaven els bulbs i tubercles d'algunes de les plantes que creixen conjuntament amb aquesta espècie. Amb les furgades o barrigades, els seglars aixequen i remouen les capes superficials del sòl ocasionant destrosses en els poblament de molses.

Amenaces actuals o futures:

Alguns indrets de la duna són utilitzats com a lloc de pas i pasturatge per alguns ramats de xais. De donar-se aquest ús en els indrets on trobem aquesta espècie podria produir un trepig que afectaria negativament les seves poblacions.

Actuacions i mesures de conservació:

És necessari que els boscos on es fa aquest tàxon no siguin sotmesos a tala o altres aprofitaments, com la pastura, ja que això podria donar com a resultat la desaparició de les seves poblacions.

Bibliografia:

- Brugués M. 1992. Distribució ibèrica de *Thuidium recognitum* (Hedw.) Lindb., *T. delicatulum* (Hedw.) Mitt. i *T. philibertii* Limpr. *Orsis*, 7: 151-153.
- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.
- Sérgio C., Brugués M., Cros R. M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes of the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

Thuidium tamariscum (Hedw.) Schimp.

Sinonímia:

Hypnum tamariscinum Hedw.

Família:	*Thuidiaceae*

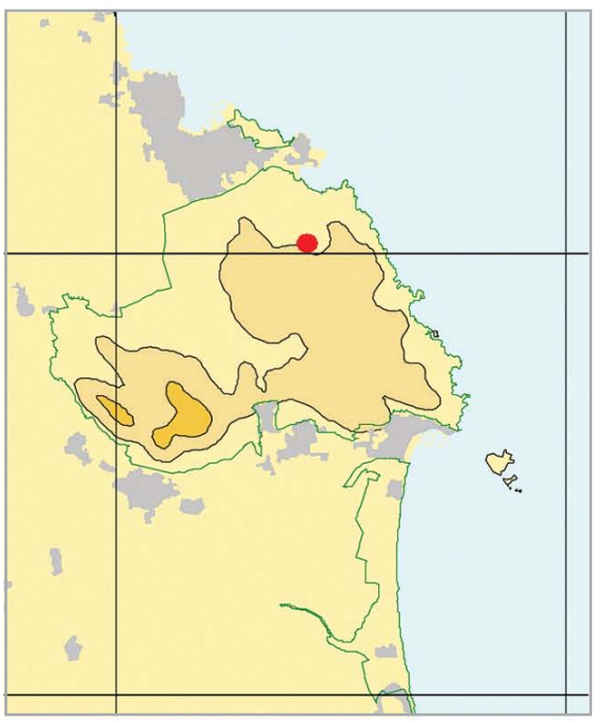

Descripció general:

Molsa robusta, de ramificació tripinnada, que forma catifes de color verd bru, més o menys denses. Caulidis amb branques amb nombrosos parafil·les ramificats i papil·losos. Fil·lidis caulinars acuminats, de marge denticulat i amb la punta reflexa o corbada. Cèl·lules de la làmina curtes, unipapil·loses. Nervi ample, que ateny l'àpex o quasi. Fil·lidis rameals força més petits que els caulinars, ovats i aguts. Cèl·lula apical dels fil·lidis rameals aguda, no papil·losa.

Variabilitat:

No s'ha descrit per aquesta espècie.

Tàxons similars:

Thuidium recognitum (Hedw.) Lindb. (veure el mateix apartat per aquella espècie).

Període de reproducció:	En general fructifica molt poc i la seva reproducció es vegetativa, podent-se donar durant tot l'any si les condicions son adients.
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	Per mitjà de fragments de la planta, que poden desenvolupar-se per ells mateixos i donar lloc a noves plantes adultes.

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Molsa que normalment es fa als sòls rics en humus dels boscos humits, ja siguin de caducifolis (rouredes, fagedes, avellanoses...) o de coníferes (avetoses i pinedes de pi roig i de pi negre), als estatges montà i subalpí.

Al Montgrí es troba als sòls humífers de la duna continental, als fondals i llocs d'orientació obaga, indrets on el sòl conserva més temps la humitat.

Tàxons acompanyants:

De la mateixa manera que el cas de *Thuidium recognitum* i *Rhytidiadelphus triquetrus*, conviu amb altres molses pròpies d'ambients forestals, com *Dicranum scoparium*, *Hypnum cupressiforme*, *Pseudoscleropodium purum* i *Homalothecium lutescens*.

Hàbitats CORINE:

16.2982^{+} + 16.2983^{+} Dunes residuals plantades de pins (*Pinus pinea*, *P. pinaster*), al litoral.

Distribució geogràfica:

General — Distribuïda àmpliament per tot Europa, des de la conca mediterrània fins als països escandinaus.

Península Ibèrica — Meitat nord de la península Ibèrica. Present també a Portugal, on es troba ben distribuïda. Absent a les Illes Balears.

Catalunya — Es fa principalment a l'estatge montà i subalpí, als Pirineus i la Serralada Transversal fins a Montserrat i Sant Llorenç del Munt.

Estat de conservació general:

Aquesta espècie no presenta problemes de conservació a nivell de Catalunya, doncs es troba ben representada i amb poblacions extenses a gran part dels Pirineus i la serralada Prelitoral, com p.ex. el Montseny o les Muntanyes de Prades.

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

2270 Dunes amb pinedes de pi pinyer o de pinastre (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	1	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	1

Nre. d'individus reproductors:	0	Àrea d'ocupació total (m^2):	0,65

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquesta espècie presenta al massís del Montgrí una sola població, almenys pel que coneixem fins ara, la qual ocupa una superfície francament petita, inferior a un metre quadrat. Cap dels individus d'aquesta població presenta càpsules amb espores, si bé la reproducció d'aquesta espècie (de la mateixa manera que d'altres d'ecologia semblant com *Rhytidiadelphus triquetrus* i *Thuidium recognitum*) es pot donar de forma vegetativa mitjançant fragments de plantes adultes, que es poden desenvolupar i donar lloc a nous individus.

Impactes actuals o recents:

No se n'han detectat, almenys per a la població que coneixem.

Amenaces actuals o futures:

Pel moment, no s'ha detectat cap amenaça que pugui afectar negativament a la població del còrrec de les Guilles, si bé una explotació forestal que alterés l'ambient on es troba la podria afectar o fer desaparèixer.

Actuacions i mesures de conservació:

Caldria evitar l'explotació forestal a la capçalera del còrrec de les Guilles, amb l'objectiu tant de conservar la població existent com d'afavorir la seva expansió en aquesta area.

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Sérgio C. & Carvalho S. 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol*. 21: 5-230.

Tortella inflexa (Bruch) Broth.

Sinonímia:

Trichostomum inflexum Bruch.

Família: *Pottiaceae*

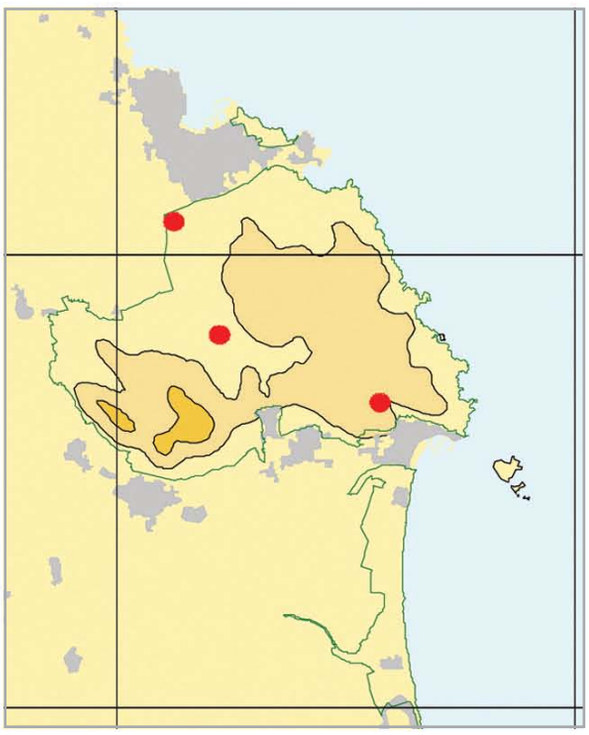

Descripció general:

Molsa petita, que forma gespes laxes, de color verd a groguenc, amb els caulidis de 2 a 8 mm de longitud. Protonema en forma d'estora, conspicu, de color verd-brunenc. Fil·lidis linear lanceolats, a canalats, fortament cargolats en estat sec, els superiors inflexos i incurvats, amb la punta ganxuda i cucul·liforme. Transició entre les cèl·lules hialines de la base i les papil·loses poc definida. Làmina uniestratificada. Marges dels fil·lidis inflexos a la part superior. Nervi excurrent en un mucró curt. Cèl·lules ventrals del nervi quadrades o curtament rectangulars, similars a les de la làmina. Cèl·lules superiors i mitjanes de la làmina quadrades. Planta sovint fèrtil, dioica. Càpsula erecta, brunenca. Seta de 10-14 mm de longitud. Espores de 8-10 µm de diàmetre, llises. (7).

Variabilitat:

No s'ha descrit per aquesta espècie.

Tàxons similars:

Aquesta molsa pot ser confosa amb *Trichostomum crispulum*, espècie molt abundant a tot el massís del Montgrí. Se'n diferencia bàsicament per ser d'una mida més petita (*T. inflexa* no acostuma a sobrepassar els 8 mm d'alçada) i també per la forma de creixement, ja que *T. crispulum* forma gespes compactes.

Aquesta espècie també pot ser confosa amb plantes joves de *Tortella tortuosa*, espècie també present al massís del Montgrí; no obstant, se'n pot diferenciar per la presència de fil·lidis no acanalats i l'absència d'un protonema en forma de catifa en aquesta última espècie.

Període de reproducció:	(XII) - III (IV)
Dispersió:	Pel vent.
Multiplicació vegetativa:	No descrita en aquesta espècie.

Hàbitat i comportament fitosociològic:

Sobre roques i sòls calcaris, a la terra baixa.

Tàxons acompanyants:

Aquesta molsa creix acompanyada d'altres espècies pròpies de prats i ambients secs. Les poblacions del Montgrí es fan conjuntament amb *Trichostomum crispulum* i *Didymodon luridus*.

Hàbitats CORINE:

34.5131 Prats de teròfits, calcícoles, de terra baixa, a la Mediterrània occidental.

Distribució geogràfica:

General — No ben coneguda per a aquesta espècie.

Península Ibèrica — A Espanya, es fa a les províncies d'Alacant, Sevilla, Tarragona i València, així com també a les Illes Balears. Possiblement també es faci a Barcelona, Huelva, Murcia i Cantàbria. A Portugal es fa a les províncies de l'Algarve, Beira Baixa, Beira Litoral, Estremadura i Ribatejo (Guerra et al. 2006).

Catalunya — Es fa de manera dispersa a les comarques de l'Alt Empordà, Garraf, Tarragonès, Terra Alta i Baix Ebre.

Estat de conservació general:

Considerada com a "rara" segons la llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (Sérgio et al. 1994), en la darrera actualització (Sérgio et al. 2006) és considerada dins de la categoria de "preocupació menor" (LC).

Protecció legal:

Sense protecció legal ni al principat de Catalunya ni a l'àmbit del massís del Montgrí - Baix Ter.

Hàbitats d'interès comunitari:

6220 Prats mediterranis rics en anuals, basòfils (*Thero-Brachypodietalia*) (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	3	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	3

Nre. d'individus reproductors:	40	Àrea d'ocupació total (m^2):	0,50

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquest tàxon presenta tres poblacions conegudes al massís del Montgrí, repartides per tot l'àmbit de la muntanya. Entre dues de les tres poblacions (la població de Coma Llobera no l'hem retrobat i resta, per tant, sense dades) sumen uns 80 individus, dels quals la meitat són reproductors. L'àrea total d'ocupació és molt petita, inferior a un metre quadrat.

Impactes actuals o recents:

No s'han detectat impactes sobre les poblacions conegudes.

Amenaces actuals o futures:

Una ampliació de la pista que puja a Torre Ponça i que afectés els talussos podria dur a la desaparició de la població que hem localitzat en aquest punt.

D'altra banda, una excessiva freqüentació dels camins per part de vehicles tot terreny, motos i quads podria afectar negativament les dues poblacions de la duna.

Actuacions i mesures de conservació:

Seria necessari restringir el pas de vehicles tot terreny per fora dels camins, tal i com ja es fa a part del sector de la duna continental. Pel que fa a la població propera a la Torre Ponça, caldria vigilar que en aquell punt no es fa cap actuació que pugui malmetre el talús de la pista.

Bibliografia:

- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses*. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- Guerra J., Cano M. J. & Ros R. M (ed.). 2006. *Flora Briofítica Ibérica. Vol. 3: Pottiales, Encalyptales*. Sociedad Española de Briología.
- Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.
- Sérgio C., Brugués M., Cros R. M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes dof the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

Recursos electrònics

- (6) Missouri Botanical Garden. Tortella inflexa. En: *Tropicos* [en línia]. [consulta: 10 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/name/35106280*

Resultats

Angiospermes

Arisarum simorrhinum Durieu in Duch.

Sinonímia:

Arisarum vulgare Targ.-Tozz. subsp. *simorrhinum* (Durieu) Maire & Weiller

Nom vulgar:

Cugot, frare cugot, apagallums, gresolet.

Família:	*Araceae*	Forma vital:	Geòfit bulbós

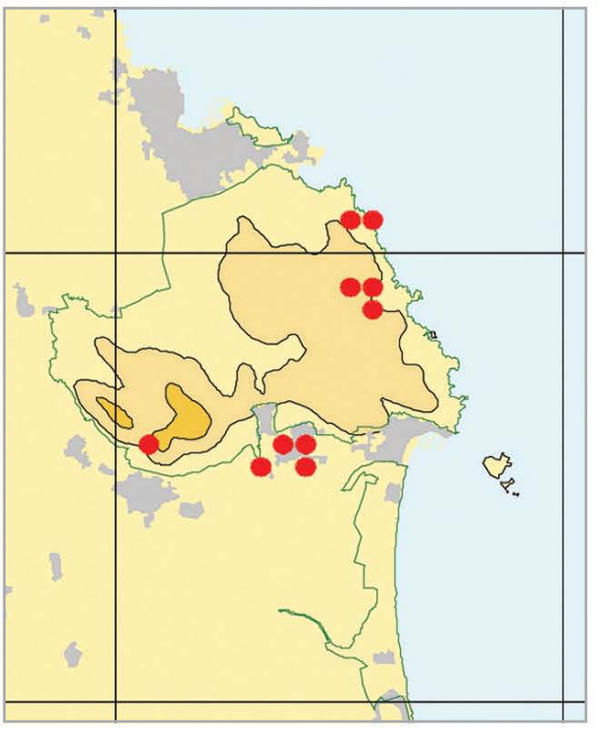

Descripció general:

Planta perenne, rizomatosa en estat vegetatiu i tuberosa en el reproductor. Pecíols de 5-34(40) cm, a vegades pigallats amb taques brunes o porpres, alats a la base. Fulles amb limbe sagitat o cordat, rarament hastades, de 3,4-15 x 1,7-13,9 cm, amb aurícules d'agudes a arrodonides. Inflorescència en espàdix sobre un peduncle més curt o de longitud similar al pecíol de la fulla corresponent, generalment flexuós. Espata de 2-6 x 0,7-3,4 cm amb el tub inflat a la part basal, amb nervis vermellosos i intensament tenyit de color violaci o negrós a l'àpex. Inflorescència amb 2-10 flors femenines, situades a la base i generalment a una sola banda de l'espàdix i (16)30-40 flors masculines contigües a les femenines, part estèril de l'espàdix arquejada a la part superior, sobtadament inflat a l'àpex que resta inclús o lleugerament exsert fora de l'espata. Fruit en baia de color verd, amb 1-12 llavors per fruit. Llavors de 2-7 x 1-3 mm; estrofiol de 1-3 x 1-2,5 mm.

Variabilitat:

Aquesta espècie presenta una elevada variabilitat morfològica que ha afavorit la descripció de diverses formes i varietats. Els tractaments taxonòmics recents (Talavera 1986; Galán & Castroviejo 2007) consideren l'existència de tres varietats segons sigui la longitud i la torsió del peduncle de la inflorescència que serien totes presents a les comarques gironines. Es tractaria, concretament, de la varietat ***simorrhinum*** de peduncles molt més curts que els pecíols, corbats a la part superior, a tocar de l'espata, la varietat ***subexertum*** (Webb & Berthel.) Talavera amb els peduncles igualant o superant als pecíols, ± flexuós i de la varietat ***clusii*** (Schott) Talavera amb peduncles més curts que els pecíols, quasi sempre erectes. També s'ha descrit l'existència d'híbrids amb *A. vulgare* que coincideixen morfològicament amb algunes de les varietats esmentades anteriorment.

Tàxons similars:

Arisarum vulgare Targ.-Tozz. és una planta molt propera morfològicament, força abundant a tot el litoral gironí i que conviu amb *A. simorrhinum* al Montgrí. La distinció d'aquests dos tàxons resulta clara entre les formes típiques per la longitud del peduncle de la inflorescència, clarament més llarg que el pecíol de les fulles en la primera espècie, i per l'espata cilíndrica (no eixamplada a la base), amb línies longitudinals verdes o de color porpra clar. S'han descrit, a més, híbrids interespecífics entre les dues espècies d'*Arisarum* que es fan a casa nostra *A. simorrhinum* i *A. vulgare* cosa que complica extraordinàriament la determinació d'alguns individus.

En estat vegetatiu, les fulles noves d'*Arisarum* són semblants a les de les sarriasses (*Arum italicum* Mill.). Per a distingir-les cal observar l'aspecte reticulat que uneix els nervis principals de la cara abaxial de les fulles que s'observen en aquesta segon tàxon i que no són presents als frares cugots.

Període de floració:	(X)XI-II(IV)
Pol.linització:	Entomofília, preferentment dípters micetofil·lids (Koach 1986; Herrera 1988).
Reproducció asexual:	No indicada en aquest tàxon.
Fructificació:	II-V
Dispersió:	Espècie possiblement mirmecòcora a causa de la presència d'un eleosoma molt desenvolupat.
Multiplicació vegetativa:	Per rizomes (Herrera 1988).

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Es fa en comunitats comofítiques de replans en indrets poc o gens ombrejats prop de rieres i torrents litorals; també es fa en comunitats obertes desenvolupats sobre substrats calcaris en sòls argilosos capaços de retenir una certa humitat després dels períodes de pluja. A Catalunya es considera característica de l'associació *Narcisso poetici-Arisaretum simorrhini* O. Bolòs 1962 inclosa dins de l'aliança *Bartramio-Polypodion serrati* O. Bolòs & Vives in O. Bolòs 1957, tot i que es tracta d'una comunitat molt particular restringida geogràficament als cingles d'Eramprunyà i Bruguers (Baix Llobregat).

Al Montgrí viu a la base dels cingles ocupats per comunitats rupícoles de l'aliança *Asplenion glandulosi* Br.-Bl. in Meier & Br.-Bl. 1934, concretament de l'associació *Sedo-Piptathreretum coerulescentis* O. Bolòs & Vigo 1984. S'esten també als llistonars i prats d'albellatge de les clarianes pedregoses dins del domini de la màquia litoral (*Oleo-Ceratonion*).

A la plana es refugia als talussos dels torrents ocupats potencialment per alocars (*Vinco-Viticetum agni-casti* O. Bolòs 1956) actualment molt alterats. Per la qual cosa es troba en cardassars nitròfils (*Urtico-Smyrnietum olusatri* (A. et O. Bolòs) O. Bolòs et R. Mol. 1958) o en poblaments purs de canyes.

Hàbitats CORINE:

62.1111 Roques calcàries amb vegetació casmofítica, termòfila, de les contrades mediterrànies.

44.812 Alocars, de les rieres i rambles de les contrades marítimes.

Tàxons acompanyants:

Aquesta planta bulbosa sol formar poblaments monospecífics enmig de la garriga o en replans pedregosos, on a banda dels arbusts típics (com el garric, el llentiscle, l'ullastre, l'estepa blanca, el romaní, etc.) trobem algunes gramínies xeròfiles com el llistó (*Brachypodium retusum*), l'albellatge (*Hyparrhenia hirta*) o *Oryzopsis coerulescens*.

En els marges humits dels còrrecs i torrents es fa sota algunes plantes llenyoses, com magraners i tamarius, acompanyat d'algunes plantes higròfiles, com les sarriasses, i moltes plantes nitròfiles i arvenses.

Distribució geogràfica:

General — Regió mediterrània occidental (Portugal, Espanya, Algèria, Marroc i Tunísia) i regió macaronèsica (illes Canàries Açores i Madeira).

Península Ibèrica — Est i Sud de la península Ibèrica i també a les illes Balears.

Catalunya — Dispersa, però escassa als territoris ruscínic (Baix Empordà) i catalanídic N (Maresme, Barcelonès, Baix Llobregat i Tarragonès). 0-300 m. La primera indicació de la presència d'aquest tàxon al Principat la trobem a Ferrer (1906), concretament al Garraf. Posteriorment, es va anar trobant al Tarragonès (Vallmitjana 1947), al Barcelonès (Bolòs & Bolòs 1950) i al Maresme (Montserrat 1964). Al Baix Empordà, les citacions són molt recents i es limiten a unes poques localitats de les Gavarres (Juanola 2003) (8) i el Montgrí (Font García & Corominas 2007).

Estat de conservació general:

La planta es considera amenaçada a Catalunya seguint els criteris de la UICN (2001) dins de la categoria de *vulnerable* (VU: A1c, B1+2c) (Sáez & Soriano 2000). Les poblacions de la serralada litoral han patit una forta regressió per causes naturals i antròpiques, i es consideren fortament amenaçades (Guardiola 2005), per la qual cosa són objecte d'un programa de seguiment (Loire 2001).

Protecció legal:

Estrictament protegida a Catalunya i catalogada com a "vulnerable" al ser inclosa a l'annex 2 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

8210 Costers rocosos calcaris amb vegetació rupícola (No prioritari).

92D0 Bosquines i matollars meridionals de rambles, rieres i llocs humits *(Nerio-Tamaricetea)* (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	5	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	10

Nre. d'individus reproductors:	3.486	Àrea d'ocupació total (ha):	1,35

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Poblacions extenses i amb un nombre suficient d'exemplars que semblen poder assegurar la seva supervivència a mig o llarg termini. La baixa taxa de floració (menys del 2% dels individus) i una fructificació gairebé nul·la semblen generals en aquesta espècie (Herrera 1988) i per tant no s'han de considerar com a un aspecte exclusiu de les poblacions del Montgrí. D'altra banda, aquesta espècie té una activa multiplicació vegetativa que permet la pervivència de l'espècie i de les formes intermèdies originades suposadament per hibridació. Tampoc disposem de dades sobre la variabilitat genètica de les poblacions que ens permeti establir l'efecte que pot tenir la baixa taxa de reproducció sexual.

Impactes actuals o recents:

Les poblacions de la Muntanya de Santa Caterina afectades per l'incendi del setembre de 2004 no semblen haver respost negativament a aquesta pertorbació sinó que l'eliminació de la coberta vegetal ha afavorit el rebrot de denses catifes de fulles originades a partir dels rizomes.

En alguns indrets de la Muntanya Gran es poden veure furgades de senglar que poden disminuir la capacitat reproductiva de l'espècie tot i que per altra part afavoreixen la multiplicació vegetativa, per tant, el manteniment de les poblacions. L'estassada mecànica dels marges afecta també a algunes poblacions com la de la Quintaneta situada prop de camins o vores de petits torrents del piemont.

Amenaces actuals o futures:

Una excessiva freqüentació per part dels visitants i de bestiar a la zona més propera al Cau del Duc pot afavorir la presència i extensió de plantes ruderals o nitròfiles i per tant la pèrdua d'hàbitat per part d'*Arisarum simorrhinum*.

Actuacions i mesures de conservació:

Manteniment dels espais oberts no forestats de la Muntanya Gran a partir de la regulació de l'activitat ramadera en els antics conreus d'oliveres del sector del camí de la Morisca. Caldria evitar, però, la pastura en àrees amb presència d'*A. simorrhinum* durant l'època de floració.

Protegir les poblacions del piemont que es refugien a les rieres i torrents. Adequar les feines de neteja a la conservació de l'espècie, actuant per a l'eliminació de la flora al·lòctona (principalment canyes) i evitant l'artificialització del curs principal per canalització o neteges amb maquinària pesant.

Bibliografia:

- Bolòs O. de. 1967. Comunidades vegetales de las comarcas próximas al litoral situadas entre los ríos Llobregat y Segura. *Memorias de la Real Academia de Ciencias de Barcelona* 38: 3-280.
- Ferrer E. 1906. *Arisarum simorrhinum* (Durieu) en les muntanyes d'Aramprunyà. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.* 6: 114.
- Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà - IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.
- Galán A. & Castrioviejo S. 2007. *Arisarum* Mill. *In:* Flora Iberica. Vol. XVII *Cyperaceae-Pontederiaceae* (S. Castroviejo, M. Luceño, A. Galán, P. J. Mejías, F. Cabezas & L. Medina, Eds.): 304-308. Real Jardín Botánico. Madrid.
- Galil J. 1978. Morpho-ecological studies on *Arisarum vulgare* Targ.-Tozz. *Israel Journal of Botany* 27: 77-89.
- Guardiola M. 2005. El futur dels frarets a les nostres mans ? *Butlletí del grup d'estudi i conservació dels alocars del Maresme* 6: 2-3.
- Herrera J. 1988. Reproducción sexual y multiplicación vegetativa en *Arisarum simorrhinum* Durieu *(Araceae). Lagascalia* 15: 25-41.
- Juanola M. 2003. *Flora singular de les Gavarres. Descripció, corologia i propostes de gestió de les espècies d'interès.* Consorci de les Gavarres. La Bisbal d'Empordà.
- Koach J. 1986. The breeding system of *Arisarum vulgare* Targ.-Tozz. *Israel Journal of Botany* 35: 79-90.
- Loire R. 2001. Conservació de la diversitat biològica al Parc de la Serralada Litoral. *Atzavara* 9: 63-70.
- Montserrat P. 1964. Flora de la cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera) (cont.). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 6: 287-351.
- Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.
- Talavera S. 1986. *Arisarum simorrhinum* Durieu en Andalucía occidental *In*: Notas breves, 154. *Lagascalia* 14: 114-116.
- Vallmitjana L. 1947. Una nueva localidad de *Arisarum simorrhinum* Dr. *Collectanea Botanica (Barcelona)* 1: 331 - 332

Recursos electrònics

- (8) Bisbe & Fàbregas E. 2006. Hàbitats i espècies d'interès a l'espai d'interès natural de les Gavarres - Fitxes descriptives (Treball inèdit). Consorci de les Gavarres. Consultable a: http:// www.asgalanthus.org/new/downloads/descarregues/Cat_hab_sp_sing_Gav.pdf

Astragalus tragacantha L.

Sinonímia:

Tragacantha massiliensis Mill.
Astragalus massiliensis (Mill.) Lam.

Nom vulgar:

Coixí de monja, tragacant (de Marsella).

Família:	*Fabaceae* (= *Papilionaceae*)	Forma vital:	Camèfit pulviniforme

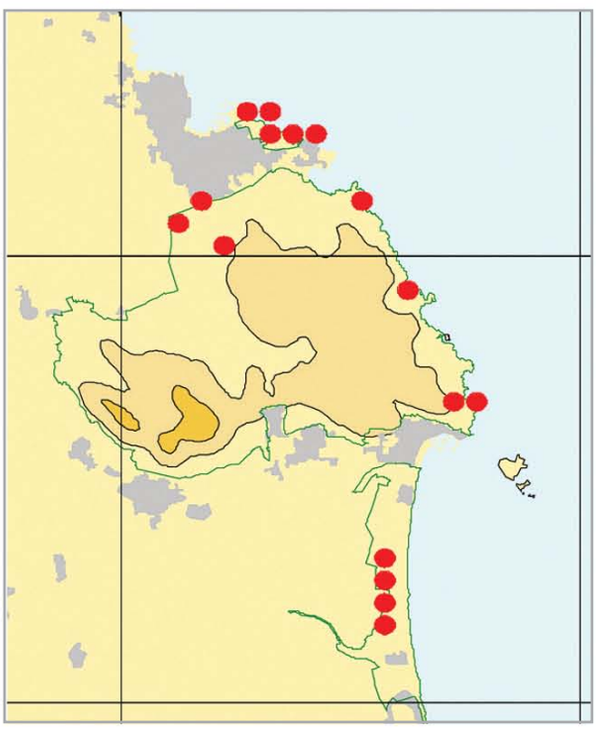

Descripció general:

Planta perenne, amb forma de coixinet, fins de 30 cm, espinosa. Tiges ramificades, les velles amb els raquis de les fulles persistents, rígids i espinescents; les joves folioses. Fulles de 3,5-5 cm, peciolades, paripinnades, amb 5-10 (12) parells de folíols; estípules de 6-8 mm; amb la major part de la seva longitud soldades al pecíol. Flors reunides en inflorescències de 3-8 flors. Flors pedicel·lades, amb 2 bractèoles a la base del calze. Calze d'aproximadament 6 mm, amb el tub curt, amb pèls negres i, a vegades, blancs. Corol·la blanquinosa; estendard de 17-19 mm, feblement emarginat a l'àpex; ales de 16-18 mm; carena de 13-15 mm, quasi recta. Fruit de 7-13 x 2,5-4 mm, densament llanós, amb un bec d'1-1,5 mm, bilocular, amb 2-3 llavors per lòcul, exsert. Llavors de 2 x 3 mm, brunes, brillants.

Variabilitat:

S'han distingit dues varietats. La típica i la varietat ***salvatoris*** Willk., amb espines més erectes, l'anvers de les fulles no tan pilós, les bràctees un terç més curtes que el pedicel i els llegums més curts. La localitat clàssica d'aquesta varietat és l'Escala i semblaria pròpia dels substrats de textura sorrenca.

Tàxons similars:

No existeixen altres plantes al territori de morfologia similar amb les quals es pugui confondre.

Període de floració:	(III)IV-VI(X)
Pol.linització:	Entomofília (himenòpters).
Reproducció asexual:	No indicada en aquest tàxon.
Fructificació:	(IV)V-VI
Dispersió:	Dehiscència espontània dels llegums (autocòria) que semblen alliberar les llavors a poca distància de la planta mare (barocòria).
Multiplicació vegetativa:	No indicada en aquest tàxon.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Per una banda, comunitats halorupícoles de la part alta dels penya-segats litorals (*Crithmo-Limonion*), generalment exposats a tramuntana, i, per l'altra, comunitats de la rereduna i dels sorrals fixats interiors (*Crucianellion maritimae*). Les comunitats de coixí de monja dels penya-segats calcaris corresponen a l'associació *Astragalo-Senecionetum cinerariae* O. Bolòs et Vigo 1984 que fou descrita a partir d'inventaris realitzats a les illes Medes.

En alguns indrets, fora o als límits de l'àrea d'estudi (turons de l'Escala), aquesta planta es fa en llistonars i prats secs intensament pasturats establerts sobre acumulacions de sorres marítimes portades pel vent cap a l'interior.

Hàbitats CORINE:

33.15 Matollars xeroàcantics amb *Astragalus tragacantha*, dels caps de penya-segats del territori ruscínic.

16.223 Dunes estabilitzades, amb comunitats de *Crucianella maritima, Ononis natrix* subsp. *ramosissima* (gavó marí), *Thymelaea hirsuta* (bufalaga marina)..., de les platges arenoses.

Tàxons acompanyants:

En el litoral del Montgrí l'espècie ocupa la part alta dels penya-segats on la influència del mar és menys acusada i on dominen espècies de matollar com el llentiscle (*Pistacia lentiscus*) i el romaní (*Rosmarinus officinalis*) i algunes herbàcies com el llistó (*Brachypodium retusum*). Com passa al cap de Creus, tot i que aquesta espècie pugui entrar en les comunitats més halòfiles les poblacions principals s'integren en comunitats arbustives de transició.

En els ambients sorrencs de la plana del Baix Ter trobem com a espècies acompanyants alguns arbusts com la bufalaga marina (*Thymelaea hirsuta*), i petites mates com la sempreviva (*Helichrysum stoechas*) i el donzell marí (*Artemisia gallica*).

Distribució geogràfica:

General — Mediterrani occidental, al continent europeu (Portugal, França i Espanya), les illes de Còrsega i Sardenya i el nord d'Àfrica (Tunísia).

Península Ibèrica — Extrem sud-occidental de Portugal (Algarve) i litoral de les comarques de Girona.

Catalunya — Es fa al litoral de la costa Brava (territori ruscínic), des del Nord del Cap de Creus (el Port de la Selva) fins a les muntanyes de Begur. 0-100 m.

Estat de conservació general:

Planta considerada no amenaçada (LC) a Catalunya (Sáez 1998) i amb un grau de protecció suficient.

Protecció legal:

Estrictament protegit als EINs del Montgrí i de les illes Medes al ser inclosa a l'annex 3 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008). Fora del territori estudiat també és estrictament protegit pel mateix Decret a l'EIN de Cap de Creus.

Hàbitats d'interès comunitari:

5410 Matollars pulviniformes dels caps de penya-segats costaners, a la Mediterrània occidental (No prioritari).

2210 Dunes litorals fixades, amb comunitats del *Crucianellion maritimae* (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	9	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	12
Nre. d'individus reproductors:	1.091	Àrea d'ocupació total (ha):	2,63

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Fragmentada i formada per un nombre variable d'individus que fan vulnerable alguna de les subpoblacions. Les poblacions més accessibles, com les del litoral escalenc o les comunitats psammòfiles del Baix Ter, si bé presenten les majors densitats d'individus són també les més amenaçades.

Impactes actuals o recents:

En les poblacions que es fan als penya-segats litorals l'excessiva proliferació de les poblacions d'aus marines poden provocar un trepig constant i una nitrificació del sòl que comportin canvis en la composició florística de les comunitats. En aquestes condicions, el coixí de monja presenta menor vitalitat i aquesta podria ser la causa de la seva regressió a les illes Medes (Vilar et al. 1999). Cal precisar que en el cas de l'arxipèlag també ha influït molt negativament l'extensió d'algunes plantes al·lòctones com el bàlsam (*Carpobrotus edulis*) que nosaltres també hem detectat a la costa del continent, concretament a la població del Bol Roig (l'Escala) que presenta, a més, un elevat risc d'artificialització a causa del futur arrenjament del camí de ronda i de l'augment de la freqüentació humana i de la proximitat de zones enjardinades amb presència d'aquestes plantes al·lòctones invasores.

En la rereduna i els sorrals interiors el problema principal es troba en la circulació de vehicles, i amb menor mesura en la extracció d'àrids (actualment inactiu en la majoria dels casos), que provoquen canvis greus en l'hàbitat d'aquesta espècie.

Amenaces actuals o futures:

Existeix una progressiva reducció de l'hàbitat principalment pel que fa als poblaments de coixí de monja establerts sobre sorrals fixats. A la zona de l'Escala aquesta reducció ha estat dràstica a causa de l'augment de les zones urbanitzades. La presència de poblaments de pins molt densos que fixen la duna continental redueix el nombre d'espais oberts on la planta troba les millors condicions per desenvolupar-se. Això, ha anat produint una fragmentació en petits rodals de molts pocs individus com en el cas del camí dels Quatre Termes i l'ermita de Santa Maria de Palau.

Actuacions i mesures de conservació:

Les mesures de protecció física limitant l'accés motoritzat als poblaments d'*Astragalus tragacantha* en els sistemes dunars, com les establertes a la zona de la Pletera, semblen afavorir la seva conservació. Aquestes mesures també podrien ser adequades en el cas dels poblaments situats al capdamunt dels penya-segats.

L'eliminació dels pins en alguns indrets de la duna continental afavoriria el manteniment de l'hàbitat en aquests indrets interiors on els poblaments d'*A. tragacantha* es troben més fragmentats.

Observacions:

En un estudi sobre les papallones diürnes (ropalòcers) del massís del Montgrí (Vicens et al. 1987), s'indica que el coixí de monja és una font d'aliment per a les erugues d'algunes espècies com la papallona blaveta (*Polyommatus icarus*). En general, les fases larvàries d'aquesta papallona es solen alimentar de papilionàcies.

Bibliografia:

- Balcells E. 1968. *Estudio general de los biotopos de las islas Medas*. Publicaciones del Centro pirenaico Biología experim mental 2: 91-147.
- Bolòs O. de & Vigo J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Volum I (Introducció. Licopodiàcies - Capparàcies). Ed. Barcino. 736 pp. Barcelona.
- Franquesa T. 1995. *El paisatge vegetal de la península del cap de Creus*. Arxius Secc. Ciències, CIX. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- Jeanmonod D. & Burdet H.M. 1997. Notes et contributions à la flore de Corse, XIII. *Candollea* 52: 239-279.
- Podelch D. 1999. *Astragalus* L. In: Flora Iberica. Vol. VII(I) Leguminosae [partim] (S. Talavera, C. Aedo, S. Castroviejo, C. Romero Zarco, L. Sáez, F.J. Salgueiro & M. Velayos, Eds.): 229-338. Real Jardín Botánico - C.S.I.C. Madrid.
- Sáez L. 1998. *Pla d'Espais d'Interès Natural. Espàcies de la flora estrictament protegides. Fitxes descriptives - Propostes d'actuació*. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Valsecchi F. 1994. Sul complesso *Astragalus tragacantha* L. (Leguminosae) nel Mediterraneo. Webbia 49: 31-41.
- Véla E. 1998. A propos d'*Astragalus tragacantha* L. (syn. A. *massiliensis* (Miller) Lam.), espece protegée: estation nouvelle dans un biotope méconnu. *Monde* Pl. 461: 24-25.
- Véla E., Giraud, Morvan & Médail F. 2000. A propos d'*Astragalus tragacantha* L. [syn. : A. massiliensis (Miller) Lam.], espèce protégée: stations nouvelles sur la commune de Marseille. *Monde* Pl. 470: 10-11.
- Vilar L., Font García J., Gesti J. & Juanola M. 1999. Addicions i anotacions a la flora vascular de les illes Medes. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 67: 60-62.

Chamaerops humilis L.

Sinonímia:

No en té.

Nom vulgar:

Margalló.

Família:	*Aracaceae*	Forma vital:	Macrofaneròfit perennifoli

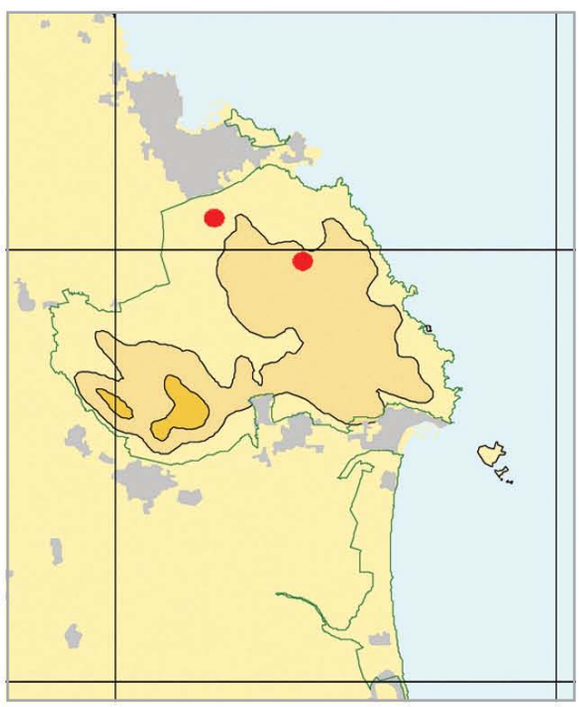

Descripció general:

Arbret polígam o dioic. Tronc gruixut, de 10-30 cm de diàmetre, generalment de menys d'1 m d'alçada, tot i que pot assolir els 5 (10) m; amb fibres, fruit de la descomposició de les beines foliars velles, poc abundants; sovint apareixen rebrots a la base a conseqüència de la destrucció del tronc principal per incendi o per l'explotació humana. Fulles disposades al capdamunt del tronc; pecíol de 30-50 cm, aculeat al marge; limbe flabel·lat, verd, fins de 70 x 80 cm, no filífer. Espàdix de 25-40 cm, embolcallat per 2 (4) espates, més o menys llanoses al marge. Flors groguenques. Sèpals 3. Pètals 3. Estams 6. Carpels 3. Baies ordinàriament solitàries per avortament dels dos altres carpels, de (8) 12-30 (45) mm.

Variabilitat:

No s'ha descrit l'existència de varietats.

Tàxons similars:

Existeixen algunes palmeres cultivades que poden ser confoses amb el margalló. A casa nostra se sol utilitzar la palmera excelsa (*Trachycarpus fortunei*), una palmera originària de la regió de l'Himàlaia de tronc esvelt i cobert de les restes fibroses de les fulles. Es diferencia, a més, per les seves fulles de pecíols més curts i no espinosos. S'han observat plàntules del margalló creixent en diverses zones del Montgrí, principalment a la zona del camí de la cala Pedrosa. Sembla que procedeixen d'individus cultivats capaços de dispersar les seves llavors lluny dels llocs on són plantats ja que de moment no s'ha detectat la presència de cap peu femení espontani al Montgrí. Aquest a aparició de peus subespontanis s'ha produit en altres llocs on la planta es donava per extingida com al litoral de la Provença i que també s'ha relacionat amb un cert augment de les temperatures (Médail & Quézel 1996).

Període de floració:	(III) IV-VI
Pol.linització:	Entomofília, per escarabats curculiònids (Anstett 1 999. Dufaÿ et al. 2003, Dufaÿ & Anstett 2004).
Reproducció asexual:	No s'ha descrit en aquesta espècie.
Fructificació:	No observada al territori a causa de l'inexistència de peus femenins.
Dispersió:	Endozoocòria.
Multiplicació vegetativa:	Aquesta planta presenta la capacitat d'emetre rebrots de la base.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Màquies i garrigues de les contrades marítimes d'hivern poc fred (*Oleo-Ceratonion*), principalment sobre substrat calcari.

Hàbitats CORINE:

32.2191 Garrigues de coscoll (*Quercus coccifera*), de les contrades mediterrànies càlides.

32.24 Garrigues amb abundància de margalló (*Chamaerops humilis*), de les contrades mediterrànies càlides.

Tàxons acompanyants:

Apareix acompanyat per les espècies característiques de les màquies litorals de la part meridional de la costa catalana en general formades per espècies poc termòfiles. L'espècie més abundant és el garric (*Quercus coccifera*), juntament amb el llentiscle (*Pistacia lentiscus*).

Distribució geogràfica:

General — Mediterrània occidental: Itàlia, Sicília, Malta, Còrsega, Sardenya, illes Balears, Provença i Àfrica del Nord (del Marroc fins a Tunísia).

Península Ibèrica — Est i Sud de la península Ibèrica.

Catalunya — Apareix puntualment al massís del Montgrí i s'estén de manera contínua prop del litoral al Sud del Llobregat, i penetra fins a la Conca de Barberà.

Estat de conservació general:

Cal considerar aquesta planta com a no amenaçada a Catalunya.

Protecció legal:

Planta de recol·lecció regulada a tot Catalunya (Ordre del 5 de novembre de 1984, sobre la protecció de plantes de la flora autòctona amenaçada de Catalunya. Espècies la recol·lecció, tallada i desarrelament de les quals és sotmesa a autorització prèvia).

Hàbitats d'interès comunitari:

5330 Matollars termomediterranis i predesèrtics (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	2	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	2
Nre. d'individus reproductors:	1	Àrea d'ocupació total (m^2):	44,7

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

La població del Montgrí té un caràcter relicte i encara que un dels dos individus coneguts pot mantenir-se durant molts anys la seva viabilitat poblacional és nul·la si tenim en compte que es tracta d'un individu mascle allunyat de qualsevol altra població. S'han comptabilitzat 116 peus en un mateix rodal, tots ells enganxats entre ells. Això ens fa pensar que es tracta d'un sol individu. També es van observar amb detall totes les inflorescència i es va poder comprovar que eren exclusivament masculines. Pel que fa al segon individu, situat a Sant Briu, està molt sotmès a una forta competència per part dels garrics i els llentiscles.

Impactes actuals o recents:

No coneixem l'existència d'impactes recents sobre el rodal del puig de la Palma. La bona resposta al foc d'aquesta planta, capaç de rebrotar des de la base del tronc, fa pensar en que els incendis no han estat responsables de la situació actualment relictual d'aquesta planta al Montgrí. Les roturacions realitzades durant els anys setanta per a la plantació de pins i altres gimnospermes sembla que respectaren la presència d'aquesta planta, tot i que no podem descartar que hagin provocat la disminució de l'àrea de presència d'aquesta espècie al Montgrí.

Amenaces actuals o futures:

L'aïllament i la manca de peus femenins comporta a mig termini un envelliment de la població i la desaparició d'aquesta espècie al Montgrí.

Actuacions i mesures de conservació:

Si es vol conservar aquesta espècie al Montgrí caldria plantejar algun tipus de reintroducció de peus femenins procedents de les poblacions més meridionals de Catalunya prop de la població actualment coneguda. Cal indicar que es van realitzar alguns assajos de plantació de peus de margalló prop de la pista de l'Estartit a Montgó que no tingueren els resultats esperats, tot i que desconeixem l'origen geogràfic dels individus utilitzats.

Observacions:

El seu ús com planta productora de fibres vegetals està força estès a diferents punts de la Mediterrània, tot i que en els darrers anys la seva valoració ha estat principalment com a planta ornamental. Al Montgrí la seva explotació apareix en diferents documents històrics i d'on s'ha suposat que era molt abundant (Masip 1978). Ja que no disposem de dades sobre si, en alguns casos, s'afavorí la seva extensió a través de plantacions, no és agosarat pensar, doncs, que els rodals actualment coneguts també fossin plantats.

Bibliografia:

- Anstett M.-C. 1999. An experimental study of the interaction between the dwarf palm (*Chamaerops humilis*) and its floral visitor *Derelomus chamaeropsis* throughout the life cycle of the weevil. *Acta Oecologica* 20: 551-558.
- Dufaÿ M. & Anstett M.-C. 2004. Cheating is not always punished: killer female plants and pollination by deceit in the dwarf palm *Chamaerops humilis*. *J. Evol. Biol.* 17: 862-868.
- Dufaÿ M., Anstett M.-C. & Hossaert-Mckey M. 2003. When leaves act like flowers: how dwarf palms attract their pollinators. *Ecological Letters* 6: 28-34.
- Font i Quer P. 1921. Estudi fitogeogràfic de la garriga de l'occident de Catalunya. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 21: 156-179.
- Masip R. 1978. El Montgrí: Nota briològica. *Anales de la Sección de Ciencias del Colegio Universitario de Girona* 3: 16-23.
- Masip R. & Polo L. 1987. Contribució al coneixement de la flora vascular del massís del Montgrí (Empordà). *SCIENTIA gerundensis* 13: 115-129.
- Médail F. & Quézel P. 1996. Signification climatique et phyto-écologique de la redécouverte en France méditerranéenne de *Chamaerops humilis* L. *(Palmae). C. R. Acad. Sci. Paris, Sciences de la vie* 319: 139-145.

Euphorbia palustris L

Sinonímia:

No en té.

Nom vulgar:

Lleteresa palustre.

Família:	*Euphorbiaceae*	Forma vital:	Hemicriptòfit escapós

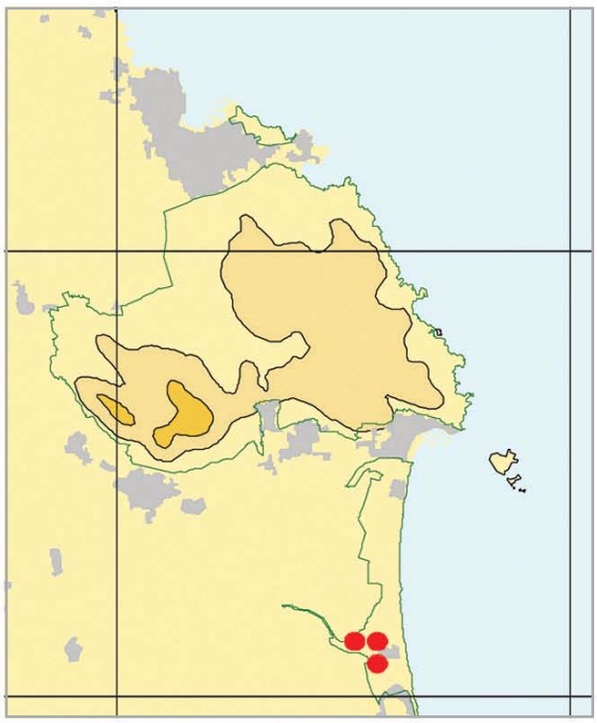

Descripció general:

Planta, perenne, glabra, rizomatosa. Tiges de (50) 80 - 120 (150) cm, erectes, finament estriades, fistuloses, robustes, fins de 13 mm de diàmetre, lleugerament llenyoses a la base, amb nombroses branques estèrils laterals i basals. Fulles de 40 - 60 (80) × 12 - 20 (25) mm, entre el·líptiques i oblanceolades, tendres, laxes, sèssils, enteres, amb el marge pla o suaument ondulat, per excepció denticulat entre la meitat i el quart superior de la seva longitud, obtuses o subobtuses, per excepció emarginades, d'un verd intens – a la tardor ± purpúries-; branques estèrils molt folioses, amb fulles de 20 - 25 × 4 - 6 mm, més estretes i aplegades. Inflorescència en pleocasi amb 5 - 8 radis fins de 50 mm, en general trifurcats i després 1 - 2 vegades bifurcats; bràctees pleocasials oblongo-el·líptiques; bràctees dicasials ovades, lliures. Ciati d'aproximadament 3 mm; nectaris sense apèndixs, transversalment el·líptics, d'un verd fosc que vira després a bru. Fruit de 4,5 - 5,5 × 4,5 - 5 mm, subglobulós, lleugerament deprimit, molt solcat; coques arrodonides, amb berrugues hemiesfèriques, desiguals i uniformement repartides. Llavors de 3,2 - 3,5 × 2,7 - 3 mm, subgloboloses, no comprimides, molt obliqües a l'àpex, llises, brillants, finalment de color bru; carúncula d'aproximadament 0,4 × 0,5 mm hemisfèrica o subnavicular, sèssil, caduca, lateral.

Variabilitat:

Es va descriure una varietat *catalaunica* Sennen que sembla no presenta cap tipus de diferenciació amb la resta de poblacions europees.

Tàxons similars:

Pot confondre's amb dues altres lletereses, *Euphorbia hirsuta* i *Euphorbia platyphyllos*, amb les quals pot conviure. De la primera, en el cas de les formes glabrescents litorals, es distingeix per les seves fulles amplexicaules i les llavors granuloses, mentre que la segona presenta llavors comprimides dorsiventralment (Benedí et al. 1997).

Període de floració:	IV - V
Pol.linització:	Entomofília generalista.
Reproducció asexual:	No descrita en aquesta espècie.
Fructificació:	V - VII
Dispersió:	Autocòria (càpsula amb dehiscència explosiva). Mirmecocòria improbable a causa de l'existència d'un eleosoma molt poc desenvolupat.
Multiplicació vegetativa:	Per rizomes.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Herbassars humits dels aiguamolls litorals (*Magnocaricion elatae*), principalment als recs.

Hàbitats CORINE:

53.111 Canyissars sempre inundats.

Tàxons acompanyants:

En el cas del Baix Ter la planta apareix en poblaments quasi exclusius de canyís (*Phragmites australis*) acompanyats d'unes altres espècies d'helòfits com la salicària (*Lythrum salicaria*) i el lliri groc (*Iris pseudacorus*). En alguns casos els peus d'*Euphorbia palustris* apareixen sota la coberta de freixes de fulla petita (*Fraxinus angustifolia*) o envoltats de romegueres (*Rubus ulmifolius*).

Distribució geogràfica:

General — Planta present a gran part d'Europa central, molt rara als països mediterranis.

Península Ibèrica — Ha estat citada per confusió amb altres espècies d'algunes territoris del nord d'Espanya, com el País Basc, Astúries i Cantàbria (Mayor et al. 1974, Aedo et al. 1990, Benedí et al. 1997), per la qual cosa es considera que les úniques poblacions ibèriques es troben a les comarques gironines.

Catalunya — A les planes de l'Alt i el Baix Empordà. 0-10 m.

Estat de conservació general:

La planta es considera amenaçada a Catalunya seguint els criteris de la UICN (2001) dins de la categoria d'en perill (EN: B1+2c). Es considera afectada per una forta regressió a conseqüència de l'alteració del seu hàbitat (herbassars higròfils). La seva protecció legal ha estat considerada insuficient i, recentment, han desaparegut diverses poblacions d'aquesta espècie als Aiguamolls de l'Alt i el Baix Empordà (Sáez & Soriano 2000).

Protecció legal:

Estrictament protegit a Catalunya i catalogada com a "vulnerable" al ser inclosa a l'annex 2 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

Cap.

Nre. de subpoblacions:	1	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	3
Nre. d'individus reproductors:	268	Àrea d'ocupació total (ha):	0,24

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Cal considerar l'única població coneguda al Baix Ter com a la darrera d'un conjunt de localitats conegudes històricament a la zona del Baix Ter com a conseqüència d'un procés de reducció.

Impactes actuals o recents:

L'alteració del règim d'inundació dels ambients on viu afavoreix una mala vitalitat dels individus i l'extensió dels poblaments de canyís o de la bardissa pot acabar desplaçant als individus.

Amenaces actuals o futures:

Les neteges dels recs que voregen els camps de la plana i que suposen una estassada total de la vegetació han pogut determinar la seva progressiva regressió a la zona. En els casos en que s'utilitza el foc o productes fitosanitaris per a aquestes neteges la planta es mostra encara més sensible.

Actuacions i mesures de conservació:

Establir mesures de millora de l'hàbitat assegurant la inundació temporal, obrint espais dins dels canyissars i eliminant els poblaments monoespecífics d'esbarzers que tendeixen a desplaçar aquesta lleteresa.

Assajar la translocació dels individus situats en indrets actualment més desfavorables per al seu desenvolupament i amb un risc evident de desaparèixer.

Bibliografia:

- Aedo C., Argüelles J. M., González Del Valle J. M. & Laínz M. 1990. Contribuciones al conocimiento de la flora de Asturias, II. *Collectanea Botanica (Barcelona)* 18: 99-116.
- Benedí C., Molero J., Simon J. & Vicens J. 1997. *Euphorbia* L. *In*: Flora Iberica. Vol. V III *Haloragaceae-Euphorbiaceae* (S. Castroviejo, C. Aedo, C. Benedí, M. Laínz, F. Muñoz-Garmendia, G. Nieto Feliner & J. Paiva, Eds.): 210-285. Real Jardín Botánico-C.S.I.C. Madrid.
- Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà*. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.
- Losa España T.M. 1948. Algo sobre especies españolas del género *Euphorbia* L. *Anales del Jardín Botánico de Madrid* 7: 357-431.
- Mayor López M., Díaz González T. E. & Navarro Andrés F. 1974. Aportación al conocimiento de la flora y vegetación del Cabo de Peñas (Asturias). *Boletín del Instituto de Estudios Asturianos, Supl. Ci.* 19: 93-154.
- Muller S. 2002. Diversity of management practices required to ensure conservation of rare and locally threatened plant species in grasslands: a case study at a regional scale (Lorraine, France). *Biodiversity and Conservation* 11: 1173-1184.
- Navarro Andrés F. 1974. Datos para el catálogo florístico del Aramo y sus estribaciones (Asturias). II: de *Euphorbiaceae* a *Lamiaceae* (*Labiatae*). *Rev. Fac. Ci. Univ. Oviedo* 16: 243-282.
- Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.
- Sennen F. 1917. Plantes de Catalogne. Additions et commentaires. *Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural* 3: 55-266.

Limonium revolutum Erben

Sinonímia:

Limonium minutum subsp. *revolutum* (Erben) O. Bolòs & Vigo.
Limonium emporitanum Fern. Casas & Molero.

Nom vulgar:

Ensopeguera (menuda).

Família:	*Plumbaginaceae*	Forma vital:	Camèfit sufruticós

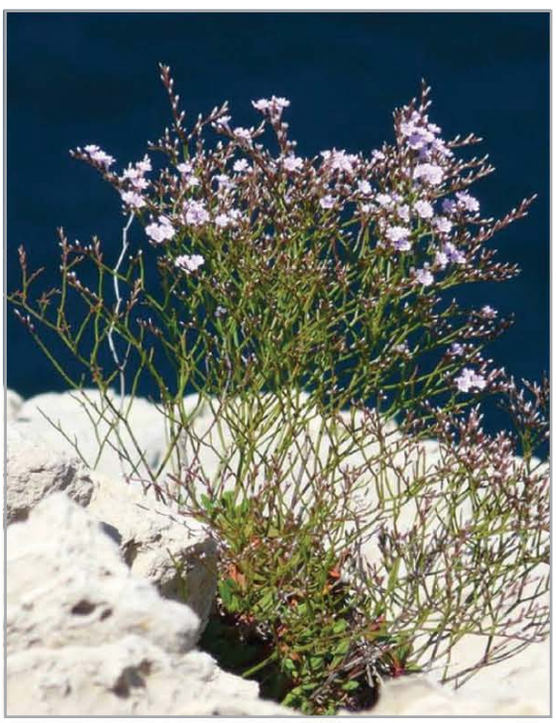

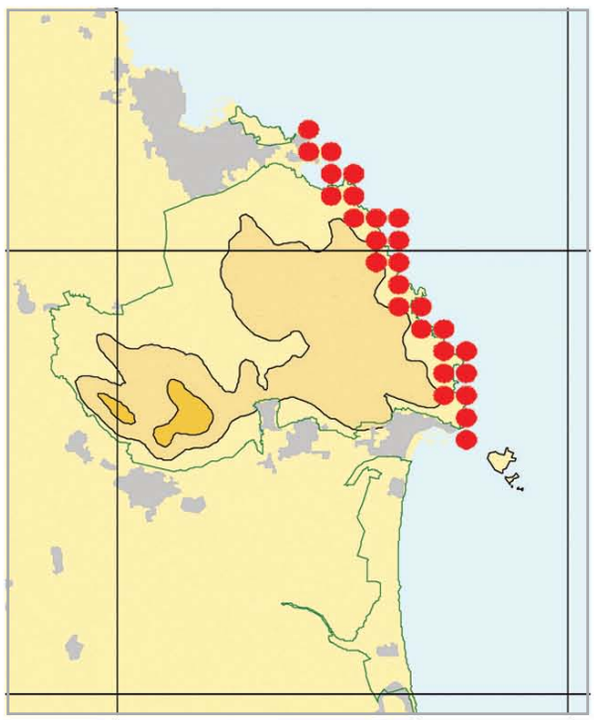

Descripció general:

Planta glabra. Rabassa de 3-10 cm. Fulles de 8-30 × 2-5 mm; limbe ± estretament cuneiforme, de marges revoluts, amb l'àpex arrodonit o lleugerament emarginat. Pecíol de 0,8-2 mm d'amplada, de longitud aproximadament una cinquena part de la del limbe, molt curt. Escapus de 5-25 cm, a vegades finament verrucós cap a la base. Inflorescència amb varies branques estèrils. Branques de primer ordre fins de 5 cm, de dretes a lleugerament arcuades o també pluriarcuades, erectes (angle de ramificació 35º-50º). Espigues de 6-25 cm, de dretes a lleugerament arcuades, quasi erectes. Espícules de 5,5-6,5 mm, 4-6 per cm, amb 1-3 flors. Bràctea externa de 1,5-2,2 × 1,7-1,9 mm d'estretament triangular a triangular-ovada amb àpex agut. Bràctea mitjana de 1,8-2,5 × 1,1-1,6 mm, oblongo-el·líptica, membranàcia. Bràctea interna de 3,5-4,3 × 2,5-3,1 mm, el·líptica, amb l'àpex de subobtús a rom; marge amplament membranaci; part central de 2,4-3 × 1,3-1,8 mm, carnosa, oblonga, amb l'àpex de 0,9-1,3 mm, fi, que quasi arriba fins al marge. Flors de 5,5-5,6 mm de diàmetre. Calze escassament pilós, amb pèls curts. Dents d'aproximadament 0,7 × 0,8 mm, subel·líptics, doblegats. Pètals de 7-7,8 × 1,9-2,3 mm, cuneïformes, violaci-blavosos.

Variabilitat:

S'han descrit fins a dues varietats de les illes Medes (var. *pericotii* O. Bolòs & Vigo i var. *medense* O. Bolòs & Vigo), que presenten fulles més grosses i no tan revolutes; tiges més altes, espícules uniflores o biflores i bràctea interna més petita. La primera es considera un híbrid entre *L. revolutum* i *L. tremolsii*, tot i que aquesta espècie sembla exclusiva dels substrats silicis.

Tàxons similars:

Conviu habitualment amb *Limonium virgatum*, que presenta inflorescències amb nombroses branques estèrils i fulles no revolutes. Les plantes de les Balears i les de les poblacions empordaneses no semblen clarament distingibles, per la qual cosa s'ha considerat que pertanyen a la mateixa espècie, *L. minutum* (L.) Chaz (L. Sáez in Bolòs et al. 2005).

Període de floració:	VI-VIII(IX)
Pol.linització:	Entomofília generalista.
Reproducció asexual:	No indicada en aquest tàxon diploide.
Fructificació:	VIII-XI
Dispersió:	No determinada, possiblement mitjançant anemocòria.
Multiplicació vegetativa:	No indicada en aquest tàxon.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Penya-segats litorals (*Crithmo-Limonion*), sobre substrat calcari. És considera característica de l'associació *Dauco-Crithmetum maritimi* O. Bolòs & Vigo 1984.

Hàbitats CORINE:

18.222+ Penya-segats litorals de la costa septentrional (fins al Maresme), amb pastanaga marina (*Daucus gingidium*).

19 Illots i farallons.

Tàxons acompanyants:

Conviu amb altres espècies halorupícoles com el fonoll marí (*Crithmum maritimum*), la pastanaga marina (*Daucus gingidium*) i l'ensopeguera de roca (*Limonium virgatum*).

Distribució geogràfica:

General — Regió mediterrània occidental.

Península Ibèrica — Nord-est de la península Ibèrica.

Catalunya — Endèmica del litoral del territori ruscínic (Alt i Baix Empordà), des de l'Escala fins a Begur. 0-100 m.

Estat de conservació general:

Aquesta planta es considera amenaçada a Catalunya seguint els criteris de la UICN (1994) dins de la categoria de *vulnerable* (VU: D2) (Sáez et al.1998).

Protecció legal:

Tàxon estrictament protegit a Catalunya i catalogat com a "vulnerable" al ser inclosa a l'annex 2 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

1240 Penya-segats de les costes mediterrànies colonitzats per vegetació, amb ensopegueres (Limonium spp.) endèmiques (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	—	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	28

Nre. d'individus reproductors:	8.000	Àrea d'ocupació total (ha):	—

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

La població de *Limonium revolutum* es pot considerar molt nombrosa i contínua, només limitada per l'especificitat de l'hàbitat i per la presència d'híbrids que compliquen el cens de les seves subpoblacions. Per aquest motiu, hem considerat una única població al Montgrí, extensa i contínua, tot i que caldrien més estudis per a certificar que es tracta realment d'una única població. El cens va ser elaborat principalment als penya-segats i per aquest motiu no s'ha s'ha calculat la superfície ocupada.

Impactes actuals o recents:

En els sectors més urbanitzats del litoral situats a l'Alt Empordà, les poblacions d'ensopegueres estan sotmeses a una pressió antròpica forta que comporta el trepig. El futur arranjament del camí de ronda en el límit del penya-segat a la zona de la punta Grossa de Montgó amenaça directament l'hàbitat i les poblacions d'aquesta planta estrictament protegida, juntament a la d'altres espècies com el coixí de monja.

Amenaces actuals o futures:

A causa de la mida de la població i la localització en penya-segats generalment inaccessibles no es preveuen impactes que puguin afectar al conjunt de la població. A la zona de Montgó, l'ocupació dels penya-segats per part de zones residencials, comporta una pèrdua d'hàbitat agreujada per l'augment de la freqüentació i l'entrada d'espècies al·lòctones que pot afectar a aquesta ensopeguera.

Actuacions i mesures de conservació:

Seria recomanable una protecció estricta de les poblacions més accessibles, com per exemple les situades al litoral escalenc, on caldria preservar els individus d'aquesta planta de noves intervencions com la construcció de camins de ronda als penya-segats.

Bibliografia:

- Balcells E. 1968. Estudio general de los biotopos de las islas Medas. *Publicaciones del Centro pirenaico de Biología experimental* 2: 91-147.
- Bolòs O. de & Vigo J. 1984. Flora vascular i vegetació de les Illes Medes. *In: Els sistemes naturals de les Illes Medes* (J.D. Ros, I. Olivella, & J. M. Gili, Eds.): 131-208. I. E. C. Arx. Sec. Cièn., Barcelona.
- Erben M. 1978. Die Gattung *Limonium* in südwestmediterranean Raum. *Mitt. Bot. Staatssamml. München* 14: 361-631.
- Fernández Casas J. & Molero J. 1983. Dos plantas ampurdanesas. *Fontqueria* 3: 19-22.
- Sáez L., Rosselló J. A. & Vigo J. 1998. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. I. Tàxons endèmics. *Acta Bot. Barcinon.* 45: 309-321.

Phleum arenarium L.

Sinonímia:

Phalaris arenaria (L.) Hudson

Nom vulgar:

No en té.

Família:	*Poaceae* (= *Graminae*)	Forma vital:	Teròfit cespitós

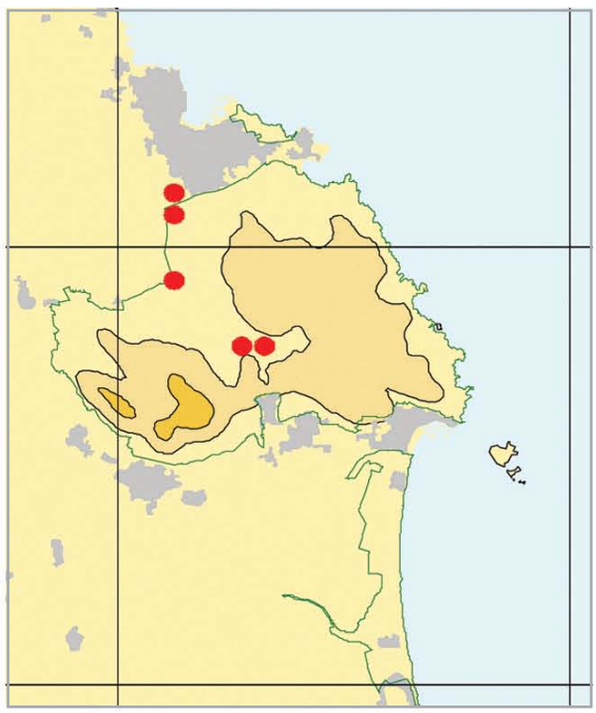

Descripció general:

Herba anual, d'arrel fibrosa, glabra. Tija de (3)5-20(35) cm, erecta o bé les laterals geniculades ascendents. Fulles curtes, planes, limbe de 2-7 x 0,2-0,5 cm, aspres; les superiors amb la beina inflada; lígula oblonga, de (2-4/8) mm. Panícula d'1-4(5) x 0,3-0,7 cm, sovint una mica atenuada cap a la base, glauca. Espícules de 2,2-3,2(4,5) mm; glumes lanceolades, atenuades gradualment en una aresta de 0,5 mm, trinervades, fortament ciliades (cilis de 0,2-0,5 mm) en la meitat superior tant al marge com a la carena; nervis laterals separats del raquis; glumel·les curtes, iguals a 1/3 de les glumes, amb un rudiment de flor estèril a la base; lemma d'1,2-1,5 mm, truncat, amb 5 nervis; pàlea de longitud semblant a la de la lemma.

Variabilitat:

A partir d'exemplars recollits al sud-est de França s'ha descrit la subespècie *caesium* H. Scholz *Willdenowia*, 19(2) : 407 (1990), considerada pròpia de la conca mediterrània i diferent de la que es troba a les costes atlàntiques europees. La seva diferenciació, però, resulta força complicada a causa de la dificultat d'observació dels caràcters micromorfològics utilitzats.

Tàxons similars:

Aquesta planta pot ser confosa amb una altra gramínia anual *Koeleria villosa* Pers. (=, *Rostraria litorea* (All.) Holub, *Lophochloa pubescens* (Lam.) H. Scholtz) que viu en els mateixos ambients a d'altres localitats empordaneses properes.

Període de floració:	V-VI
Pol.linització:	Anemofília.
Reproducció asexual:	No descrita en aquesta espècie.
Fructificació:	VI-VII
Dispersió:	Anemocòria.
Multiplicació vegetativa:	Inexistent en aquesta planta anual.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Es fa en sorrals marítims mòbils i pradells terofítics sobre substrats sorrencs no gaire allunyats de la costa, tot i que al Montgrí s'instal·la als espais oberts amb poca cobertura vegetal de la Duna Continental, lluny de la influència directa del mar.

Hàbitats CORINE:

16.2982^{+} + 16.2983^{+} Dunes residuals plantades de pins (*Pinus pinea*, *P. pinaster*), al litoral.

Tàxons acompanyants:

En les clarianes on sol viure dominen altres plantes de pradells terofítics silicícoles no estrictament psammòfiles que també apareixen en comunitats de rereduna, com per exemple *Lagurus ovatus*, *Medicago littoralis*, *Minuartia hybrida*, *Cerastium semidecandrum* i *Linum strictum*.

Distribució geogràfica:

General — Litoral atlàntic des de Suècia fins a Portugal, i a les illes Britàniques. A la Mediterrània es força més rar i localitzat.

Península Ibèrica — És absent a la costa andalusa i murciana i només apareix al País Valencià i Catalunya.

Catalunya — Citat al litoral del Barcelonès (Guardiola et al. 2007), Baix Llobregat (Cadevall et al. 1913-1937) i Tarragonès (Batalla & Masclans 1950, Perdigó & Papió 1985). La seva presència s'ha fet cada cop més rara i no ha estat retrobada recentment en aquestes localitats. A l'Alt Empordà havia estat recol·lectada a principis del segle XX (Queralt in Cadevall et al. 1913-1937) però sembla que ha patit una regressió similar a la de la resta de localitats catalanes (Bolòs & Vigo 2001) i actualment es coneix la seva presència únicament a la Duna continental del Montgrí (Font García & Corominas 2007).

Estat de conservació general:

Aquesta planta no figura a les llistes de plantes amenaçades publicades fins ara, tot i que de les dades disponibles recomanarien considerar-la en risc de desaparèixer, ja que a Catalunya tindria al Montgrí les seves úniques poblacions conegudes. Les poblacions estudiades presenten un nombre d'exemples suficient per garantir la seva viabilitat almenys a curt termini i a més presenta una bona producció de llavors.

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

2270 Dunes amb pinedes de pi pinyer o de pinastre (Prioritari).

Nre. de subpoblacions:	3	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	5
Nre. d'individus reproductors:	431	Àrea d'ocupació total (ha):	0,57

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

És incert, el manteniment, en els propers anys, de l'hàbitat d'aquesta espècie, ja que tendeix a transformar-se amb certa rapidesa en ser ocupat per petites mates o arbustos.

Impactes actuals o recents:

Transformació dels seus hàbitats i desaparició quasi total de les comunitats psammòfiles de les platges on la planta tindria el seu hàbitat potencial òptim.

Amenaces actuals o futures:

La fragmentació i el petit nombre d'individus de les seves poblacions la fan una espècie subjecte a fenòmens d'estocasticitat que podrien produir la desaparició de l'espècie a nivell local i a tot Catalunya.

Actuacions i mesures de conservació:

Establir un programa de conservació *in situ* que afavoreixi el manteniment de les comunitats de sorrals mòbils on actualment es refugia i valorar la possibilitat de recuperar les poblacions de les platges on encara trobem d'altres espècies d'ecologia similar, com *Stachys maritima*.

Bibliografia:

- Batalla E. & Masclans F. 1950. Catálogo de las plantas observadas en la cuenca del Gaià (Tarragona). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 2: 343-429.
- Bolòs A. de & Bolòs O. de. 1950. *Vegetación de las comarcas barcelonesas*. Inst. Esp. Est. Mediter., Barcelona.
- Bolòs O. de & Vigo J. 2001. *Flora dels Països Catalans*. Vol. IV (monocotiledònies). Ed. Barcino. Barcelona.
- Cadevall J., Font i Quer P., Rothmaler W. & Sallent A. 1913-1937. *Flora de Catalunya*. Inst. Est. Catalans, Barcelona.
- Cadevall J., Font i Quer, P., Rothmaler W. & Sallent A. 1913-1937. *Flora de Catalunya*. Enumeració i descripció de les plantes vasculars espontànies que fins avui hi ha conegudes i de les més importants que s´hi cultiven. 6 vols. [I: [1]3-431; [corr. et add.] (1913-1915); II: [1]3-470 (1915-1919); III: [1]-522 (1919-1931); IV: [1]-481 (1932); V: [1]-454 (1933); VI: [1]-441-[442] (1937)]. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- Ernst W.H.O. & Malloch A.J.C. 1994. Biological flora of the British Isles: *Phleum arenarium* L. (*Phalaris arenaria* Willd.; *Chilochloa arenaria* P.Beauv.). *Journal of Ecology* 82: 403-413.
- Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.
- Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà*. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.
- Guardiola M., Jover M.&Gutiérrez C. 2007. Compendi d'addicions a la "Flora de la Cordillera litoral catalana (pordión comprendida entre los ríos Besós y Tordera)" de Pere Montserrat. Atzavara 15: 147 - 164 ."
- Masip R. & Polo L.1987. Contribució al coneixement de la flora vascular del massís del Montgrí (Empordà). *SCIENTIA gerundensis* 13: 115-129.
- Montserrat Recoder P. 1964. Flora de la cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera) (cont.). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 6: 287-351.
- Perdigó, M.T. & Papió C. 1985. La vegetació litoral de Torredembarra (sud de Catalunya). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 16: 215-226.
- Scholz H. 1990. Neue und wenig bekannte mediterrane Gramineen-Taxa. *Willdenowia* 19: 405-412.
- Vayreda E. 1880. Plantas notables por su utilidad o rareza que crecen espontáneamente en Cataluña o Apuntes para la flora catalana (2ª parte). *Anales Soc. Esp. Hist. Nat.* 9: 53-130.

Prangos trifida (Mill.) Herrnst. & Heyn

Sinonímia:

Cachrys trifida Mill.

Nom vulgar:

No en té.

Família:	*Apiaceae* (= *Umbelliferae*)	Forma vital:	Hemicriptòfit escapós

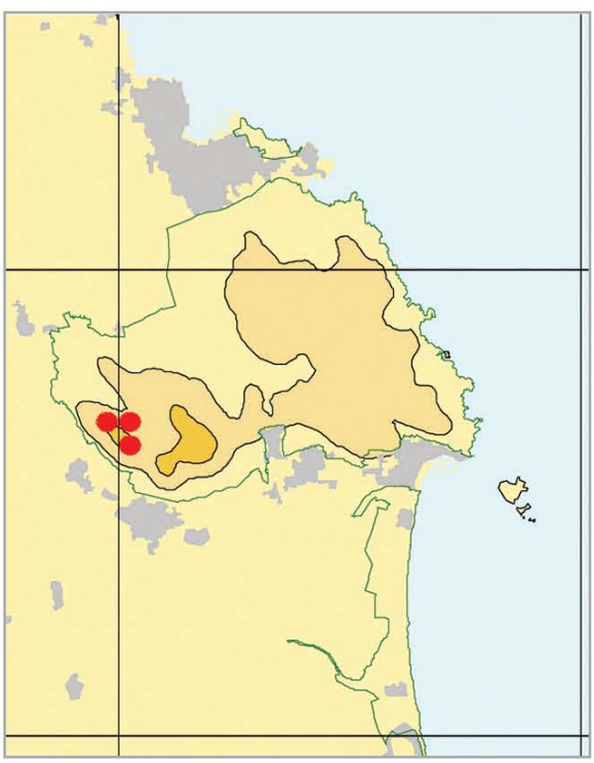

Descripció general:

Herba perenne, d'olor intensa. Tiges de 50-120 cm, glabres, plenes, sense costelles, amb branques oposades o verticil·lades a la part superior. Fulles basals grans, 4-7 pinnatisectes, amb divisions d'últim ordre nombroses, denses, filiformes, mucronades; pecíols de les fulles superiors curtament amplexicaules i canaliculats. Umbel·les amb 10-20 radis, de 40-70 mm; els terminals amb flors majoritàriament hermafrodites; les laterals amb flors majoritàriament masculines, en verticils oposats, les superiors moltes vegades igualen o sobrepassen l'umbel·la terminal. Bràctees 5-8, fins de 11 mm, linears o filiformes, freqüentment caduques. Bractèoles 0-4 de 6-7 mm, linears o filiformes, també caduques. Calze amb dents poc perceptibles. Pètals grocs, quasi sencers, amb l'àpex cargolat (incurvat) cap a amunt, glabres. Fruits de 11-20 × 6-12 mm, d'el·lipsoïdals a globosos; mericarpis sense ales ni costelles, llisos o amb solcs transversals molt poc marcats.

Variabilitat:

Les plantes occitanes i empordaneses es consideren pertanyents a la varietat típica (var. *trifida*), mentre que les ibèriques, com les del Baix Aragó, es considera pertanyen a una raça particular (var. *aragonensis* (Molero) O. Bolòs et Vigo), caracteritzada pels fruits més petits, de 8-11(12) × 4,5-7 mm i per ser una planta més papil·losa sobretot a la part inferior (Molero 1981).

Tàxons similars:

En estat vegetatiu es pot confondre amb la canyaferla (*Ferula communis*) present en les mateixes localitats que *Prangos trifida* i força més abundant. La canyaferla fa fulles que no desprenen cap mena d'olor particular i amb el raquis no canaliculat.

Període de floració:	III - V
Pol.linització:	Entomofília generalista.
Reproducció asexual:	No descrita en aquesta espècie.
Fructificació:	V - VII
Dispersió:	Les llavors es solen desprendre tancades dins de les cobertes esponjoses del fruit, els quals poden ser endutes pel vent, tot i que no presenten adaptacions externes especials. La part aèria de la planta s'asseca completament, es separa des de la base de l'arrel i pot ser arrossegada pel vent, recordant als mecanismes de dispersió d'altres umbel·líferes estepicursores.
Multiplicació vegetativa:	No descrita en aquesta espècie.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Es fa enmig de les garrigues dels llocs pedregosos i exposats situades a les carenes orientades a nord.

Hàbitats CORINE:

32.41 Garrigues de coscoll (*Quercus coccifera*), sense plantes termòfiles o gairebé.

Tàxons acompanyants:

Es fa amb altres espècies característiques de les garrigues, com la lleteresa vera (*Euphorbia characias*), el romaní (*Rosmarinus officinalis*) i el mateix garric (*Quercus coccifera*).

Distribució geogràfica:

General — Es fa a la part occidental de la Mediterrània i al sud d'Europa, des de Portugal fins a la mar Negra.

Península Ibèrica — Es troba al Centre i Sud de la península Ibèrica, almenys en 10 províncies espanyoles (Àvila, Càceres, Conca, Terol, Valladolid, entre d'altres) però sempre de manera esparsa i formant poblacions relativament petites.

Catalunya — Es coneix únicament al massís del Montgrí a partir de les herboritzacions fetes a finals del segle XIX per Estanislau Vayreda. Posteriorment es considerà possiblement extingida (Bolòs & Vigo 1990) fins que l'any 2004 fou novament retrobada a la muntanya d'Ullà (Font García & Corominas 2007). Les localitats més properes es situen, al nord, al massís de les Corberes (departament de l'Auda) i, al sud, a la Serreta Negra de Fraga (Saragossa, Baix Aragó).

Estat de conservació general:

Aquesta planta es considerà possiblement *extingida* (EX(RE)) a Catalunya (Sáez & Soriano 2000) fins que l'any 2004 fou novament retrobada a la muntanya d'Ullà (Font García & Corominas 2007).

Protecció legal:

Sense protecció legal a Catalunya.

Hàbitats d'interès comunitari:

Cap.

Nre. de subpoblacions:	1	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	3

Nre. d'individus reproductors:	43	Àrea d'ocupació total (ha):	1,11

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

La localitat del Montgrí és la única d'aquesta planta a Catalunya i es troba relativament aïllada de la resta de localitats conegudes al sud de França i al Baix Aragó. Hem observat un percentatge baix d'individus reproductors i les proves preliminars de viabilitat fetes amb les llavors han donat resultats negatius.

Impactes actuals o recents:

Les seves poblacions van ser afectades per l'incendi del mes de setembre de 2004 i sembla que hi hagut una reducció del nombre d'individus reproductors durant els anys següents. D'altra banda, no està clar l'efecte de la presència d'un petit ramat en semillibertat de cabres domèstiques a les zones culminals de la muntanya d'Ullà, ja que si bé mengen individus de canyaferla no hem pogut constatar aquesta depredació sobre *Prangos trifida*.

Amenaces actuals o futures:

No s'observen canvis o pertorbacions que puguin afectar la població d'aquesta espècie al Montgrí, però el fet que sigui l'única localitat de Catalunya, la fa vulnerable davant possibles processos atzarosos.

Actuacions i mesures de conservació:

Seria recomanable la protecció legal d'aquesta planta, o almenys considerar-la entre les espècies prioritàries de conservació dins l'àrea protegida del Montgrí. Caldria estudiar la possibilitat d'aplicar mesures de conservació *ex situ*, si aquestes realment presenten una viabilitat suficient.

Bibliografia:

- Bolòs O. de & Vigo J. 1990. Flora dels Països Catalans. Volum 2. Ed. Barcino. Barcelona.
- Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.
- Gautier P. 1898. *Catalogue raisoné de la Flore des Pyrénées - Orientales*. Publ. Soc. Agric. Sc. Litt. Pyr.-Or., Perpinyà.
- Hermstadt I. & Heyn C. C. 1977. A monographic study of the genus *Prangos* (*Umbelliferae*). *Boissiera* 26: 1-91.
- Jury S. L. *Prangos* Lindl. *In*: Flora Iberica. Volum X *Araliaceae - Umbelliferae* (G. Nieto Feliner, S. L. Jury & A. Herrero, Eds.): 153-155. Real Jardín Botánico de Madrid-CSIC. Madrid.
- Molero J. 1981. Aportaciones al conocimiento de la flora aragonesa, II. *Folia Botanica Miscellania* 2: 41-48.
- Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.

Sarcocornia perennis (Miller) A.J. Scott subsp. ***alpini*** (Lag.) Castroviejo

Sinonímia:

Salicornia alpini Lag.

Nom vulgar:

Salicorn radicant, grossa.

Família:	*Chenopodiaceae*	Forma vital:	Camèfit suculent

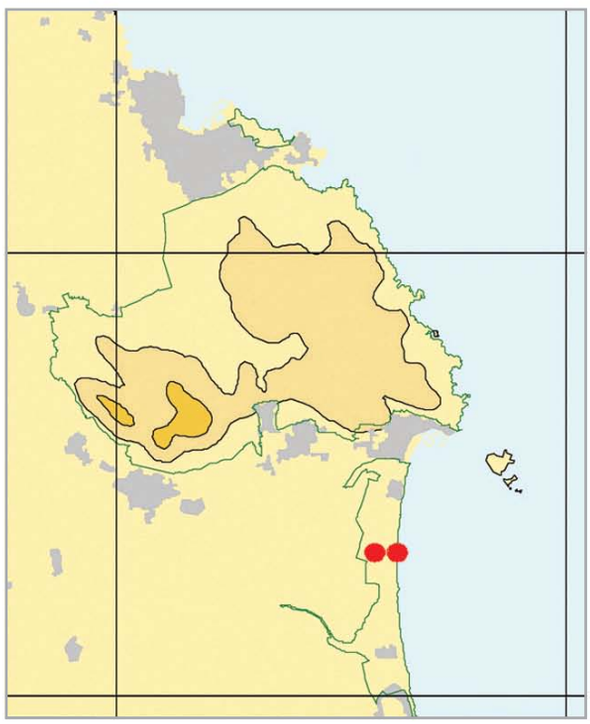

Descripció general:

Herba perenne, ajaguda sobre el substrat i radicant, ramificada. Tiges llenyoses a la base, que esdevenen carnoso-articulades. Fulles reduïdes a una esquama aguda, de marge hialí. Inflorescència espiciforme, lateral o terminal, formada per cimes de tres flors oposades -en la base de cada artell fèrtil- i decussades. Flor central lleugerament més gran que les laterals; periant carnós, format per la fusió de 4 tèpals. Llavors brunes; coberta amb pèls curts i clarament amb forma de ganxo (uncinats).

Variabilitat:

Es distingeixen dues subespècies, una típica (subsp. ***perennis***) que es fa a les costes atlàntiques i un altra del litoral mediterrani (subsp. ***alpini***). La primera és una planta baixa que no fa més 20 cm d'alçada, amb tiges generalment flexibles i espigues floríferes un xic amples, de 2,5-4,5 cm, mentre que la segona sol ser més alta, de fins a 80 cm, amb tiges rígides i espigues menys engruixides de 1,5-3,5 mm de diàmetre.

S'ha descrit a més l'existència freqüent d'híbrids amb *Sarcocornia fruticosa* (L.) A.J. Scott (= *Arthrocnemum fruticosum* (L.) Moq.), la cirialera més comuna als nostres salicornars, que dóna lloc a individus de port intermedi difícils de distingir dels seus progenitors.

Tàxons similars:

Conviu i s'ha confós amb formes ajagudes de *Sarcocornia fruticosa*, planta molt més abundant a les maresmes empordaneses. El millor caràcter per distingir-lo són les seves llavors amb testa papil·losa.

Període de floració:	(VII) IX-X
Pol.linització:	Anemòfila, és a dir pel vent.
Reproducció asexual:	No indicada en aquesta espècie.
Fructificació:	X-XI
Dispersió:	No determinada, possiblement mitjançant barocòria i, secundàriament, per hidrocòria (Davy et al. 2006).
Multiplicació vegetativa:	Per rizomes subterranis.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Sòls salins sempre molt humits i en general inundats durant períodes considerables; és molt més higròfil que *Sarcocornia fruticosa*. Es fa tant en salicornars interiors com litorals, tot i que mai es troba en contacte directe amb aigua de mar, però si en llacunes salobroses que pateixen una forta dessecació estival. A les localitats meridionals de la península Ibèrica, des del Delta de l'Ebre cap al Sud, caracteritza l'associació *Halimiono portulacoidis-Sarcocornietum alpini* Rivas Mart. et Costa 1984.

Hàbitats CORINE:

15.611 Salicornars prostrats d'*Arthrocnemum perenne*, de sòls argilosos salins, sempre xops i sovint inundats, del litoral.

Tàxons acompanyants:

Es fa juntament amb altres halòfits arbustius, com el salat blanc (*Atriplex portulacoides*) i la cirialera glauca (*Arthrocnemum macrostachyum*), i també herbacis, com *Suaeda maritima*.

Distribució geogràfica:

General — Regió mediterrània.

Península Ibèrica — Dispersa pel litoral mediterrani de la península Ibèrica, penetra puntualment als salobrars interiors a les províncies de Ciudad Real, Toledo i Madrid. Es fa també a les illes Balears, concretament a Mallorca.

Catalunya — Poblacions estables i ben conegudes al delta de l'Ebre (Tarragona). Havia estat recol·lectat històricament a Barcelona, on no s'ha retrobat recentment. Les poblacions baixempordaneses són conegudes des de fa relativament poc (Torroella de Montgrí, a la bassa de Fra Ramon, altitud 0 m s.n.m., 20/08/2002, leg. J. Gesti, HGI 17383) i no s'ha trobat a l'Alt Empordà on totes les citacions semblen correspondre a confusions amb *Sarcocornia fruticosa*, almenys pel que fa als testimonis d'herbari existents (Gesti 2006).

Estat de conservació general:

Es considera una planta molt localitzada a les costes mediterrànies ibèriques, amb poques poblacions però amb un nombre suficient d'individus per garantir la seva conservació. No disposem de dades de la seva possible regressió ja que no ha estat identificada correctament fins a temps recents que i s'ha citat erròniament en diverses localitats.

Protecció legal:

Estrictament protegit a Catalunya i catalogada com a "vulnerable" al ser inclosa a l'annex 2 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

1420 Matollars halòfils mediterranis i termoatlàntics (*Sarcocornetea fruticosae*) (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	1	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	2

Nre. d'individus reproductors:	95	Àrea d'ocupació total (m^2):	513,8

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Espècie amb una única població molt reduïda, isolada i restringida geogràficament i amb un requeriments ecològics, tant hídrics com de salinitat, molt especials. El risc de desaparició de la població del Baix Ter és per tant molt elevat.

Impactes actuals o recents:

S'observa una acumulació de residus portats pels temporals i deixats pels usuaris de les platges que poden alterar la qualitat de l'hàbitat. De manera paral·lela, un trepig excessiu durant el període de creixement vegetatiu i el període reproductiu poden afectar negativament a aquesta espècie.

Amenaces actuals o futures:

Seria negatiu per a aquesta planta la modificació del règim d'inundació natural de la bassa del Frare Ramon.

Actuacions i mesures de conservació:

Caldria regular la circulació de persones que s'allunyen dels camins existents entre les zones d'aparcament provisionals de l'antic passeig de la Pletera i la platja. Mantenir el règim d'inundació natural de la bassa del Frare Ramon que permeti l'anegament de la zona amb aigua salada on es fa aquesta salicòrnia i evitar la proliferació del canyís.

Bibliografia:

- Adams J. B. & Bate G. C. 1994. The effect of salinity and inundation on the es tuarine macrophyte *Sarcocornia perennis* (Mill.) A. J. Scott. *Aquatic Botany* 47: 341-348.
- Castroviejo S. & Lago E. 1992. Datos acerca de la hibridación en el género de *Sarcocornia* (*Chenopodiaceae*). *Anales del Jardín Botánico de Madrid* 50: 163-170.
- Castroviejo, S. 1990. *Sarcocornia* A. J. Scott *In*: Flora Iberica. Vol. II *Platanaceae - Plumbaginaceae* [partim] (S. Castroviejo, M. Laínz, G. López González, P. Montserrat, F. Muñoz Garmendia, J. Paiva & L. Villar, Eds.): 526-531. Real Jardín Botánico de Madrid - CSIC. Madrid.
- Davy A. J., Bishop G. F., Mossman H., Redondo - Gómez S., Castillo J. M., Castellanos E. M., Luque T. & Figueroa M. E. 2006. Biological flora of the British Isles: Sarcocornia perennis (Miller) A. J. Scott. *Journal of Ecology* 94: 1035-1048.
- Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà*. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.
- Morzaria - Luna H. N. & Zedler J. B. 2007. Does seed availability limit plant establishment during salt marsh restoration? *Estuaries and Coasts* 30: 12-25.

Silene sedoides Poiret

Sinonímia:

Silene delicatula Bertol.

Nom vulgar:

No en té.

Família:	*Caryophyllaceae*	Forma vital:	Teròfit erecte

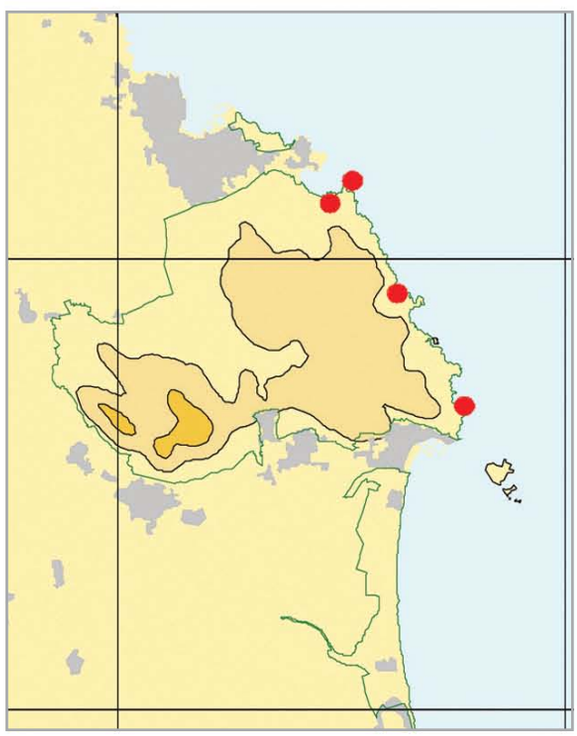

Descripció general:

Herba anual, de 4-10(15) cm, densament glanduloso-pubescent. Tiges ascendents generalment molt ramificades des de la base. Fulles espatulado-el·líptiques, carnoses, amb pilositat laxa. Eix principal de la inflorescència dicasial, amb branques laterals generalment monocasials i helicoides. Bràctees molt més curtes que els pedicels, semblants a les fulles superiors. Pedicels de la flor central de cada dicasi de 8-12 mm, generalment patents o reflexos; els de les flors dels monocasis, més curts i generalment erecto-patents. Calze de 5-6,5(7,5) mm, truncat a la base, obcònic-truncat a l'antesi, subcilíndric a la fructificació, densament glanduloso-pubescent, molt cops vermellós; dents ovades, obtuses, ciliades. Cinc pètals amb limbe de 2,5-3 mm, lleugerament emarginat, blanc-groguenc, amb taques violàcies a la base; lígula corol·lina bipartida, aguda, quasi tan llarga com el limbe. Filaments estaminals glabres. Carpòfor d'1-1,5 mm, glabre. Càpsula de (4,5) 5-5,5 mm, subcilíndrica, membranàcia, exserta. Llavors d'aproximadament 0,3 × 0,5 mm, reniformes, reticulades, a vegades tuberculades, negres.

Variabilitat:

No s'han descrit varietats ni subespècies tot i que sembla que existeix una certa variabilitat morfològica en el conjunt de les poblacions que s'estenen pel Mediterrani, des de Grècia fins a la península Ibèrica, però a la qual no se li ha donat cap importància taxonòmica.

Tàxons similars:

Conviu amb *Silene cerastoides* que no presenta les tiges i fulles recobertes de glàndules i fa càpsules més amples i arrodonides.

Període de floració:	IV-V
Pol.linització:	Entomofília.
Reproducció asexual:	No descrita en aquesta planta.
Fructificació:	V-VI
Dispersió:	Boleoanemocòria (dehiscència espontània de la càpsula que es manté erecte sobre la planta). És possible que també aprofiti el pas d'aus marines per quedar-se enganxada al plumatge (epizoocòria).
Multiplicació vegetativa:	Inexistent en aquesta planta anual.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Es fa als pradells terofítics dels replanets argilosos enmig dels roquissers calcaris propers al mar (*Crithmo-Limonion, Frankenion pulvelurantae*).

Hàbitats CORINE:

15.618+ Matollars de salsona (*Inula crithmoides*), de sòls moderadament salins, no gaire humits.

18.222+ Penya-segats litorals de la costa septentrional (fins al Maresme), amb pastanaga marina (*Daucus gingidium*).

Tàxons acompanyants:

Es fa amb la resta de plantes halorupícoles litorals com el fonoll marí (*Crithmum maritinum*), les ensopegueres (*Limonium revolutum* i *L. virgatum*) o la pastanaga marina (*Daucus gingidium*), així com també amb halòfits propis dels sòls argilosos com la salsona (*Inula crithmoides*).

Distribució geogràfica:

General — Planta pròpia del Mediterrani oriental, que s'estén de manera fragmentada a les costes mediterrànies orientals tant a les illes com al litoral europeu i del nord d'Àfrica.

Península Ibèrica — A la península Ibèrica es fa, a banda del massís del Montgrí, a la costa d'Alacant, on ha estat trobada molt recentment (Serra & Soler 2007). No han pogut comprovar-se antigues citacions a Múrcia, concretament a Cartagena (Sánchez Gómez et al. 1998).

Catalunya — Es fa únicament al massís del Montgrí (Molero & Pujadas 1979) i a l'arxipèlag proper de les illes Medes (Font Quer 1949). Les localitats més properes es troben a les illes Balears (Mallorca i Menorca) i a la desembocadura del Roine.

Estat de conservació general:

La planta es considera amenaçada a Catalunya seguint els criteris de la UICN (2001) dins de la categoria de *vulnerable* (VU: B1+2c, D2) (Sáez & Soriano 2000).

Protecció legal:

Estrictament protegit a Catalunya i catalogada com a "vulnerable" al ser inclosa a l'annex 2 del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

1240 Penya-segats de les costes mediterrànies colonitzats per vegetació, amb ensopegueres (*Limonium* spp.) endèmiques (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	6	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	5

Nre. d'individus reproductors:	16.992	Àrea d'ocupació total (ha):	0,55

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Aquesta espècie presenta diversos nuclis poblacionals importants al sector septentrional del massís del Montgrí mentre que apareix de manera més puntual al sector litoral més proper a l'Estartit. Ocupa un hàbitat força estable i presenta una important capacitat reproductora que n'assegura la seva supervivència. Les dificultats de prospecció del litoral meridional fan pensar en que podrien aparèixer nous rodals entre el cap del Castell i el cap d'Oltrera i Cala Ferriol.

Impactes actuals o recents:

Actualment no semblen existir impactes directes sobre les poblacions.

Amenaces actuals o futures:

Un augment excessiu de la presència d'aus marines en els penya-segats podria ser la causa de la desaparició d'aquesta planta a les illes Medes, tot i que en aquest arxipèlag les colònies de gavians han tingut un desenvolupament molt més massiu que a la costa continental. Tanmateix, segons les nostres observacions, aquesta planta podria utilitzar els mateixos ocells per a la seva dispersió gràcies a la pilositat glandulosa de les seves tiges i fulles quan aquests visiten esporàdicament els llocs on creix.

Actuacions i mesures de conservació:

Seria recomanable la seva conservació *ex situ* com a mesura preventiva.

Bibliografia:

- Font Quer P. 1949. Addicions i esmenes a la Flora de Catalunya. *Butlletí de la Institució Catalan a d'Història Natural* 37: 46-52.
- Molero J. & Pujadas J. 1979. Aportaciones a la flora catalana. *Lagascalia* 9: 29-38.
- Oxelman B. 1995. A revision of the *Silene sedoides*-group (*Caryophyllaceae*). *Willdenowia* 25: 143-169.
- Sánchez Gómez, P. Guerra J., Coy E., Hernández A., Fernández S. & Carrillo A. F. 1998. *Flora de Murcia. Claves de identificación e iconografia de plantas vasculares*. Diputación de Murcia. Murcia.
- Serra L. & Soler J. X. 2007. Adiciones a la flora alicantina, V. *Flora Montiberica* 35: 50-53.

Stachys maritima Gouan

Sinonímia:

No en té.

Nom vulgar:

Estaquis marítima

Família:	*Lamiaceae* (= *Labiatae*)	Forma vital:	Hemicriptòfit escapós

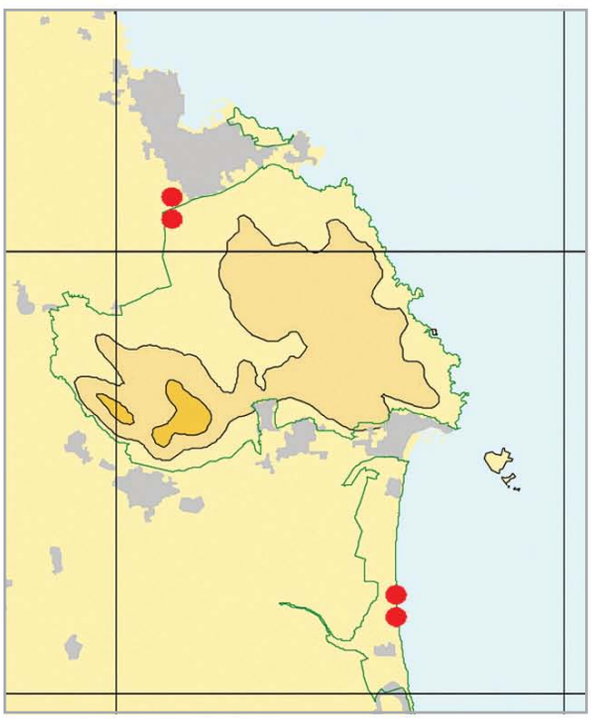

Descripció general:

Herba perenne, estolonífera, amb un sistema radicular potent, pluricaule. Tiges floríferes de 10-30(40) cm, prostrado-ascendents, tomentoses, amb pèls retrorsos; les estèrils curtes, molt peludes. Fulles simples finament fistonades, tomentoses a amb dues cares, reticulades, pecíols d'1-6 cm; les de la inflorescència més estretes, quasi enteres, subsèssils. Inflorescència en espiga terminal densa i curta, un xic interrompuda a la base, amb 4-6 flors per verticil·lastre. Bràctees de 9-19 x 3-6,5 mm, ± el·líptiques, enteres, molt piloses Calze amb dents ovatolanceolades, un xic espinescents, d'1-2,5 mm, tres vegades més curtes que el tub. Corol·la groga, amb el llavi superior enter, de tub inclús, amb un anell transversal de pèls. Núcules, amb dues petites carenes, papil·loses, brunes.

Variabilitat:

No s'ha descrit l'existència de varietats en aquesta espècie.

Tàxons similars:

Cap en els mateixos ambients de la nostra zona d'estudi. En localitats més meridionals s'ha confós algun cop amb *Stachys ocymastrum* (L.) Briq., principalment pel que fa a material d'herbari. Es tracta d'una planta anual que es fa també al Baix Empordà, però en ambients i localitats allunyades de les de *Stachys maritima*, i que presenta, com a tret diferencial, les dents del calze més desenvolupades i espinescents.

Període de floració:	(III) V - VI (XI)
Pol.linització:	Entomofília, mitjançant petits himenòpters que realitzen vols curts (López - Pujol 2005).
Reproducció asexual:	No indicada en aquesta espècie.
Fructificació:	VI-VIII
Dispersió:	No establerta (Molero et al. 2007). S'ha observat la recol·lecció dels fruits per part de formigues però caldria veure la seva efectivitat i si es tracta realment d'una dispersió mirmecòcora.
Multiplicació vegetativa:	Per estolons subterranis.

Ambients que ocupa i comportament fitocenològic:

Sorrals marítims, principalment a les dunes mòbils (*Agropyretum mediterraneum*), tot i que actualment és més freqüent trobar-la a les dunes fixades de la reraduna (*Crucianellion maritimae*) o en sorrals interiors.

Hàbitats CORINE:

16.2112 Dunes embrionàries amb comunitats obertes d' *Elymus farctus* (jull de platja), *Sporobolus pungens*..., de les platges arenoses.

16.223 Dunes estabilitzades, amb comunitats de *Crucianella maritima, Ononis natrix* subsp. *ramosissima* (gavó marí), *Thymelaea hirsuta* (bufalaga marina)..., de les platges arenoses.

Tàxons acompanyants:

A les zones més obertes i menys estabilitzades sol aparèixer acompanyat d'algunes lleguminoses psammòfiles com *Ononis natrix* subsp. *ramosissima* i *Medicago marina*. En indrets més fixats, són més abundants alguns arbusts o petites mates de la reraduna com *Ephedra distachya*, la sempreviva (*Helichrysum stoechas*), *Teucrium polium* subsp. *dunense* i *Helianthemum appeninum*. De manera general, es fa amb la resta de plantes psammòfiles del front i cresta de duna com el borró (*Ammophila arenaria* subsp. *arundinacea*), el panical marí (*Eryngium maritimum*) i la lleteresa de platja (*Euphorbia paralias*).

Distribució geogràfica:

General — Circummediterrània, més estesa a la riba septentrional, des del mas Negre fins a la península Ibèrica, però també present al nord d'Àfrica, on es coneix de Tunísia i Algèria.

Península Ibèrica — Litoral mediterrani des de València fins a Girona, tot i que actualment es considera desapareguda a les poblacions meridionals.

Catalunya — Actualment només es coneix la seva presència a l'Alt i Baix Empordà, on trobem les poblacions més importants, i al Baix Llobregat, on s'ha indicat recentment la pervivència d'una petita població d'onze individus (López-Pujol et al. 2008).

Estat de conservació general:

La planta es considera amenaçada a Catalunya seguint els criteris de la UICN (2001) dins de la categoria de *vulnerable* (VU: B1+2c, D2) (Sáez & Soriano 2000) i posteriorment, com a *greument amenaçada* (CR) d'acord amb diferents subcriteris establerts per la UICN: A1c+4c, Blab (i,ii,iii,iv,v)+2 (i,ii,iii,iv,v), C1+2a (ii) (Barriocanal & Blanché 2002; Molero et al. 2007).

Protecció legal:

Estrictament protegit a Catalunya i catalogada com a "en perill d'extinció" al ser inclosa a l'annex I del Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (DOGC núm. 5204 del 28/08/2008).

Hàbitats d'interès comunitari:

2210 Dunes litorals fixades, amb comunitats del *Crucianellion maritimae* (No prioritari).

Nre. de subpoblacions:	2	Nre. de quadrats UTM de 500 m:	4
Nre. d'individus reproductors:	29	Àrea d'ocupació total (ha):	0,77

Estat de la població del Montgrí i el Baix Ter:

Tot i que presenta una dinàmica poblacional força fluctuant tant en el nombre d'individus com en la seva distribució espacial, que ha anat variant al llarg dels anys, sembla mantenir uns nuclis més o menys estables. S'ha constatat la seva capacitat per formar importants bancs de llavors que poden germinar en espais oberts temporalment a causa de pertorbacions antròpiques puntuals (moviments de sorres), tal com s'ha observat darrerament al camí dels Quatre Termes i a les instal·lacions de Ràdio Liberty amb l'aparició de centenars de noves plàntules.

Impactes actuals o recents:

La neteja amb màquina de les platges impedeix l'establiment del poblament vegetal original i de les plantes pioneres que ocupen les sorres mòbils que es situen en el front de dunes, ja que no permeten la dinàmica natural de les dunes mòbils. Seria recomanable, doncs, restringir aquesta neteja als espais de bany més artificialitzats i d'ús més estès mantenint en els altres trams de platja almenys una franja on no es produís el pas de la maquinària just a tocar del front dunar. Amb aquesta mesura es veurien afavorides altres plantes psammòfiles que han anat patint una regressió igualment important com *Polygonum maritimum* o *Euphorbia peplis* i permetria recuperar l'hàbitat més favorable per al manteniment de les poblacions d'estaquis marítima.

A banda de l'eliminació de la coberta vegetal original, s'ha produit un procés de ruderalització de les comunitats dels sistemes dunars que provoca l'entrada de plantes al·lòctones i banals cada cop més freqüents i abundants, com *Xanthium echinatum* o *Oenothera glazioviana*, que podrien afectar negativament a aquesta espècie.

Amenaces actuals o futures:

La continua pèrdua de l'hàbitat i el desplaçament de les poblacions cap a les comunitats de reraduna pot provocar fluctuacions importants del nombre d'individus de les poblacions que nomes es recuperen a través d'un règim de pertorbacions poc freqüent en aquestes comunitats.

La progressiva fragmentació de les poblacions sembla afavorir clarament una pèrdua de diversitat genètica (López-Pujol et al. 2003).

Actuacions i mesures de conservació:

Potenciar la presència de l'espècie a les comunitats dunars pioneres del front de duna per tal de garantir el manteniment de les poblacions a través de la germinació. Paral·lament, caldria realitzar periòdicament una obertura d'espais enmig de les comunitats de reraduna que permetin el manteniment de les poblacions actualment existents. A banda de la retirada de plantes al·lòctones en aquests ambients, principalment del bàlsam (*Carpobrotus* sp. pl.), caldria desaconsellar de manera clara l'ús d'aquestes espècies en els enjardinaments propers a les poblacions d'estaquis marítima.

Aquestes actuacions estarien complementades amb el desenvolupament i consolidació de programes de conservació *ex situ* específics per a aquesta planta.

Bibliografia:

- Barriocanal C. 2005. La delicada situación de Stachys maritima en la Costa Brava. *Quercus* 237: 38-41.
- Barriocanal C. & Blanché C. 2002. Estat de conservació i propostes de gestió per a *Stachys maritima* Gouan (Labiatae) a la península Ibèrica. *Orsis* 17: 7-20.
- Bolòs A. de & Bolòs O. de. 1950. *Vegetación de las comarcas barcelonesas*. Inst. Esp. Est. Mediter., Barcelona.
- Font García J., Vilar L., Viñas X. & Gesti J. 1996. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà - II. *SCIENTIA gerundensis* 22: 19-23.
- Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.

- López-Pujol J. 2005. *Estudis de diversitat genètica d'espècies endèmiques i/o amenaçades de la Mediterrània occidental*. Tesi Doctoral (inèdita). Departament de productes naturals, biologia vegetal i edafologia. Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, Barcelona.
- López-Pujol J., Orellana M.R., Bosch M., Simón J. & Blanché C. 2003. Effects of fragmentation on allozyme diversity and conservation status of the coastal sand dune plant *Stachys maritima* (*Lamiaceae*) in the Iberian Peninsula. *Pl. Biol. (Germany)* 5: 504-512.
- López-Pujol J., Carmen Martinell M. i Blanché C. 2008. *Estudi de la diversitat genètica de la població de Stachys maritima Gouan al Prat del Llobregat* Treball inèdit encarregat pel Consorci de Protecció del Delta del Llobregat. Fundació Carl Faust. Blanes.
- Molero J., Rovira A.M., Simon J., Bosch M., López-Pujol J., Orellana M.R., Barriocanal C. & Blanché C. 2007. *Stachys maritima* Gouan. In: Atlas y Libro Rojo de la Flora Vascular Amenazada de España. Addenda 2006 (A. Bañares, G. Blanca, J. Güemes, J. C. Moreno & S. Ortiz [eds.]): 30-31. Dirección General para la Biodiversidad – Sociedad Española de Biología de la Conservación de Plantas. Madrid.
- Nogués Ferré A. 1923. Apuntes para la flora tarraconense. *Bol. Soc. Ibér. Ci. Nat.* 22: 177-218.
- Sennen F. 1922. Quatre nouvelles plantes de la flore barcelonaise. *Bulletin de la Société Botanique de France* 69: 89-96.
- Vayreda E. 1902. Plantas de Cataluña. *Anales Soc. Esp. Hist. Nat., ser. II* 10: 491-582.

Discussió i conclusions

BRIÒFITS

A Catalunya hi ha hagut, des de fa molts anys, una llarga tradició botànica, però no ha estat fins enguany que ha aparegut el primer catàleg de flora amenaçada de Catalunya a través del qual s'intenta promoure la protecció de les plantes vasculars. Tanmateix, altres organismes com els briòfits, encara són un dels grups d'organismes vius més desconeguts i abandonats pel que fa a la seva conservació i, de fet, actualment encara no existeix cap espècie protegida ni cap catàleg de briòfits amenaçats a nivell català. Per això aquest estudi ha estat d'una importància cabdal per al coneixement de l'estat de la biodiversitat al massís del Montgrí i el Baix Ter, ja que és molt poca la informació que hi ha sobre la distribució i l'ecologia de les espècies de briòfits en aquesta zona (i a la major part de Catalunya) si ho comparem amb el coneixement actual que existeix sobre altres grups d'organismes vius, com les plantes vasculars.

A l'àrea d'estudi hem considerat vuit espècies de briòfits destacables per la seva singularitat, totes elles molses excepte *Cololejeunea rossetiana*, que és una hepàtica foliosa. De les vuit espècies estudiades, set destaquen per les seves característiques singulars pel que fa a la seva distribució o estat de conservació, però n'hi ha una,
Campylopus introflexus, que l'hem estudiada per ser una de les poques espècies al.lòctones de briòfits conegudes a Catalunya. No se sap massa sobre la seva distribució a les terres catalanes, i aquest estudi ha permès aprofundir en aquest aspecte.

Una particularitat d'aquest grup de briòfits singulars és que cap d'ells no es troba a la plana del Baix Ter, sinó que tots es troben a la zona del massís del Montgrí (veure la fitxa de cada espècie per a més detalls sobre la seva distribució). Per tant, caldria fer més prospeccions a la plana per tal de saber si realment es tracta d'una particularitat o si bé aquest patró és fruit d'un menor esforç de prospecció al Baix Ter.

Al generar la cartografia per a cadascuna de les espècies de briòfits s'ha pogut observar que hi ha dos ambients on coincideixen la major part de les espècies: els prats de teròfits o anuals, i els boscos de la duna continental.

Pel que fa al seguiment d'aquestes espècies singulars de briòfits, cal esmentar que per millorar el coneixement de la seva distribució total i potencial reproductiu, caldria repetir els censos durant més anys, ja que són organismes que poden variar molt la seva distribució d'un any per l'altre degut a les condicions climàtiques.

Durant la realització del treball de camp hem anat detectant una sèrie de possibles amenaces en els indrets on es localitzen molts dels briòfits estudiats i que caldria evitar si es volen conservar les seves poblacions al

Montgrí. D'altra banda, amb la realització d'aquest treball també suggerim una sèrie de recomanacions per promoure la conservació de les poblacions localitzades de les espècies singulars de briòfits del massís del Montgrí. Actualment, al sector de la duna continental hi circulen ramats que van des de les pastures de la Muntanya Gran fins a la zona de Torre Ferrana. Aquest pas es produeix per un corriol que, a la zona de la font dels Tres Reis, passa molt arran de dues de les poblacions de *Thuidium recognitum* i una de *Rhytidiadelphus triquetrus*. En alguns indrets d'aquest sector els animals circulen per fora dels camins. La pastura i el trepig per sobre de les poblacions d'aquestes espècies les afectaria negativament, ja que es tracta d'espècies forestals poc adaptades al remenament del sòl, el qual, en aquest sector, presenta una textura molt poc compactada. Caldria, doncs, limitar estrictament el pas d'aquests ramats pels camins ja existents de manera que no s'obrissin nous passos per tal d'evitar el possible remenament d'hàbitats potencials per a aquesta espècie.

Un impacte encara més sever sobre els sòls d'aquest sector és el que provoca la circulació de vehicles tot-terreny (quads i motos, principalment) per fora de les pistes forestals. Això ocasiona un remenament del sòl que afecta negativament totes les espècies de briòfits, no només les recollides en aquest treball, així com diverses plantes vasculars com *Phleum arenarium* i *Stachys maritima*. Per tant, caldria evitar que aquest tipus de vehicles sortissin de les pistes forestals on està permès el seu pas i circulessin camp a través per la duna. Cal remarcar que, malgrat les senyals de prohibició existents a l'entrada dels corriols de la duna, s'ha observat que segueix havent-hi una entrada significativa d'aquests tipus de vehicles.

A les dolines de la Muntanya Gran, on es troben els erms d'all menut (*Allietum chamaemolyos*), una comunitat singular del massís del Montgrí (Corominas & Font García 2005) també s'hi produeix una entrada de vehicles tot terreny, que provoquen una important compactació del sòl. S'hauria d'evitar també aquest impacte, en especial durant els mesos d'inicis de tardor i durant l'inici de la primavera, ja que és en aquesta època quan es desenvolupen i fructifiquen les espècies de molses anuals presents en aquests ambients: *Pottiopsis caespitosa i Acaulon muticum*. Aquesta compactació del sòl n'afecta la seva textura i capacitat de retenció d'aigua, propietats molt importants per aquestes espècies de desenvolupament efímer.

Tanmateix, caldria evitar l'alteració dels talussos propers a la Torre Ponça, hàbitat on hem localitzat una de les poblacions de *Tortella inflexa*, molsa molt poc freqüent i que a les comarques gironines ha estat localitzada únicament a l'Alt Empordà i al Montgrí.

Hem de remarcar que no sembla que l'incendi del setembre del 2004 afectés a la població *d'Acaulon muticum* que es fa en aquesta part del Montgrí. Tenint en compte que l'incendi es va produir a finals d'estiu, abans de les pluges de tardor, se'n dedueix que la població que hem trobat no és el resultat d'una recolonització

a partir d'una població propera sinó probablement fruit de la resistència de les espores enfront del foc, les quals en aquella època devien restar enterrades sota les primeres capes del sòl i per tant no en van resultar afectades.

La desaparició de la pastura a les dolines de la Muntanya Gran i al turó del Mas Vilanera és una altra amenaça que es podria donar a curt termini. Això comportaria la colonització dels prats secs on aquestes espècies es fan per part de plantes arbustives que modificarien l'ambient de la comunitat i acabarien fent desaparèixer aquest habitat, i amb ell les espècies de briòfits associades. Per tant, per tal d'evitar aquestes conseqüències probablement caldria el manteniment dels ramats que pasturen aquests sectors.

Actualment, l'espeleologia turística no és una activitat gaire estesa als avencs del Montgrí (tret d'alguns avencs molt coneguts, com el que hi ha sobre la Punta Guixera), però en cas de massificar-se i generalitzar-se a la resta dels avencs del Montgrí podria afectar negativament a les poblacions de *Cololejeunea rossetiana*, espècie poc citada a les comarques gironines, i amb una distribució limitada en aquesta àrea. Seria doncs recomanable, restringir l'accés en aquells avencs on aquesta espècie ha estat localitzada en cas d'un creixement de l'espeleologia turística.

Per últim cal esmentar que si bé no hi ha cap de les espècies de briòfits estudiades catalogada com a amenaçada, la majoria dels hàbitats on es troben són hàbitats prioritaris segons la normativa europea.

ANGIOSPERMES

L'estudi de la flora vascular s'ha centrat en deu espècies d'angiospermes, totes elles considerades singulars al massís del Montgrí i a la plana del Baix Ter, ja sigui per la seva raresa, interès biogeogràfic o estat de conservació a nivell de comarques gironines, Catalunya o península Ibèrica. Sis d'aquestes espècies figuren en el recent Decret de flora amenaçada de Catalunya, tant en la categoria "en perill d'extinció" (*Stachys maritima*) com en la categoria "vulnerable" (*Arisarum simorrhinum, Euphorbia palustris, Limonium revolutum, Sarcocornia perennis i Silene sedoides*). Per tant, aquestes espècies gaudeixen ja d'una certa protecció legal en alguns aspectes, com per exemple el de recol·lecció. Pel que fa a *Astragalus tragacantha i Chamaerops humilis* són espècies protegides dins de l'espai d'interès natural (EIN) del massís del Montgrí.

Així doncs, de les deu espècies estudiades, vuit gaudeixen d'algun tipus de protecció legal mentre que les altres dues, *Phleum arenarium i Prangos trifida*, actualment no en tenen cap, tot i que és al massís del Montgrí i a l'Escala on aquestes espècies presenten les úniques poblacions de tot Catalunya. Per aquesta raó suggerim la inclusió d'aquestes espècies en el catàleg de flora amenaçada de Catalunya. Tanmateix, fins que aquest fet no es produeixi, caldria que aquestes espècies s'incloguessin en la llista de la flora protegida de l'EIN del Montgrí o del futur Parc Natural per tal que puguin gaudir d'algun tipus de protecció.

D'altra banda, cal tenir present que la protecció legal de les plantes, si bé és una bona eina necessària per a la gestió, i un primer pas necessari per a la conservació de les espècies amenaçades, cal anar més enllà per tal d'assegurar que aquestes espècies es mantinguin i es conservin en un futur. Per això creiem que per assolir aquests objectius seria convenient establir plans de gestió per a cadascuna d'elles, que haurien d'anar acompanyats de plans de seguiment de viabilitat de les poblacions, tal i com es fa per a algunes espècies de fauna. Aquest estudi és una aproximació a la viabilitat i l'estat de conservació d'aquestes espècies, tot i que una prospecció feta durant un sol any no permet establir l'evolució o tendència de les poblacions, si bé hem comparat les dades actuals de censos amb dades d'alguns censos anteriors, en els casos en que ha estat possible.

Totes les espècies estudiades mereixen una especial atenció, però actualment creiem que tindrien prioritat pel que fa a la necessitat d'un pla de gestió: *Prangos trifida, Phleum arenarium i Stachys maritima*. Aquestes espècies presenten al massís del Montgrí o a la plana del Baix Ter les úniques o més importants poblacions de Catalunya, i per tant la seva pèrdua representaria una extinció a nivell de Catalunya o una davallada de la biodiversitat del nostre país. Per altra banda, l'ensopeguera menuda (*Limonium revolutum*) si bé sembla gaudir d'un bon estat de conservació, és una espècie endèmica del massís del Montgrí, pel que també resultaria ser considerada, almenys per aquesta raó, una espècie prioritària.

De tots els hàbitats estudiats, els més rics en espècies singulars d'angiospermes i briòfits i, per tant, els que haurien de ser considerats com a prioritaris són: els penya-segats litorals i les zones de duna litoral i continental. En concret, les dades cartogràfiques obtingudes ens mostren que a la zona dels Quatre Termes hi arriben a coincidir fins a tres espècies amenaçades d'angiospermes i una molsa, i la duna continental destaca per la seva riquesa de molses (fins a quatre espècies singulars) i dues d'angiospermes amenaçades. Per últim, la zona del Mas Pinell també destaca per la diversitat d'angiospermes, ja que s'hi troben fins a tres de les espècies d'estudi. Pel que fa a les comunitats dunars, es té encara poca informació sobre els factors que promouen la germinació de les espècies pròpies d'aquests ambients i la dinàmica de les seves poblacions, com per exemple *Stachys maritima o Phleum arenarium*. De tota manera, el trepig i compactació del sòl normalment degut a vehicles motoritzats sembla no afavorir l'hàbitat potencial d'aquestes espècies. D'altra banda, cal tenir en compte que les poblacions trobades de *Phleum arenarium* i gairebé totes les de *Stachys maritima* no es troben en les comunitats de dunes litorals on s'havien indicat aquestes espècies no fa molts anys a Catalunya, sinó que es fan majoritàriament a la duna continental del Montgrí. Això és degut probablement a que les dunes litorals de la costa gironina com de la major part de Catalunya han patit una forta alteració a causa de l'acció antròpica (urbanitzacions i sobrefreqüentació) i per tant només trobem aquestes espècies en llocs amb ambients similars al de les dunes litorals mòbils de la costa on hi han persistit de manera relictual. Per això proposem que al pensar en la futura recuperació de les espècies dunars, es cerquin zones d'hàbitat potencial de l'espècie ben conservades i que reuneixin les característiques ecològiques que necessita per tal d'evitar possibles retranslocacions no exitoses. D'altra banda, cal destacar la importància de la zona del Mas Pinell i la zona de la platja de Pals, on trobem juntes espècies amenaçades com *Astragalus tragacantha i Stachys maritima*, i creiem convenient, potenciar aquestes zones, ja que són localitats de la rereduna que queden en molt bon estat de conservació i que pel que s'ha observat, permeten l'existència d'aquestes espècies. També es recomana que les poblacions de les espècies pròpies de zones dunars no es tanquin ni s'intentin fixar, ja que sembla que el moviment de la sorra pot ser un factor clau per al manteniment natural d'aquestes poblacions. Intentar restaurar zones litorals dunars amb les característiques naturals pròpies d'aquests ecosistemes seria una altra possibilitat molt interessant per tal de millorar l'hàbitat potencial d'aquestes espècies.

Pel que fa a la pastura, si no es tracta d'una pastura intensiva, pot resultar ser una eina de gestió idònia per a moltes de les espècies d'estudi, ja que algunes d'elles necessiten d'espais oberts per a viure. Ara bé, cal que es tracti d'una pastura regulada, de manera que un excés d'excrements o trepig podria afectar negativament les poblacions de moltes de les espècies singulars. L'altre factor important també alhora de regular la pastura és la delimitació de les èpoques de l'any en que es dóna, així doncs, suggerim que s'eviti la pastura en zones amb poblacions d'alguna de les espècies de flora singular durant l'època de reproducció, ja que podrien afectar a la reproducció sexual i per tant la viabilitat d'alguna d'aquestes espècies. D'altra banda, estudis sobre la relació de

la pastura i les espècies singulars de flora ens ajudarien a comprendre millor les relacions positives i negatives entre aquests organismes.

Una altra amenaça d'alguna de les espècies d'angiospermes singulars del Montgrí i el Baix Ter és la proliferació d'urbanitzacions. Els dos impactes més importants de la urbanització d'aquestes zones naturals detectats són: la pèrdua i fragmentació de l'hàbitat (i per tant, l'aïllament i la pèrdua d'individus), i l'augment de la presència d'espècies al·lòctones que poden transformar el paisatge natural en un paisatge amb noves espècies invasores (que poden desplaçar les autòctones). Sobretot és a la zona de la costa, al voltant de l'EIN, on trobem més pressió urbanística actualment, si bé també sabem que existeix en altres punts del municipi de l'Escala (no considerats al treball perquè no cauen dins la regió d'estudi però amb un alt valor florístic com és el cas de Vilanera). Un exemple clar d'aquesta problemàtica, detectat durant l'estudi, es troba a la zona del Bol Roig, al municipi de l'Escala on en algun punt les urbanitzacions arriben a menys de 10 metres del mar en ple hàbitat de *Limonium revolutum* (espècie endèmica) o *Astragalus tragacantha*. Per tant, la pèrdua d'hàbitat d'aquestes espècies és evident així com també la fragmentació de les seves poblacions. Al Bol Roig és una de les zones del massís del Montgrí on hem detectat major presència i abundància d'espècies al·lòctones en el medi natural (per exemple, *Carpobrotus sp.*) en contacte amb espècies d'angiospermes en situació de conservació vulnerable o amenaçada. Creiem que la retirada de les espècies invasores així com també la prohibició de plantar i tenir plantats (als patis, cases i jardins) tàxons al·lòctons amb capacitats invasores descrites hauria de ser un fet imminent a tots els municipis de l'àrea d'estudi per tal d'evitar possibles desastres ambientals com la pèrdua de poblacions de flora singular així com de moltes altres espècies de flora autòctona i altres organismes vius que en podrien resultar afectats a causa de les possibles alteracions de les relacions tròfiques.

Pel que fa als ecosistemes litorals de penya-segats, una altra amenaça podria ser l'augment poblacional desmesurat d'espècies d'aus com per exemple els gavians ja que s'ha observat que a les illes Medes l'acumulació d'aquestes aus ha comportat un augment dels excrements i per tant canvis en el tipus de característiques ambientals com el sòl, amb un augment de nutrients com ara el nitrogen. Alguns estudis demostren que aquests canvis han comportat a un augment de les espècies ruderals, possiblement en detriment de les espècies singulars, ja que hi ha una ocupació d'hàbitat per part de les ruderals. De totes maneres, de moment no s'ha observat cap zona del litoral de penya-segats en una situació d'aquest tipus.

La freqüentació humana d'alguna de les zones amb presència de flora singular estudiades podria afectar-ne les poblacions. Recomanem doncs, delimitar els camins (per exemple amb pedres i materials de la zona, és a dir, sense alterar el medi) en punts conflictius com per exemple és el cas de la població *d'Arisarum simorrhinum* al Cau del Duc, o els camins que porten a alguns dels sectors d'escalada.

El grau d'aïllament de moltes de les poblacions estudiades així com també la seva mida poblacional petita i l'absència de reproducció sexual en alguna de les espècies són també alguns dels factors principals d'amenaça de la flora singular estudiada ja que és conegut que les poblacions petites tenen més risc d'extinció degut a fenòmens d'estocasticitat ja que solen tenir problemes d'adaptació i plasticitat fenotípica deguts a la baixa variabilitat genètica.

Per últim, fruit de les observacions i conclusions del treball creiem que una altra de les propostes de gestió del tot necessària hauria d'estar relacionada amb la conservació *ex situ* a través de la creació d'un banc de llavors per a les espècies d'estudi. A més, a mig i llarg termini també seria convenient fer proves de germinació i estudis d'hàbitat potencial per tal de poder dur a terme mesures de conservació *in situ* com les retranslocacions.

Bibliografia

Bolòs O. de. & Vigo J. 1984. Flora vascular i vegetació de les illes Medes In: *Els sistemes naturals de les illes Medes* (J.D. Ros, I. Olivella, & J.M. Gili, Eds.): 131-208. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona

Bolòs O. de ,Vigo J., Masalles R.M. & Ninot J. M. 2005. *Flora manual dels Països Catalans.* 3era edició. Ed. Pòrtic. Barcelona.

Bolòs O. de & Vigo J. 1984-2001. *Flora dels Països Catalans.* 4 vols. Ed. Barcino. Barcelona.

Bubani P. 1897-1902. *Flora Pyrenaea per ordines naturales gradiatim digesta*. Opus posthumum editum curante P. Penzig, in Athanaeo Genuensis botanices professore. 4 vols. Ulrico Hoepli. Milano

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2003. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Mol*ses. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2004. Flora dels briòfits dels Països Catalans II. *Hepàtiques i antocerotes.* Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Casas C., Brugués M., Cros R.M. & Sérgio C. 2006. *Handbook of mosses of the iberian peninsula and the balearic islands.* Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

Corominas M. & Font García J. 2005. Diversitat florística, cartografia i conservació de l'erm d'all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la península Ibèrica. *Papers del Montgrí 26* (IV Beques de Recerca Joan Torró i Cabratosa): 26: 9-44.

Corominas, M. 2003. Estudi tipològic dels prats secs mediterranis calcícoles de l'ordre *Thero-Brachypodietalia* a les comarques gironines i primers assajos sobre el banc de llavors. Memòria del treball de recerca (inèdita). Universitat de Girona. 249 pp. Girona.

Del Hoyo R., González, V. & Valverde A. 2006. *Stachys maritima* Gouan retrobada a les platges del delta del Llobregat (Barcelona). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 74: 95-96.

Font García J. & Corominas M. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà - IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 63: 105-111.

Guerra J. & Ros R.M. (Eds.). 2006. Flora Briofítica Ibérica. Sociedad Española de Briología.Vol. III.

Jover M.B. 2007. El poblament vegetal del massís del Montgrí, les illes Medes i l'antic estany de Sobrestany. Treball de recerca (inèdit). Universitat de Girona. 418 pp Girona.

Masip R. & Polo L. 1987. Contribució al coneixement de la flora vascular del massís del Montgrí (Empordà). SCIENTIA *gerundensis* 13: 115-129.

Polo L. & Masip R. 1987. Aproximación al conocimiento de la vegetación del macizo de Montgrí (Ampurdan, NE de la península ibérica). *Ecología* 1: 121-132.

Primack R.B. & Ros J.D. 2002. Introducción a la biología de la conservación. Ariel ciencia. Barcelona.

Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de les plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics o en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.

Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Museu, Laboratório e Jardim Botanico da Universidade de Lisboa, Instituto da Conservaçao da Naturaleza (ICN). Lisboa.

Terradas J. 2001. Ecología de la vegetación. *De la ecofisiología de las plantas a la dinámica de comunidades y paisajes.* 703 pp. Omega Ed. Barcelona.

Vayreda E. 1902. Plantas de Cataluña. *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural,* ser. II 10: 491-582.

Vilar L., Font García J., Gesti J. & Juanola M. 1999. Addicions i anotacions a la flora vascular de les illes Medes. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 67: 60-62.

Bibliografia per a cada espècie - BRIÒFITS

- *Acaulon muticum* (Schreb. ex Hedw.) Müll. Hal.:

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Mol*ses. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Corominas M. 2003. Estudi tipològic dels prats secs mediterranis calcícoles de l'ordre *Thero-Brachypodietalia* a

les comarques gironines i primers assajos sobre el banc de llavors. Memòria del Treball de Recerca (inèdita). Universitat de Girona. 249 pp. Girona.

Corominas M. & Font García J. 2005. Diversitat florística, cartografia i conservació de l'erm d'all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la Península ibèrica. Papers del Montgrí 26: 9-44.

Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà.* Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.

Guardiola M., Jover M. & Gutiérrez C. 2007. Compendi d'addicions a la "Flora de la Cordillera lioral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera)" de Pere Montserrat. *Atzavara* 15: 147-164."

Guerra J., Cano M.J. & Ros R.M. (eds.). 2006. *Flora Briofítica Ibérica. Vol. 3: Pottiales, Encalyptales.* Sociedad Española de Briología.

Ros R.M. 1993. Briófitos de zonas áridas. *Boletín de la Sociedad Española de Briología.* 2: 1-2.

Sérgio C. & Carvalho S. 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.

Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.

Sérgio C., Brugués M., Cros R.M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes dof the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

Recursos electrònics

(1) Lawley M. Acaulon muticum [en línia]. British Bryological Society, 16 d'agost del 2007 [consulta: 08 octubre del 2008]. Disponible a: *http://hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Acaulon%20muticum_PT.pdf*

(2) Missouri Botanical Garden. Acaulon muticum. En: Tropicos [en línia]. [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/Name/35102161*

- *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid.:

Casas C., Heras P., Reinoso J. & Rodríguez-Oubiña J. 1988. Consideraciones sobre la presencia en España de *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. y *C. pilifer Brid. Orsis,* 3: 21-26.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Mol*ses. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Gradstein S.R & Sipman H.J.M. 1978. Taxonomy and world distribution of *Campylopus introflexus* and *C. pilifer (= C. polytrichoides):* an new synthesis. *Bryologist,* 81: 114-121.

Recursos electrònics

(3) Missouri Botanical Garden. Campylopus introflexus. En: Tropicos [en línia]. [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/name/35156181*

(4) Rothero G. Campylopus introflexus [en línia]. British Bryological Society, 01de juliol del 2007 [consulta: 05 octubre del 2008]. Disponible a: *http://hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Campylopus%20introflexus_PT.pdf*

- *Cololejeunea rossetiana* (C. Massal.) Schiffn.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2004. *Flora dels briòfits dels Països Catalans II. Hepàtiques i antocerotes. Institut d'Estudis Catalans*; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.

- *Pottiopsis caespitosa* (Bruch) Blockeel & A.J.E. Sm.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses.* Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Corominas M. & Font García J. 2005. Diversitat florística, cartografia i conservació de l'erm d'all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la Península ibèrica. Papers del Montgrí 26: 9-44.

Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica.* Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.

Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.

Recursos electrònics

(5) Lawley M. Pottiopsis caespotisa [en línia]. British Bryological Society, 19 de desembre del 2006 [consulta: 12 octubre del 2008]. Disponible a: *http:// hosting.sleath.co.uk/bbs/accounts/mosses/Pottiopsis%20caespitosa_T.pdf*

- *Rhytidiadelphus triquetrus* (Hedw.) Warnst.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses. Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.*

Sérgio C. & Carvalho S., 2003. *Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. Portugaliae Acta Biol. 21: 5-230.*

Recursos electrònics

(6) Missouri Botanical Garden. Rhytidiadelphus triquetrus. En: Tropicos [en línia]. [consulta: 10 octubre del 2008]. Disponible a: *http://www.tropicos.org/name/35148996*

- *Thuidium recognitum* (Hedw.) Lindb.

Brugués M. 1992. Distribució ibèrica de *Thuidium recognitum* (Hedw.) Lindb., *T. delicatulum* (Hedw.) Mitt. i *T.*

philibertii Limpr. *Orsis,* 7: 151-153.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses.* Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Sérgio C. & Carvalho S., 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.

Sérgio C., Brugués M., Cros R.M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes dof the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

- *Thuidium tamariscinum* (Hedw.) Schimp.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses.* Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Sérgio C. & Carvalho S. 2003. Annotated catalogue of Portuguese bryophytes. *Portugaliae Acta Biol.* 21: 5-230.

- *Tortella inflexa* (Bruch) Broth.

Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 2001. *Flora dels briòfits dels Països Catalans I. Molses.* Institut d'Estudis Catalans; Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.

Guerra J., Cano M.J. & Ros R.M (ed.). 2006. *Flora Briofítica Ibérica. Vol. 3: Pottiales, Encalyptales.* Sociedad Española de Briología.

Sérgio C., Casas C., Brugués M. & Cros R.M. 1994. *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica.* Museu, Laboratório e Jardim Botânico da Universidade de Lisboa (MLJB), Instituto da Conservação da Natureza (ICN). Lisboa.

Sérgio C., Brugués M., Cros R.M., Casas C. & García C. 2006. The 2006 Red List and an uptake checklist of bryophytes dof the iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia* 31: 109-125.

Recursos electrònics

(7) Missouri Botanical Garden. Tortella inflexa. En: Tropicos [en línia]. [consulta: 10 octubre del 2008]. *Disponible a: http://www.tropicos.org/name/35106280*

Bibliografia per a cada espècie - ANGIOSPERMES

- *Arisarum simorrhinum* Durieu in Duch.

Bolòs O. de. 1967. Comunidades vegetales de las comarcas próximas al litoral situadas entre los ríos Llobregat y Segura. *Memorias de la Real Academia de Ciencias de Barcelona* 38: 3-280.

Ferrer E. 1906. *Arisarum simorrhinum* (Durieu) en les muntanyes d'Aramprunyà. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.* 6: 114.

Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí*

de la Institució Catalana d'Història Natural 72: 105-111.

Galán A. & Castrioviejo S. 2007. *Arisarum* Mill. *In*: Flora Iberica. Vol. XVII *Cyperaceae-Pontederiaceae* (S. Castroviejo, M. Luceño, A. Galán, P. J. Mejías, F. Cabezas & L. Medina, Eds.): 304-308. Real Jardín Botánico. Madrid.

Galil J. 1978. Morpho-ecological studies on Arisarum vulgare Targ.-Tozz. Israel Journal of Botany 27: 77-89.

Guardiola M. 2005. El futur dels frarets a les nostres mans ? Butlletí del grup d'estudi i conservació dels alocars del Maresme 6: 2-3.

Herrera J. 1988. Reproducción sexual y multiplicación vegetativa en Arisarum simorrhinum Durieu (Araceae). Lagascalia 15: 25-41.

Juanola M. 2003. Flora singular de les Gavarres. Descripció, corologia i propostes de gestió de les espècies d'interès. Consorci de les Gavarres. La Bisbal d'Empordà.

Koach J. 1986. The breeding system of Arisarum vulgare Targ.-Tozz. Israel Journal of Botany 35: 79-90.

Loire R. 2001. Conservació de la diversitat biològica al Parc de la Serralada Litoral. Atzavara 9: 63-70.

Montserrat P. 1964. Flora de la cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera) (cont.). Collectanea Botanica (Barcelona) 6: 287-351.

Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.

Talavera S. 1986. *Arisarum simorrhinum* Durieu en Andalucía occidental *In*: Notas breves, 154. *Lagascalia* 14: 114-116.

Vallmitjana L. 1947. Una nueva localidad de *Arisarum simorrhinum* Dr. *Collectanea Botanica (Barcelona)* 1: 331-332.

Recursos electrònics

(8) Bisbe E. & Fàbregas E. 2006. Hàbitats i espècies d'interès a l'espai d'interès natural de les Gavarres - Fitxes descriptives (Treball inèdit). Consorci de les Gavarres. Consultable a: http://www.asgalanthus.org/new/downloads/descarregues/Cat_hab_sp_sing_Gav.pdf

- *Astragalus tragacantha* L.

Balcells E. 1968. Estudio general de los biotopos de las islas Medas. *Publicaciones del Centro pirenaico Biología experimental* 2: 91-147.

Bolòs O. de & Vigo J. 1984. *Flora dels Països Catalans.* Volum I (Introducció. Licopodiàcies - Capparàcies). Ed. Barcino. 736 pp. Barcelona.

Franquesa T. 1995. *El paisatge vegetal de la península del cap de Creus*. Arxius Secc. Ciències, CIX. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

Jeanmonod D. & Burdet H.M. 1997. Notes et contributions à la flore de Corse, XIII. *Candollea* 52: 239-279.

Podelch D. 1999. *Astragalus* L. *In*: Flora Iberica. Vol. VII(I) *Leguminosae* [partim] (S. Talavera, C. Aedo, S. Castroviejo, C. Romero Zarco, L. Sáez, F.J. Salgueiro & M. Velayos, Eds.): 229-338. Real Jardín Botánico-C.S.I.C. Madrid.

Sáez L. 1998. *Pla d'Espais d'Interès Natural. Espàcies de la flora estrictament protegides. Fitxes descriptives - Propostes d'actuació.* Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

Valsecchi F. 1994. Sul complesso *Astragalus tragacantha* L. *(Leguminosae)* nel Mediterraneo. *Webbia* 49: 31-41.

Vela E. 1998. A propos d'*Astragalus tragacantha* L. (syn. *A. massiliensis* (Miller) Lam.), espece protegée: estation nouvelle dans un biotope méconnu. *Monde Pl.* 461: 24-25.

Véla E., Giraud, Morvan & Médail F. 2000. A propos d'*Astragalus tragacantha* L. [syn. : *A. massiliensis* (Miller) Lam.], espèce protégée: stations nouvelles sur la commune de Marseille. *Monde Pl.* 470: 10-11.

Vilar L., Font García J., Gesti J. & Juanola M. 1999. Addicions i anotacions a la flora vascular de les illes Medes. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 67: 60-62.

- *Chamaerops humilis* L.

Anstett M.-C. 1999. An experimental study of the interaction between the dwarf palm *(Chamaerops humilis)* and its floral visitor *Derelomus chamaeropsis* throughout the life cycle of the weevil. *Acta Oecologica* 20: 551-558.

Dufaÿ M. & Anstett M.-C. 2004. Cheating is not always punished: killer female plants and pollination by deceit in the dwarf palm *Chamaerops humilis. J. Evol. Biol.* 17: 862-868.

Dufaÿ M., Anstett M.-C. & Hossaert-Mckey M. 2003. When leaves act like flowers: how dwarf palms attract their pollinators. *Ecological Letters* 6: 28-34.

Font i Quer P. 1921. Estudi fitogeogràfic de la garriga de l'occident de Catalunya. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 21: 156-179.

Masip R. 1978. El Montgrí: Nota briològica. *Anales de la Sección de Ciencias del Colegio Universitario de Girona* 3: 16-23.

Masip R. & Polo L. 1987. Contribució al coneixement de la flora vascular del massís del Montgrí (Empordà). *SCIENTIA gerundensis* 13: 115-129.

Médail F. & Quézel P. 1996. Signification climatique et phyto-écologique de la redécouverte en France méditerranéenne de *Chamaerops humilis* L. (*Palmae*). *C.R. Acad. Sci. Paris, Sciences de la vie* 319: 139-145.

- *Euphorbia palustris* L.

Aedo C., Argüelles J.M., González Del Valle J.M. & Laínz M. 1990. Contribuciones al conocimiento de la flora de Asturias, II. *Collectanea Botanica (Barcelona)* 18: 99-116.

Benedí C., Molero J., Simon J. & Vicens J. 1997. *Euphorbia* L. *In*: Flora Iberica. Vol. VIII *Haloragaceae-Euphorbiaceae* (S. Castroviejo, C. Aedo, C. Benedí, M. Laínz, F. Muñoz-Garmendia, G. Nieto Feliner & J. Paiva, Eds.): 210-285. Real Jardín Botánico-C.S.I.C. Madrid.

Gesti J. 2006. El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.

Losa España T.M. 1948. Algo sobre especies españolas del género Euphorbia L. Anales del Jardín Botánico de Madrid 7: 357-431.

Mayor López M., Díaz González T.E. & Navarro Andrés F. 1974. Aportación al conocimiento de la flora y vegetación del Cabo de Peñas (Asturias). Boletín del Instituto de Estudios Asturianos, Supl. Ci. 19: 93-154.

Muller S. 2002. Diversity of management practices required to ensure conservation of rare and locally threatened plant species in grasslands: a case study at a regional scale (Lorraine, France). Biodiversity and Conservation 11: 1173-1184.

Navarro Andrés F. 1974. Datos para el catálogo florístico del Aramo y sus estribaciones (Asturias). II: de Euphorbiaceae a Lamiaceae (Labiatae). Rev. Fac. Ci. Univ. Oviedo 16: 243-282.

Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural 68: 35-50.

Sennen F. 1917. Plantes de Catalogne. Additions et commentaires. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural 3: 55-266.

- *Limonium revolutum* Erben

Balcells E. 1968. Estudio general de los biotopos de las islas Medas. *Publicaciones del Centro pirenaico de Biología experimental* 2: 91-147.

Bolòs O. de & Vigo J. 1984. Flora vascular i vegetació de les Illes Medes. In: *Els sistemes naturals de les Illes Medes* (J.D. Ros, I. Olivella, & J.M. Gili, Eds.): 131-208. I.E.C. Arx. Sec. Cièn., Barcelona.

Erben M. 1978. Die Gattung Limonium in südwestmediterranean Raum. Mitt. Bot. Staatssamml. München 14: 361-631.

Fernández Casas J. & Molero J. 1983. Dos plantas ampurdanesas. *Fontqueria* 3: 19-22.

Sáez L., Rosselló J.A. & Vigo J. 1998. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. I. Tàxons endèmics. *Acta Bot. Barcinon*. 45: 309-321.

- *Phleum arenarium* L.

Batalla E. & Masclans F. 1950. Catálogo de las plantas observadas en la cuenca del Gaià (Tarragona). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 2: 343-429.

Bolòs A. de & Bolòs O. de. 1950. *Vegetación de las comarcas barcelonesas*. Inst. Esp. Est. Mediter., Barcelona.

Bolòs O. de & Vigo J. 2001. *Flora dels Països Catalans*. Vol. IV (monocotiledònies). Ed. Barcino. Barcelona.

Cadevall J., Font i Quer P., Rothmaler W. & Sallent A. 1913-1937. *Flora de Catalunya*. Inst. Est. Catalans, Barcelona.

Cadevall J., Font i Quer, P., Rothmaler W. & Sallent A. 1913-1937. *Flora de Catalunya*. Enumeració i descripció de les plantes vasculars espontànies que fins avui hi ha conegudes i de les més importants que s´hi cultiven.

6 vols. [I: [1]3-431; [corr. et add.] (1913-1915); II: [1]3-470 (1915-1919); III: [1]-522 (1919-1931); IV: [1]-481 (1932); V: [1]-454 (1933); VI: [1]-441-[442] (1937)]. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

Ernst W.H.O. & Malloch A.J.C. 1994. Biological flora of the British Isles: *Phleum arenarium* L. *(Phalaris arenaria* Willd.*; Chilochloa arenaria* P.Beauv.*). Journal of Ecology* 82: 403-413.

Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.

Gesti J. 2006. *El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà.* Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.

Guardiola M., Jover M. & Gutiérrez C. 2007. Compendi d'addicions a la "Flora de la Cordillera lioral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera)" de Pere Montserrat. *Atzavara* 15: 147-164.

Masip R. & Polo L. 1987. Contribució al coneixement de la flora vascular del massís del Montgrí (Empordà). *SCIENTIA gerundensis* 13: 115-129.

Montserrat Recoder P. 1964. Flora de la cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera) (cont.). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 6: 287-351.

Perdigó, M.T. & Papió C. 1985. La vegetació litoral de Torredembarra (sud de Catalunya). *Collectanea Botanica (Barcelona)* 16: 215-226.

Scholz H. 1990. Neue und wenig bekannte mediterrane Gramineen-Taxa. *Willdenowia* 19: 405-412.

Vayreda E. 1880. Plantas notables por su utilidad o rareza que crecen espontáneamente en Cataluña o Apuntes para la flora catalana (2ª parte). *Anales Soc. Esp. Hist. Nat.* 9: 53-130.

- *Prangos trifida* (Mill.) Herrnst. & Heyn

Bolòs O. de & Vigo J. 1990. Flora dels Països Catalans. Volum 2. Ed. Barcino. Barcelona.

Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 72: 105-111.

Gautier P. 1898. Catalogue raisoné de la Flore des Pyrénées-Orientales. Publ. Soc. Agric. Sc. Litt. Pyr.-Or., Perpinyà.

Herrnstadt I. & Heyn C.C. 1977. A monographic study of the genus *Prangos (Umbelliferae). Boissiera* 26: 1-91.

Jury S.L. *Prangos* Lindl. In: Flora Iberica. Volum X *Araliaceae-Umbelliferae* (G. Nieto Feliner, S.L. Jury & A. Herrero, Eds.): 153-155. Real Jardín Botánico de Madrid–CSIC. Madrid.

Molero J. 1981. Aportaciones al conocimiento de la flora aragonesa, II. *Folia Botanica Miscellania* 2: 41-48.

Sáez L. & Soriano I. 2000. Catàleg de plantes vasculars endèmiques, rares o amenaçades de Catalunya. II. Tàxons no endèmics en situació de risc. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 68: 35-50.

- *Sarcocornia perennis* (Miller) A.J. Scott subsp. *alpini* (Lag.) Castroviejo

Adams J.B. & Bate G.C. 1994. The effect of salinity and inundation on the estuarine macrophyte *Sarcocornia perennis* (Mill.) A.J. Scott. *Aquatic Botany* 47: 341-348.

Castroviejo S. & Lago E. 1992. Datos acerca de la hibridación en el género de *Sarcocornia (Chenopodiaceae). Anales del Jardín Botánico de Madrid* 50: 163-170.

Castroviejo, S. 1990. *Sarcocornia* A.J. Scott *In*: Flora Iberica. Vol. II *Platanaceae-Plumbaginaceae* [partim] (S. **Castroviejo, M. Laínz, G. López González, P. Montserrat, F. Muñoz Garmendia, J. Paiva & L. Villar, Eds.):** 526-531. Real Jardín Botánico de Madrid-CSIC. Madrid.

Davy A.J., Bishop G.F., Mossman H., Redondo-Gómez S., Castillo J.M., Castellanos E.M., Luque T. & Figueroa M.E. 2006. Biological flora of the British Isles: Sarcocornia perennis (Miller) A.J. Scott. Journal of Ecology 94: 1035-1048.

Gesti J. 2006. El poblament vegetal dels Aiguamolls de l'Empordà. Arxius de Ciències CXXXVIII. Institut d'Estudis Catalans. 856 pp. Barcelona.

Morzaria-Luna H.N. & Zedler J.B. 2007. Does seed availability limit plant establishment during salt marsh restoration? Estuaries and Coasts 30: 12-25.

- *Silene sedoides* Poiret

Font Quer P. 1949. Addicions i esmenes a la Flora de Catalunya. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 37: 46-52.

Molero J. & Pujadas J. 1979. Aportaciones a la flora catalana. *Lagascalia* 9: 29-38.

Oxelman B. 1995. A revision of the *Silene sedoides-group (Caryophyllaceae). Willdenowia* 25: 143-169.

Sánchez Gómez, P. Guerra J., Coy E., Hernández A., Fernández S. & Carrillo A.F. 1998. *Flora de Murcia. Claves de identificación e iconografia de plantas vasculares.* Diputación de Murcia. Murcia.

Serra L. & Soler J.X. 2007. Adiciones a la flora alicantina, V. *Flora Montiberica* 35: 50-53.

- *Stachys maritima* Gouan

Barriocanal C. 2005. La delicada situación de Stachys maritima en la Costa Brava. Quercus 237: 38-41.

Barriocanal C. & Blanché C. 2002. Estat de conservació i propostes de gestió per a Stachys maritima Gouan (Labiatae) a la península Ibèrica. Orsis 17: 7-20.

Bolòs A. de & Bolòs O. de. 1950. Vegetación de las comarcas barcelonesas. Inst. Esp. Est. Mediter., Barcelona.

Font García J., Vilar L., Viñas X. & Gesti J. 1996. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà - II. *SCIENTIA gerundensis* 22: 19-23.

Font García J. & Corominas C. 2007. Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà – IV. *Butlletí de*

la Institució Catalana d'Història Natural 72: 105-111.

López-Pujol J. 2005. *Estudis de diversitat genètica d'espècies endèmiques i/o amenaçades de la Mediterrània occidental.* Tesi Doctoral (inèdita). Departament de productes naturals, biologia vegetal i edafologia. Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, Barcelona.

López-Pujol J., Orellana M.R., Bosch M., Simón J. & Blanché C. 2003. Effects of fragmentation on allozyme diversity and conservation status of the coastal sand dune plant *Stachys maritima (Lamiaceae)* in the Iberian Peninsula. *Pl. Biol. (Germany)* 5: 504-512.

López-Pujol J., Carmen Martinell M. i Blanché C. 2008. *Estudi de la diversitat genètica de la població de Stachys maritima Gouan al Prat del Llobregat* Treball inèdit encarregat pel Consorci de Protecció del Delta del Llobregat. Fundació Carl Faust. Blanes.

Molero J., Rovira A.M., Simon J., Bosch M., López-Pujol J., Orellana M.R., Barriocanal C. & Blanché C. 2007. *Stachys maritima* Gouan. In: Atlas y Libro Rojo de la Flora Vascular Amenazada de España. Addenda 2006 (A. Bañares, G. Blanca, J. Güemes, J. C. Moreno & S. Ortiz [eds.]): 30-31. Dirección General para la Biodiversidad – Sociedad Española de Biología de la Conservación de Plantas. Madrid.

Nogués Ferré A. 1923. Apuntes para la flora tarraconense. *Bol. Soc. Ibér.* Ci. Nat. 22: 177-218.

Sennen F. 1922. Quatre nouvelles plantes de la flore barcelonaise. *Bulletin de la Société Botanique de France* 69: 89-96.

Vayreda E. 1902. Plantas de Cataluña. *Anales Soc. Esp. Hist. Nat., ser. II* 10: 491-582.

Glossari

Abaxial: en una fulla, la superfície inferior, el revers.

Acanalat: que té forma de canal, dit sobretot dels fil·lidis de les molses.

Acrocàrpic: aplicat a les molses, però no pas a les hepàtiques, que tenen els òrgans sexuals i els esporòfits a la part apical i erecta del caulidi.

Aculeat: que presenta aculis, és a dir, agullons originats exclusivament a partir de teixit epidèrmic i subepidèrmic.

Acumen: punta en la que acaben els fil·lidis d'algunes espècies de molses.

Acuminat: dit dels fil·lidis que posseeixen un acumen a l'àpex.

Adprès: dit dels fil·lidis o altres òrgans aplicats a l'òrgan que els sosté.

Alar: dit de les cèl·lules, sovint diferenciades de les de la resta de la làmina pel seu color i/o forma, situades a la base del marge dels fil·lidis de les molses.

Amfigastri: fil·lidi que forma part d'una tercera sèrie implantada a la cara ventral del caulidi de moltes hepàtiques folioses.

Ampul·laci: semblant a una ampul·la (vas de vidre de cos rodó i coll allargat).

Anteridi: òrgan sexual masculí dels briòfits.

Apicle: àpex petit

Arquegoni: òrgan sexual femení dels briòfits.

Artell: fragment d'un òrgan que es pot aïllar espontàniament de la resta i que generalment es troba separat dels altres per una constricció.

Autocòria: disseminació en la qual las diàspores (fruits o llavors) són dispersades activament per la mateixa planta que les ha formades.

Autoic: dit d'aquelles espècies de briòfits que tenen els anteridis i arquegonis en branques diferents però dins la mateixa planta.

Barocòria: disseminació que es produeix com a conseqüència del pes mateix de la diàspora, que es desprèn de la planta mare. Aquest mecanisme no assegura la migració de la planta a grans distàncies.

Beina: base foliar eixamplada que envolta a la tija.

Bilobulat: dit d'aquells fil·lidis dividits en dos lòbuls.

Bràctea: fulla especialitzada de la inflorescència, a l'axil·la de la qual s'origina una flor o una inflorescència.

Bractèola: bràctea petita.

Bulbiforme: que té forma de bulb; s'aplica a algunes petites molses, principalment del gènere *Acaulon*, en què el caulidi és molt curt i sembla ser absent, de manera que la planta pren una forma arrodonida.

Camèfit: planta que té les gemmes perdurants a una alçada entre el nivell del terra i 25-50 cm.

Càpsula: òrgan dels briòfits, que no fa fotosíntesi quan és madur, dins del qual es produeixen les espores mitjançant meiosi.

Carinat (carenat): que té forma de quilla. S'aplica sobretot als fil·lidis.

Carpòfor: prolongació del receptacle de la flor que porta damunt el gineceu i després el fruit.

Carúncula: excrescència de consistència carnosa que apareix en algunes llavors al costat del micròpil.

Caulidi: eix de les molses i hepàtiques folioses que sosté els fil·lidis.

Caulinar: referent al caulidi. En els fil·lidis, (fil·lidis caulinars) fa referència a aquells fil·lidis situats al llarg del caulidi principal.

Cespitós: dit del vegetal que forma gespa o té forma de gespa.

Ciati: inflorescència característica de les lletereses (gènere *Euphorbia*) formada per una flor femenina central sense periant, envoltada de cinc inflorescències de flors masculines que generalment estan reduïdes a un únic estam.

Comofític: propi o relatiu a les plantes rupícoles, que viuen aprofitant petites acumulacions de terra sobre la roca nua.

Complanat: dit d'aquells òrgans, referent en especial dels fil·lidis i dels caulidis, que estan disposats en un sol pla, com aixafats.

Conduplicat: plegat en doble en el sentit de la llargària. S'aplica als fil·lidis d'algunes hepàtiques folioses.

Cordat: que té forma de cor.

Crenulat: dit dels fil·lidis que presenten petites dents poc sortints i arrodonides.

Cucul·liforme: que té forma de caputxa. Aplicat sobretot a l'àpex dels fil·lidis.

Cuneïforme: que té forma de tascó o falca.

Decurrent: òrgan que s'estén cap avall, adherit a l'òrgan que el suporta. Aplicat, per exemple, als fil·lidis quan el seu marge s'estén longitudinalment sobre el caulidi.

Dehiscència: qualitat que permet l'obertura espontània d'un òrgan o d'una estructura per tal d'alliberar-ne el contingut.

Dentat: que presenta dents al seu marge.

Denticulat: que presenta petites dents, denticles, al llarg del seu marge.

Dioic: que té els òrgans reproductors masculins (anteridis) i els femenins (arquegonis) sobre plantes diferents.

Discoïdal: que té forma de disc, semblant a un disc. S'aplica sobretot a l'opercle de la càpsula de les molses.

Dorsal: superfície inferior, o abaxial, dels fil·lidis.

Eleosoma: excrescència que presenten les llavors d'algunes plantes, formades per teixit de reserva, ric en lípids. Solen ser presents a les llavors o als fruits amb disseminació per animals, principalment formigues, que es beneficien dels nutrients emmagatzemats sense alterar l'embrió ni les reserves pròpies de la llavor.

Emarginat: dit de qualsevol òrgan, però aplicat sobretot a la fulla o al pètal, que presenta una escotadura poc profunda a l'àpex.

Endozoocòria: disseminació dels fruits o llavors, normalment amb cobertes carnoses, per transport a l'interior dels animals que les ingereixen i posteriorment les expulsen amb els excrements.

Entomofília: tipus de pol·linització de les plantes en què el transport del pol·len és dut a terme per insectes.

Escapós: amb tija més o menys erecte i foliosa.

Escapus: tija sense fulles que porta en l'extrem les flors i que sol néixer d'un bulb o rizoma.

Espàdix: inflorescència formada per un eix engruixit sobre el qual es disposen un seguit de flors sèssils, envoltat tot sovint d'una espata. És característica de la família de les aràcies.

Espata: estructura amb aspecte de fulla que envolta el conjunt de la inflorescència en algunes monocotiledònies.

Espinós: amb dents molt esmolades, referit sobretot als fil·lidis. Dit també de les papil·les molt esmolades.

Esquarrós: dit dels fil·lidis que estan doblegats transversalment, de tal manera que formen amb els caulidis un angle recte.

Estendard: pètal superior, generalment el més gran, de les flors papilionades.

Estilet: petit apèndix filiforme, situat entre el lòbul ventral d'un fil·lidi i el caulidi d'algunes hepàtiques.

Estoló: rama arrossegadissa o subterrània horitzontal que s'origina a la base de la tija d'algunes plantes, capaç d'arrelar i que constitueix una forma de multiplicació vegetativa.

Estolonífera: que forma estolons, és a dir, tiges ajagudes capaces d'arrelar i donar lloc a un nou individu.

Estrofíol: excrescència de les llavors que s'origina a partir de la coberta carnosa de la llavor i que es forma al costat del funicle o filament que uneix l'òvul o primordi seminal a la placenta o paret de l'ovari.

Excurrent: que s'estén més enllà de l'àpex del fil·lidi; dit sobretot dels nervis que sobrepassen aquest àpex.

Exsert: que sobresurt respecte d'altres òrgans que l'envolten.

Falciforme: dit dels fil·lidis que tenen forma de falç.

Fil·lidi: expansió laminar, amb aspecte de fulleta, del gametòfit de les molses i de les hepàtiques folioses i que s'encarrega de fer la fotosíntesi.

Fistonat: dit dels òrgans, principalment fulles, que presenten dents arrodonides al marge.

Fistulós: dit de la tija que està buida a l'interior.

Flabel·lat: dit de l'òrgan amb forma de ventall.

Geniculat: dit de la tija articulada, com un genoll.

Geòfit: planta en la qual només persisteixen òrgans subterranis durant els períodes desfavorables de l'any.

Gineceu: conjunt de carpels d'una flor.

Glabre: dit de la superfície mancada de pèls.

Gluma: cadascuna de les bràctees que protegeixen externament les flors de les gramínies.

Hastat: dit de les fulles amb dos lòbuls divergents i obtusos a la base.

Hemicriptòfit: planta amb gemmes persistents situades arran de terra.

Hialí: transparent; dit de les cèl·lules o estructures que resten sense cloroplasts. Per exemple, les cèl·lules basals dels fil·lidis d'alguns gèneres de molses, com *Tortella* o *Syntrichia*.

Humus: part orgànica i fosca del sòl formada per l'alteració total o parcial de matèria orgànica d'origen vegetal i animal.

Imbricat: disposat com les teules d'una teulada.

Immersa: referit a les càpsules sobrepassades pels fil·lidis o per les fulles periquecials, de manera que aquestes càpsules no sobresurten de la planta.

Incurvat: corbat de tal manera que la concavitat es troba a la part interna o superior.

Indehiscent: dit de la càpsula que no s'obre espontàniament per deixar anar les espores o llavors, sinó que l'alliberament d'aquestes es produeix quan les parets de la càpsula es degraden i es trenquen.

Inflex: amb els marges corbats cap a la cara ventral (adaxial) i lleugerament cap a l'interior; aplicat als fil·lidis.

Làmina: part dels fil·lidis, generalment constituïda per una sola capa de cèl·lules, amb exclusió del nervi central i el marge.

Lanceolat: que té forma de punta de llança. Aplicat als fil·lidis.

Lemma: una de les peces esquamiformes que protegeix la flor de les gramínies. També rep el nom de glumel·la inferior.

Lígula: apèndix membranós situat per damunt de la beina en la fulla d'algunes gramínies.

Limbe: part laminar de la fulla on es localitzen els teixits fotosintètics.

Lòcul: cadascuna de les cavitats de què pot constar un òrgan o una estructura.

Medial: situat en mig.

Mirmecòcor: dit de la planta que presenta una dispersió dels seus fruits o llavors facilitada per les formigues.

Mucró: punta curta i molt destacada de l'àpex dels fil·lidis.

Núcula: fruit sec, indehiscent, amb una sola llavor i de coberta o pericarpi llenyós.

Oblong: òrgan (generalment els fil·lidis) de forma rectangular però amb els extrems o cantonades de forma arrodonida.

Obovoide: de forma ovoide invertida.

Obpiriforme: de forma piriforme invertida.

Opercle: estructura o element que, a manera de tapadora, tanca l'obertura de la càpsula de les molses, i que està destinat a desprendre's d'aquesta en l'acte de l'obertura.

Ovatolanceolat: de forma intermèdia entre ovat i lanceolat. S'aplica sobretot als fil·lidis de les molses.

Ovoide: amb forma d'ou.

Pàlea: una de les peces esquamiformes que protegeix la flor de les gramínies. També rep el nom de glumel·la superior.

Papil·la: petites protuberàncies de la paret cel·lular de les cèl·lules d'alguns òrgans dels briòfits, com per exemple els fil·lidis.

Papil·lós: que té papil·les

Parafil·le: petites estructures, de formes variades (filiforme, lanceolada, etc.) i en general fotosintètiques, que es

troben sobre els caulidis d'algunes molses pleurocàrpiques (per exemple, del gènere *Thuidium*).

Paripinnat: fulla composta (pinnada) amb un nombre parell de folíols, com per exemple el llentiscle.

Patent: que forma un angle molt obert amb l'eix que el suporta. Dit sobretot dels fil·lidis de les molses.

Percurrent: dit d'aquell nervi central que s'estén fins a l'àpex del fil·lidi però sense sobrepassar-lo.

Periqueci: embolcall de fil·lidis que protegeix els arquegonis dels briòfits.

Periquecial: referent al periqueci (p. ex., fil·lidis periquecials: fil·lidis del periqueci).

Peristoma: corona de dents que envolta l'obertura de la càpsula de les molses i serveix per a regular la sortida de les espores.

Piemont: regió planera situada al peu d'un massís muntanyós, formada per materials detrítics acumulats pels rius i torrents en forma de glacis de sedimentació.

Pinnat: compost de parts o branques disposades a banda i banda d'un eix, com les barbes d'una ploma.

Piriforme: que té forma de pera, referit sobretot a la càpsula de les molses.

Pleocasi: inflorescència amb una flor central, que atura el creixement de l'eix principal, envoltada de més de dues branques laterals.

Pleurocàrpic: aplicat a les molses, i no pas a les hepàtiques, que tenen els òrgans sexuals i els esporòfits en ramificacions laterals dels caulidis, que solen ésser reptants o ajaguts.

Pluricaule: planta que presenta diverses tiges aèries.

Polígam: dit de les plantes que produeixen flors unisexuals i hermafrodites sobre el mateix individu.

Porós: que té porus; dit d'aquelles cèl·lules de la làmina que sembla que la paret cel·lular tingui porus per on les diferents cèl·lules es connecten.

Prorat: disposició de l'àpex d'una cèl·lula el qual es projecta de manera prominent per sobre de la superfície del fil·lidi.

Protonema: primera fase del desenvolupament del gametòfit dels briòfits, d'organització filamentosa o tal·losa, produïda per la germinació d'una espora.

Psammòfil: planta que prefereix viure en sòls arenosos.

Pubescent: que presenta pèls a la seva superfície.

Rameal: dit dels fil·lidis situats al llarg dels caulidis de darrer ordre o secundaris.

Recurvat: corbat de tal manera que la concavitat es troba a la part externa o inferior.

Reflex: dit dels fil·lidis que es dirigeixen enfora i avall.

Reticulat: en forma de xarxa.

Retrors: dit del pèl dirigit cap a la base de l'òrgan on és inserit.

Rizoautoic: molsa que té els anteridis sobre un caulidi molt curt i unit a la branca amb arquegonis mitjançant rizoides, de manera que els dos caulidis semblen plantes independents.

Rizoide: part del cos d'un briòfit, comparable a una arrel per les seves funcions fixadores i, sovint, pel seu aspecte filamentós, però d'estructura molt més simple, àdhuc unicel·lular.

Rizoma: tija subterrània normalment allargada i de creixement horitzontal, que recorda a una rel, proveïda de fulles amb aspecte d'esquames, que acumulen substàncies de reserva.

Rizomatós: dit de la planta que presenta rizoma.

Rom: truncat, sense punta.

Rombal: que té forma de rombe. Aplicat a la forma de les cèl·lules.

Sagitat: dit de les fulles amb dos lòbuls laterals aguts a la base, que recorda a un fletxa o sageta.

Seta: pedicle filamentós que sosté la càpsula esporífera de molses i hepàtiques.

Subulat: que té forma d'alena, és a dir semblant a l'agulla fina i corbada que feien servir els sabaters.

Sufruticós: dit de la planta que té la base de la tija i la part inferior de les rames inferiors llenyoses i la resta herbàcia.

Teròfit: planta anual, és a dir planta que té passa l'època desfavorable en forma de llavor.

Tofa: espessor de filaments, fullatge, mates, etc.

Tripinnat: tres vegades pinnat.

Tuberós: dit de la planta que té tubercles, és dir que disposa d'òrgans formats per engrossiment d'alguna part on s'acumulen substàncies de reserva.

Ventral: superfície superior, o adaxial, dels fil·lidis.

Toponímia

del terme municipal de Torroella de Montgrí, l´Estartit i les Illes Medes, Sobrestany i La Bolleria

Moisés Selfa i Sastre

Presentació

Toponímia de Torroella de Montgrí (Toponímia del terme municipal de Torroella de Montgrí) és el títol del projecte de treball premiat al VI Premi Beca Joan Torró i Cabratosa. L'objectiu d'aquest ha estat recollir els noms de lloc del terme municipal de Torroella de Montgrí des d´època pretèrita fins a l´actualitat. Es tracta, doncs, d´una feina que ha suposat revisar fonts documentals antigues i modernes i parlar amb la gent de Torroella de Montgrí a fi de cercar la informació desitjada. Tot això ha quedat plasmat en el treball que us presentem.

El nostre treball comença amb l´enumeració dels objectius generals d´aquest i amb una caracterització geográfica del Municipi de Torroella de Montgrí. Es tracten qüestions relatives a l´espai geogràfic que ocupa el terme municipal de Torroella de Montgrí en relació a la comarca del Baix Empordà. Es comenten quines són les caracterísques físiques i històriques de l´espai estudiat…, qüestions, totes, d´una importància cabdal per entendre el perquè dels noms de lloc i de persona torrolloencs. La informació donada per la GEC ha estat fonamental.

A continuació, s´ofereix la caracterització del català septentrional de transició dins del qual s´emmarca la parla de Torroella de Montgrí. Aquesta caracterització s´ha fet seguint les directrius de la dialectologia tradicional. El topònim és un dels elements més funcionals del sistema lingüístic: pot ser des d´un substantiu (Pont) a un adjectiu (Vell); pot contenir un, dos, tres, o els que facin falta, d´elements en la seva estructura i pot estar contínuament exposat a sofrir processos de derivació. Per això, és necessari emmarcar el sistema lingüístic dins del qual es mouen contínuament els topònims estudiats.

Amb el nostre treball no volem ignorar la línia de treball que, des de fa ja uns anys, s´ha iniciat a les terres gironines sobre l´estudi de l´onomàstica de les seves comarques. Nosaltres volem, si més no, contribuir que aquests estudis siguin cada vegada més nombrosos i de més qualitat. D´entre tots aquests, destaquen els estudis de toponímia d´en Narcís Arbusé, d´en Marcelí Audivert, d´en Josep Pasqual i d´en X. Soldevila que nosaltres hem consultat i citem de dues maneres: a l´entrada del propi topònim o al cos de l´explicació del topònim tractat. I, en segon lloc, hem de referir-nos al gran estudiós de la toponímia catalana, Joan Coromines, i a la seva insuperable obra Onomasticon Cataloniae. Com podríem ignorar aquest treball, si és just on es troben recollits una bona part dels topònims que aquí presentem i estudiem? El nostre estudi més aviat pretén ser una línia complementària que aspira a completar els materials que el mestre Joan Coromines va recollir als anys vint i trenta quan va visitar Torroella de Montgrí.

La realització d´aquest treball ha estat possible gràcies a l´ajuda, col.laboració i estímul de moltes persones. Voldríem agrair especialment a l´Ajuntament de Torroella de Montgrí l´ajuda prestada en la realització d´aquest estudi i a totes les institucions municipals que han ajudat a la seva realització.

AGRAÏMENTS

La realització d´aquest treball ha estat possible gràcies a moltes persones. En primer lloc, gràcies als meus informants: en Narcís Arbusé de Torroella de Montgrí que m´ha acompanyat per gairebé tot el terme de Torroella, i m'ha ajudat a corregir la toponímia recollida, en Xavier Agramont i el propietari de Can Pastora de Sobrestany, en Quim i en Pere que em van guiar per la costa del Montgrí, en Genís Dalmau i en Josep Pasqual que em van oferir informació de l´Estartit, en Joan Serra que em va proporcionar valuossísima informació dels masos de la Plana del Ter i en Jordi Bellapart que amb la seva película Masos i Masovers em va posar al meu abast moltíssima informació dels masos de Torroella i l´Estartit gràcies a les converses que en Joan Serra i en Narcís Arbusé van tenir amb els masovers d´aquests masos. Gràcies també a l´amic en Joan Badia que em va engrescar a iniciar aquest estudi de toponímia i a tot el personal de Can Quintana de Torroella de Montgrí per posar-se a la meva disposició des d´un primer moment: el seu director en Antoni Rovira que em va donar les primeres pistes per recollir la toponímia de Torroella, en Enric Torrent per posar a la meva disposició la documentació històrica de Torroella, en Gerard Cruset i l´Eva Ramió que des del Centre de Documentació va atendre totes les meves consultes. A l´últim, gràcies als arxivers dels diferents arxius que hem visitat que ens han ajudat a cercar la documentació desitjada i ens l´han servit amb diligència. És probable que em deixi algunes persones per oblit involuntari. Gràcies a totes elles també.

Menció especialíssima mereix la meva família per haver-me animat a no defallir en la cerca i estudi d´unes terres gironines que em són molt properes. Moltes gràcies, Iolanda, i moltes gràcies Núria i David

Objectius i abast del present treball

El treball que a continuació presentem és un recull dels noms del lloc del terme municipal de Torroella de Montgrí. Aquest recull és un recull de toponímia antiga i actual. Per això cal dir que per assolir aquest objectius hem seguit les següents directrius:

a) Toponímia actual. S´ha recollit estrictamet la toponímia que ocupa el terme actual de Torroella de Montgrí: Torroella de Montgrí, la Bolleria, l´Estartit, Sobrestany i les Illes Medes.

b) Toponímia antiga. S´ha recollit la toponímia aplegada en la documentació antiga dels llocs que pertanyien a **la baronia de Torroella de Montgrí** a més a més de la documentació antiga dels llocs que actualment pertanyen al terme municipal de Torroella. Aquesta documentació consta majoritàriament dels capbreus dipositats al fons notarial de Torroella de Montgrí conservat a l´Arxiu Històric de Girona.

L territori

El Municipi de Torroella de Montgrí té una extensió de 65,9 km2 (dades actuals de l´Institut Català d´Estadística). És situat al límit amb l'Alt Empordà, a la costa. La seva població en l´actualitat és de 11441 habitants (any de 2009). El sector septentrional comprèn gairebé tot el massís calcari del Montgrí, que dóna lloc a una costa molt feréstega, amb alts penya-segats, uns de les més característiques de la Costa Brava; els principals accidents són, de nord a sud, la Cala de Montgó, la Punta del Milà, la cala de la Ferriola, el Cap del Castell, la Cala Pedrosa, les puntes de les Salines i de la Barra, aquesta davant les illes Medes. El sector meridional comprèn una bona part de la plana al·luvial on desemboquen el Ter i el Daró. Mentre que el sector muntanyós és cobert de bosc (unes 2000 ha) i matollar, la plana, que fou dessecada a partir del segle XVIII (antic estany de Torroella), és aprofitada intensament per als conreus. El secà (cereals, oliveres i vinya) ha anat retrocedint en favor del regadiu, dedicat al blat, blat de moro, les hortalisses i els fruiters. El conreu de l'arròs, intens del segle XV al segle XVIII, que hom prohibí per raons sanitàries, fou reintroduït per Pere Coll i Rigau al començament del segle XX i fou motiu de polèmiques entre els veïns de Torroella i els de Pals. Segons dades actuals del 2009, té una certa importància la cria de bestiar (porcí, boví, ovi) i l'avicultura, que juntament amb la resta d'activitats agropecuàries, ocupen el 2,5% de la població activa (any de 2009). Les principals activitats industrials (32,5% de la població activa, any de 2009) són les derivades de l'agricultura, la de maquinària agrícola i la de la construcció, que ha rebut un fort impuls amb el desenvolupament del turisme, principal activitat econòmica, de la qual s'ha beneficiat indirectament el comerç i tota la resta de serveis, sector que ocupa un 63% (any de 2009) de la població activa. La tradicional activitat pesquera, localitzada al nucli de l'Estartit, ha perdut tota importància davant el desenvolupament extraordinari del turisme. Acull, des del 1980, un Festival Internacional de Música. La vila és a l'esquerra del Ter, sota el Montgrí, a l'extrem occidental del terme.

El nucli antic es formà al voltant de l'església parroquial de Sant Genís, edifici gòtic del segle XV, i del castell o palau de Torroella, dit el Mirador, bastit al seu costat, que adquirí a començament del segle XIX la família Carles (que enllaçà amb els Robert, i esdevingueren comtes de Torroella de Montgrí) i ha estat restaurat modernament per Rafael Masó i Valentí. S'expandí al llarg del segle XIV, en què foren ampliades les muralles (en resten el portal i la torre de Santa Caterina i la torre de les Bruixes); la plaça major és al centre d'aquest recinte, i els carrers formen quadrícula. Inicialment la població, dins el comtat d'Empúries, estigué (segle XI) sota la jurisdicció de la família Torroella (cognomenada després també Santaeugènia). Bernat de Santaeugènia concedí el 1237 i el 1265 importants cartes de franqueses. Després d'un breu domini dels Rocabertí (des del 1269), la vila passà al domini del futur Pere II (1272) i restà ja sempre de la corona. El lloc es trobava estratègicament situat davant el comtat d'Empúries i hom inicià la construcció del castell de Montgrí, que restà inacabat. La vila,

en passar a la corona, tingué una gran expansió, afavorida pel seu port sobre el Ter, i al segle XIV esdevingué, amb 178 focs (1359), la primera vila empordanesa. Joan I hi passà llargues temporades. Durant la guerra contra Joan II fou defensada per encàrrec de la generalitat pel comte de Pallars, però s'hagué de rendir el 1471.

La baronia de Torroella, governada per un procurador reial, comprenia al segle XIV Torroella, Ullà, Gualta, Fontanilles i Llabià; el segle XVII, Torroella, Gualta, Fontanilles i Sobrestany. El municipi comprèn els pobles de Sobrestany, l' Estartit, la caseria de la Bolleria, el santuari de Santa Caterina, l'antic monestir de Càrcer i l'antic castell de Rocamaura. Prop de la desembocadura del Ter hi ha el jaciment arqueològic de la Fonollera.

Dins el municipi de Torroella de Montgrí, hom distingueix els llocs de Sobrestany, l´Estartit i la Bolleria.

Sobrestany és un veïnat del municipi de Torroella de Montgrí al nord del terme, al peu del massís de Montgrí, prop de l'antic estany de Bellcaire. Eclesiàsticament depèn de la parròquia de Bellcaire d'Empordà.

L´Estartit és un poble del municipi de Torroella de Montgrí, situat a l'esquerra de l'embocadura del Ter, a l'oest del massís de Montgrí, entre la muntanya Gran, el puig de Rocamaura i la mar, davant les illes Medes. Originàriament era un petit nucli de pescadors arran de mar, entorn dels carrers de les Illes i de Santa Anna, que apareix ja com a nucli habitat el 1757. Al segle XVIII serví de port per a embarcar-hi els productes de la terra de la comarca i portar-los a Barcelona. Parròquia des del 1928, la seva església de Santa Anna havia estat construïda al començament del segle XX. Des del 1950 és un dels primers centres turístics de la Costa Brava. La dedicació a la pesca ha disminuït en benefici de la dedicació als serveis turístics.

La Bolleria és una caseria del municipi de Torroella de Montgrí, al nordest del poble, a tocar de Bellcaire d'Empordà.

Un tret que caracteritza el municipi de Torroella de Montgrí és el seu massís. El Massís de Montgrí és d´origen calcari. És situat vora la costa, que separa l'Alt Empordà i el Baix Empordà. Residu d'un relleu cretaci primitiu, constitueix un bloc aïllat enmig de la plana i culmina a 310 metres d´alçada. Aplanat i inclinat vers el nord, cau bruscament damunt la plana del Ter i a la costa, amb espadats de més de 100 metres. Al seu cim Jaume II ordenà de bastir (1294) el castell de Montgrí dins la seva política d'intimidació als comtes d'Empúries. Resten

els quatre grans murs (la planta és quadrada), flanquejats per quatre grans torres regulars. Al vessant nord-occidental hom bastí vers el 1392 el santuari de Santa Caterina.

Al Massís del Montgrí trobem el conegut Castell de Montgrí. És una fortificació militar construïda el 1294 pel rei Jaume II. Es començà a construir per Bernat de Llavià el 1294 com a punt de defensa per un enfrontament entre Jaume II i Ponç V, comte d'Empúries, però les obres es van interrompre el 1301 sense acabar-ne la construcció, degut a la consolidació del poder del comtat de Barcelona envers al comtat d'Empúries.

Quan a l´arquitectura que presenta el castell, presenta la transició del romànic al gòtic. Es van aixecar els murs que assoleixen uns 13 m d'alçària, formant un quadrat, i les quatre torres cilíndriques adossades a cada un dels seus angles, així com les fosses i les cisternes. És un gran dau amb altes muralles coronades per carreus perfectament dibuixats. La façana principal està orientada a migdia, i s'hi obre el portal d'accés, format per un arc de mig punt amb grans dovelles, defensada per un matavent construït sobre la porta. A l'interior, s'endevinen algunes cambres vora les torres adossades als quatre angles.

Però si existeix un lloc singular dins el terme municipal de Torroella de Montgrí és el singular paratge de les Illes Medes, medi natural d´un interés extraordinari. Les Illes Medes és un arxipèlag del Baix Empordà, situat uns 900 metres al sudest de la punta Guixera format per la Meda Gran, la Meda Petita i uns quants esculls, amb una àrea global de 0,2 km2. Damunt una plataforma de baixos fons, que enlloc no assoleixen els 20 metres de profunditat, constitueixen l'acabament sudest de les calcàries cretàcies del Montgrí. L'any 1986 fou declarat espai natural marí especialment protegit. A la Meda Gran hi ha un far, antiga fortificació i presó militar, que il·lumina fins a 16,6 milles.

La llengua

Té molta raó el professor Joan Veny quan diu que "onomàstica i dialectologia tenen molts trets en comú. Com la geografia o la botànica són disciplines territorials, no es poden dissociar de l´espai on tenen vida els noms de lloc i els dialectes. Onomàstica i dialectologia uneixen la llengua i la terra, estudien bàsicament el nom lligat a un espai; aquest és el seu punt de parença" (VENY 1995: 13). En aquest sentit, tota llengua, en general, s'organitza en quatre nivells lingüístics complementaris: el nivell fonètic i fonològic, el nivell morfològic, el nivell sintàctic i el nivell lèxic-semàntic. La toponímia, sistema lingüístic particular, participa fonamentalment dels quatre nivells esmentats.

La llengua parlada a Torroella de Montgrí s´inscriu dins del què en dialectologia tradicional s´ha anomenat com a català septentrional de transició. Es tracta d´una varietat dialectal que participa dels trets fonamentals del català central i en alguns casos del rossellonès.

VOCALISME TÒNIC

Les vocals tòniques del català central i per extensió del català septentrional de transició formen un sistema triangular compost de 7 fonemes i 4 graus d'obertura:

i (camí) u (llum)

e tancada (pomera) o tancada (ós)

e oberta (mel) o oberta (pòstum)

a (gàbia)

VOCALISME ÀTON

És el propi del dialecte oriental. Per tant, es caracteritza per la confusió de o àtona en u, i de a, e àtones en ∂ (vocal neutra). El sistema triangular és el següent:

i (miolar) u (univers)
(porter)

∂ (ànima)
(pare)

Per tant, el català central i per extensió el septentrional posseeix el vocalisme àton més simple de tots els dialectes catalans.

CONSONANTISME

El dialecte septentrional de transició està format per 23 fonemes consonàntics clàssics.

LA IODITZACIÓ

Es tracta d'un fenomen en procés de regressió que abraça *grosso modo* gran part de les comarques de la Catalunya Vella, a excepció de l'Anoia, el Barcelonès i el Baix Llobregat i les altres comarques situades al sud d'aquestes.

La iodització consisteix a convertir els grups llatins *C'L, G'L, LY en /y/* (semiconsonant) o en *i* semivocal, i no en *ll* com és habitual en gramàtica històrica. Exemples:

TALIARE	>	*tallar*	>	*ta/y/ar*
OCULU	>	*ull*	>	*ui*
REGULA	>	*rella*	>	*re/y/a*

En l'actualitat la iodització es considera pròpia de parlants poc fins, rústecs o més aviat una vulgaritat que cal abandonar. La toponímia, tanmateix, conserva amb força vitalitat les grafies ioditzades de poblacions com Teià o Sant Miquel del Fai.

MORFOLOGIA I LÈXIC

Aquests dos elements d'estudi lingüístic han esdevingut, a grans trets, els propis del català literari modern.

Cal assenyalar alguna característica diferenciada com la neutralització de la *o* final de la primera persona del present d'indicatiu en *u*. Fins i tot aquest fenomen es veu reforçat pel grup *–ut* o fins i tot per *–uk* al nord del dialecte central. (Alt i Baix Empordà i Gironès)

Al mateix temps apuntem el reforçaments dels pronoms febles davant dels verbs:

em penso	*et* recordo	*es* creu
ens pensem	*us* recordem	*es* creuen

Cal també destacar l´ús de *poc* com a negació, *poc hi he anat*, així com de *pas* amb un valor també de negació: *no hi he anat pas*. La combinació de les dues partícules negatives també és freqüent: *poc hi he pas anat.*

Els adjectius possessius *meva i teva* vocalitzen la *v* en *u* (*meua* i *teua*). També és freqüent atorgar el gènere masculí a l´adjectiu possessiu *teu* en expressions com *la teu mare.*

Pel que fa a la morfologia verbal cal destacar en alguns casos l´imperfect en *–via* del verbs en *-ure (crevia,* creia*; sevia,* seia*; jevia,* jeia*;* entre d´altres casos). A l´últim en morfologia destaquem el sufixeos diminutius *–ic (gossic,* gosset*) i –ot (peixot,* peixet*).*

El lèxic reb influències de l´occità *(també, també; auserda,* alfals*; jaupar,* lladrar*),* del francès *(carrota,* pastanaga*)* i del rossellonès (*frixa,* freixura*; piulots,* dolors als dits pel fred intens).

La documentació antiga utilitzada

És qüestió admesa pels especialistes en onomàstica la necessitat de comptar amb documentació, quan més antiga millor, de tots els noms de persona i de lloc de l´espai geogràfic estudiat, sobretot quan es vol determinat l´ètim del nom estudiat doncs aquest pot variar en funció dels registres documentals aportats. Així, Joan Coromines adverteix que "abans de pronunciar-nos sobre l´origen d´un nom tindré, doncs, cura de llegir els doduments antics de la comarca, com és antics millor, medievals almenys i, si pot èsser, anteriors a l´any 1000, que ens donaran les formes antigues i, per consegüent, més acostades a la forma originària, del nom que ens interessava" (COROMINES 1965: 10). No obstant, i com afirma el propi Coromines, "la utilització d´aquestes formes antigues s´ha de fer, doncs, amb crítica: el toponimista ha d´apendre a interpretar-les" (COROMINES 1965: 11-12).

Bàsicament, i com es veu reflectit a l´apartat de manuscrits, nosaltres hem utilitzat tres tipus de documentació: els pergamins de la Mitra conservats a l´Arxiu Diocesà de Girona, els manuals notarials conservats a l´Arxiu Històric de Girona i, sobretot, els capbreus conservats en aquest mateix arxiu. Els capbreus són, al nostre entendre, un element clau per conèixer bona part de l´onomàstica, sobretot toponímia, que s´utilitzava en una època donada. El seu interés resideix no tant en registrar formes que ajudin a interpretar un nom donat, sinó en recopilar un corpus de noms de persona i de lloc que pervivien fa uns segles. Si es té present que en aquest tipus de documentació es relacionen, per exemple, el nom d´uns propietaris amb les seves propietats, per a nosaltres es com si haguéssim fet una enquesta toponímica a cadascun d´aquest propietaris que van conèixer i cuidar d´unes terres que han perdurat fins l´actualitat amb les seves diverses denominacions.

A l´últim, direm que de l´Arxiu Històric de Torroella hem consultat dos Cadastres (anys 1716 i 1757), tres Llibres de Delimitacions de finals del segle XIX i una Còpia del privilegi d´alcalde de la Meda dels anys 1653-1654. Són documents rics en toponímia menor, sobretot els llibres cadastrals.

Ls estudis d'onomàstica a Girona

En comparació amb els altres sectors administratius de Catalunya, la recerca onomàstica a les terres de Girona no està en un estat massa incipient. La comparació, per exemple, amb les terres de Tarragona, on s´han elaborat gairebé una cinquantena de reculls onomàstics complets, ens parla d´uns resultats aclaparadors. Només podem parlar de sis inventaris integrals de toponímia local: el de Vilallonga de Ter (1970) realitzat per Ramon Amigó, el de La Selva de Mar (1983) realitzat per Jaume Quintana, el de Vilabrareix (1988) realitzat per Pilar Gispert-Saüch i més modernament els reculls de Sant Mateu de Montnegre-Quart (2003) realitzat per Elvis Mallorquí, el d´Osor realizat per Fèlix Bruguera i el de Moisès Selfa de La Bisbal d´Empordà (2008). L´Institut Cartogràfic de Catalunya va publicar al 2009 el recull de Pals fet per Anna Maria Corredor. Si bé aquesta és la principal aportació de l´onomàstica gironina a la gran primàdide de l´onomàstica de les terres de parla catalana, cal que també parlem d´altres treballs interessants però incomplets pel que fa a l´abast del territori estudiat. Des de el llunyà Nomenclàtor geogràfico histórico publicat per Pere Alsius i Celestí Pujol l´any 1883 fins l´actualitat cal destacar, en primer lloc, els treballs realitzats a la Universitat de Barcelona sota la direcció dels professors Francisco Marsá i Antoni Badia i Margarit. Es tracta d´unes tesis de llicenciatura elaborades entre 1954 i 1966 que van recollir els llocs de l´Escala a l´Alt Empordà, Montmellà i Martinet a la Cerdanya, Sant Hilari i Osor, Palausacosta, Fornells de la Selva i Llambilles al Gironès i la Vall d´en Bas, la Pinya, Ridaura i Santa Pau a la Garrotxa (MALLORQUÍ 2006: 19).

Més modernament tenim els casos d´inventaris que s´han quedat en unes primeres aproximacions. És el cas dels reculls fets per M. Carme Illa a Albanyà (1987), per Neus Baltrons a Blanes (1991) i per Josep Antoni Lluesma a Santa Coloma de Farners (1998). D´altres investigadors, en canvi, s´han fixat només en un sector del terme: podem citar, per exemple, l´estudi dels noms del nucli urbà de Pals (1994) fet per Anna Maria Corredor i d´altres estudis de la serra de Cadiretes i el litoral del Cap de Creus (Mallorquí 2006, p. 21)

A l´últim, paralerem d´uns treballs menors com són la publicació de llistes de masos de Maçanet de la Selva, Salt, Sils, Vilobí, entre d´altres, i descripcions termenals més completes com les fetes a Sant Feliu de Guïxols, Llagostera i Palamós i Vila-romà (MALLORQUÍ 2006: 22).

Dit tot això no podem deixar de nombrar la celebració a Girona del XVIII Col.loqui de la Societat d´Onomàstica l´any 1993 amb comunicacions referides a Cadaquès (Emili Sala, Toponímia del terme urbà, terrestre i marítim de Cadaquès), a Castellò d´Empúries (Esteve Ripoll, Malnoms de Castelló d´Empúries: un auca de J. Puig Dalmau), a Blanes (Josep Bota, Els motius de Blanes, processos d´identificació i motius entre 1560 i 1990), a

Capmany (Antoni Bach, Onomàstica de Capmany (segle XIII) i a Torroella de Montgrí (Xavier Soldevila, Els capbreus senyorials, font per a l´estudi toponímic. Torroella de Montgrí (1321-1339) i El Montgrí i les Illes Medes a l´Edat Mitjana)

Vist aquest ràpid però aclaridor repàs dels estudis d´onomàstica a les terres de Girona, creiem que la recollida de l´onomàstica antiga i actual de Torroella de Montgrí esdevé una tasca d´una importància capdal. Abandonar aquesta tasca equivaldria a la pèrdua de les nostres senyes d´identitat. Heus aquí l´interès social del nostre treball.

La temàtica de l'enquesta

Com a punt de partida per a la recollida del material vam utilitzar les *Normes per a recull de topònims* publicada per Enric Moreu-Rey i Albert Manent. D´ací, vam prendre aquelles dades que consideràrem més representatives i que van constituir la nostra pròpia guia de recollida toponímica:

- Nucli de població. Noms de cases significatives
- Construccions i edificacions rurals: ermites i esglésies, corrals i conduccions d´aigua. Cases rurals, Masies. Murs.
- Partides grans en què es divideix el terme municipal. Camps significatius i propietats de cada partida.
- Muntanyes, penyes, plans. Coves.
- Rius i cursos d´aigua. Barrancs i basses d´aigua.
- Illes i llots. Caps i golfs.
- Nuclis de població i nom dels termes municipals propers.

Una vegada culminades les enquestes programades, preguntàvem, ja més concretament, pels apel.latius determinats que haguessin pogut quedar en l´oblit: coves, penyes, colls, plans, entre d´altres.

Pla de treball

La recollida de la toponímia de Torroella de Montgrí s´ha fet a partir d´uns itineraris prèviament programats. En aquest sentit, l´ajut del professor i informant Narcís Arbusé ha estat fonamental. El coneixement del terme municipal que té aquest senyor ens ha dut a dividir els nostres recorreguts en sis sectors del terme municipal de Torroella. Aquests són els següents:

. Sector I: La Vall de Santa Caterina, Sobrestany i la Bolleria.
. Sector II: Les Dunes i el Còrrec de Comallobera.
. Sector III: La Muntanya Gran, els Cossis i Palau Sant Briu.
. Sector IV: El Mont Pla i Castell de Montgrí
. Sector V: La Plana del Ter i el Mas Pinell.
. Sector VI: La costa per terra des de Montgó fins a l´Estartit.
. Sector VII: L´Estartit, les Illes Medes i la costa per mar des de Montgó fins a l´Estartit.

Estructura de l'anàlisi toponímica

Presentem l´onomàstica de Torroella de Montgrí endreçada alfabèticament. Cada element de la llista de noms conté la informació següent, per aquest ordre:

1r) El nom del topònim. Si el topònim és o conté un apel.latiu, l´escrivim amb les formes normatives de l´article. Per exemple: *Arrabasada*, l´. Si el topònim el documentem amb l´article salat i aquest topònim no ha perdurat fins l´actualitat, mantenim l´article salat. Sempre que es pugui es procura donar la forma actual i/o normativa del topònim. Quan l´element nuclear d´un topònim és un adjectiu, l´entrada apareix sempre amb l´estructura de susbtantiu més adjectiu seguint així la tradició dels estudis d´onomàstica catalans: *Mas Cremat, el i no Cremat, el Mas.*

2n) A la dreta del topònim indiquem si ha estat documentat per algun altre estudiós, l´any de publicació de l´estudi i la pàgina on apareix el topònim en qüestió. Per exemple, [SOLDEVILA 1995: 300] s´ha d´interpretar com un topònim ja documentat pel professor Xavier Soldevila i publicat a la pàgina 300 d´un treball de l´any 1995.

3r) A continuació presentem el context documental si disposem d´ell. Aquest context documental té la següent estructura: el topònim en qüestió resaltat en lletra negreta, nom de l´arxiu, fons o sèrie documental, la data del document i la línia o pàgina on documentem el nom en qüestió. Respectem escrupulosament les grafies adoptades per l´escribent o notari en qüestió. Si el nom és viu, fem un petit comentari de la seva situació geogràfica i, si s´escau, de caire filològic. Si una entrada només conté notícies tretes de documents o de bibliografia, cal entendre que no hem trobat ningú que sàpiga res d´aquell nom. Quan es tracta d´un nom ben transparent des del punt de vista semàntic, omitim aquest comentari per ser massa evident. S´ha d´entendre que el nostre treball no comenta amb profunditat les característiques físiques, històriques i humanes del topònim aplegat. El nostre objectiu es aplegar el nom en qüestió que després podrà ser estudiat amb més detall en altres treballs de caire geogràfic, històric i/o humà.

Arxius i manuscrits

ARXIUS

ADG	Arxiu Diocesà de Girona.
AHG	Arxiu Històric de Girona
AHTM	Arxiu Històric de Torroella de Montgrí.

MANUSCRITS

A la dreta de la documentació utilitzada indiquem l´any d´aquesta.

AHTM, Cadastre 1716	Llibre del Cadastre.
AHTM, Cadastre 1757	Libro del Catastro.
AHG, Capbreu 1327-1328	Capbreu a favor de Ramon de Begur i Ramon de Xalabre de les rendes que perceben a Fontanilles. Notari: Pere Almar. 24f.
AHG, Capbreu 1333	Capbreu de la parròquia de Fontanilles a favor del prior del monestir de Santa Maria d´Ullà. Notari no identificat. 46f.
AHG, Capbreu 1338	Capbreu de terres situades a la parròquia de Gualta que particulars de Torroella de Montgrí fan a favor dels senyors Pere Calvet i Jaume Serramitjana pro indivís. Notari no identificat. 112f.
AHG, Capbreu s. XIVa	Esborrany de capbrevació s. XIV. Notari no identificat. 24f.
AHG, Capbreu s. XIVb	Capbreu a favor d´Alamanda de Godello i Antoni major, prevere. Notari no identificat. 5f.
AHG, Capbreu 1417-1429	Capbreu a favor de Jofre Vilavig, donzell domiciliat a Torroella de Montgrí. No tari: Pere Avinyó. 55f. A partir del foli 55, els fulls estan sense numerar.

AHG, Capbreu 1430	Capbreu de les rendes que percep Ramon de Llabià, donzell de Torroella de Montgrí, en dita vila. Notari: Llorenç Phoneta. 34f.
AGH, Capbreu 1440-1441	Capbreu de les rendes que percep el rei a Torroella. Notari: Llorenç Phoneta. 45f+3 d.s.
AHG, Capbreu 1443-1444	Capbreu de les rendes de l´abat del monestir de Santa Maria d´Amer a la parròquia de Sant Genís de Torroella de Montgrí. Notari: Llorenç Phoneta. 38 f.
AHG, Capbreu 1445	Capbreu del terme de Llabià a favor del prior de Santa Maria d´Ullà. Notari no identificat. 18 f.
AHG, Capbreu 1592-1595	Capbreu de les rendes del Priorat de Santa Maria d´Ullà a la parròquia de Fontanilles. Notari no identificat. 45f.
AHG, Capbreu 1607-1608a	Capbreu de les terres de Gualta a favor del benefici de Nostra Senyora de Fontanilles. Notari: Bernat Guilló. 87f+2d.s.
AHG, Capbreu 1607-1608b	Capbreu a favor de Santa Maria d´Ullà. Notari no identificat. 36f.
AHG, Capbreu 1613	Capbrevació del mas de Corney a favor de la vescomtesa de Rocaberti. 12f sense numerar.
AHG, Capbreu 1821-1824	Manual de capbrevació de les rendes que la comtesa de Peralada rep en el terme de Gualta. 22f.
AHTM, CHisenda 1900	Comissió d´Hisenda. s.f.
AHTM, CHisenda 1917	Comissió d´Hisenda. s.f.
AHTM, Delimitació 1890?	Delimitació de la Muntanya Gran des de la Platja de Montgó fins al Cap de la Barra. 2f.

AHTM, Delimitació 1899	Operacions prèvies a la delimitació de la Munyanya Gran. 5f.
ADG, Dotalia 1655	Dotalia, volum núm. 310.
ADG, Dotalia 1739	Dotalia, volum núm. 393.
AHTM, Finques 1884	Delimitació entre les finques de la Devesa i el Pinell. 4f.
ADG, Lletres 1327-1328	Lletres Episcopals, volum núm. 3.
ADG, Lletres 1355	Lletres Episcopals, volum 27.
AHG, Llevador XVI-XVII	Llevador de les rendes del benefici de Nostra Senyora de Fontanillas. Notari no identificat. 55f+3 d.s.
AHTM, Llicència 1689	Llicència per fer el desguàs del pou de glaç. 1f.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 35, anys ¿ 1115-1121?, setembre 29.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 9, any 1123, agost 10.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 4, any 1271, setembre 9.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 42, any 1321, octubre 1.
ADG, Mitra,	calaix 20, Capbreu B, anys 1337-1339.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 3, núm. 195, any 1339, novembre 10.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 9, any 1350, febrer 17.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 16, any 1375, març 29.

ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 1, any 1406, agost 5.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 10, any 1407, setembre 29.
ADG, Mitra,	Pergamins de la Mitra, calaix 20, núm. 2, any 1421, novembre 2.
AHG, MN 1607	Manual Notarial. Notari: Nicloau Sàbat. 320f.
AHG, MN 1632-1638	Quintus liber notalorum contractuum. Notari: Nicloau Sàbat. 44f.
AHG, MN 1672-1673	Manual Notarial. Notari: Antoni Calvet. 139f.
AHG, MN 1691-1692	Manual Notarial. Notari: Antoni Calvet. 364f.
AHG, MN 1704-1705	Manual Notarial. Notari: Joan Salvi. 262f.
AHG, MN 1724	Manual Notarial. Notari: Josep Casabó. 105f+5 d.s.
AHG, MN 1797-1798	Manual Notarial. Notari: Francesc Thomàs Maimir. 307f.
AHG, MN 1837-1838	Manual Notarial. Notari: Josep Prat. 260f.
ADG, Notalorum 1343	Notalorum, volum núm. 17.
ADG, Notalorum 1591	Notalorum, volum núm. 85.
AHTM, Privilegi 1653-1654	Còpia del privilegi d´alcalde de la Meda. Anys 1653-1654. 1f.
ADG, Quesitorium 1404	Quesitòria, volum núm. 2.
ADG, Quesitorium 1410-1456	Quesitòria, volum núm. 3.
ADG, Quesitorium 1457-1501	Quesitòria, volum núm. 5.

lista de noms

Abella

"...loco vocato apella..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 17v).

Topònim on apreciem la conservació de la consonant labial sorda intervocàlica –p-. Segurament devia referir un lloc d´abelles. No s´hauria de descartar la vinculació d´aquesta menció documental amb el topònim del Còrrec de l´Abella.

Abella, el Còrrec de l´

Còrrec situat als boscos del Mas Cremat.

Abeyas, el Mas d´en

"...mansi vocato den abeyas..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 7r).

Mas del qual ja no queda record actual, si bé probablement s´ha de relacionar amb un cognom del tipus Abellà.

Aguilar, el Puig (SOLDEVILA 1995: 300).

"...loco vocato puyg aguilar..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 4r).

"...loco vocato puig aguilar..." (AHG, Capbreu 1333, 18r).

"...in loco vocato puig del aguilar..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 10r).

Topònim documentat des del segle XIV fins a finals del XVI però que ja ha desaparegut de l´onomàstica actual de Torroella. Segurament és un nom relacionat amb el cognom Aguilar 'lloc on viuen les àguiles' derivat del substantiu àguila.

Agulla, l´

"...sembrada al pla de la Agulla..." (AHTM, Cadastre 1716, 6r).

"...de terra a la agulla..." (AHTM, Cadastre 1716, 17r).

Gran extensió de terreny situada al nordest dels Camps de la Barraca i vora el Camp Cortell. Agulla té el significat toponímic de 'rec tot al llarg d´un camí'.

Agulles, el Camp de les

"....dita lo camp de las Agullas..." (AHTM, Cadastre 1716, 26r).

"...situada en el Campo de la Agulla..." (AHTM, Cadastre 1757, 4v).

Topònim relacionat amb l´anterior de l´Agulla.

Agustins, la Creu dels

"...en la creu dels Agustins..." (AHTM, Cadastre 1716, 16r).

Topònim relacionat amb l´ordre dels agustins present a Torroella de Montgrí fins la desamortització de Mendizábal. Els nostres informants no tenen record d´aquesta creu.

Aigua, la Cova de l´

Cova situada al final del Golf de la Morisca, a sota del Solell de la Pedrosa.

Aixarts, el Camí dels

Camí que és la continuació del Camí Vell de l´Escala a l´Estartit. Un aixart és un marge que separa dos feixes de terra.

Aixart, l´

"...loco vocato axare seu campas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 8v).

Aladerns, els

Extensió de terreny situada vora els Horts de la Pedrosa i davant del Golf de la Morisca. Un aladern és un fitònim de la família de les ràmnies propi del litoral mediterrani.

Albareda, el Camp de l´

"...antiquitatem camp de la albareda..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 25r).

Albareda és un derivat colectiu en –eda d´àlber 'lloc plantat d´àlbers'.

Àlber, el Camp de l´

"...in loco vocato camp del alber..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 38r).

Topònim relacionat amb l´apel.latiu d´àlber 'arbre de la família de les salucínies'. Té el tronc dret amb l´escorça blanquinosa. El seu étim és el llatí ALBARUS.

Alenyà, la Barraca d´

Barraca situada al cim del Puig de la Reina. Alenyà és un llinatge propi de Catalunya i de Mallorca que prové del llatí *ALENNIANUS, derivat de ALENNIUS, nom propi d´home.

Alonso, el Figuerar d´en

"...loco vocato lo figarar den Alon[s]o..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 5r).

Propietat particular d´un veí de Torroella del segle XVII.

Alp (SOLDEVILA 2005:54)

Alp és també el nom d´un poble, d´un riu i d´una montanya de la Cerdanya. Prové del llatí ALPIS.

Alp Llong (SOLDEVILA 2005:54)

Llong és molt probablement un derivat de LONGUS, –A, –UM 'llarg'.

Allà, el Camí de les Deveses d´

Camí que corre paral.lel al riu Ter.

Allà, les Deveses d´

Extensió de terreny situada a l´esquerra del Camp del Sant, vora la Carretera de la Gola. L´adverbi allà situa aquest topònim en relació als del seu voltant.

Americanos, la Casa dels

Són dues cases situades als números 24 i 26 del Carrer de Santa Anna de l´Estartit. Eren propietat dels germans Marquès que van emigrar a Cuba al segle XIX. Són d´estil colonial. La llinda de la casa és de 1875.

Anell, el Puig

És un puig de 308 metres d´alçada situat a la Muntaya d´Ullà. El nom Anell cal relacionar-lo amb un cognom del tipus Anyell, forma homònima del substantiu anyell 'be o xai' (ALBAIGÈS 2005: 30).

Ànimes, el Camp de les

Terreny petit situat vora el Camp del Pouer, al Corredor de les Ànimes. Ànimes és un topònim que s´inspira en obres devotes (ermita, capella de) o d´un que va captant "per les ànimes" tal com explica Joan Coromines al seu OnCat II, 199a57ss.

Ànimes, el Corredor de les

Camí que és la continuació del Camí dels Aixarts.

Anser, la Closa de l´

Gran extensió de terreny situada a l´esquerra del Rec del Molí de Pals. Anser és un mot dialectal relacionat amb el d´ansera 'ansa del poal d´un pou'.

Antònia, el Corral de N´

"...ab lo corral de na antonia..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 19v).

Apòstols, el Camí dels

És el camí per pujar a peu de Torroella de Montgrí a l´Ermita de Santa Caterina.

Apòstols, la Font dels

No se sap on estava situada exactament. El que sí que es creu és que estava vora l´Ermita de Santa Caterina.

Aquí, les Deveses d´

Petita extensió de terreny situada entre el Regadiu d´en Sentmenat i el Camí del Puig de les Llagastes.

Aradures, la Plana de ses (SOLDEVILA 2005:50)

Plana del Massís del Montgrí. Aradures deu ser un topònim relacionat amb el mot dialectal arada 'instrument de llaurar' o més generalment 'llaurar'.

Aragall, l´

Veïnat que estava situat al nord del Massís del Montgrí. Aragall és un mot arcaïc que correspon al mot xaragall 'descarnar l´aigua les terres', mot d´origen incert però segurament pre-romà (DECat IX, s.v. xaragall, 453a33ss).

Aranela

"...vocabantur [...] aranela..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Topònim del qual no queda record actual però que amb tota probabilitat deriva del nom arena amb dissimilació vocàlica e-a (arenela>aranela) i posterior sufixació locativa amb –ela.

Aranyons

"...loco vocato aranyons..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 9r).

L´aranyó és el fruit de l´aranyoner 'arbust espinós de la família de les rosàcies de flors blanques i abundoses'.

Arbonés, el Port d´en (ARBUSÉ 2007:31-45)

Es tracta d´un topònim recuperable, com ens indica el professor Arbusé, format sobre un nom personal

Arbre, el Camp de l´

"....dita lo camp del Arbre..." (AHTM, Cadastre 1716, 7r).

Terreny de cultiu situat vora el Mas d´en Bou.

Arbre, el Mas de l´

Mas situat vora la Carretera del Mar, entre les partides del Budell i els Joncars. Va ser aixecat per ordre del marquès Robert al voltants dels anys 1912-1913. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Arbre, els Camps del Mas de l´

Camps de conreu situats a la dreta del Mas de l´Arbre.

Arena, l´

"...loco vocato [...] darena o famar..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 15v).

"...loco vocato larena..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 23r).

Arenal, l´

"...in loco vocato aranal..." (ADG, Mitra, Calaix 20, Capbre B, anys 1337-1339, 13r).

"...loco vocato lo arenal..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 24r).

Topònim derivat del nom arena mitjançant el sufixe locatiu –al.

Arenals, els

"...en lo lloc anomenat arenays..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 17r).

Arenes

"...en lo lloc apelat riera o arenas..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 16v).

Aribosa, la Font

Font probablement situada a la Vall de Santa Caterina segons la documentació antiga transcrita l´any 1893: "Llibre de la verge, reyna y martyr Santa Catliarina Alexandrina y de su santa casa en la montanya de Mongrí y en el valí de aquella dit Font Aribosa ...".

Arnau, el Camp d´

"...en lo loch apelat camp darnau..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 3r).

"...en lo lloc anomenat campdarnau..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 10r).

"...loco uocato camp darnau..." (AHG, Capbreu 1607-1608aa, 6v).

Topònim relacionat amb un nom de persona.

Arnau, el Puig [SOLDEVILA 2005:49]

Cim del Massís del Montgrí que ha d´estar situat en la línia que uneix la Muntanya d´Ullà amb la Vall de Santa Caterina. Com l´anterior, és un topònim relacionat amb un nom personal.

Arquets, els

Extensió de terreny que finalitza al Cap de la Trona.

Arquets, els Illots dels

Conjunt de dos illots que és la continuació dels Arquets.

Arquets, la Cova dels

Excavació del terreny situada vora els Arquets.

Arrabassades, les

Petit indret situat al sud de la Platja de l´Estartit, vora la Gola del Ter. Una arrabassada és un camp de conreu, si bé no s´ha de descatar l´altre significat d´aquest mot que estaria relacionat amb el verb arrabassar 'treure amb força una arrel de la terra'.

Arrapat, el Puig d´en

"...loco vocato puig den arrapat..." (AHG, Capbreu 1338, 15v)

"...loco uocato puig den arrepat..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 16r).

Topònim que ha desaparegut de l´onomàstica actual de Torroella de Montgrí però que fa referència a un nom de persona o motiu de Torroella.

Arròs, el Camí del Pont de l´

Camí que és una bifurcació a la dreta del Camí de les Deveses d´Allà. S´utilitza per transportar l´arròs d´un lloc a un altre.

Artigues, l´Horta de n´

Horta situada a la dreta del Rec d´en Sentmenat, a la sortida del nucli de Torroella de Montgrí. Artigues és un nom relacionat amb el mot d´origen prerromà artiga.

Ase, el Còrrec de l´Esquena d´ (SOLDEVILA 2005:54)

És un còrrec que mor a la Cala Ferriola. Hem d´entendre el mot esquena amb el significat toponímic de 'crestall o elevació formada entre dos solcs paral.lels immediats'.

Ase, la Carrerada de l´

És un camí de bestiar de la Bolleria.

Aspre, l´

"...locho vocato lo aspre olim puiols..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 25v).

"...de terra [...] al Aspre..." (AHTM, Cadastre 1716, 19v).

Aspre té el significat toponímic de 'tros de canya que planten en terra al costat de les tomateres, mongeteres o altres plantes enfilades, per a servir-lo d´enfilador'.

Aularia, el Corral d´

"...ab lo corral de aularia..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 19r).

Nom d´una construcció agrícola avuí desapareguda.

Auleda (SOLDEVILA 2005:54)

Una auleda és una alzineda 'lloc d´alzines', si bé no s´ha de descartar que el nostre topònim estigui relacionat amb el llinatge d´Auleda present a molts llocs de Girona: Arbúcies, Sant Hilari Sacalm, per exemple.

Bagura, els Camps de la Torre

Camps situats a l´esquerra del Rec Vell.

Bagura, la Torre

"la torre Begura" (AHTM; Cadastre 1757, s/f).

Mas fortificat amb una torre de defensa quadrada i no cilíndrica. Va ser construïda l´any 1561, si bé s´ha qüestionat que el seu origen sigui una vila romana. En la porta d'entrada de la torre hi ha una inscripció que diu

"Catherina Bagura me fecit any 1561". Aquesta torre encara conserva la porta de fusta amb senyals d´atacs i al seu interior els dos pisos que es comunicaven amb una escala de fusta que es pot retirar a voluntat. Al segle XV Ramon de Begur compra el mas a Ramon Serra, del Mas d´en Serra. Al segle XVI, Antoni de Begur es casa amb Caterina d´Ullà, la qual, al morir el seu marit i fill, fa construir la torre de 19 metres d´alçada. Dels Begur passà a la família Tort Begur. Dels Tort Begur passà als Puig al segle XVIII. La família Carles compra el mas el segle XIX i, a finals d´aquest segle, passa a la família Robert. Als anys 20-30, la familia Robert la ven al besavi del seu actual propietari: en Joan Serra. És situada a l´esquerra de la Carretera del Mar, entre les partides de la Feixa Llarga i els Camps del Mas de les Palmeres. Com indica Joan Coromines Bagura és un nom que cal relacionarlo amb el de Begur d´origen prerromà (OnCat II s.v. Begur, 392b60).

Baix, el Camí de

Camí que corre paral.lel al camí de Dalt del Ter vell, vora la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit (GI-641).

Baix, el Mas Pinell de

Mas situat a la partida de la Mota dels Oms, a la Plana del Ter. Va ser construït l'any 1921 pel propietari de Pinell de Dalt per tal que el masover que tenia en aquest mas, Melcior Farreró Benaset, no marxés.

Baix, el Molí de

> "...uocatam lo moli de vall termini dicta villa..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).
>
> "...del Moli de uall..." (AHTM, Cadastre 1757, 17r).

Molí situat vora la carretera de l´Estartit, entre el litoral i Torroella. En realitat, aquest molí de la Plana és més conegut com el Mas Galera.

Baix, els Camps del Pinell de

Extensions de terreny situades al nord del Mas Pinell de Dalt.

Balcó, el

Indret d´on es pot contemplar l´Ermita de Santa Caterina.

Ballester, la Roca del Mas

Lloc situat al llevant de la Meda Gran.

Bancal, el

"Altre Pessa de terra dita el bancal..." (AHTM, Cadastre 1716, 5v).

A Torroella es diu majoritàriament aixart en lloc de bancal. Com a topònim, ja ha desaparegut de l´onomàstica actual de Torroella.

Bancs, els

Indret situat a la part oest del moll de l´Estartit. Hem d´entendre el mot banc amb el significat de 'mola de peix que passa prop de la superfície de l´aigua'.

Banyes, la Bassa

Aiguamoll assecat situat al sud de la Platja de l´Estartit.

Barco, el

Indret en forma de proa de barca situat a l´est del Puig de la Reina.

Barra, el Camp de la

"...nombrada lo Camp de la Barra..." (AHTM, Cadastre 1757, 319r-319v).

Barra, la Punta de la

"...desde el punto Cap de la Barra..." (AHTM, Delimitació 1890?, 1r).

Cap de la costa del massís de Montgrí. És el límit oriental del port de l'Estartit, davant les illes Medes. Barra té el significat marítim de 'banc de arena que es forma a l´entrada d´un port i que dificulta la navegació'.

Barraca, la

Terreny vora la partida dels Joncars.

Barraca, el Camí de la

Camí que surt dels Camps de la Barraca, a la Plana del Ter.

Barraca, el Mas de la

Mas situat a la partida dels Camps de la Barraca. És dels més antics de la Plana del Ter.

Barraca, els Camps de la

"...dita lo Camp de la Barraca..." (AHTM, Cadastre 1716, 16v).

"...nombrada lo Camp de la varraca..." (AHTM, Cadastre 1757, 18v).

Gran extensió de terreny situada a la Plana del Ter, al sud de la partida de l´Agulla.

Barraca, la Pineda de la

Zona verda situada vora el Mas Pasqual i a la dreta dels Camps de la Barraca.

Barraca Trobada, la

Barraca situada vora la Font d´en Reixaquet. Abans era de paret seca. Estava soterrada sota la sorra de les Dunes. Un estudi més aprofundit d´aquesta barraca apareix al Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí (2004) que citem a la bibliografia final.

Barraques, les

"Las Barracas" (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

Segons el Cadastre, era un lloc habitat.

Bassa, el Camp de la

"...dita lo Camp de la Bassa..." (AHTM, Cadastre 1716, 12r).

"...en el Campo de la Basa..." (AHTM, Cadastre 1757, 5r).

Bassa, la (SOLDEVILA 1995: 300)

"...loco vocato bassa..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 6r).

Bassa té el significat de 'aigua estancada per al rec'. És una veu d´origen preindoeuropeu relacionada amb una arrel del tipus *BALSA o *BARSA.

Bassa Gran, la

Es trobava entre els Salats i la mota que pel costat de migdia emparava els horts del Camí de Baix.

Bassa Llarga, la

Aiguamoll eixut a l´esquerra de la Gola del Ter.

Basses, el Clot de

"...en el territorio Clot de Basses..." (AHTM, CHisenda 1900, s.f.).

Al nord del Cau dels Ossos, a la Muntanya Gran.

Basses, les (SOLDEVILA 1995: 300)

"...loco vocato basses..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 10v).

"...loco vocato basses..." (AHG, Capbreu 1445, 10v).

"...in loco vocata basses..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 4r).

"...en el territorio als Basses..." (AHTM, CHisenda 1900, s.f.).

A l´esquerra de la Torre Ponsa.

Basseta, la

Petit golf situat a l´oest de les Illes Medes. També és el nom d´un golf al final de la Platja de Baix de Cols on cal destacar la presència d´una cova que s´hi pot entrar en barca fins una platgeta (TORRÓ 1998: 47-55).

Bassis, els

Indret situat a mig camí de l´Escala a l´Estartit. Com diu Joan Coromines cal relacionar aquest topònim amb una forma del tipus *bas* (OnCat II, s.v. Beusa, 500b26) que ve del cèltic gwaz 'riu'.

Bassó, el Mas

Mas situat als peus de Rocamaura. Era un mas de pagesos i pescadors. Bassó és un cognom relacionat amb el de Bessó.

Baster, el Mas (ARBUSÉ 2007:31-45)

Nom que el professor Narcís Arbusé documenta però del qual no té una referència actual.

Baster, la Font del

Font situada al nord del Coll de les Sorres. Un estudi més aprofundit d´aquesta i d´altres fonts de les Dunes apareix al Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí (2004) que citem a la bibliografia final.

Batallada, el Coll de la (SOLDEVILA 2005:49)

Segons en Xavier Soldevila és aquest el nom d´un coll del Massís del Montgrí. Batallada pot ser un derivat de batalla 'acció violenta entre dos exèrcits' si bé s´hauria de considerar també el significat de 'cop de batall a la campana'. En aquest darrer sentit s´aplicaria aquest nom a un cim que tingués una forma acampanada.

Bataller, l´Horta d´en

Horta que pertanyia a Can Bataller i que és situada a la dreta del Rec d´en Sentmenat, a la sortida del nucli de Torroella de Montgrí.

Bayó, el Mas

Mas situat prop de la Gola del Ter. Està en peu i ben conservat. Bayó és un cognom català relacionat amb el nom de la ciutat de Bayona (ALBAIGÈS 2005: 37).

Beguda, la

Partida a l´oest de la Torre Gran. Beguda és un nom repetit arreu del domini lingüístic català que s´aplicava a llocs on es podia descansar i fins i tot pernoctar (OnCat II. Sv. Beguda, la).

Belissèn, el Mas de

"...masada den bellisen de torroella..." (ADG, Lletres 1327-1328, 76r).

Mas d´època medieval relacionat amb el nom propi germànic BERI–SIND. –INDA aviat passà a –enno, previa caiguda de la –S– intervocàlica, i d´aquí a –èn (OnCat II s.v. Berén, b51ss).

Bellcaire, l´Estany de

És on anaven a parar les aigües de Santa Caterina.

Bernarda, les Figueres de Na (SOLDEVILA 1995: 300)

Bernat, el Carall

Illot rocallòs que forma part de les Illes Medes. La seva forma guarda una semblança amb una forma fàl.lica.

Bernat, el Clos d´en

"...prop lo clos den bernat..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 14v).

Bertramont, el Mas de

"...mitgdie ab la Casa del Mas de Bertramont..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 4r).

Mas que ja no és recordat pels nostres informants. Bertramont deu ser un nom relacionat amb el nom personal de Bertrà.

Bessones, les

Són dues barraques de costat a la Muntanya Gran

Blanc, el Camp d´en (SOLDEVILA 2005:54)

Blai, el Mas d´en

Mas situat vora el Mas el Canyet, a la dreta del riu Ter. La seva denominació prové del cognom Blai que era el dels seus propietaris.

Bleda, la

És una roca punxeguda a l´extrem final de la Punta de la Barra. Com diu Joan Coromines bleda s´aplica en particular a illots o illetes on hi havia *blet* 'planta de la família de les blitàcies' (OnCatIII, s.v. La Bleda, 36a17ss).

Boixó, el Mas

Mas situat entre les partides dels Camps de la Torre Bagura i els Camps del Mas Boixó. Antígament rebé el nom de la Barraca d´en Saliner. Al peu d´una finestra del mas hi trobem la inscripció de 'Bernat Mauri' de 1574.

Boixó, els Camps del Mas

Terreny de conreu situat vora el Rec Vell, a la Plana del Ter.

Boladeres, les

> "...en lo loch appellat ses boladeras..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).
> "...loco vocato Boladeras..." (AHG, MN 1672-1673, 20r).
> "...loco vocato Boladeras..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).
> "Altre Pessa de terra en las boladeras..." (AHTM, Cadastre 1716, 2r).

Gran partida de terreny de cultiu que s´estén a la sortida est del nucli de població de Torroella de Montgrí. Boladeres és un llinatge relacionat amb l´apel.latiu boleteres, derivació del llatí BOLETARIAS 'camps de bolets' (ALBAIGÈS 2005: 48).

Bolleria, les Vinyes de la

> "Pieza de tierra nombrada las viñas de la Bulleria..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Terreny de conreu pròxim al lloc de La Bolleria.

Bolleria, la

"Montserrat moror de la auolleria..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 1v).

"Pieza de tierra nombrada la bulleria..." (AHTM, Cadastre 1757, 367r).

Aplec de cases rurals del terme municipal de Torroella de Montgrí, a tocar de Bellcaire d'Empordà. Com assenyala Joan Coromines, el nom li vindria de l´impost o dret de la bolla, una espècie de 'burots' per a les mercaderies que entraven cap a Girona i Barcelona pels ports de Roses i l´Escala (OnCat III, s.v. Bolleria, la, 55a3ss).

Bomba, la

És a dintre de l´Estany de Sobrestany. Té doncs el significat de 'màquina per empènyer l´aigua i dirigir-la a un lloc determinat'.

Bonals, la Bassa d´en

Les dones de Torroella de Montgrí venien a rentar la roba en aquesta bassa a principis del segle XX. Està situada vora el cementiri municipal, Bonals prové del germànic Bonwald, format a partir del llatí BONUM 'bo', amb el sufixe wald 'gobernant' (ALBAIGÈS 2005: 48).

Boni, la Roca d´en

Illot rocòs situat a la Punta de la Barra.

Bonic, Cal

Zona edificada que vora la Barraca de la Rossenda i Can Pepin formen un conjunt de cases situades a la dreta del riu Ter i vora la Gola d´aquest. Bonic és un derivat de bo.

Bonic, la Serra del

Bonic és el cognom d´una família de Torroella. És situada al davant del Còrrec de les Heures.

Bordons, el Mas d´en

"...mansum vocatum [...] den bordons..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 19r).

Mas d´època medieval relacionat amb el cognom Bordons, que és un derivat de Bord 'aplicat als fills ilegítims' si bé també podria ser una forma plural de bordó 'bastó' (ALBAIGÈS 2005: 50).

Borrat, el Mas

Mas situat entre el Mas Calafat i el Mas Viola, a la Plana del Ter. Està totalment refet. Borrat és un cognom germànic compost de bod 'missatger' i rad 'consell' (ALBAIGÈS 2005: 50).

Borrell, el Puig (SOLDEVILA 2005:49)

Cim del Massís del Montgrí. Borrell prové del llatí BURRELLUS 'vermellós', nom frequent a Catalunya a l´Edat Mitjana. El borrell o borrella era un còrrec d´aigua que davalla per les torrenteres o barrancs (ALBAIGÈS 2005: 50).

Bosc, el

"...loco vocato bosch..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 10r).

"...in loco vocato bosch..." (ADG, Mitra, Calaix 20, Capbreu B, anys 1337-1339, 1r).

"...loco vocato boscs..." (AHG, Capbreu 1338, 22v).

Topònim d´època medieval que devia referir un lloc boscòs.

Bosc, el Camp del

"...loco vocato sa vall olim [...] camp del bosch..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2r).

Bosc, la Feixa des (SOLDEVILA 1995: 300)

Bosc Gran, el

Gran partida de terreny a l´esquerra del Rec del Molí.

Bosqueta, els Erms d´en

Petit terreny situat entre el Pinar Gran i l´Aixart d´en Bosqueta. Bosqueta és una variant fonètica de Busqueta.

Bosqueta, l´Aixart d´en

Zona boscosa a l´esquerra del Pinar Gran, vora el Tossal Petit.

Botinar, el

"...en lo territori del Butinar..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Terreny de conreu situat entre el Camí de la Tribana i el Camí del Massot.

Botonada, la Jaça d´en

Indret situat a la Rabassada. Botonada era un descendent de l´Escala.

Bou, el Cau del

Cau situat al sud de la Torre Ponça i a la dreta del Salt de l´Euga.

Bou, el Figarar d´en

"...loco vocato figarar den bou..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 9r).

Bou, el Mas d´en

Mas situat a la partida dels Camps del Mas d´en Pou, a la Plana del Ter. Abans Mas Romaní, és dels més antics de la Plana del Ter. Bou és un cognom, que prové del llatí BOVIS 'bou', que s´aplicava a algú que en tenia o hi comerciava (ALBAIGÈS 2005: 51).

Bou, el Mayol de

"...en lo loch apelat mayol de bou..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 14r).

Bou, els Camps del Mas d´en

"...vocatur camp de bou..." (AHG, Capbreu 1445, 4r).

Partida de terreny situada vora la partida del Ter Vell.

Bou, la Closa del Mas d´en

Extensió de terreny situada vora el pont del Ter Vell.

Bou, la Pineda del Mas d´en

Zona verda situada a la dreta dels Camps del Mas d´en Bou.

Bous, el Barri dels

"...ville turriello et in vico vocato dels bous..." (AHG, MN 1724, 82r).

Nom relacionat amb el Carrer dels Bous.

Bous, el Carrer dels

"...al Carrer dels Bous..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

"...in carrario dicto lo carrer dels bous..." (AHG, MN 1672-1673, 94v).

"...Altre casa al carrer dels bous..." (AHTM, Cadastre 1716, 304r).

Carrer que encara forma part dels carrers del nucli urbà de Torroella de Montgrí.

Bous, la Travessia del Pou del Carrer dels

"...et in carrario dicto la travesia del pou del carrer dels bous..." (AHG, MN 1672-1673, 132r).

És una travessia que al segle XVII devia creuar el Carrer dels Bous.

Boy, el Mas d´en

Mas a la sortida sud del nucli de Torroella de Montgrí.

Bramons, Brut dels

Lloc mar endins, cap el Cap de la Barra.

Bruguera, el Mas

Mas situat a la dreta del Camí del Mas Roig, a la partida de la Mota dels Oms. Bruguera és un cognom català derivat del fitònim bruc (ALBAIGÈS 2005: 53).

Bruguera, el Rec de la (SOLDEVILA 2005:50)

Rec que hi baixava pel Coll d´Ullà.

Bruguera, la (SOLDEVILA 2005:54)

> "...in loco vocato bruguera..." (ADG, Mitra, Calaix 20, Capbreu B, anys 1337-1339, 1r).
>
> "...loco uocato bruguera..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 2, any de 1421, línea 3).

Bruguera 'lloc poblat de bruc' és un derivat locatiu en –era del fitònim bruc.

Bruguera, les Motes de la

Terreny situat vora les Novalies i el Ferro del Cavall, a la marge dreta del riu Ter.

Bruixa, l´Erm de la

Terreny situat vora Sobrestany. Aquest topònim, com el de La Torre de les Bruixes, està lligat a llegendes on apareixen bruixes.

Bruixes, la Torre de les

Torre de defensa situada a la plaça de l´Empordà. La torre és dels segles XV-XVI, cilíndrica, de forma atalussada a la base i 12 metres d´alçada, amb espitlleres per a armes de foc. Al costat de la torre hi ha un llenç de muralla amb una porta cegada que ha servit per explicar una llegenda fantàstica sobre les bruixes de la contrada.

Buada, el Mas Ros de

> "...del mas ros de buada..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 15v).

Aquest mas estava situat segons el Llevador al lloc de Gualta, si bé apareix a la documentació de Torroella de Montgrí. Buada és una variant fonètica del cognom Boada, possiblement del llatí BOVATA 'lloc de bous' o del català boada 'cambra superior del forn, de coberta voltada' (ALBAIGÈS 2005: 47).

Buada, l´Horta d´en

"...en la orta de buada..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 16r).

"...lloc anomenat orta d´en buada..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 43r).

Topònim relacionat amb el cognom de Buada vist anteriorment.

Buadella, sa

"...loco vocato buadela..." (AHG, Capbreu 1333, 19v).

"...loco vocato sa buadella..." (AHG, Capbreu 1338, 100v).

"...loco vocato buadella..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 3r).

"...lo loc vocat buadela..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 3v).

Boadella és un cognom derivat de Boada. Com a llinatge està present a Banyoles, La Bisbal, Capellades, Cruïlles, entre d´altres llocs (DCVB II , s.v. boadella).

Budell, el

Petita partida de conreu situada al nord del Bosc de Sant Miquel. Budell té els significat toponímic de 'terreny de conreu estret i llarg'.

Buiguer

"...loco vocatur buyguer..." (AHG, Capbreu 1445, 8r).

Buiguer és un derivat en –er de l´apel.latiu buiga 'pilot de llenya seca que es cobreix amb terra i es crema per fer servir les cendres com a adob de terra, especialment després de tenir-la uns anys inculta' (ALBAIGÈS 2005: 47).

Buigues, ses

"...al loch apelat ces buigas..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 7v).

"...loco vocato ses buigues..." (AHG, Capbreu 1338, 1v).

"...loco vocato pas de fonteniys o buigues..." (AHG, Capbreu 1338, 24r).

"...loco vocato buygues..." (AHG, Capbreu 1445, 10v).

"...loco vocatp ças boigas..." (AHG, Capbreu 1607-1608aa, 15r).

Buigues és un nom que cal relacionar amb el cognom català Bohigues, derivació de boïc 'buiga' (ALBAIGÈS 2005: 47).

Burra, l´Erm de la

Gran planada al nord del barri de Sant Josep.

Burro, el

Punta oriental del nucli de l´Estartit. Té la forma d'aquest animal.

Busqueta, el Camp d´en

Terreny vora el camí de la Ruta del Vent, a la Muntanya Gran. Busqueta és un cognom o motiu relacionat amb l´apel.latiu homònim busqueta 'ocell petit de diverses espècies de la família dels sílvids'.

Busquets, el Mas

Mas ensorrat. Antígament rebia el nom de Mas Cors. Les parets són de pedra i fang. Busquets és una variant fonètica de Bosquets, diminutiu de bosc en plural (ALBAIGÈS 2005: 54).

Busquets, la Barraca d´en

Edificació situada vora el Mas Paguina, a la partida del Mas de l´Arbre.

Busquets, les Feixes d´en

Terrenys a la dreta de la carretera de l´Estartit, vora el Camp Donat.

"la torre Begura" (AHTM; Cadastre 1757, s/f).

Cabanyal

"...in loco vocato cabanyal..." (AHG, Capbreu s. XIVb, 1v).

Nom de lloc derivat de cabanya mitjançant el sufixe locatiu –al 'lloc de cabanyes'.

Cabanyil

"...loco vocato Cabanyil..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 13r).

Aquest també és un derivat locatiu de cabanya però en aquest cas mitjançant el sufixe –il de caràcter relacional.

Cabellera, el Camp de la

"...nombrada lo Camp de la Caballera..." (AHTM, Cadastre 1757, 378r).

Cabellera té, entre d´altres, el significat de 'conjunt d´arrels d´una planta o arbre', accepció que be bé podria

aplicar-se al nostre topònim. No obstant, també cal considerar un segon significat de cabellera: 'planta de la família de les cuscutàcies'. En tots dos casos, cabellera és un derivat de cabell.

Cabrera, la Barraca d´en

Barraca situada a la Plana del Ter. En Cabrera era un diputat de principis del segle XX.

Cabrera, la Bassa d´en

Bassa de rec per regar les terres de la Plana.

Caçà, el Mas

Mas situat entre el Mas Palmeres i la partida de la Feixa Llarga, a la Plana del Ter. Caçà és un cognom relacionat amb el poble de Girona de Caçà. El seu origen és controvertit: per a uns de CATIANUS, per a altres de CASSIANUS (ALBAIGÈS 2005: 55).

Caçà, els Camps del Mas

Terreny de cultiu situats a l´esquerra de la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit.

Cadira, el Còrrec de la

Corrent d´aigua que desemboca a la Cala Montgó. Segons el Diccionari Català-Valencià-Balear, el mot cadira té a l´Empordà l´accepció particular de 'porta que tapa el forat que dóna pas a l´aigua, l´atura o la redirecciona cap al lloc convingut'.

Cadira, la

Lloc on desemboca el Còrrec de la Cadira, és a dir, al sud de la Cala Montgó.

Cadira, la Roca de la

Punta de terra situada davant de la Cala Montgó.

Cagalogua

"...in loco vocato cagalogua..." (AHG, Capbreu 1333, 22v).

Cagalogua és un topònim medieval possiblement compost de caga+logua (<loba). Caldria parlar d´un fenòmen d´equivalència acústica entre les consonants b=g frequent en fonètica històrica catalana.

Caganers, la Cova dels

Cova situada a la Meda Petita.

Cailar

"...in loco vocato Caylar..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 18r).

"...loco vocato Caylars..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 13r).

"...loco vocato Caylar..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 3v).

"...in loco vocato cailar..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 44r).

Topònim d´epoca medieval relacionat amb el llinatge Caylà, el qual deriva de castlà 'castellà' si bé no es pot descartar l´opció del cognom francès Caillat, derivació de Cail 'llet quallada'.

Calafat, el Mas

Mas sitat entre el Mas Cortades i el Mas Borrat, a la Plana del Ter. Els seus propietaris treballaven de calafatàires. El va construir Joan Borrat Batllia a la segona meitat del segle XIX en terrenys del que era la propietat del Mas Cortades. Calafat és un cognom derivat del grec tardà kalaphates 'que té per ofici calafatar barques' (ALBAIGÈS 2005: 56).

Calafat, els Camps del Mas

Camps situats a l´esquerra del Camí del Pas del Roig.

Cala Foradada, la

Golf situat al sud de la Punta de les Pasteres. Destaca per ser un pas entre la roca d´uns 40 metres que travessa el Cap Castell. L´alçària de la volta sobre el nivell del mar és de sis metres i la fondària d´uns vint metres (TORRÓ 1998: 47-55).

Cala Viuda, la

Petit golf situat a l´esquerra de la Punta de Mà Clivilla.

Calç, el Puig de la (SOLDEVILA 2005:49)

Cim del Massís del Montgrí que recorda l´origen calcari d´aquesta muntanya.

Calella, el Còrrec de la

Entre la Punta Salines i el Cap de la Barra. Calella vindria del llatí *CACALELLA, diminutiu de CACABUS 'olla'.

Calella, el Pou de la

És un avenc important natural camí de la Cala Calella per terra. També és conegut com el pou del Cap de la Barra. Està situat a l´espadat del Cap de la Barra i a uns cinquanta metres del penya-segat.

Calella, la

Petit golf on desemboca el Còrrec de la Calella, entre el Coll de les Salines i els Arquets.

Calella, la Cala

Golfet d´uns vuit-cents metres situat entre la Punta de la Barra i la Punta Salines.

Caleta, el Còrrec de la

Corrent d´aigua que desemboca a la zona de la Caleta. Caleta és un derivat diminutiu-afectiu de cala.

Caleta, la

Petit golf situat entre el Còrrec Fondo i el Còrrec de la Caleta, a l´est del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Calvell, el Puig (SOLDEVILA 2005:49)

"...loco uocato puig caluell..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

"...loco vocato puig calvell..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 3r).

Cim del Massís del Montgrí. Calvell és un llinatge existent a Barcelona, Celrà, Malgrat, Montmajor, entre d´altres llocs, derivat del llatí CALVELLU 'cap-pelat'.

Calvet, el Cau d´en

Petit cau artificial situat al Montgrí fet per l´home excavant un forat en el sòl i assegurant-lo amb blocs de pedra. En aquest espai van ser enterrats un mínim de quaranta-tres individus, deu dels quals eren infants.

Camí, el (SOLDEVILA 1995: 299)

"...en lo dit loch lo cami..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 10v).

Caminassa, la

Carrerada quje passa vora el lloc habitat dels Griells. Travessa les partides de la Domeneca, els Quatre Camins i el Camp Fèlix. Caminassa és un derivat despectiu de camí.

Camins, els Quatre

Així és com s´anomena l´encreuament del Camí de la Gola amb el de la Caminassa.

Campàs, el

"...loco vocato axare seu campas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 8v).

Campàs és un derivat despectiu de camp mitjançant el sufixe –às 'camp de difícil conreu'.

Camp Donat, el

Petita extensió situada a la dreta del Camp de les Trenta, a la Plana del Ter.

Camp Gran, el

"...dita lo Camp Gran..." (AHTM, Cadastre 1716, 11v).

Camp que devia destacar per la seva magnitud.

Camp Llarg, el (SOLDEVILA 2005:54)

Camp Major, el

"...in loco vocato olim lo camp maior..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 6v).

"...loco vocato camp maior..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 26r).

Terreny que, com el Camp Gran, devia destacar per la seva magnitud.

Camp Negre, el

"...loco vocato camp negre..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 5r).

Camp Petit, el

"...nombrada lo camp petit..." (AHTM, Cadastre 1757, 26v).

Camp situat a l´esquerra de l´antic camí de l´Escala a l´Estartit.

Camps, la Punta d´en

"...loco vocato punta den camps..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 14r).

Camps Amargs, els

"...in loco vocato camp[s] amargos..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 14 d.s.).

Probablement estem parlant d´un nom de lloc plantat d´arbres amb fruïts amargs o bords.

Caneda, la Closa

Terreny situat entre el Rec del Ter Vell i el Rec del Traient.

Caner, el Coll d´en

Coll petit de montanya que es forma entre el Tossal Gran i el Tossal Petit, al damunt de l´Estartit. Caner és un llinatge existent a Begur, Calonge, Palamòs, Torrent, Vilablareix, entre d´altres llocs.

Caner, el Torrent del Coll d´en

És el torrent que es forma al Coll d´en Caner.

Canova, la

Mas situat a tocar la carretera de l´Estartit. Canova és la contracció de casa nova.

Cansalada, el Còrrec d´en

Còrrec situat als Cossis. Mor als peus dels Puig d´en Leal. S´ha d´entendre el nom Cansalades com un motiu.

Cantó, la Pedrera d´en

És una de les tres pedreres a sobre de la Cala Pedrosa. Cantó és un nom de Pals.

Canyers, els

"...dita als canyers..." (AHTM, Cadastre 1716, 43r).

Canyers és un derivat de canya mitjançant el sufixe locatiu –er 'lloc de canyes'.

Canyet, el Mas el

Mas situat a la dreta del riu Ter, vora el Mas d´en Blai.

Canyes, ses

"...loco vocato canyes..." (AHG, Capbreu 1333, 10r).

"...in loco vocato ses canyas AHG, Capbreu s. XIVb, 4r).

Topònim d´època medieval que refereix un lloc de canyes.

Capellana, el Mas la

Mas situat a la partida dels Saions i a la dreta del riu Ter.

Capellans, les Peces dels

Camps de cultiu situats entre el Camí del Terme i el Camí de la Gola.

Capellans, la Font dels

"...lo Camp de la Font dels Capellans..." (AHTM, Cadastre 1716, 25r).

Font situada vora el nucli de Torroella de Montgrí.

Capmany, el Claper de (SOLDEVILA 2005:51)

Terra descoberta i sense vegetació documentada al segle XIV per Xavier Soldevila. Capmany és una variant gràfica de Campmany, llinatge existent a Rupià, Cadaquès, Sant Joan d´Horta, entre d´altres llocs. Prové del llatí CAMPU MAGNUM 'camp gran'.

Carabiners, la Barraca dels

Barraca situada entre el còrrec del Llop Mentider i el còrrec dels Forns.

Carbó, la Barraca d´en

Indret travessat pel Camí de la Gola, a la Plana del Ter.

Càrcer, la Capella de Santa Maria de

Mas i capella dins el càmping Castell de Montgrí, vora la Carretera de l´Estartit. Es tracta d´una cel.la monàstica de la qual es té documentació des del segle IX com a propietat de Sant Medir. A mitjans del segle XIV era una simple capella. Actualment es coneix com a Santa Maria dels Masos o del Mar. Feia la funció parroquial dels masos del voltant. Al costa de la capella es va construir un mas. La seva festa anual és cada vuit de setembre. L´ètim de Càrcer és CARCER, –ERIS 'presó', mot que prengué figuradament el sentit de 'vall encaixonada', en romànic i en llatí vulgar, sobretot en toponímia (OnCat III, s.v. Càrcer).

Cardell

"...loco vocato Cardell..." (AHG, Capbreu 1445, 7v).

"...loco vocato Cardell..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 10v).

Un cardell és una 'carda vegetal o artificial per treure el pèl suament al drap' (DCVB II, s.v. cardell).

Carnestoltes, els Baixos d'en

Són els baixos del Puig de Romanyac. Desconeixem el perquè del nom de Carnestoltes.

Carrera, sa

"...en lo loch apelat ça carrera..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 2v).

"...loco vocato carrera..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 37r).

"...loco vocato carrera..." (AHG, Capbreu 1607-1608aa, 8r).

Topònim que descriu els camins de carros utilitzats antígament.

Carrerada Llarga, la

És un camí de bestiar que puja al Mont Pla.

Carrer Major, el

"...et in carrario dicto lo Carrer Major..." (AHG, MN 1672-1673, 121r).

"Carrer Major" (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

Carrer que forma part encara dels carrers del nucli de Torroella de Montgrí.

Carretera Fonda, la

Via de comunicació vora la Platja de l´Estartit i que passa per l´indret anomenat del Terme.

Càrsera, sa

"...en lo loch apelat ça carçera..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 3r).

Càrsera 'vall tancada' és un femení antic de càrcer (DCVB II, s.v. càrcera).

Casa, la

"...loco voccato la casa..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 10v).

Casadellà, Can

Casa situada al cantó dret del Rec d´en Sentmenat. Casadellà és un llinatge de Gualta

Casalot, el

Lloc situat a la partida del Rec Vell.

Casalot, el Camp del

Terreny de conreu situat a la dreta del Camí del Pas Pilla. Casalot és un derivat despectiu de casa en –ot 'casa vella i ruïnosa'.

Casalot, els Camps del

Camps de cultiu situats entre els Camps del Mas de les Heures i els Camps del Mas Boixó, a la Plana del Ter.

Casanova, la

Mas i terra situada vora la Font del Rodor. Originàriament era de la família Marquès.

Casanova, la Closa de la

Gran extensió de terreny entre la Closa Caneda i la Closa del Mas d´en Bou.

Cases, el Mas d´en

Mas situat vora el Camí de Santa Caterina.

Cases, la Pineda d´en

Conjunt de pins vora el Mas d´en Cases.

Cases Noves, les

Sector situat al sud del nucli de Torroella de Montgrí.

Caseta, el Camp de la

"....dita lo Camp de la Caseta..." (AHTM, Cadastre 1716, 7v).

Cassà, el Mas

Fa uns seixanta anys va perdre la seva torre de defensa. Va ser construïda l´any 1561. Surt citat l'any 1515 en una talla de la Universitat de Torroella, com el mas d'Antoni Cassà. És situat vora el Mas la Galera. Cassà és una variant ortogràfica de Caçà.

Cassó, la Barraca d´en

Barraca situada a l´esquerra del Còrrec de Comallobera.

Castell, el Cap del

Petita península on s´acaba el Golf de la Morisca. Castell té en toponímia el significat de 'lloc de defensa', significat que caldria considerar per al nostre toponim donat que és situat a un lloc per on passaven els pirates.

Castell, del

"...hereditate vocata del castell..." (AHG, MN 1724, 4r).

Sembla que es parla d´una propietat pròxima al Castell del Montgrí.

Castell, ses Peres del [SOLDEVILA 2005:55]

Castells, el Mas

Casa de Sobrestany.

Català, les Sorreres d´en

Terreny arenòs situat a l´esquerra de la Platja de Montgó.

Catifell, el

Indret situat a l´Escull del Catifell. Catifell és probablement una forma relacionada amb catifella, significat que Joan Coromines recull a Cadaquès amb el significat de 'llosa' (DECat II, s.v. catifa, 634a35).

Catifell, l´Escull del

Cap situat al sud del Golf del Falaguer.

Catius, la Pedrera d´en

És una de les tres pedreres a sobre de la Cala Pedrosa. Catius és un motiu de Torroella de Montgrí.

Cavallers, dels

"...partem del territorio vulgo dicto dels cavallers..." (AHG, MN 1724, 2r).

Cavaller, el Mas del

Segons el professor Arbusé, es tracta d´un mas que deu estar als voltants de Sobrestany (ARBUSÉ 2007: 31- 45).

Ceions, els

Terreny al Camí de les Deveses d´Alllà. V.: Saions, els.

Cellera, la

Nucli original de Torroella a partir del qual s´ha expandit la població.

Cementiri, el

Petita entrada al sud de les Medes. Hi van a morir les gavines.

Cisterna, la

Indret vora la Caseta del Cos de Guàrdia, a la Meda Gran. La Cisterna era un depòsit on es recollia o quedava emmagatzemada l´aigua.

Cisternons, el Còrrec dels

Còrrec situat a la Ruta dels Vents, a la Muntanya Gran. Reb aquest nom pels nombrosos cisternons que hi ha vora aquest indret. Un cisternó és una galeria subterrània.

Cisternons, els

"Cisternons" (AHTM, Delimitació 1899, 5r).

Terreny situat a la Ruta del Vent, a la Muntanya Gran.

Clara

"...loco vocato clara..." (AHG, Capbreu 1338, 5r).

Clara té el significat toponímic de 'terreny desprovist de vegetació'.

Clausells, la Closa

Partida situada a l´esquerra del Puig del Mas Pinell de Dalt, a la Plana del Ter. Clausells és un llinatge arrelat a Girona, Roses, Llançà, entre d´altres llocs.

Clavagueres, el Quadró de les

"...anomenat lo Quadro de las Clauageras..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 6r).

Hem d´entendre l´apel.latiu clavaguera, variant fonètica de claveguera, amb el significat de 'forat que travessa una paret d´hort o de tanca i serveix per a donar pas a l´aigua de pluja sobrera'.

Clivilla, la Punta de Mà

Petit cap situat a la dreta de la Cala Viuda. Clivilla té a l´Empordà el significat de turmell. Caldria, doncs, pensar en un lloc que té aquesta forma o és un punt d´unió entre dos altres llocs.

Clos, el

"...loco vocato clos..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2v).

"...in loco vocato clos siue ferregenal..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 17v).

"...nominata lo clos..." (AHG, MN 1607, s/f).

"...pessa de terra se diu lo clos..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1v).

Clos és un apel.latiu amb el significat de 'terreny de conreu tancat'.

Closa, la

"...se diu la closa..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 2r).

Closa Gixona, la

"...y la closa Gixona..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Gixona és un derivat aumentatiu de guix. Designaria un lloc de terres riques en guix.

Closa Gran, la

"...en lo Rodonell ditas la Closa gran y..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Closa Rodona, la

"...dita la Closa Rodona..." (AHTM, Cadastre 1716, 26r).

Petita extensió de terreny vora el Mas Marqués.

Closa Tancada, la

Gran extensió de conreu situada a la dreta de la Carretera de la Fonollera.

Closell

"...partida de tera vocat closell..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 13r).

Closes, les

"...de Gualta anomenada Closas..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 7v).

Closet, el

Terra de conreu amb un perímetre triangular situat al nord del Mas Pla.

Closeta, la

"...dos pessas de terra ditas la closeta..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Closeta Petita, la

"...nombrada la closeta petita..." (AHTM, Cadastre 1757, 14v).

Closot, el

Tereny de conreu vora el Mas Pla. El sufixe –ot té en aquest cas un caràcter despectiu-aumentatiu.

Clota, la

Gran clotada situada al damunt del Pla del Milà.

Codina, el Carrer de la

"...en lo carrer dit de la Codina..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

"Calle de la Codina" (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

Era conegut abans com el carrer del Menestral. Codina és un cognom que prové del llatí CORINA 'pedra, còdol', aplicat a les capes de terreny dur i compacte, difícil de treballar (ALBAIGÈS 2005: 71).

Codines, ses

"...in loco vocato çes codines..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2v).

Codines 'capa de terra dura i mala, difícil de treballar' és el plural de codina.

Coetera, la

Indret situat vora la Pedra de Déu, al nord de la Meda Gran.

Cogullades, el Puig de les

És un puig situat a la Vall de Santa Caterina i que la centra. Cogullades és un derivat de cogoll, llatí CUCULU 'punta', amb el significat oronímic de 'punta més alta'.

Cogullades, les

Sector important del municipi de Torroella de Montgrí situat a l´est del Montgrí i al sud del Còrrec de Comallobera.

Coixins, el Camí dels

Camí que duu a la partida dels Coixins. Corre paral.lel al Camí de la Moixina. Un coixí és una mata espinosa.

Coixins, el Pla dels

Terreny situat entre el Còrrec de Comallobera i el Camí de Sobrestany. És una planada de les Dunes.

Coixins, els

Extensió del terreny situada al sud de la Platja de l´Estartit, vora la Bassa del Fra Ramon.

Colomar, el (SOLDEVILA 1995: 300)

Cal entendre el nom de colomar amb el significat convencional de 'lloc de coloms', si bé no s´ha de pensar que Colomar és un llinatge ben arrelat a l´Empordà com es diu al DCVB III, s.v. Colomar.

Colomer, el

"...en lo loch apelat colomer..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 3v).

"...en lo loc nomenat colomer..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 5v).

Colomer, el Mas

"...ville turrielle in territorio dito lo mas colomer..." (AHG, MN 1607, s/f).

Com a cognom, Colomer està arrelat al lloc de Celrà. Deriva del llatí COLOMBARIUM 'lloc on habiten els coloms'.

Colomina, la

Partida al nordoest de la Torre Gran. Colomina és una variant fonètica de coromina, que a l´Alt Empordà pren el significat de 'camp de secà' (ALBAIGÈS 2005: 74).

Colorat, el

"...en lo loch apelat colorat..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 1r).

Topònim que descriu el color viu de les terres que refereix.

Cols, la Cala de Baix de

Petit golf on finalitza la platja del mateix nom. Com indica Joan Coromines, Cols prové de còdol alterat per l´etimologia popular, col.laborant-hi una dissimilació causada per la *d* i ajudada per algues semblants a les cols (OnCat III, s.v. colera, 406a48-a54).

Cols, la Cova de Baix de

Excavació del terreny situada a l´esquerra de la Cala de Baix de Cols.

Cols, la Platja de Baix de

Platja situada davant de l´Illot de Baix de Cols, a l´est del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Coll, el (SOLDEVILA 1995: 299)

"...loco vocato coll olim..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2r).

Coll, el Camp del Puig del

"...siue lo camp del puig del coll..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 19r).

Topònim que no ha perdurat fins als nostres dies.

Coll, el Còrrec de la Roca d´en

Còrrec que passa vora la Roca d´en Coll.

Coll, el Puig del

"...in loco vocato puig del coll..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 23v).

Coll, la Roca d´en

"...nombrada lo clot de la Roca den Coll..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Indret situat vora el Puig de Romanyac.

Collet, el

Indret abans d´arribar a Roca Maura.

Coma, sa

"...loco vocato ça coma..." (AHG, Capbreu 1333, 28r).

"...loco vocato coma..." (AHG, Capbreu 1445, 5v).

"...loco vocato la coma..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 20r).

Coma és un apel.latiu toponímic ben arrelat a la toponímia catalana amb el significat de 'depressió més o menys planera en terreny de munrtanya'.

Comallobera, el

"...loco vocato coma llobera..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

"Pieza de toerra nombrada la Coma Lluvera..." (AHTM, Cadastre 1757, 354r).

Sector important del municipi de Torroella de Montgrí al nord de les Cogullades. Es tracta d´un compost de coma i de llobera, derivat de llop mitjançant el sufixe locatiu –era 'lloc de llops'.

Comallobera, el Camí del

Camí que és una bifurcació de la Carretera de Comallobera.

Comallobera, el Còrrec del

Corrent fluvial a la dreta del Serrat Llarg. La continuació d´aquest còrrec també reb el nom de les Carnisseries on trobem un sistema de cavitats (TORRÓ 1998: 47-55).

Comallobera, el Pi Gros del Còrrec de

És el pi de més alçada del terme municipal de Torroella de Montgrí. Segons el nostre informant, es calcula que a sota la sorra hi ha uns deu metres d´aquest pi soterrat.

Comallobera, la Carretera del

Carretera que recorre el sector del Comallobera. Travessa la zona de les Cogullades.

Comallobera, la Font del

És un clot per on regalima l´aigua.

Coma Pagesa, la

"...nombrada la Coma Pagesa y lo Mas Moreu..." (AHTM, Cadastre 1757, 268r).

Comariera, la

"...in loco vocato comariera..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 13v).

Topònim compost de coma i de riera 'terra pròxima a una corrent fluvial'.

Comella, la (SOLDEVILA 2005:50)

"...loco bocato Comella..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 2r).

"...loco vocato comella..." (AHG, Capbreu 1430, 6r).

"...loco vocato comella..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 14v).

Coma del Massís del Montgrí. Comella és un derivat diminutiu-despectiu en –ella 'coma petita' de coma.

Comes, les

"...in parrochia Uliano loco vocato comes..." (ADG, Mitra, Calaix 20, Capbreu B, anys 1337-1339, 9r).

"...loco vocato comas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 3v).

"...in loco vocato ses comes o camp simon..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 27r).

"...loci de uliano in loco voccato comas..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 7r).

Cometes, les Tres

Són unes cometes situades al camí de la Torre Ferrana.

Company, el Còrrec de l´Avi

Còrrec que mor a la Cala Pedrosa.

Company, la Cova de l´Avi

Cova situada a l´esquerra del Camí de la Cala Pedrosa.

Comtal (SOLDEVILA 2005:50)

Comuns, els

És la punta sud de la Platja de l´Estartit, entre els petits indrets de les Arrabassades i el Bosc d´en Serenó. Comuns és un apel.latiu toponímic amb el significat de 'conjunt de terrenys pertanyents al municipi'.

Comuns, les Basses dels

Basses de regadiu situades a la dreta del Camí de la Gola, vora la Vinya d´en Parler.

Conamina, la (SOLDEVILA 1995: 299)

"...in loco vocato Conamina..." (ADG, Mitra, calaix 20, capbreu B, anys 1337-1339, 1r).

Conamina és una variant ortogràfica de coromina, nom que prové del llatí *CONDOMINIA 'terra que es té en copropietat', 'camp lliure d´impostos'.

Conamina establerta, la (SOLDEVILA 1995: 300)

Topònim d´època medieval com l´anterior.

Conca, l´Aixart de la

És un aixart situat a tocar la base militar dels americans

Conill, el Clot del

És on acaba el Còrrec de les Heures.

Conill, la Bassa del

"...en la Bassa del Conill..." (AHTM, Cadastre 1716, 107v).

"...y territori la Bassa del Conill..." (AHG, MN 1837-1838, 248r).

"Bassa del Conill" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Terreny de cultiu situat a la dreta del Mas Pedrola.

Conill, la Font del

Era una font d´aigua que alimentava una antiga vila romana. És situada vora el Mas Moreu i la Torre Gran.

Conrado, la Barraca d´en

Barraca situada a sota del Mont Pla, a tocar el Torrent d´en Garrigàs.

Corberols

"...vocatur corberols..." (AHG, Capbreu 1445, 18r).

Corberols és un derivat locatiu-despectiu en –er i en –ol de corb 'lloc de corbs'.

Corbs, els

Penyasegat situat vora el Camí de les Dunes i el Còrrec d´en Vilaret, a la vessant sud de la Muntanya Gran. Abans els corbs hi niuaven.

Corns, el Camp dels Tres

Extensió de terreny situada a la Closa Caneda i vora el Mas Marquès, a la Plana del Ter. Corn té en aquest cas el significat de 'punta'.

Coromina, la

"...in loco vocato la coromina..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 6v).

"...in loco vocato coromina..." (AHG, Capbreu 1592-1595 10r).

"..vocatur condomina..." (AHG, Capbreu 1607-1608aa, 32r).

"...en lo loc anomenat coramina..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1v).

Partida de conreu situada al norodest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Coromines, les

"...loco vocato condamines..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 5r).

"...loco voccato corominas..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 8r).

Coronella

"...loco vocato Coronela..." (AHG, Capbreu 1333, 7r).

Nom derivat en –ella de corona, apel.latiu que conserva el seu significat medieval de 'part més alta d´un puig'.

Coronelles

"...loco vocato Coronelles..." (AHG, Capbreu 1445, 11r).

Corones, les

Són mitja dotzena de pedres força planeres situades entre el Burro i el Molinet.

Corral, el Camp del

"Altre Pessa de terra dita lo Camp del corral..." (AHTM, Cadastre 1716, 9v).

Lloc on devia haver un corral de bestiar.

Cortades, el Mas

Nom de mas i de partida situades a l´esquera de la gran extensió de la Moixina, a la Plana del Ter. Cortades és el plural del cognom Cortada, el qual deriva de cort 'corral'.

Cortades, els Camps del Mas

Camps de conreu situats a l´esquerra del riu Ter, vora el mas del mateix nom. A mitjans segle XIX el va comprar Joan Borrat Deulofeu

Cortal Nou, el

Separa el terme de Torroella de Montgrí dels de l´Escala i Bellcaire. Davant té el terme número 6.

Còrrec Fondo, el

Corrent d´aigua que desemboca al final de la Cala Montgó.

Còrrec Llarg, el

Còrrec que desemboca entre l´Espolsador i Miladones.

Cortell, el Camp

Petit terreny situat a l´est dels Camps de la Barraca. Cortell té el significat 'd´espai que tanca els diferents cossos d´edifici que pot tenir una casa'. En aquest sentit, el nostre topònim refereix un espai agrícola tancat. En qualsevol cas, hem de considerar cortell com un derivat de cort.

Corts, ses

"...loco vocato ses corts..." (AHG, Capbreu 1338, 34v).

Cossis, el Clot dels

Clotada situada a la vall dels Cossis.

Cossis, els

"...vocatur cossis..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

"...la muntanya dels cossi..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Petita vall completament sorrenca que sembla que deu el seu nom a la forma del seu sòl.

Cossis, el Còrrec dels

Còrrec subsidiari del de la Rabassada, ja gairebé a Montgó.

Costa, la (SOLDEVILA 2005:54)

"...in loco vocato costa..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 2r).

"...loco vocato costa..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 2r).

"...en lo loc nomenat costa..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 6r).

Costa Dreta, el Còrrec de la

És un dels tres afluents del Còrrec de la Ferriola.

Costes, les (SOLDEVILA 2005:55)

"...loco cocato las costas..." (AHG, MN 1672-1673, 78v).

Coves, el Còrrec de les Tres

Còrrec que desemboca a la zona de les Tres Coves.

Coves, la Punta de les Tres

És el final de la península de les Vetes.

Coves, les Tres

Són tres excavacions pronunciades del terreny situades entre la Punta del Còrrec Llarg i Miladones. De les tres coves destaca la central, que té un recorregut de quaranta metres i acaba en una xemeneia (TORRÓ 1998: 47-55).

Crestats, els

Petita península situada entre el Còrrec Fondo i el Còrrec de la Caleta. És l´entrada a la Cala Montgó.

Crestats, la Cova dels

És el nom d´una cova ubicada en la península dels Crestats.

Creu, sa

"...en lo loch apelat ça creu..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 18r).

"...loco vocato creu..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 8v).

"...loco vocatur creu..." (AHG, Capbreu 1445, 17v).

Ja des d´època medieval creu era un mot amb el significat de 'creuament de camí', significat que ha quedat fossilitzat en la toponímia.

Creueta, la

"...in loco vocato creueta..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 17r).

És una creu situada al camí del Castell del Montgrí.

Cros, el Camí des (SOLDEVILA 2005:52)

Topònim del Massís del Montgrí documentat per Xavier Soldevila en època medieval. Cros era antígament un substantiu que significava 'clot' i segurament és de la mateixa procedència que el francès *creux*. S´hauria de partir d´una base llatina *CROSUM (DCVB II, s.v. Cros).

Cruïlles

"...loco vocatur Cruyllas..." (AHG, Capbreu 1445, 9r).

Si es fixem en el seu significat més convencional, cruïlla designará un lloc on es creuen els camins. No obstant, cal no perdre de vista que Cruïlles és un llinatge molt antic que donà nom a una família molt poderosa dels segles XI-XV arrelada a Cruïlles.

Cua, el Camí de la

Camí que duu a la partida de la Cua, a la Plana del Ter.

Cua, la

Partida situada a l´esquerra del riu Ter, a la Plana del Ter.

Cues, el Balcar de les

Terreny de conreu situat a l´esquerra de la gran partida de les Cues.

Cues, les

Partida de terreny situada a la part més sud del terme de Torroella de Montgrí, a la Plana del Ter.

Cúgol, el

"...loco vocato Cugol <sic>..." (AHG, Capbreu 1607-1608aa, 40r).

En un sentit general, cúgol és un nom amb el significat de 'cua', si bé té l´accepció particular de 'cua que treuen els alls i les cebes quan van a florir'.

Curculler, la Bassa del

Aiguamoll eixut a l´esquerra de la Gola del Ter. Curculler és un derivat de curculla 'petxina' amb el significat de 'persona que recull petxines'.

Dalt, el Camí de

Camí de l´Estartit que corre a la dreta de la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit (GI-641).

Dalt, el Camp del Mas Pinell de

Gran partida de terreny que s´estén a la dreta de la Carretera de la Fonollera.

Dalt, el Mas Pinell de

Mas situat entre les partides de la Closa Clausell i el Camp de la Por. L´onze de gener de 1451 els administradors de l'Hospital de Torroella confien la Fonollera a Pere Mir Matas. La Fonollera, en temps posteriors estarà vinculada al Pinell. L'any 1577 Caterina i Joaquim Roig fan venda mitjançant una carta de gràcia a Monserrat Carles de tota l'heretat dita lo Pinell.

Dalt, el Molí de

Molí medieval de blat situat a la Plana. Té un escut nobiliari a la seva façana.

Dalt, el Puig del Mas Pinell de

Petita elevació del terreny situada a l´esquerra de la Carretera de la Fonollera.

Daró, el Camp de

"...loco vocato camp de adaron..." (AHG, Capbreu 1333, 11v).

Dents, el Cau de les

Cau situat a la vessant nord del Mont Pla que va ser utilitzat per enterraments al Neolític. Va ser també utilitzat com a refugi.

Deu, el Mas

Mas situat a la sortida est del nucli de població de Torroella de Montgrí. És de la família Ponjuan-Murtrà. Deu és un cognom relacionat amb el substantiu homònim deu 'broll d´aigua', nom que deriva del llatí DUCE 'conducte' (ALBAIGÈS 2005: 80).

Déu, la Pedra de

És la punta nord de la Meda Gran.

Deveses, les

"Pesa de terra dita la Dauesa..." (AHTM, Cadastre 1716, 1r).

"...y territori las Devesas..." (AHG, MN 1837-1838, 250r).

"...de la Devesa..." (AHTM, Finques 1884, 1v).

Partida de terreny situada vora el Puig de les Llagastes. També és el nom d´un terreny situat vora la partida de la Moixina, a la Plana del Ter. Una devesa és un 'terreny comunal destinat a la pastura'.

Dimoni, la Cova del

Excavació natural del terreny situada al nord de la Meda Gran, vora la Pedra de Déu.

Dofí, la Cova del

Indret sota aigua vora les Medes on els submarinistes van colocar un dofí de plom. És un topònim modern.

Dolors, l´Església dels

Construcció religiosa que no va sobreviure a la Guerra Civil. Després de ser incendiada, va ser enderrocada.

Domènec, el Claper d´en (SOLDEVILA 2005:51)

Terra descoberta i sense vegetació documentada al segle XIV per Xavier Soldevila. Domènec pot ser considerat tant un nom com un cognom. En qualsevol cas deriva de DOMINICUS i aquest de DOMINUS 'senyor'.

Domeneca, els Camps de la

Terrenys situat vora el Camp de l´Arbre, al costat del Mas d´en Bou. Domeneca és el femení de Domènec.

Domeneca, la

Petita extensió de terrenys situada a la dreta de la Caminassa.

Donat, el Camp

A la dreta de la Carretera de l´Estartit, vora les Feixes d´en Busquets.

Dreta, el Còrrec de la Costa

Còrrec que mor a la Cala Ferriola.

Dui, l´Illa del

Illeta situada al Golf del Falaguer i vora l´Escull del Falaguer. Dui és un nom amb el significat de 'forat que hi ha en la barca, a l´endret del banc de proa i que serveix per a escòrrer l´aigua que ha entrat dins l´embarcació; va tapat amb un forat de suro'. És la forma analògica del plural susbtitutiu de la clàssica DUO 'dos'.

Dunes, el Camí Vell de les

Camí que també és conegut com el Camí de les Dunes a Sobrestany.

Dunes, la Carretera de les

Carretera que duu a la zona de les Dunes per la dreta del Mont Pla.

Dunes, la Carretera Vella de les

Via de comunicació que corre paral.lela a l´esquerra de la Carrerada de la Torre Martina.

Dunes, les

Bosc situat al centre del massís del Montgrí. Té el seu origen en la fixació, a principis del segle XX, de les sorres que eren transportades pel vent de tramuntana des del golf de Roses. El vent de la tramuntana fa que les dunes de sorra siguin paral.leles a la costa. No obstant lo dit, en el "Proyecto de fijación y repoblación de las dunas procedentes del golfo de Rosas", escrit l´any 1895, el seu autor D. Xavier de Ferrer assegura que la formació de les dunes data de l´any 1303. Les Dunes estan situades al nordest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Eloi, la Barraca d´en

"Barraca d´en Eloi" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Francès Embarcador, el

Zona d´embarcament situada al nord de la Meda Gran.

Empúries, el Camí al Coll d´ (SOLDEVILA 2005:52)

Empúries, el Coll d´ (SOLDEVILA 2005:49)

És el coll de les sorres

Encontrella

"...loco vocato encontrella..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 24v).

Encontrella és un topònim que suposa una base llatina IN CONTRAM ILLAM, és a dir, ' al davant d´algun lloc determinat'.

Ençà, el Camí de les Deveses d´

Camí que corre paral.lel al Rec d´en Sentmenat pel cantó oest del terme municipal de Torroella de Montgrí. Ençà és un adverbi amb el significat de 'cap ací'.

Ençà, les Deveses d´

Partida situada a l´esquerra del riu Ter, vora el Rec d´en Sentmenat.

Entrefoc, l´

"...loco voccato entrefoch..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 11v).

Nom que sembla referir una terreny que actuà com a contrafoc. El que sí que sembla clar és que és un compost de entre i foc.

Era, el Camp de l´

"Altre Pessa de terra dita lo Camp de la Hera..." (AHTM, Cadastre 1716, 4r).

Era, el Corral de l´

"...lo Corral de la Hera del Mas Matheu..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 2.d.s).

Era, l´

"...in loco vocato era..." (AHG, Capbreu 1333, 23r).

Partida de conreu situada al nordoest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Erm, el Cau de l´

Indret vora el Còrrec de les Raïmeres. Erm té el significat de 'terreny que no es conrea'.

Escalencs, la Cova dels

Cova situada a sota de Miladones i que refereix el veí municipi de l´Escala.

Esclusana, la Vall d´ (SOLDEVILA 1995: 300)

Esclusana deu ser una forma derivada de clusa, amb una u metafònica, mitjançant el sufixe relacional –ana i amb un article salat es aglutinat. El seu significat és el de 'vall tancada'.

Escuracarbasses, la Barraca

Barraca situada a orient del Mont Pla i vora la Barraca del Foc.

Escurassarrons, l´

Barraca de pedra seca vora la Casa del Guarda, a les Dunes.

Eslluvinada, l´

Indret situat al sud dels Illots dels Arquets. Eslluvinada és una forma dialectal que correspon a la normativa d´esllavadissa 'rocs i terra que baixen esllavissant-se'.

Espolsador, l´

Extensió de terreny de grans dimensions situada a la costa del terme de Torroella, vora l´indret de Miladones. Pel que fa al seu significat, sembla que refereix un lloc que espolsa les ones que xoquen contra la terra.

Estany, el Camp de l´

"...loco vocato valloses vel camp del stany..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 8r).

Estanyol, l´

"..loco uocato Estanyol..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 14v).

Topònim d´època merdieval format per l´apel.latiu estany i el sufixe despectiu-diminutiu –ol 'estany petit'.

Estanys, el Camí dels

Camí que corre paral.lel al límit municipal nordoest que separa els terme municipal de l´Escala del de Torroella de Montgrí.

Estartit, l´

Nucli de població de costa, turístic i força important donat que és un dels punts d´anada a les Illes Medes. Quan a l´ètim, com indica l´insigne filòleg Joan Coromines, l´Estartit és l´estuari del Ter. Així doncs el seu nom ha de venir d´AESTUARIUM TICERI, genitiu de l´ètimon pre-romà del nom de riu, amb la normal metafonia de la E davant de la I com, per exemple, HERI>ahir (OnCat IV, s.v. L´Estartit).

Estartit, el Camí de l´Escala a l´

És l´antic camí de l´Escala a l´Estartit.

Estartit, el Camí Vell de Torroella de Montgrí a l´

Camí que corre a l´esquerra de la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit.

Estartit, el Moll de l´

Construcció de mitjan dels anys quaranta per acabar amb els estralls provocats pel temporal de mar.

Estartit, el Port de l´

"...dito lo port del startit..." (AHG, MN 1607, s/f).

Estartit, la Carretera de Dalt de Torroella a l´

Via de comunicació que passa pel nord de la Torre Gran.

Estartit, la Carretera de l´Escala a l´

Carretera que uneix l´Escala amb l´Estartit.

Estartit, la Carretera de Torroella de Montgrí a l´

És la carretera GI-641 que uneix els nuclis de Torroella de Montgrí i de l´Estartit.

Estartit, la Carretera Vella de Dalt de Torroella de Montgrí a l´

Carretera que corre paral.lela pel nord a la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit.

Estartit, la Platja de l´

Accident litoral del municipi de Torroella de Montgrí. És la platja situada davant les Illes Medes. Comença al Port de l´Estartit i finalitza al petit indret del Bosc d´en Serenó.

Estartit, la Torre Vella de l´

Segons el professor Arbusé, es tracta d´un topònim recuperable com explica al seu treball (ARBUSÉ 2007: 31-45). També anomenada la Torre de l'Aigua. Era una torre de fum

Estufadors, els

Petita península situada al final del Golf de la Morisca. Un estufador és una 'espècie de pinzell o granereta que serveix per a esquitxar la roba'. En aquest sentit, el nostre topònim deu referir un lloc un lloc on les ones xoquen contra la terra i retornen cap el mar.

Euga, el Salt de l´ (SOLDEVILA 2005:50)

Roca del Massís del Montgrí, al cantó de les Tribanes. Euga és la forma dialectal d´Egua 'femella del cavall'.

Euga, Sobre el Salt d´

Indret situat a la dreta del Salt d´Euga.

Euga, Sota Salt d´

Indret situat vora el Salt d´Euga.

Falaguer, el Còrrec del

Còrrec que desemboca al Golf del Falaguer.

Falaguer, el Golf del

Golfet situat passada la punta Salines, entre l´Escull de Catifell i la Punta del Traire. Falaguer és un adjectiu amb el significat de 'afable'. En aquest sentit, La Font Falaguera, al nucli d´Alfarbc (partit judicial de Carlet), és una 'font d´aigua molt bona'. El Golf Falaguer serà doncs un lloc d´aigües tranquiles.

Falaguer, el Port del

Petit illot situat al Golfet del Falaguer i a l´est de l´Alt de la Pedrosa.

Falaguer, la Cova del Golf del

Cova situada en aquest golf.

Falaguer, la Cova del Negre del

Indret on es pot desembarcar abans d´arribar al Cap d´Ultrera. La negror del seu sostre ha estat produïda pels fongs.

Falaguer, el Negre del

És un cau força planer a tocar l´aigua, al Golf del Falaguer.

Falgueres, Can

Indret situat al cantó del Mas Bassó, al Camí Vell de Torroella de Montgrí a l´Estartit.

Far, el

És el far de les Illes Medes situat a la Meda Gran. És una antiga fortificació, que il·lumina fins a 16,6 milles.

Favares, les Closes

"...loco vocato closas favaras..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 5r).

Favares és el plural analògic de l´arabisme Favara, topònim repetit sobretot a la toponímia del País Valencià i que deriva de l´àrab fauuara 'font, brollador'.

Feixa, la (SOLDEVILA 1995: 299)

"Altre Pessa de terra dita la feixa..." (AHTM, Cadastre 1716, 5r).

Feixa Llarga, la

"...y en lo territori anomenat la Fexa Llarga..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 13v).

Partida de terreny de la Plana del Ter situada a l´esquerra de la Sèquia del Massot. També és el nom d´uns terrenys de conreu que s´estenen a l´esquerra del Mas de les Heures.

Feixes, ses (SOLDEVILA 1995: 300)

"...loco vocato ses fexas..." (AHG, Capbreu 1333, 9v).

"...in loco vocato fexas sive hortas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 10r).

Feixes, les Tres

"...in loco vocato tres fexas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 18r).

Fèlix, el Camp

Extensió de terreny de mitjanes dimensions situada a la partida dels Griells, a la Plana del Ter.

Femades, les

"...loco voccato femades..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 13r).

Femades, plural de femada 'fem', s´aplica als camps de conreu amb el significat de 'terres adobades'.

Ferraginal, el

"...in loco vocato clos siue ferregenal..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 17v).

"...en lo loc anomenat feregenal..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 4v).

Topònim que prové del llatí FERRAGINALE amb el significat general de 'conreu pròxim al nucli de població'.

Ferrall, la Punta de la

Petit golf situat a l´est de la Meda Petita. Ferral deriva de ferro. Cal recordar que a Sant Pere de Roda, prop de Cadqués, trobem un topònim homònim anomenat Puig Ferrall o Ferral.

Ferran, el Forn de Calç del Roc

Forn encara en peu situat a la zona de les Dunes.

Ferran, el Roc

És un tall d´uns deu metres d´alçada a la dreta del Còrrec de Comallobera.

Ferrana, el Camí Nou de la Torre

Camí que passa per la falda de la Muntanya de Sobrestany. Ferrana és el femení de Ferran.

Ferrana, el Còrrec de la Torre

Corrent fluvial que finalitza a la partida muntanyosa de l´Aixart d´en Pi.

Ferrana, els Boscos de la Torre

Terreny situat entre les Dunes i la Torre Ferrana

Ferrana, la Torre

"...nombrada la torre ferrana..." (AHTM, Cadastre 1757, 374r).

Torre de defensa situada a l´altre cotat del massís del Montgrí, entre Bellcaire i l´Escala, al nordoest del terme municipal de Torroella de Montgrí. La tradició diu que hi ha enterrats drets dos malfactors a les puntes de la torre. Genèricamet és el nom d´un sector inclós dins la zona de les Dunes, al nordest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Ferranelles, les

Illot rocallòs que forma part de les Illes Medes. Està molt a prop de la Meda Petita.

Ferrer, el Camp d´en

"...loco vocato camp den ffarrer..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 3v).

Topònim d´època medieval derivat del llatí FERRARIUS 'qui treballa el ferro'.

Ferrer, el Mas

Mas situat a la dreta de la Carretera de la Gola i vora la partida de la Mata dels Oms, a la Plana del Ter.

Ferrer, el Rec de les Closes del Mas

Corrent d´aigua que desemboca al riu Ter, al costat de les Closes de l´Isern.

Ferrer, la Roca del Mas

Roca situada entre el Medellot i la Pedra de Déu, a sota d´aigua.

Ferrera, el Coll de

"...loco vocato coll de ferrera..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 18r).

Ferrera és un derivat de ferro mitjançant el sufixe locatiu –era. En toponímia s´aplica a les terres riques en ferro. El seu ètim és el llatí FERRARIA 'pròpia del ferro'.

Ferrera, la

"..en lo loch apelat la fferera..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 4r).

Ferres, el Pla de les

"...in territorio dito lo pla de les ferres..." (AHG, MN 1607, s/f).

Ferres és la forma plural de ferra, forma antiga de ferro (DCVB V, s.v. ferra).

Ferriola, els Illots de la

Conjunt de dos illots situats davant de la Cala Formatge. No seria descabellat pensar que Ferriola és el femení del cognom Ferriol, de l´adjectiu FERREUS 'ferreny, fort' (ALBAIGÈS 2005: 91), si bé lo més lògic és pensar que Ferriola és un derivat del substantiu ferro.

Ferriola, la Cala

És la segona més gran del Massís del Montgrí i molt freqüentada a l´estiu. És situada entre la Cala Formatge i la Punta de les Pasteres, davant dels Illots de Cala Ferriola.

Ferriola, el Còrrec de la

Còrrec que desemboca a la Cala Ferriola.

Ferriola, el Còrrec del Solell de la

És un còrrec que mor a la Cala Ferriola.

Figarar, el

"...loco vocato figarar o camp dels noguers..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 4r).

Figarar és un derivat locatiu de figa mitjançant el sufixe locatiu –ar 'lloc de figues'.

Figuera, el Camp d´en

"...loco vocato camp den figuera..." (AHG, Capbreu 1338, 17r).

Figuera és un motiu o cognom relacionat amb el substantiu figa.

Figuera, el Cau de la

Sota el Mont Pla. És molt gran. Hi havia una figuera a l´entrada del cau. També és el nom d´un terreny de conreu situat a l´oest del Camí de la Pujada dels Tascons.

Figuera, el Puig de la

És un puig molt petit camí del Salt del Pastor.

Figueres, el Mas

"...dita lo puig del mas figueras..." (AHTM, Cadastre 1716, 10r).

Mas situat als Camps del Mas Marquès, a la Plana del Ter. Pertany a la família Mascort Galibern. Avui està totalment renovat.

Figueres, les (SOLDEVILA 1995: 299)

"...loco vocato ffigueres..." (AHG, Capbreu 1333, 6r).

Figueró, les Comes d´en (SOLDEVILA 2005:50)

Figuerola

"...en lo lloc nomenat figarola..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 15r).

Figuerola, la Feixa

"...nombrada la feixa figarola..." (AHTM, Cadastre 1757, 21r).

Filera, la

"...in loco vocato ilera..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 26r).

Filera, nom derivat de fil, refereix un cojunt de conreus situat un al costat de l´altre.

Filosa, Can

Entre el Camí Vell i la carretera de Torroella de Montgrí L´any 1957 quedà convertida en l´hotel La Masia. Filosa és un motiu derivat de fil.

Fita, els Fraginals d´en

A la sortida est del nucli de Torroella de Montgrí.

Foc, la Barraca del

Indret situat molt a prop del cim del Mont Pla.

Fogates, les

"...loco bocato Focathas..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

És un derivat de foc que en la forma documental encara conserva la consonant oclusiva intervocàlica k.

Fondarelles

"...loco vocato fondarelas..." (AHG, MN 1672-1673, 55r).

Topònim que molt probablement deriva de font, llatí FONS-NTIS. La sonorització de la T al darrere de la nasal N justicaria una base fond- que posteriorment rebria dos sufixos: -ar, de caràcter locatiu, i –elas (>-elles), de caràcter diminutiu-afectiu.

Fonollar, el (SOLDEVILA 2005:55)

Fonollar 'herbassar de fonolls' és un derivat locatiu de fonoll.

Fonollera, el Pi Gros de la

Indret situat dins el gran paratge de la Closa de l´Anser, a la dreta de la Carretera de la Fonollera. Fonollera és un altre derivat locatiu de fonoll.

Fonollera, el Puig de la

Petita elevació del terreny situada vora el Mas Pinell, a l´esquerra de la Carretera de la Fonollera.

Fonollera, la

Jaciment arqueològic del municipi de Torroella de Montgrí situat a l'aire lliure, que presenta quatre fases d'ocupació humana. És considerat el poblat estable més antic de l´Empordà. Estava format per diverses cabanes fetes amb troncs i cobertes de palla. La roca, molt tova, era excavada i servia de fonament. També és el nom d´una extensió situada entre el Jonquer i les Closes del Mas Roig, a l´esquerra de la Platja de la Gola del Ter.

Fonollera, la Carretera de la

Carretera que recorre d´oest a est bona part del terme de Torroella de Montgrí. És la continuació de la Carretera del Mas Pinell. Finalitza a la Platja de la Fonollera.

Fonollera, la Platja de la

És la continuació de la Platja de la Gola del Ter.

Font, el Camp de sa

"...ulliano in loco voccato el Campi de ça font..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 1, any de 1406, línea 2).

Font, el Ferraginal de la

"...vocatur lo ferregenal de la font..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 14v).

Font, la

És la punta més noroest de la Meda Gran.

Font, sa

"...loco vocato ça font..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 3r).

"...loco vocato fon..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 32r).

Fontanelles (SOLDEVILA 2005:50)

Fontanelles és un derivat diminutiu-afectiu 'font petita' de l´apel.latiu antic fontana 'eixida natural d´aigua de la terra'.

Fontanilles ([SOLDEVILA 1995: 299)

"...in loco de ffontaniliis..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 1v).

"Guillemus presbiteri ffontaniliis..." (AHG, Capbreu 1333, 1r).

"...parrochie sancti nartini de fontenil..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 1r).

"...in dicto loco vocato de fontanilles olim vocata den simon..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 14v).

"...en la iglesia de fontanilles nomenada vinyal..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1r).

Fontanilles, plural del´arcaic de fonanilla, és una variant ortogràfica de Fontanelles (DCVB V, s.v. Fontanilles).

Fontenils, el Pas de

"...loco vocato pas de fonteniys o buigues..." (AHG, Capbreu 1338, 24r).

Foradada, la

Pas d´aigua que travessa de nord a sud els vint-i-cinc metres de la península del Cap Castell i que amb una alçada de cinc metres i uns nou metres d´amplada permet el pas de petites embarcacions.

Forilló, el

Indret situat al costat de l´embarcador de la Meda Gran, a l´oest de la Meda Gran.

Formatge, la Cala

Golf situat davant dels Illots de Cala Ferriola. El seu nom és deu als forats que presenta la roca d´aquesta cala.

Formich

"...en lo loch apelat fformich..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 16v).

Coromines parla al seu OnCat, s.v. Formiguera, -Formic, 259b20, dels llocs catalans formats sobre el nom de persona germànic FRUMIK, del qual amb molta probabilitat deriva el nostre topònim.

Fornal, la

"...en lo lloc vocat fornal..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 21r).

Una fornal és un 'lloc de pedra o ferro on s´escalfen peces de metall'. És, doncs, un derivat locatiu en –al de forn.

Fornells (SOLDEVILA 2005:53)

Fornells és el plural de fornell 'fogó'. És també un llinatge propi de Celrà, entre d´altres llocs catalans.

Fornil

"...in loco vocato fornil..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 35v).

Forn Nou, el

És un forn de calç a la Muntanya Gran.

Forn Rodó, el

"...voccato forn rodon..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 10r).

Forns, el Còrrec dels

Còrrec que desemboca a la Cala Pedrosa. Enmig del còrrec hi ha un forn de calç.

Fortí, el

Terreny situat entre la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit i la partida de la Campassa del Mas d´en Puig, a la Plana del Ter. Un fortí es un 'lloc de refugi de les cabres' (DCVB VI, s.v. fortí).

Francès, la Cova del

És una cova a sota aigua a la Cala Pedrosa.

Fra Ramon, la Bassa del

Aiguamoll situat a la zona de la Pletera.

Frare, la Cova del

És la cova d´enmig de les Tres Coves.

Fredo, la Peça d´en

Terreny vora les Pallorres, als peus de Mont Pla. Abans era una peça de conreu.

Freu, el

Indret mar endins situat al davant del nucli de l´Estartit. Freu és un nom amb el significat de 'estret, llenca de mar entre dues terres pròximes'. El seu ètim és el llatí FRETU (DCVB VI, s.v. freu).

Freuetó, el

És la punta més sudest de la Meda Gran. Freuetó és un diminutiu de freu.

Frigola, el Còrrec de Coma

Entre el Mas sec i la cruïlla de Sobrestany. Frigola és un cognom relacionat amb la planta del mateix nom o la farigola. Deriva potser del llatí FERICULA 'petita fera, planta salvatge' (ALBAIGÈS 2005: 97).

Frigola, la Coma

Gran extensió de terreny situada vora la cruïlla de Sobrestany.

Fuster, el Frare

Indret situat a la punta oest de la Meda Gran.

Gaia

> "...loco vocato Galla..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 37v).
>
> "...lovo vocato Gaya..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 38r).

Gaia té en toponímia l´accepció de 'tros de terra de forma triangular o no quadrangular, sobrer d´un camp de forma regular'.

Gailà (SOLDEVILA 2005:50)

Caldria potser relacionar aquest topònim amb l´antropònim de Cailar estudiat més amunt. El pas de K a G (Cailar>Gailà) inicial de paraula és possible en català.

Gailà, el Camí al Coll de (SOLDEVILA 2005:52)

Gailà, el Coll de (SOLDEVILA 2005:50)

Gaiolar

"...in loco vocato gaiolar..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 12v).

Nom derivat en –ar de gaiola 'rusc de suro per les abelles', si bé cal que no descartem que es tracti d´un llinatge existent a Anglès, Besalú, Crespià, Olot, Ripoll, Serinyà, Berga, entre d´altres llocs (DCVB VI. S.v. Gaiol i Gaiolà).

Galera, el Còrrec de la Roca

Còrrec que segueix el perfil de la Roca Galera.

Galera, Mas la

Mas situat vora un dos-cents metres del Mas Ral. No té torre. Ha estat utilitzat com a dipòsit de presos. D´aquí el nom de Galera. També és conegut com el Molí de Baix.

Galera, la Punta

Punta de gran extensió situada al nordest de la Meda Gran.

Galera, la Roca

És la muntanya que marca el límit de la zona de les Dunes per ponent.

Galí, el Clos d´en

"...siue clos den gali..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 34r).

Galí és un cognom derivat del germànic GALINDUS, nom d´un poble bàltic (ALBAIGÈS 2005: 98).

Galina, la Closa

"...in loco vocato closa galina..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 20v).

Galina és un topònim molt probablement format sobre un antropònim llatí GALINDA amb assimilació del grup ND a n.

Galotxa, l´Erm de la

Terreny situat vora el Mas Sec. Una galotxa és una 'sabata molt ampla'. No sabem la relació que pot tenir aquest significat amb el que refereix el nostre topònim. En qualsevol cas galotxa prové del francès galoche (DCVB VI, s.v. galotxa).

Gall, la Jaça del

Jaça força conservada. És un corral de xais vora la Rabassada. Gall és un motiu de l´Escala.

Garraixa, la

Partida situada vora el Mas Marquès.

Garranxa, la

Extensió de terreny on està unicat el Puig d´en Quelicot, al nordest de l´Estartit. Una garranxa és una 'perxa feta d´una branca penjada al sostre, rama d´esbarzer'.

Garriga, la

"...et in territorio vocato la Garriga..." (AHG, MN 1724, 12r).

Garrigàs, el Coll d´en

"...in territorio vulgo dicto lo coll den Garrigas..." (AHG, MN 1672-1673, 12v).

"..ville turricella loco vocato coll den Garrigas..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

"...en lo coll de Garrigas..." (AHTM, Cadastre 1716, 62v).

Coll situat entre el Castell del Montgrí i el Mont Pla. Als documents antics apareix com "Scala Anibalis". Garrigàs suposa un ètim GARIKANS, genitiu del nom de persona gòtic GÁRIKA amb la reducció –ns>-s típica del rossellonès i antígament coneguda a l´Empordà i Banyoles (OnCat IV, s.v. Garrigàs, 324a55).

Garrigàs, el Torrent del Coll d´en

Torrent que baixa del Coll d´en Garrigàs i acaba al Camí Vell de les Dunes.

Gat, la Serra del

Serralada situada al nord de la Muntanya Gran. Separa els Cossis de les Raïmeres.

Gata, la Feixa

Terreny situat al nordest dels Camps del Mas Pla. Es també el nom d´un mas situat en aquest mateix indret.

Gelavert, el Pla del Mas

Partida de cultiu que separa el terme municipal de Torroella de Montgrí del de Pals.

Geli, la Barraca d´en

Està en línia recta al Dipòsit dels Senglars, a la zona de les Dunes. Geli deriva del germànic geli 'superb' (ALBAIGÈS 2005: 102).

Genover, el Còrrec d´en

Rierol situat a Sant Briu.

Genover, la Barraca d´en

Barraca situada vora el còrrec del mateix nom.

Gibert, Can

Casa de Sobrestany.

Gil, el Mas d´en

Mas situat on és actualment el camping de les Medes. El seu primer propietari era en Joan Gil.

Ginestar, el

"...loco vocato genestar..." (AHG, Capbreu 1333, 41r).

Ginestar és un derivat locatiu en –ar del fitònim ginesta.

Giribau, el Mas

Mas situat prop de la Gola del Ter. Està en peu i ben conservat. Giribau és un cognom que prové del germànic Gairbald, format amb gair 'llança' i bald 'audaç' (ALBAIGÈS 2005: 104).

Girona, el Puig

"...loco vocato Puig gerona..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 14r).

Glaç, el Pou de

"...de poder fer un pou de glaç dins la mateixa vila..." (AHTM, Llicència 1689, 1r).

Gola, el Camí de la

Via de comunicació que condueix a la desembocadura del Ter.

Gola, la Carretera de la

Via de comunicació que condueix a la Gola del Ter. Passa vora Cal Bonic.

Golf, el

Així és com es coneix la zona marítima situada davant la Platja de l´Estartit.

Gollet, Cal

Casa de Sobrestany. Gollet és un motiu format sobre goll 'esquitx' i el sufixe diminutiu-afectiu –et.

Gombert, el Bosc

"...in loco vocato bosch gombert..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 35r).

Gombert és una variant ortogràfica del cognom Gumbert, el qual prové del germànic Gombert, format reduplicadament amb les arrels gundi 'famós', i també 'lluita', i herht, amb el mateix significat (ALBAIGÈS 2005: 109).

Gordiola (SOLDEVILA 2005:55)

Gordiola és una variant ortogràfica antiga de Guardiola.

Gorgoriol

"...loco vocato gorgoriol..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 5v).

"...in loco vocato olim gorgoriol..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 22r).

Gorrista, el Còrrec del

Còrrec a les Dunes. El Gorrista era un senyor que venia gorres a Torroella de Montgrí.

Gorrista, la Barraca del Còrrec del

Barraca totalment allargada situada sota el Còrrec del mateix nom.

Gossos, el Clot dels

És una clotada vora la Casa del Guarda, a la zona de les Dunes. En aquest indret enterraven els gossos ja morts.

Governador, la Casa del

Edificació situada vora l´Hort del Governador, al centre de la Meda Gran.

Governador, la Roca del

És la punta est de la Meda Gran.

Governador, l´Hort del

Terreny que devia ser de cultiu situat vora el Far de la Meda.

Gra, la Plaça del

Plaça coneguda com de les Mesures, nom que li ve del segle XVII.

Gràcia, el Coll de

"...loco bocato Coll de Gracia..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

Topònim d´època medieval que devia tenir un significat de caire religiòs.

Graell

"...in loco vocato Gradellum..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 2r).

"...loco vocato Graell..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 37r).

Nom que prové del llatí GRADELLUM 'graó'. Devia referir, doncs, un lloc amb graons.

Gralles, les

"...loco vocato grallas..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 25r).

Granja, la

Sector est del nucli de Torroella de Montgrí.

Gregòria, el Còrrec de la

Còrrec situat entre la Roca Galera i el Puig d´en Sanxo. En aquest indret hi ha una pedra d´aigua anomenada El Bassi dels Llops.

Griells, els

És el nom de terreny situat a l´esquerra de l´indret del Terme i al sud del Pi de les Moixetes. També és nom d´una urbanització situada vora la Platja de l´Estartit. Griell és el nom d´un llinatge existent a Canet de Mar, Sallent, Horta i Arnés.

Grunyol

"...loco vocato Grunyol..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 3r).

Gruta, la

Terres de conreu situades vora la partida del Budell, a la Plana del Ter. Hi havien dues cisternes romanes.

Gualta

"...Sancte Marie de aguanta..." (AHG, Capbreu 1338, 18r).

"...loco de Gauta..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5r).

"...loci de Gauta..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 9r).

"...in termino Sancte Marie de agualta..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

"...loci de Gualta vocatam oliuar..." (AHG, MN 1672-1673, 35v).

"...en dit lloch de Gualta..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 13r).

Gualta és un dels termes veïns de Torroella de Montgrí. El seu ètim és el llatí AQUA ALTA amb el significat de 'riera fonda', car que poc avall de Gualta, s´ajunten el Daró i el Rec del Molí de Pals amb el Ter, les aigües del qual sovint reflueixen en el Daró augmentant-lo fondament (OnCat IV, s.v. Gualta).

Gualta, el Pas de

Pas que creua el riu Ter cap a la banda de Gualta.

Gualta, el Torrent de (SOLDEVILA 2005:50)

Rec que hi fluïa prop del Puig Calvell.

Guarda, el Camí de la Torre del

Camí que condueix a la Torre del Guarda.

Guarda, la Torre del

Construcció situada a la vora del Camí de les Pedroses.

Güell

"...loco vocato Guell..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 42r).

En un principi cal pensar que el nostre topònim està format sobre el cognom i llinatge de Güell, el qual prové de l´antic Guaell, si bé cal que no descartem el significat de 'font abundosa que neix d´un riu ' que aquest mot té.

Guilla, el Puig de la (SOLDEVILA 2005:49)

"...puig de guila..." (AHG, Capbreu 1430, 10r).

Cim del Massís del Montgrí. Guilla deu venir del nom de l´animal, si bé cal que no descartem el nom de persona femení germànic WISILA o WISILO (OnCat IV, s.v. Guilla).

Guilles, el Còrrec de les

És una entrada de la Rabassada.

Guimena, el Rec de (SOLDEVILA 2005:55)

Guix, el

Terra vora l´Embarcador Francès.

Gusó, el Mas

Mas situat a la petita partida dels Camps del Mas Gusó. El mas el va construir Pere Gusó Ros (antic masover de la Torre Gran) i el seu fill Joan Gusó Vilà, que encara hi viu, a començaments dels anys 1960. Gusó és un cognom que prové del francès Gusson. Existeix la variant Cussó (ALBAIGÈS 2005: 109).

Gusó, els Camps del Mas

Petita extensió de terreny situada a l´esquerra de la partida del Quintanar, a la Plana del Ter.

Hermínia, la Roca de l´

Illot situat entre la Meda Gran i la Meda Petita.

Hereus, el Forn dels

"Forn dels Hereus" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Forn de calç situat a la Ruta dels Vents, a la Muntanya Gran.

Hereus, la Barraca dels

Barraca de pedra seca vora la Ruta dels Vents, a la Muntanya Gran.

Hereus, la Pedrera dels

És d´on es van agafar les pedres pel Forn dels Hereus.

Heura, el Clot de Roca (ARBUSÉ 2007:31-45)

Heura, la Roca d´

Indret situat al cantó del Puig Anill, a la Muntanya d´Ullà.

Heures, el Còrrec de les

Còrrec situat a sota de la Muntanya d´Ullà. Baixa cap a llevant i acaba a sota del Coll de la Creu.

Heures, el Mas de les

Mas situat vora la Carretera del Mar. La seva construcció és al voltant de 1913. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Heures, els Camps del Mas de les

Camps situats a la dreta del Mas de les Heures i vora la Carretera del Mar.

Hort, l´

"...loco uocato ort..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 15r).

"...in loco vocato ortym..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 24r).

"...loco vocatur ort..." (AHG, Capbreu 1445, 18r).

"...lo hort o clos den pere..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 15r).

Horta, l´

"...loco vocato orta..." (AHG, Capbreu 1333, 42r).

"...in loco vocato horta..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 29v).

"...loco vocato orta..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 36r).

"...en lo loc anomenat horta..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 5r).

Horta i hort tenen un mateix significat de 'terreny de regadiu per al cultiu'.

Hortes, les

"...in loco vocato fexas sive hortas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 10r).

Horts, els

"...en lo territori anomenat los Horts..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 8v).

Hospital, el Camí de l´ [SOLDEVILA 1995: 299]

Hospital, el Carrer de l´

"...dictam villam et in carrario dicto del Hospital..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

"...en lo Carrer del Hospital..." (AHTM, Cadastre 1716, 292r).

Carrer actual de Torroella de Montgrí.

Hospital, la Capella de l´

Capella que encara s´utilitza litúrgicament. És dels segles XVI-XVII.

Hostenc, la Feixa de l´

L´Hostenc és un personatge de Torroella de Montgrí. Aquesta feixa està vora el Còrrec del Comallobera. Té una taula per dinar.

Hugues, el Mas de n´

"...nombrada lo Mas den Hugas..." (AHTM, Cadastre 1757, 376r).

Mas situat a l´esquerra del Camí de les Deveses d´Allà. Hugues és la forma femenina d´Hug, nom que prové del germànic huguo 'seny, inteligència'. Altres formes d´aquest nom presents en l´onomàstica catalana són Ugues, Hugas i Ugas (ALBAIGÈS 2005: 112).

Hugues, el Pas d´en

Pas que creua el riu Ter. A l´altra banda del riu està el Mas d´en Hugues.

Illeta, l´

"...terra cultiva de major tinensa anomenada la Illeta situada en lo terme de dit Lloch y en lo territori anomenat pla dels Noguers o Homs Vells..." (AHG, MN 1724, 233r).

Aiguamoll situat vora la partida de la Vinya d´en Paler, a la Plana del Ter. També és el nom d´una partida de conreu a l´esquerra del Camí de la Moixina i vora el Mas Nou.

Infern, el Racó de l´

Golf situat entre les dos puntes situades més al sud de la Meda Gran.

Inglès, l´

Són tres illots situats vora la costa de l´Estartit.

Isern, les Closes de l´

Extensió de terreny situada a la dreta del riu Ter, vora el Rec de les Closes del Mas Ferrer i la platja de la Gola del Ter. Isern és un nom germànic derivat de isar 'gel' (MOLL 1959: 161).

Joan Falgàs, el Cau d´en

Cau situat a la Ruta del Vent, a la Muntanya Gran.

Jomba, el Mas d´en

Mas situat a la partida de les Deveses d´Allà.

Joncar, el

Gran partida de terreny de conreu situada a l´esquerra del Camí de les Tribanes.

Joncars, els

Terreny de conreu que s´estén a la dreta del Rec Vell.

Joncs, el Clot dels

Clotada situada a l´esquerra dels Griells, a la Plana del Ter.

Jonquer, el

"...loco vocato jonquer..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 23r).

"...loco vocato jonquer..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 15r).

"...loci de Gualta loci vocato jonquer..." (AHG, MN 1672-1673, 119v).

Partida de terreny situada vora la Fonollera i a l´esquerra de la Platja de la Gola del Ter.

Jonquer, el Mas

Mas situat entre les partides del Camp de l´Obra i del Mas Cortades. Jonquer és un llinatge català derivat de jonc (MOLL 1959: 279).

Jonquera, la

"...loco vocato jonquera..." (AHG, Capbreu 1338, 7r).

Jonquers, els

"...in territorio dels jonquers..." (AHG, MN 1607, s/f).

Jonquim, el

Aiguamoll situat vora la partida dels Griells, a la Plana del Ter. Aquest topònim cal relacionar-lo amb el sustantiu homònim jonquim 'joncs molt prims, curts i flexibles, que serveixen per lligar feixos d´hortalissa'.

Jordà, les Figueres d´en (SOLDEVILA 1995: 300)

Juli

"...loco uocato Juli <sic>..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 13v).

Julià, el Mas

Mas situat a sobre de l´Horta d´en Reixach, als peus de les Dunes.

Leal, el Còrrec d´en

Còrrec que passa vora el Puig d´en Leal. Leal és un llinatge important de l´Escala.

Leal, el Puig d´en

Puig situat al nordest de les Dunes. És situat a Sant Briu.

Leal, la Pedrera d´en

D´aquesta pedrera van extreure la pedra per construir l'antic port de l´Escala.

Legon, el Puig d´en

"...en lo loc anomenat puig den legon..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 8r).

Legui, el Puig d´en

"...en lo lloc anomenat puig de legui..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 33r).

"...in loco uocato Puig den lagui..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5v).

Licus, Can

Indret situat entre la Masia i Cal Perer, a la Plana del Ter.

Longanya

"...en lo loch apelat longanya..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 22v).

"...loco vocato Rocamonta <sic> o longanya <sic>..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 7r).

Lugarens

"...loco vocatur lugarens..." (AHG, Capbreu 1445, 18r).

Llavià

"...de labiano..." (AHG, Capbreu 1445, 4v).

"...ab lo hort del hereter den pere de labia..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 6r).

És un llogaret del terme de Fontanilles. Pot venir almenys de tres derivats llatins en –anum: de Labianum (de Labius), de Lavianum (de Lavius) o de Livianum (de Livius) (MOLL 1959: 193).

Llavià, el Camí de (SOLDEVILA 1995: 299)

Llavià, el Coll de (SOLDEVILA 1995: 299)

Llavià, les Feixes de

"...in loco vocato fexes de lavia..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 17r).

"...parrochiam uliani in loco vocato fexa de labia..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 17r).

Llavià, la Via de

"...loco vocato via de labian..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 1v).

Topònim que deu referir el mateix lloc que el Camí de Llabià.

Lladró (SOLDEVILA 2005:53)

Un lladró és un forat que es fa al costat de les sèquies per derivar part d´aigua (DCVB VI, s.v. Lladró).

Llagastes, el Camí del Puig de les

Camí que corre paral.lel al Rec d´en Sentmenat, entre les partides de les Deveses i la Pletera.

Llagastes, el Puig de les

Indret situat vora la partida de les Deveses, al cantó del Camí del Puig de les Llagastes. Potser caldria relacionar el nom de Llagastes amb el de l´insecte de la llagasta 'paràsit del bestiar de llana i dels gossos'.

Llagosta

"...vocato lagosta..." (AHG, Capbreu 1445, 13r).

Llaguts, la Bassa del Cap dels

Era l´extrem on restaven tretes les embarcacions del sardinal durant l´estiu.

Llebrer, el Coll del Puig

És l´accés al Puig Llebrer.

Llebrer, el Puig

Puig que està enfront de les Dunes, entre la Barraca Trobada i els Jardins de Sant Josep, al nord de l´Ermita de Palau. Desviava la sorra de les Dunes en dues direccions. Llebrer és un nom ple de controversia. Lo normal seria considerar-lo un derivat de llebre, si bé Coromines adverteix que s´ha de pensar en una base *LIBRA-SIUS, amb un sufixe antroponímic –ASIUS de l´onomàstica antiga i grega, on la dissimilació Lebré->Labré- és de tipus corrent i que les grafies en –ers són ultracorrectes (OnCat V, s.v. Llebrers).

Llenes, les

"...in loco vocato llenes..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 12v).

"...loco vocato llanas..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Nom molt probablement relacionat amb el mot *LENA amb el significat de 'pedra tosca'.

Llentisclar (SOLDEVILA 2005:51)

"...loco vocato lentisclar..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 1r).

"...al llantiscla..." (AHTM, Cadastre 1716, 38r).

Terra de palmes i llentiscles documentada en època medieval per Xavier Soldevila. És, doncs, un derivat locatiu en –ar de llentiscla.

Llimoner, el Mas

Mas situat als Camps del Mas Llimoner. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Llimoner, els Camps del Mas

Extensió de terreny situada a l´esquerra de la partida de l´Agulla, a la Plana del Ter.

Llop, el Clot del

"Clot del Llop" (AHTM, Delimitació 1899, 5r).

Clotada situada a la dreta del Còrrec de Comallobera.

Llop, el Còrrec de la Pota del

Rierol que desemboca a la dreta de la Pota del Llop, a la Meda Gran.

Llop, la Pota del

És una punta nordest de la Meda Gran.

Llop, l´Olivera del

> "...loco vocato olivera del lop..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).
>
> "...loc anomenat olivera del lop..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 46r).

Llopis, el Mas

Mas situat vora el cantó dret del riu Ter i el Mas de la Capellana, a la Plana del Ter. Llopis és una variant del cognom castellà López. (MOLL 1959: 356).

Llop Mentider, el Còrrec del

Còrrec que desemboca a la Cala Pedrosa.

Llop Mentider, la Pedra del

És una pedra on els caçadors esmorzaven abans de la caça. És situada al principi del còrrec del mateix nom.

Llops, els Bassis dels

Indret situat a les Serres Negres i vora Roca Galera.

Llorer, el Mas

Mas situat als Camps del Mas Llorer. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Llorer, els Camps del Mas

Camps situats al nord de l´extensió de l´Agulla, a la Plana del Ter.

Lloret, l´Horta d´en

Horta situada a la dreta del Rec d´en Sentmenat, a la sortida del nucli de Torroella de Montgrí.

Llosa, la

Indret situat a l´est de la Meda Petita.

Lloses, les

És la punta més oriental del port de l´Estartit.

Maçanet, el Camp

"...dita lo Camp Massanet..." (AHTM, Cadastre 1716, 14r-14v).

Maçanet és el nom de diverses poblacions de Catalunya. Deriva del llatí *MATTIANETUM 'pomerar, camp de maçanes' (ALBAIGÈS 2005: 124).

Madral, el Rec [SOLDEVILA 2005:50]

Rec que hi fluïa prop del Puig Calvell. Madral és un adjectiu amb el significat de 'rec principal on van a parar els altres recs'. Del llatí MATRALE, derivat de MATER 'mare' (DCVB VI, s.v. Madral).

Madriguera, el Pla de la

"...al Pla de la Madriguera..." (AHTM, Cadastre 1716, 12v).

Madriguera té el significat de 'sèquia mare' (DCVB VII, s.v. Madriguera). Deu referir un lloc per on passava una corrent d´aigua.

Malaterra, el Còrrec de

Còrrec situat al costat del Còrrec d´en Valià, a la Vall Petita.

Mallarich, el Mas

"...nombrada lo Mas Mallarich..." (AHTM, Cadastre 1757, 278r).

Mas que tenia corral. És situat vora la Roca d´en Coll. Està ensorrat. Mallarich és una variant deformada del nom germànic Amalric o Amalaric (derivat d´amal 'treball' i ric 'ric, poderós) (ALBAIGÈS 2005: 126).

Mallol, el

"...in loco vocato mallol..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 24r).

Mallol és un apel.latiu toponímic amb el significat de 'vinya jove', rebrot de sarment'. També s´aplica al que 'treballa la vinya'. Prové del llatí MALLEOLUS.

Mallolar, el

"...loco vocato mayolar..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 43r).

Derivat locatiu en –ar de mallol.

Malloles, les [SOLDEVILA 2005:55]

"...en lo loc anomenat mayoles..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 9r).

Malrich, el Coll de [SOLDEVILA 2005:49]

Coll del Massís del Montgrí. És un nom que probablement deriva del germànic Amalric o Amalricus, encara que també es pot considerar la possibilitat que sigui una aplicació onomàstica dels mots mal ric, indicadors d´una persona rica i dolenta (MOLL 1959: 164).

Mancofa, el Pas d´en

"...lo loc anomenat pas den mancofa..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 3v).

Nom compost del català mont i l´àrab koffa 'pujol' (DCVB VII, s.v. Moncofa). És tracta doncs d´un compost híbrid.

Mancosa, el Puig d´en

"...loco vocato clara o puig den mancosa..." (AHG, Capbreu 1338, 33r).

Manel, l´Horta d´en

Terreny de conreu a la sortida sud del nucli de Torroella de Montgrí, després del pont de Torroella de Montgrí en direcció a Gualta. Té un mas de finals del segle XIX.

Manyalich, el Mas [ARBUSÉ 2007:31-45]

Potser és un compost del llinatge Manyà i del germànic ric 'poderós'. Es tractaria, doncs, d´un nom híbrid.

Mar, el Camí del [SOLDEVILA 2005:52]

És el camí que duu a la costa pel Mas d´en Pi.

Mar, el Portal de

"...Domus [...] vocata den vidal del Portal de Mar..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

"...Camp del [...] Portal de Mar..." (AHTM, Cadastre 1716, 113v).

"...lo camp del Portal de mar..." (AHTM, Cadastre 1757, 27r).

És una de les antigues portes d´entrada a Torroella de Montgrí.

Mar, la Carretera del

Carretera que corre per la Plana del Ter paral.lela al Rec Vell.

Mar, Santa Maria del [SOLDEVILA 2005:53]

"...Capella Sancte Marie de Mari Turrielle..." (ADG, Quesitorium 1410-1456, 50v-51r).

Capella del Massís del Montgrí documentada per Xavier Soldevila en època medieval i que encara és localitzable. Ja apareix citada en un document del 833 (SOLDEVILA 2005:85). Veure també: Càrcer, Santa Maria de.

Maranges, l´Ullal d´en

Està sec. És situat al camí de l´Escala a Santa Maria de Palau. Maranges és el nom d´una família important de l´Escala. Com a llinatge també és present a Alp, La Bisbal d´Empordà, Llívia, Ripoll, entre d´altres pobles de Girona. Prové d´una forma llatina *MARIANICOS, derivada del nom personal de Màrius.

Margall, el Cau de l´Olivar d´en

Cau situat al Mont Pla on s´ha trobat restes de l´home del Neolític. Margall és un nom.

Margall, l´Olivar d´en

És una lleixa al Mont Pla i on també hi ha el cau del mateix nom. Era la més enlairada del terme.

Marge Gros, el [SOLDEVILA 2005:49]

Costa del Massís del Montgrí.

Marge Gros, el Camí del [SOLDEVILA 2005:52]

Marimon, el Camp de

"...en lo Rodonell enomenada lo Camp de Marimon..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Marimon és una transliteració de 'mira mont' o directament del topònim francès Miremont (ALBAIGÈS 2005: 129).

Marimones, les Closes

"...in loco vocato closas marimonas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 6r).

No hi ha cap inconvenient lingüístic en considerar Marimones com un plural analògic de Marimon.

Marquès, el Mas

"...la clossa del mas marques..." (AHTM, Cadastre 1757, 15v).

Mas i conjunt residencial situat vora les partides de la Closa Rodona i el Quintanar. La primera referència coneguda del mas és de l'any 1795. Marquès és un llinatge que prové del substantiu marquès, títol nobiliari que antígament significava 'governador o senyor d´una marca o territori fronterís' (MOLL 1959: 292).

Marqués, els Camps del Mas

Camps de cultiu situats a l´esquerra del Camí del Mar.

Marqués, les Closes del Mas

Extensió situada entre els Camps dels Tres Corns i els Camps del Mas Marqués.

Marquesa, els Olivars de la

Estan situats vora Sobrestany. La Marquesa era la dona del marquès de Sobrestany.

Marreu

"...loco vocato marreu..." (AHG, Capbreu 1338, 9v).

"...loco uocato Marreu..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 18r).

"...loco vocato marreu..." (AHG, Capbreu 1430, 7r).

"...loco vocato Marreu..." (AHG, MN 1672-1673, 70r).

Probablement aquest nom està relacionat amb el de marro, nom que té el significat de 'camí tortuós, de difícil trànsit'.

Martina, el Camí de la Torre

Camí que duu a la Torre Martina.

Martina, els Camps de la Torre

Camps situats entre els Camps de l´Horta d´en Reixach i els Camps del Mas Ramades.

Martina, la Torre

És un mas dels segles XV-XVI amb una torre de defensa per defensar-se dels pirates berebers. El seu primer propietari era Bernat Mir, home d´Ullà. Té una mina per conduir l´aigua. També és conegut com la Torre Mirona ja que els seus propietaris van ser de la família Mir. Una descripció completa d´aquesta torre es trobarà al

treball de Lluís Auquer i Framis publicat al Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí de l´any 1991 amb el títol de "La Torre Mirona o Torre Martina".

Mas Blanc, el

Mas situat a la partida del Camp d´en Xai. Va ser construït els anys 1920 per Salvador Blanch Pons mentre estava de masover al Mas Ral

Mas Blanc, els Camps del

Terrenys de conreu situats vora els Camps del Mas de les Palmeres i a la dreta del Torrent del Mas Blanc.

Mas Blanc, el Torrent del

Torrent que neix a la sortida oest del nucli de població de Torroella de Montgrí i que s´estén al llarg de la partida de les Boladeres.

Mascaró, el Puig

Petita elevació del terreny a mig camí entre el Mas Pinell i la Fonollera. Ha estat un assentament neolític.

Mas Cremat, el

"...nombrada lo mas Cremat..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

"...en el territorio Mas Cremat..." (AHTM, CHisenda 1900, s.f.).

Mas situat vora l´Estany de Sobrestany, entre el Puig d´en Leal i la Pedrera. Els actuals masovers hi van anar l'any 1925.

Mas Cremat, el Bosc del

Terreny boscós a est del Mas Cremat.

Mas Cremat, els Camps del Mas

Terreny de conreu al cantó del Mas Cremat.

Mas Cremat, la Barraca del

Construcció rural situada vora el Mas Cremat.

Masia, la

Mas situat a tocar la carretera de l´Estartit.

Masia, la

Indret situat entre la Casanova i Can Licus, a la Plana del Ter.

Mas Nou, el

Mas situat a l´esquerra del riu Ter, vora la partida de l´Illeta.

Mas Nou, la Carretera del

Carretera que duu al Mas Nou i que va a parar al Camí de la Moixina.

Mas Nou, la Pineda del

Pineda situada al sud de l´Estany de Poma.

Masó, la Barraca d´en

Barraca situada a l'oest del camí de les Dunes.

Mas Pla, el

Mas situat vora la Carretera de la Fonollera, entre les partides de la Closa Clausell i el Closet. És un mas actualment reformat.

Mas Pla, el Puig del

Elevació del terreny situada vora la Carretera de la Fonollera, a la dreta de la partida de la Closa Clausell.

Mas Pla, els Camps del

Gran extensió de terreny situat a la dreta del Camí del Pas Pilla.

Mas Pobre, el

Mas a la sortida de l´Estartit.. No queda res del mas.

Mas Sec, el

Mas situat a la carrerada de l´Estartit a Torroella pel costat de mar. Les parets d´aquest mas són de fang. Pertany al llinatge Coll Muixach des de fa cent anys. Hi havia bestiar, principalment ovelles. Quedà abandonat als anys setanta.

Mas Sec, el Camí del

Camí que corre a l´esquerra de la Carretera de l´Escala a l´Estartit.

Mas Sec, el Camp del

Extensió de cultiu vora el Mas Sec.

Massot, el Camí del

Camí que corre paral.lel a la Sèquia del Massot. Massot, però, sí que sembla que deriva de l´àrab Mas´ut (ALBAIGÈS 2005: 132).

Massot, el Camp

Terreny de conreu situat a l´esquerra de la Carretera de la Fonollera i al nord del Mas de la Pagesa. A diferència de Massot, hem anotat aquest topònim com el següent amb s sorda. L´ètim per a Masot i Massot és el mateix.

Massot, el Rec

Rec que passa pel Balcar de les Cues.

Mas Vell, el

"lo mas vell" (AHTM; Cadastre 1757, s/f).

Massot, la Sèquia del

Sèquia que gairebé corre paral.lela a la corrent d´aigua del Rescallador, entre les partides de les Cues i la Feixa Llarga.

Matades

"...in loco vocato matatas <sic>..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 25r).

"...in loco vocato mathatas..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 36r).

Sembla un nom compost de mata 'planta silvestre', d´origen potser prerromà, i el sufixe relacional –ATA que ha sonoritzat en –ada, plural –ades. Com que es tracta de documentació medieval aquesta possibilitat és possible.

Mata Grossa, la

"...in loco voccato matagrossa..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 4v).

"...in territori de la matagrosa..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 29r).

Indret situat vora el camí que va d´Ullà a Sobrestany.

Mata Grossa, Sobre la [ARBUSÉ 2007:31-45]

Mates, les

"...vulgo dicto las matas de Ulla..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

Mateu, el Mas

"...lo Corral de la Hera del Mas Matheu..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 2d.s.).

Mau, Can

Casa de Sobrestany.

Maures, les

Són dos turons similars anomenats Torre Borratxa i la Roca Maura, aquest darrer encinglerat damunt de l´Estartit. Maures és un topònim relacionat amb el llatí MAURUS 'moro, de pell fosca'.

Maures, el Camí de les

Camí que puja a les Maures, vora la Carretera de l´Estartit.

Maures, el Cau de les

Cau de petites dimensions que es troba a l´indret de les Maures.

Meda, de Fora la

Indret situat mar endins, al nordest de la Meda Gran.

Meda, la Torre de la

"Quesitorium Turris de les Medes..." (ADG, Quesitorium 1457-1501, 11r).

"...en la torre de la Meda..." (AHTM, Privilegi 1653-1654, 1r).

És una antiga torre de defensa.

Meda Gran, la

És diferència de la Petita perquè té més part de terra. A la Meda Gran destaca la presència del Far.

Meda Petita, la

Illa situada vora la Meda Gran.

Medellot, el

Illot rocallòs que forma part de les Illes Medes. També és conegut amb el nom de la Bota pel fet que recorda aquest calçat. Medellot és un derivat diminutiu despectiu de Meda.

Medes, les Illes

"P. las Medas" (ADG, Quesitorium 1404, 104v).

"Ego Antonius Serrat anglada vicinatis de las Medas..." (ADG, Dotalia 1739, 265r).

Conjunt de dos illes: la Meda Gran i la Meda Petita. També formen les Illes Medes el Medellot, els Tascons, les Ferranelles i el Carall Bernat. El document del segle XV parla de la fortificació de les Illes Medes. El seu ètim és el llatí META 'pedra fita' (DCVB VII, s.v. Meda).

Merdó [SOLDEVILA 2005:55]

No seria descabellat que aquest topònim sigui un derivat d´una arrel MERD- ben extesa arreu de la toponímia catalana amb el significat de 'lloc on s´acumulen brutícies' (OnCat V, s.v. Merd-).

Miàs, el Mas

Mas situat a la Campassa del Mas d´en Puig. Miàs és un llinatge propi de Torroella de Montgrí que pot ser una contracció de Millàs (DCVB VII, s.v. Miàs).

Mig, el Camí del Molí

Camí que surt de la part sud del nucli de Torroella de Montgrí i que arriba fins al Mas del Molí.

Mig, el Molí del

"lo Moli del mitg" (AHTM; Cadastre 1757, s/f).

Molí situat vora la carretera de l´Estartit, entre el litoral i Torroella. Avuí és un hotel.

Milà, el Pla del

Gran extensió de terreny situada a la costa de Torroella de Montgrí, vora les Tres Coves. Hem d´entendre milà com el nom d´un ocell carnisser.

Milà, la Punta del

Indret que obre el darrer gran accident de la costa torroellenca del Massís del Montgrí. És situada on comença la Cala Montgó.

Miladones

Zona costera situada a la desembocadura del Còrrec Llarg. Miladones no pot ser altra cosa que una dissimilació de Miradones.

Minassa, la [ARBUSÉ 2007:31-45]

Derivat aumentatiu en –assa de mina 'cau subterrani'.

Miqueló, Can

Casa de Sobrestany.

Miqueló, la Devesa d´en

Terreny situat al costat de la Roca d´en Coll.

Mirador, el

Al Passeig de l´Església. És el palau del marquès de Robert.

Miradors, els

"...in loco vocato miradores..." (AHG, Capbreu s. XIVb, 3r).

"...loco uocato miradoras..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 14r).

Terreny muntanyós al sudest del Mont Pla.

Miramar, el

"...loco uocato miramar..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 15v).

"...loco vocato miramar..." (AHG, Capbreu 1333, 25r).

Miranda, la

Vora el Pou de la Calella.

Mirones, el Mas les

Mas situat a a dreta del riu Ter i al sud de la Pineda del Mas Nou.

Misseres, les

"Altra Pessa dita la Missera..." (AHTM, Cadastre 1716, 23r).

Gran extensió de terreny situada a l´esquerra del Ter Vell. Una missera és 'un camí que conduieix des d´una casa muntanyenca o prats de pastura fins a un lloc religiós' (DCVB VII, s.v. Misser, -era).

Mitjana, la Serra de

Serret vora la Rabassada.

Mitjavila, la Barraca de

Barraca situada als Cossis. Mitjavila és un motiu de l´Escala.

Mitjavila, la Peça de

Terreny situat als Cossis. Hi ha una barraca.

Moixetes, el Pi de les

Zona verda situada entre el Mas d´en Bou i la partida dels Griells. Moixetes, plural de Moixeta, és un derivat de moixa que en toponímia ha de venir de la idea de moixal 'l´aigua que surt a gotes de la terra o regalima per les roques' (OnCat V, s.v. Moix, 301a6).

Moixina, el Camí de la

Camí de llarg recorregut que desemboca al riu Ter, a la partida de les Deveses d´Aquí.

Moixina, la

Gran extensió de terreny regada pel Regadiu d´en Sentmenat.

Moladera, la

És un quixal de la Roca Maura.

Moladeres, la Closa de les

"...nombrada la closa de las Muladeras..." (AHTM, Cadastre 1757, 11v).

Molar, el Puig [SOLDEVILA 2005:49]

"...in loco vocato puig molar..." (AHG, Capbreu s. XIVb, 4v).

"...loco uocato puig molar..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 13v).

"...loco vocato puig molar..." (AHG, Capbreu 1430, 10r).

"...loco vocato puig molar..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 22v).

Cim del Massís del Montgrí que no és identificat pels nostres informant. El documentem al llarg del segle XV. Molar és un derivat locatiu de l´apel.latiu mola.

Molera, la Carrera

"...loco vocato olim carrera molera..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 3r).

Moles, el Pas de les

"...loco vocato el pas de les moles..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 17r).

"...en lo loc anomenat pas de ses moles..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 34r).

Molí, el Mas del

Mas situat vora el Regadiu Vell.

Molí, el Rec del

Rec que neix a Can Mercader i que corre pel cantó sudoest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Molina, la Bassa

Aiguamoll a la partida dels Joncars.

Molinet, la Roca del

Indret situat a pocs metres de la Bleda. Deu el seu nom a una pedra vertical que hi ha a sota l'aigua.

Molins, el Cau de

"...loco vocato cau de molins..." (AHG, Capbreu 1338, 26r).

Monegal, la Serra [SOLDEVILA 2005:53]

Monegal, el Camí de Serra [SOLDEVILA 2005:53]

Topònim del Massís del Montgrí documentat per Xavier Soldevila en època medieval i que encara és localitzable.

Monestir, la Conamina del [SOLDEVILA 1995: 300]

Moneta, Can

Casa de Sobrestany.

Monges, la Capella de les

Capella situada al costat del convent de les Clarisses. És dels segles XVIII-XIX.

Monja, la Barraca de la

Barraca situada a la muntanya d'Ullà.

Mont, el Clos del Forn de

"...nominatam lo clos de forn de mont..." (AHG, MN 1607, s/f).

Mont, el Pont de

"...in loco uocato pon de mont..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

"...looco vocato pon de mont..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 6r).

Mont, el Pou de

"Altre Pessa de terra dita lo pou de mont..." (AHTM, Cadastre 1716, 2r).

Mont, la Coromina del Pla de

"...en lo lloc nomenat coromina del pla de mont..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 17v).

Mont, la Llena de

"...loco vocato lena de mont..." (AHG, Capbreu 1430, 3v).

Montellar, el Pont des [SOLDEVILA 1995: 300]

Potser caldria relacionar aquest nom amb el llinatge de Montellà, nom també d´un poblet de la Garrotxa i d´un puig de la serra del Cadí (MOLL 1959: 159).

Montgó, el Clot de

"...nombrada lo Clot de Montgo..." (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

Montgó, la Cala

Tanca el terme municipal de Torroella pel nord. És l´entrada més important de la costa del Massís del Montgrí.

Montgó és un nom d´origen incert, si bé Alcover-Moll parlen del llatí MONTE 'muntanya' i un segon element d´origen incert, si bé apunten la possiblitat d´una base Mont-Gaon (DCVB VII, s.v. Montgó).

Montgó, la Platja de

"...des de la Playa de Mongó..." (AHTM, Delimitació 1890?, 1v).

Platja situada a la punta nordest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Montgrí, el

Amb aquest nom genèric, es coneix el gran massís calcari que domina el nucli de Torroella i els seus agregats municipals a més a més de la Plana del Ter. S´estén al llarg dels municipis de Torroella de Montgrí i d´Ullà. Sembla clar que Montgrí és un nom compost de Mont i de Gris que, com explica Joan Coromines, fou un adjectiu d´ús general en català des dels orígens de la llengua. Es va aplicar, doncs, al color de la muntanya i també al color d´alguns animals de pell fosca (OnCat V, s.v. Montgrins i Montgrí).

Montgrí, el Castell del

Fortificació militar construïda el 1294 pel rei Jaume II, al cim del massís del Montgrí.

Montgrí, el Peu del [SOLDEVILA 2005:49]

Costa del Massís del Montgrí.

Montgrí, Sota

Així es coneix la vessant sud del Montgrí.

Montoriol

"...loco vocato montoriol..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 17r).

"...in en lo territori anomenat Montoriol..." (AHG, MN 1724, 10r).

Montoriol és, a més a més d´un llinatge, un poble del Vallespir: MONS ORIOLIS 'muntanya d´Oriol' (ALBAIGÈS 2005: 140).

Montpalau, la Bassa de

"...prop de la bassa vocata de montpalau..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1r).

Montpalau, nom també d´un castell de Besalú, prové del llatí MONTE PALATII 'muntanya del palau' (MOLL 1959: 239).

Mont Pla, el [SOLDEVILA 2005:49]

Cim del Massís del Montgrí. És un indret on destaca la presència de caus: el Cau d´en Calvet, el Cau de la Figuera, el Cau de les Dents, per exemple.

Mont Pla, el Coll del [SOLDEVILA 2005:49]

Coll del Massís del Montgrí.

Mor, la Llena de

"...loco vocato lena de mor.." (AHG, Capbreu 1443-1444, 4r).

Mor deriva del llatí MAURUS 'moro' (MOLL 1959: 329).

Mora, la Closa d´en

"...in loco vocato closa den maura..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 5v).

Mora, sa

"...loco vocato mora..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 10v).

"...loco vocato mora..." (AHG, Capbreu 1333, 12v).

"...loco vocato sa mora..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2r).

Moreta, la Caseta de na

"...en lo terme de Torroella una heretat dita la Caseta de na Moreta..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Moreu, el Mas

"...in territorio vocato sobre lo mas moreu..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

"...en lo mas moreu..." (AHTM, Cadastre 1716, 11r).

Mas ensorrat situat vora el Mas Ramades. Té tres pous d´aigua per al seu consum. L'any 1716 la propietària era Margarita Xargay.

Moreu, el Rec del Mas

Rec que corre paral.lel a l´esquerra del Torrent de la Torre Gran.

Moreu, els Camps del Mas

Camps situats a l´esquerra de la Torre Gran.

Morgonera, el Port de la

Embarcador de les Illes Medes on s´aturaven les embarcacions (SOLDEVILA 2005: 93). Murgonera és un derivat de murgó 'clot dins el qual colguen la redolta d´un cep' (DCVB V , s.v. murgó).

Morisca, el Camí del Golf de la

Camí que surt a la dreta del Camí de les Pedreres. Arriba al Golf de la Morisca.

Morisca, el Golf de la

Golf que s´obre al nord de l´illa Pedrosa. És situat davant dels Aladerns i els Horts de la Pedrosa.

Morisca, el Racó de la

Petita península situada al final del Cap del Castell.

Morisca, les Coves de la

Excavació del terreny situada davant del Golf de la Morisca.

Moro, el

Indret situat al sud de la Meda Gran i vora el Cementiri.

Moro, les Ulleres del

És una pedra amb dos forats que recorda a unes ulleres al sud de la Meda Gran.

Moror, l´Espona d´en

"...loco vocato espona den moror..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 16v).

Morters, els [ARBUSÉ 2007:31-45]

"...in loco vocato trunyols nunc vero murters..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 37v).

Morter té el significat dialectal de 'roc foradat damunt el qual es posa l´eredador quan es passa el blat' (DCVB VII, s.v. Morter).

Morters, la Roca dels [ARBUSÉ 2007:31-45]

Moscats, la Torre dels

Torre de defensa situada en un lloc ben estratègic, a mig camí entre Torroella i l´Estartit i vora l´Horta d´en

Reixach. Nom relacionat amb el de mosquera aplicat a paratges on sesteja el bestiar (OnCat V, s.v. Mosquera i dervats).

Mosques, la Closeta de les

"...in loco vocato closeta de les mosques..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 10r).

Mostallo

"...loco vocato mostaylo..." (AHG, Capbreu 1338, 22v).

"...en lo loch apelat mostalo..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 6r).

Es probable que aquest nom que documentem a l´Edat Mitjana sigui un derivat de MUSTU amb el significat de 'suc de raïm abans de fermentar' (DCVB VII, s.v. Most).

Mostinyà, el [SOLDEVILA 2005:53]

"...loco vocato mustanya..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

Indret situat a l´esquerra del Còrrec de Comallobera.

Mostinyà, la Carrerada del [SOLDEVILA 2005:52]

"Carrerada del Mustiñá" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Mostinyà, el Coll del [SOLDEVILA 2005:49]

Mostinyà, el Clot del

"Clot del Mustiña" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Mostinyà, el Còrrec del

Depresió del terreny a la dreta del Serrat Llarg.

Mostinyà, el Puig del

És una pineda vora el Pou del Mostinyà.

Mostinyà, el Pou del

Pou municipal del segle XVIII. És situat vora el Còrrec de Comallobera en direcció est.

Muller Morta, la

"...olim trunyols nunc vero muller morta..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 15r).

Mundo, les Sorreres d´en

Zona de sorres a les Dunes, a prop de la Torre Ferrana i el Mas Cremat

Muntanya, el Camí a la [SOLDEVILA 2005:54]

Es deu referir al camí que duu a la Muntanya Gran.

Muntanya Gran, la

Cadena muntanyosa que finalitza al Cap d´Ultrera. És una de les muntanyes més importants del terme municipal de Torroella de Montgrí. És situada al nord del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Muntanya Gran, la Carretera de la

Carretera que passa per la Muntanya Gran i que duu a la Coma Frigola.

Murtar, el

"...loco vocato murtar..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 12r).

Nando, els Pins d´en

Pineda situada vora el Camí dels Cossis.

Nator, el Puig d´en

Indret situat a la intersecció del Torrent del Mas Blanc amb el Camí de Baix. Nator déu ser un cognom relacionat amb el de Nató, nom que prové del germànic Nato, derivat de l´arrel not 'necessitat' (ALBAIGÈS 20056: 144).

Nator, les Feixes d ´en

Petit terreny de cultiu vora el Puig d´en Nator.

Nau, el Pla de

"...et in loco vocato pla de nau..." (AHG, MN 1632-1638, 40r).

Navarro, el Xiprer d´en

Antic xiprer molt emblemàtic al camí del coll d'en Garrigàs

Negat, la Font d´en

Font situada a dalt de les Planes i tocant a Malaterra. És una pedra d´aigua. L´aigua que regalima va a un pou.

Negre, la Barraca d´en

Construcció situada a la Pineda d´en Negre, a la gran partida de les Deveses d´Allà.

Negre, la Pineda d´en

Zona situada entre Cal Bonic i les Deveses d´Allà, a la marge dreta del riu Ter.

Negre, les Comes d´en [SOLDEVILA 2005:50]

Comes del Massís del Montgrí.

Net, el Cau d´en

Indret situat vora el Còrrec de les Raïmeres. Net és una forma abreujada de Sebastianet.

Noguer, el Mas

Mas situat a l´esquerra del Mas Llimoner. La seva construcció és al voltant dels anys 1912-1913. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Noguer, els Camps del Mas

Camps que s´estenen al sud del Mas Noguer, a la Plana del Ter.

Noguers, el Camp dels

"...loco vocato figarar o camp dels noguers..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 4r).

"...lo camp dels noguers..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 1v).

Noguers, el Pla dels

"...terra cultiva de major tinensa anomenada la Illeta situada en lo terme de dit Lloch y en lo territori anomenat pla dels Noguers o Homs Vells..." (AHG, MN 1724, 233r).

Novalies, les

Zona situada vora el Ferro del Cavall, a la dreta del riu Ter. Nom relacionat amb el mot novaliu 'terra que es conrea de nou' (DCVB VII, s.v. Novaliu).

Nuts, Can

Entre el Camí Vell i la carretera de Torroella de Montgrí

Nuts, el Puig d´en

Indret situat vora la Platja de l´Estartit. També reb el nom de la Pineda.

Obra, el Camp de l´

Gran extensió de terreny situada entre el Mas Jonquer i la petita partida de la Peça Prop, a la Plana del Ter.

Olivar, l´

"...in loco vocato oliuar..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 11v).

"...in loco vocato lo oliuar..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 19r).

"...loci de Gualta vocatam oliuar..." (AHG, MN 1672-1673, 35v).

"Altre Pessa de terra dita lo oliuar..." (AHTM, Cadastre 1716, 2v).

Olivar Forçós, el Clot de l´ [ARBUSÉ 2007:31-45]

Olivars, els

"...in loco vocato oliuars..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 15v).

Partida de terreny situada al sud de l´Ermita de Palau.

Oliveres, les

"...loco uocato oliueras..." (AHG, Capbreu 1333, 9r).

Olivets, els

Partida de terreny que separa pel nord el terme municipal de Torroella de Montgrí del de l´Escala. Olivets es remonta al llatí OLIVETUM 'olivar'.

Olla, l´

Indret situat a la part oest del moll de l´Estartit. Hem d´entendre l´apel.latiu olla com 'cavitat del terreny'.

Olletes, les

Indret on es parteix la Vall Petita al nord amb la Vall Gran al sud.

Om, el Camp de l´

Terreny de cultiu als voltants de la Torre Ponsa.

Oms Vells, els

"...terra cultiva de major tinensa anomenada la Illeta situada en lo terme de dit Lloch y en lo territori anomenat pla dels Noguers o Homs Vells..." (AHG, MN 1724, 233r).

Oms, la Bassa dels

Els oms d´aquesta bassa delimiten el seu perímetre. És situada prop del camí que va del Palau al Mas Sec.

Oms, la Mata dels

Extensió de terreny situada a l´esquerra de la Carretera de la Fonollera i a la dreta del Mas del Pinell de Baix.

Ordino, la Costa

"...vocatur costaordino..." (AHG, Capbreu 1445, 16v).

Oriol, el Mont

"...loco uocato mont oriol..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5r).

Oriol, el Puig [SOLDEVILA 2005:55]

"...in loco vocato puig oriol..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 1r).

"...in loco vocato [puig] oriol..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 67r).

"...en lo loc nomenat puig oriol..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 11r).

"...loco uocato puig oriol..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 6r).

Nom del qual s´ha perdut el record però que sembla relacionat amb el nom personal Oriol.

Ossos, el Cau dels

Cova descoberta per Anselm Roig l´any 1883. És situada a la Muntanya Gran. La gran quantitat d´ossos humans trobats indicava que havia estat utilitzada com a enterrament.

Padró, el

"...loco vocato padro..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 6v).

"...in loco vocato padro..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 12v).

"...loco vocato padro..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

"...en la parroquia de gualta loc anomenat padron..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 9r).

Padró, el Puig d´en

"...loco vocato puig den pedron..." (AHG, Capbreu 1338, 6v).

Padró és un nom que prové d´un substantiu arcaic padró (llatí PATRONE) 'ropietari d´una explotació (ALBAIGÈS 2005: 151).

Pagès, Can

Indret situat al sud del Tossal Gros i vora la Torre Gran.

Pagès, els Camps de Can

Terreny muntanyós situat vora el conjunt residencial de Can Pagés.

Pagesa, el Mas de la

Mas situat vora la Carretera de la Fonollera i a l´esquerra del Mas de la Rajoleria.

Paguina, el Mas

Mas situat al camp de l'Arbre, a la Plana del Ter. Paguina és un llinatge existent a Palafrugell, Pals, Peratallada, etc. (DCVB VIII, s.v. Paguina).

Paí, les Basses d´en

És un aiguamoll vora el Rec del Massot. Pahí deriva del llatí *PACINUS 'pacífic, tranquil' (ALBAIGÈS 2005: 151).

Paiet, la Barraca d´en

Vora Can Gori. Paiet és un llinatge catlà que trobem, per exemple, a Vilademuls, Sant Joan Desvalls, Llofriu, entre d´altres llocs (DCVB VIII, s.v. Paiet).

Paieta, el Puig de la

Indret situat vora el nucli de Torroella de Montgrí.

Palau, el

"...la partida del Palau..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

"...en el territorio Palau..." (AHTM, CHisenda 1900, s.f.).

Gran extensió de terreny que s´estén a l´esquerra de la carretera del Mas Sec al Puig de la Palma.

Palau, el Camí de

És el camí de l´Escala a Santa Maria de Palau.

Palau, el Coll de [SOLDEVILA 1995: 300]

"...loco vocato col de palau..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 1r).

"...in loco vocato coll del palau..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 29v).

"...lo loc anomenat col de palau..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 3v).

"...lo loc anomenat col de palau..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 6v).

Palau, el Puig de

"...loco vocato pyug de palau..." (AHG, Capbreu 1333, 18r).

Palau, la Via del

"...in loco vocato via de palau..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 11r).

"...en lo loch apelat via de palau..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 17r).

Palau, Santa Maria de Palau

Ermita del Montgrí ubicada al nord del massís i esmentada per primera vegada el 1279 (SOLDEVILA 2005: 87). Segons sembla va ser abandonada al voltant del segle XIII. És d´estil de transició del romànic al gòtic. És possible que l'ermita estigui damunt d'un antic assentament romà.

Paler, la Vinya d´en

Petita extensió de terreny situada entre la Closa del Pi i la partida dels Griells.

Pallissa, la

"...y nomenada paylisa..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 13r).

Pallorres, les

És una lleixa a mig aire del Mont Pla. Abans hi havia pins. Ara són cremats.

Palma, el Camí del Mas Sec al Puig de la

Camí situat a l´esquerra del Camí de les Dunes al Mas Sec.

Palma, el Puig de la [SOLDEVILA 2005:51]

"Puig de la Palma" (AHTM, Delimitació 1899, 4v).

"...en el territorio Puig de la Palma..." (AHTM, CHisenda 1917, s.f.).

Terra de palmes i llentiscles documentada en època medieval per Xavier Soldevila. És l´eix vertebrador del Montgrí amb una alçada de 146 m.

Palma, la Carretera del Puig de la

Via de comunicació que duu al Puig de la Palma per la zona de Riells.

Palmeres, el Mas de les

Mas situat a l´esquerra del Mas Caçà, a la Plana del Ter. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert al voltant de 1913. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Palmeres, els Camps del Mas de les

Camps de conreu situats vora els masos de les Palmeres i Caçà, a l´oest de la partida de la Feixa Llarga.

Pals, el Camí de

"...via publica vocata cami de pals..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 6r).

El camí del qual ens parla la documentació del segle XV correspon al que avui en dia és la Carretera de Torroella de Montgrí a Pals.

Pals, el Rec del Molí de

Corrent fluvial que separa el terme de Torroella de Montgrí del de Pals.

Pantalons, la Barraca d´en

Barraca situada sota Roca Galera.

Papananses

Lloc coster situat sota el Salt del Pastor, a l´est del terme municipal de Torroella.

Papananses, els Illots de

Illots situats vora la zona de Papananses.

Paradell, el Puig [SOLDEVILA 2005:49]

Pare Etern, la Mà del

És un indret a l´est de la Meda Petita.

Parera, la

"...et in territorio dicto Parera..." (AHG, MN 1672-1673, 30r).

"...et in territorio dito la Parera..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Parera és una variant fonètica de perera 'l´arbre que fa peres'.

Parés, els Pelats de la

És la part baixa de la gran partida dels Perers.

Paretas, el Corral d´en [ARBUSÉ 2007:31-45]

Paretas és un cognom de Torroella de Montgrí.

Parnau, el Camp d´en

És un terreny que hi ha abans d´entrar al terme de l´Escala. Parnau és una variant fonètica de Perearnau, aglutinació dels nom Pere i Arnau.

Pas, el Camp del

"...loco vocato coll olim [...] camp del pas..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2r).

Pascal, la Pedrera d´en

És una de les tres pedreres a sobre de la Cala Pedrosa. Pascal és un motiu de Torroella de Montgrí.

Pasqual, el Mas

Mas situat a la dreta dels Camps de la Barraca, a la Plana del Ter.

Passadors, els

"...in loco vocato pasadores..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 28r).

Passarini, Can

A l´Estartit. Nom amb que es coneix la Casa Salieti.

Passera, la

Indret vora el lloc dels Verders, a la dreta del riu Ter. Una passera és 'un conjunt de pedres convenientment col. locades per permetre de passar un torrent, rierol o una corrent d´aigua en general'.

Pasteres, la Punta de les

És el cap situat al final de la Cala Ferriola.

Pasteres, les

Terreny situat dalt de la Cala Montgó.

Pastor, el Salt del

És el més alt de la costa del Montgrí, amb cent metres d´alçada. És situat vora el Còrrec de les Tres Coves.

Pastor, la Pineda del Gran

Pineda a la Muntanya Gran.

Pastora, Can

Casa de Sobrestany.

Pastors, la Barraca dels

Construcció encara en peu situada a uns quatre-cents metres de la Bassa dels Pastors.

Pastors, la Bassa dels

Bassa vora les Pallorres a la baixada del Mont Pla. Està seca si bé el ramat bevia fins fa no massa temps. També és el nom d´una pedra d´aigua situada al camí de la Cala Pedrosa. Hi bebia el pastor i el seu gos.

Pastors, la Font dels

Font situada entre el Còrrec de la Pedrosa i el Còrrec del Falaguer.

Pau, el Còrrec d´en

És la continuació del Còrrec d´en Valià.

Pediculosa, la Pedra [SOLDEVILA 2005:50]

Roca del Massís del Montgrí.

Pedra Fita, la [SOLDEVILA 2005:53]

"...loco vocato perafita..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 21r).

Pedrera, el Cau de la

És un cau situat a una de les pedreres pròximes al Mont Pla. La pedrera és de després de la Guerra Civil.

Pedrera, la [SOLDEVILA 2005:53]

"...in loco vocato padrera..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 2r).

"...loco vocato padrera..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

"...en lo loc anomenat pedrera..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 34r).

Va ser utilitzada per construir el pont de Torroella de Montgrí.

Pedreres, les

Indret situat a l´esquerra de la gran partida de les Torroneres.

Pedres, el Camp de les

"...nombrada lo camp de les pedres..." (AHTM, Cadastre 1757, 380r).

Pedrigolet, el

Tartera sota el Castell del Montgrí.

Pedrissa, el Puig de la

"...vocata puig de la padrissa..." (AHG, Capbreu 1430, 7r).

Pedrola, el Camí del Mas

Camí que condueix al Mas Pedrola.

Pedrosa, el Còrrec de la Cala

Desemboca a la Cala Pedrosa. A la Pedrosa hi ha un bufador situat sobre la cala del cantó del Golf de la Morisca (TORRÓ 1998: 47-55).

Pedrosa, els Caus del Solell de la

Són dos caus: un d´ells té forma de campana i la seva fondària és d´uns vuit metres.

Pedrosa, el Solell de la

És un salt d´aigua d´uns vint metres al Golf de la Morisca.

Pedrosa, els Horts de la

Extensió del terreny situada davant del Golf de la Morisca.

Pedrosa, la Cala [SOLDEVILA 2005:52]

"...en lo loch apelat ça pedrosa..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 3r).

És situada vora l´Illa Pedrosa. Hi ha pedres soltes. La platgeta que es forma en aquesta cala és molt frequentada a l´estiu.

Pedrosa, l´Illa

És la més gran entre l´Estartit i l´Escala. Situada enfront de la Cala Pedrosa.

Peiris, Can

Indret situat entre la Bolleria i Sobrestany. Peiris és un derivat diminutiu de peira 'pedra' (ALBAIGÈS 2005: 155).

Pelagall

"...loco vocato Pelagay..." (AHG, Capbreu 1338, 4v).

Pelagall és un mot relacionat amb pèlag 'toll, massa d´aigua embassada' (DCVB VIII, s.v. pèlag i pelagal).

Pelaio, el Erms del Mas

Terrenys que treballà l´últim ermità de l´Ermita de Santa Caterina. Són uns planers al mig de la Serra de les Olletes, la que separa la Vall Petita de la Gran.

Pelegrinals, el Puig de na [SOLDEVILA 2005:55]

Pelló, Can

Casa de Sobrestany.

Pepín, Can

Zona edificada que vora la Barraca de la Rossenda i Cal Bonic formen un conjunt de cases situades a la dreta del riu Ter i vora la Gola d´aquest.

Perals, sa

"...loco vocato ça pparals..." (AHG, Capbreu 1338, 34v).

Pere, el Clos d´en

"...lo hort o clos den pere..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 15r).

Pere Ample, el Còrrec d´en

Còrrec que comença vora el nucli de Sobrestany.

Perera, el Coll de

"...loco vocato col de perera..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 37v).

Perera, la

"...in loco vocato perera..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

"...loco vocato perera..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 3v).

Perer, Cal

Indret situat entre Can Licus i el Mas Solers, a la Plana del Ter.

Perers, els

Gran extensió de terreny situada a la dreta del Camí de les Pedreres.

Peretes, Can Paiet

Indret situat a l´esquerra del riu Ter i vora la partida de l´Illeta.

Peretes, les

Petit terreny de la Plana del Ter situada a l´esquerra del riu i vora les Misseres.

Perola, la

També coneguda com Torre del Relotge. És situada al Carrer de Santa Anna de l´Estartit. Una perola és el lloc on els pescadors tenyien les seves xarxes de pesca. La perola del Carrer de Santa Anna funciona des de 1890. El relotge fou instal.lat l´any 1878 per l´Ajuntament de Torroella amb la col.laboració econòmica dels germans Marquès.

Peroler, el Còrrec d´en

Còrrec situat al darrere del Puig d´en Leal.

Petrafita, la

"...locum qui vocatur petrafita..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Pi, el Mas d´en

Mas situat a la partida del Camp dels Tres Corn, a la Plana del Ter. És dels més antics de la Plana del Ter.

Pi, la Campassa del Mas d´en

Gran extensió de terreny situada a l´esquerra de la Caminassa i vora la partida del Ter Vell.

Pi, la Closa d´en

Petita extensió situada vora el Ter Vell, a l´esquerra i la dreta del Camí de la Gola.

Pi, l´Aixart d´en

Partida de terreny muntanyosa situada a l'est de la Torre Ferrana.

Pica, l´Era

"....dita la hera Pica..." (AHTM, Cadastre 1716, 14r).

Pi Gros, el Camp del

Terreny situat vora el Remei Gran, a la dreta del riu Ter.

Pilla, el Camí del Pas

Camí que comença a la dreta del riu Ter i que passa entre les partides del Camp Massot i els Camps del Mas Pla.

Pilla, el Pas

Pas que creu el riu Ter a l´altura aproximada del Mas de la Capellana. Està situat a la Feixa Gata.

Pinar Gran, el

Pineda al nord del Tossal Petit.

Pineda, la

Zona situada davant la Platja de l´Estartit.

Pineda, la Font de la [SOLDEVILA 2005:50]

Font del Massís del Montgrí.

Pinedes Velles, les

Gran extensió de terreny situada a sota de la Torre Borratxa.

Pinell, el

"...loco vocato pinell..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 19r).

"...del terraplen del Pinell..." (AHTM, Finques 1884, 1v).

Pinell és un diminutiu de pi.

Pinell, el Mas

"...Manso vocato lo Pinell termini villa turriello de Montegrino..." (AHG, MN 1724, 7r).

Mas situat vora el Puig de la Fonollera. Hom parla de dos masos Pinell: el de Dalt i el de Baix. És també el nom d´una urbanització situada vora la Platja de la Fonollera.

Pinell, el Puig del

Petita elevació del terreny vora el Mas Pinell de Baix.

Pinell, la Bassa del Mas

Aiguamoll al cantó del Mas Pinell de Baix.

Pinell, la Carretera del Mas

Via de comunicació que al Mas de la Pagesia pren el nom de la Carretera de la Fonollera.

Pins, el Camí dels Tres

Camí que és una bifurcació del de Santa Caterina i que condueix a la partida muntayosa dels Tres Pins.

Pins, els Tres

Terreny muntanyós a tocar el Pedrigolet.

Pitu, Can

Casa de Sobrestany. Pitu és un diminutiu de Pepitu.

Pla, el

"...loco voccato pla..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 12v).

Pla, el Camí del

És una via de comunicació que una part del seu recorregut passa per la punta sud del terme de Torroella de Montgrí.

Plaça, la

"...loco vocato plaza..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Plaça Major, la

"...villam turrielle et in platea majori..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Planes, el Torrent d´en

Torrent que baixa del Salt de l´Euga.

Planes, l´Horta d´en

Horta regada pel Torrent d´en Planes, a l´Estartit.

Planes, ses

"...loco vocatur ses planes..." (AHG, Capbreu 1445, 18r).

Planerans

"...vocato planerans..." (AHG, Capbreu 1445, 2v).

Planes, les

Indret situat a l´alçada de les Olletes.

Planes, Sota les

Lloc situat vora l´indret de Malaterra.

Platges, ses

"...dit loch apelat ses plages..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 11r).

Una platja és també un camp de conreu a prop d´un rierol o riu.

Platgeta, la

Platja petita de sorra al llevant del Port de l´Estartit.

Platgetes, les

"...en lo territori de las Plagetas..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Platja, l´Hort de la

"Un huerto llamado Hort de la Plaja [...] situado en el barrio de Estartit..." (AHTM, CHisenda 1917, s.f.).

Pletera, la

Extensió de terreny situada vora la Bassa Banyes, al sud de la Platja de l´Estartit. Pletera és un derivat locatiu de pleta 'lloc on es tanca el bestiar'.

Pletera, les Closes de la

Petita extensió situada entre els Coixins i els Comuns, al sud de la Platja de l´Estartit.

Poador, el

"...loco voccato poador..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 12r).

Nom molt probablement relacionat amb el de pou 'lloc on trobem aigua'.

Poma, l´Estany de

Indret situat a l'est del Pineda del Mas Nou. Hi havien tritons i salamandres.

Ponsa, el Camí als Camps de la Torre

Camí que duu als Camps de la Torre Ponsa i que acaba a l'Erm d´en Bosqueta.

Ponsa, els Camps de la Torre

Conreus al voltant de la Torre Ponsa.

Ponsa, el Camí de la Torre [ARBUSÉ 2007:31-45]

Ponsa, la Torre

"Pieza de tierra nombrada la Torre Ponsa..." (AHTM, Cadastre 1757, 346r).

Indret situat sobre el Salt d´Euga. La torre de defensa és dels segles XV-XVI. L´any 1654 la Universitat de Torroella de Montgrí ven la Torre Ponsa a Anton Parramon, pagès de Ventelló. Posterioment, l´any 1856 la mateixa Universitat la torna a vendre a Agustí Robert, marquès de Torroella de Montgrí. Ponsa deriva del llatí PONTIA, forma femenina d´una santa i nom d´una santa (MOLL 1959: 130).

Ponsa, les Basses de la Torre

Basses que reguen els Camps de la Torre Ponsa.

Pont, el

"...loco uocato pont..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5r).

Pont, el Camp del

"...loco vocato camp del pon..." (AHG, Capbreu 1445, 12v).

Pont, el Pas del

Pas per creuar el riu Ter vora el nucli de Torroella de Montgrí.

Pont, la Coma del

"...loco vocato comaponte..." (AHG, Capbreu 1445, 6r).

Pont Rodó, el

"...loco vocatur pont Rodon..." (AHG, Capbreu 1445, 9v).

Por, el Camp de la

Petita extensió de terreny situada a la part més occidental de la partida de les Deveses, a la Plana del Ter.

Portalet, el

Porta d'un contra fort entre l'església de Sant Genís i el Mirador

Portitxol, el

És la punta oest de la Meda Petita. Un portixol és un 'port petit' (DCVB VIII, s.v. portitxol).

Pou, el

"...de turraella predicta loco vocato pou damunt..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 1r).

Pou, el Camp del

Terreny de cultiu situat a l´esquerra de la Carretera del Mas Pinell.

Pou, la Feixa del

"...in loco vocato horta siue fexa del pou..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 29v).

Pou, l´Hort del

"...en lo territori anomenat l´Hort del Pou..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 11v).

Pou, el Mas d´en

"...lo mas den pou..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 14v).

Pou, la Vinya del

"Otra pieza de tierra yerma nombrada viña del Pou..." (AHTM, CHisenda 1917, s.f.).

Pouer, el Camp del

Terreny petit de cultiu situat vora el Corredor de les Ànimes.

Pradells

"...in loco vocato pradells..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 8r) V. Paradell.

Prades

"...in loco vocato prades..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 23r).

"...loco vocato prades..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 17r).

Prat Mal, el

"...loco vocato lo prat mal..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 25v).

Prisado, el

Explanada de la Muntanya Gran.

Prop, la Peça

Petita partida de terra situada al damunt del Camí de la Moixina.

Pruners, el Camp dels [SOLDEVILA 2005:52]

Puig, el [SOLDEVILA 1995: 300]

"...en lo loc anomenat lo puig..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 46r).

Puig, el Camp del

Terreny situat vora la Sèquia del Massot. També és el nom d´un camp de conreu vora el Puig del Mas Pla.

Puig, el Mas d´en

"...en lo mas Puig..." (AHTM, Cadastre 1716, 18r).

Mas situat a l´extensió de la Campassa del Mas d´en Puig. És dels més antics de la Plana del Ter. Va ser construït per Salvador Puig i Diern l'any 1748.

Puig, la Campassa del Mas d´en

Gran extensió de terreny que s´estén a la dreta de la Caminassa.

Puig, l´Horta d´en

Partida de terreny situada a la Plana del Ter. També és conegut així el Cortal Nou.

Puig, Vora el [SOLDEVILA 1995: 300]

Puig, els Camps del Mas d´en

Petit terreny situat dins la gran extensió de la Campassa del Mas d´en Puig.

Puig, la Campassa del Mas d´en

Gran extensió de terreny que s´estén a la Plana del Ter, vora la partida de l´Agulla.

Puigdrenau

"...loco vocato puigdrenau..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 7r).

Puig Pedrós, la Clota del [SOLDEVILA 2005:54]

Puig Pedrós, el [SOLDEVILA 2005:49]
Cim del Massís del Montgrí.

Puig Rodó, el
Elevació del terreny a la Muntanya d'Ullà.

Puig Roig, el
És un cim que tanca la Vall de Santa Caterina per la part de llevant.

Pujades, el Còrrec d´en
Indret situat a l´esquerra del lloc de Sobrestany.

Pujades, la Barraca d´en
Edificació situada al costat del Mas Paguina, a la Plana del Ter.

Pujol, el Mas
Mas situat vora la Carretera de les Deveses d´Allà. Pujol deriva del llatí PODIOLUM 'muntanyeta', diminutiu de PODIUM.

Punta Llarga, la
També coneguda com la Punta del Traire. Esta situada vora el Golf del Falaguer.

Punta Ventosa, la
Petit cap situat vora l´illot de Roca Parladera, a sobre de la Punta del Milà.

Puntes, les
"...in loco vocato puntes..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 23r).

Purtos [SOLDEVILA 2005:53]
Probablement entre Palau i l'Escala.

Putxos, els
Indret situat davant la Platja de l´Estartit. Són uns munts de sorra fins als peus del Ter Vell.

Quadró, el

"...loco vocato codrons..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 18r).

"Altre Pessa de terra dit lo Codro..." (AHTM, Cadastre 1716, 4r).

Quadrons, els

"...in loco vocato quadrons..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 25r).

Queixal Gran, el

Roca que sobresurt a la Muntanya d´Ullà.

Queixal Petit, el

També és una roca situada a la Muntanya d´Ullà.

Quel, les Figueres d´en

Indret situat a la Muntanya Gran. Quel és la forma abreujada de Miquel.

Quelicot, el Puig d´en

Puig situat als peus de Rocamaura. Quelicot és un motiu de l´Estartit.

Quiero, la Barraca del

Quiero és un motiu de Torroella de Montgrí. És una barraca als peus del Mont Pla, sota els Corbs. És al camí que pujava als Escurassarrons.

Quintà, el

"Altre Pessa de terra dita lo Quinta..." (AHTM, Cadastre 1716, 5r).

Terreny al sud de la Torre Gran. Un quintà és 'un camp de conreu immediat a les cases d´una masia' (DCVB XI, s.v. quintà).

Quintana, els Bassis d´en

Indret situat vora el Còrrec de les Raïmeres.

Quintana, Can

Casa del Carrer d´Ullà. És la seu del Museu de la Mediterrània.

Quintana, el Mas

"lo Mas Quintana" (AHTM; Cadastre 1757, s/f).

Mas dins de l´Horta d´en Quintana.

Quintana, el Mas de l´Horta d´en

Mas situat a l´esquerra de Can Mates, a prop del nucli de Torroella.

Quintana, el Torrent del Coll d´en [ARBUSÉ 2007:31-45]

Quintanar, el

Partida de terreny situada al nord dels Camps del Mas Marquès.

Quintaneta, els Camps de la Torre

Terrenys de conreu al sud de la Torre Quintaneta.

Quintaneta, la Torre

Mas amb una torre de defensa enmig del mas. El mas és dels segles XV-XVI. És situada al sudoest de la Torre Martina.

Rabassada, el Camí de la

Camí que duu al Còrrec de la Rabassada. Rabassada és un derivat en –ada de rabassa 'part de la soca d´un arbre que es cria dins de la terra', si bé també s´aplica al 'cep o planta que fa el raïm'.

Rabassada, els Camps de la

Partida de terreny situada entre el Camí dels Camps de la Rabassada i el Camí de l´Escala.

Rabassada, la

"...loco vocato Rabassada..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 5v).

És un córrec que comença a peu de camí a l'alçada de la base militar de Montgó i que desemboca a la platja de Montgó. És situat a l´est dels Cossis.

Rabassades, les

"...in loco vocato Rabaçades..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 17r).

"...loco vocatur Rebassades..." (AHG, Capbreu 1445, 8r).

"...in loco vocato rabassades..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 20v).

Indret situat a la desembocadura del riu Ter.

Rabida, el Carrer de la

"...y en lo carrer anomenat de la Rabida..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 13r).

Rabioses, les

"...nombrada la Rabiosa..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

" Les Rabioses " (AHTM, Delimitació 1899, 5r).

Partida de terreny muntanyosa al sud del Puig d´en Leal.

Rabioses, el Pla de les

Terreny situat al nord de la Muntanya Gran. S´hi ha trobat una necròpolis prehistòrica (DCVB XI, s.v. rabiosa).

Racó, el

Indret situat vora la Cova de les Tres Vetes, a prop de la zona de Papananses.

Rahimé, el Mas [ARBUSÉ 2007:31- 45]

Rahimé deu ser una variant ortogràfica de Raïmer

Raïmer, el Camí del Puig

Surt dels Cossis cap al Puig Raïmer.

Raïmer, el Puig

Elevació del terreny situada al nord de la Muntanya Gran. Separa els Cossis del llocs de Sant Briu i les Raïmeres.

Raïmer com Raïmeres són noms pertanyents o relatius als raïms (DCVB IX, s.v. Raïmer, -era i Raimera).

Raïmeres, el Camí de les

És un camí que dibuixa un angle recte per la zona de les Raïmeres.

Raïmeres, el Còrrec de les

És un petit córrec que vessa les seves aigües a la

Rabassada, al sud dels Cossis i de la Serra del Gat. Raïmeres és un derivat de Raïmer.

Raïmeres, la Vall de les

Vall frondosa per on corre el Còrrec de les Raïmeres.

Rajoleria, el Mas de la

Mas situat vora la Carretera de la Fonollera i a la dreta del Mas de la Pagesa.

Ral, el Mas

Mas molt antic amb torre de defensa cilíndrica al seu costat. És la més antiga del terme de Torroella de Montgrí. Tot i que avui formen un sol cos, antigament la torre estava separada de la casa. El pou del mas és basàltic. És situat vora la Carretera de Torroella de Montgrí a l´Estartit. Ral és una variant fonètica de reial o real (DCVB IX, s.v. Ral).

Ramades, el Camí del Mas

Camí que duu al Camí del Mas Ramades.

Ramades, el Mas

"...anomenada lo Mas Ramades..." (AHTM, Cadastre 1757, 287r).

" Carrerada del Mas Ramades " (AHTM, Delimitació 1899, 3r).

Mas situat vora el Mas Moreu. Antígament era de la família Marquès. Ramades és un cognom relacionat amb l´apel.latiu ramada 'ramat molt nombrós, sobretot de bestiar de llana' (DCVB IX, s.v. Ramada).

Ramades, els Camps del Mas

Camps de conreu situats a l´esquerra del Torrent de la Torre Gran.

Ramades, el Torrent del Mas

Corrent d´aigua que passa a l´oest del Mas Ramades.

Ramades, la Carretera dels Mas

Via de comunicació que passa entre el Camp Torró i els Camps del Mas Gusó, a la Plana del Ter.

Ramal, el [SOLDEVILA 2005:53]

"...loco vocato el remal..." (AHG, Capbreu 1338, 10v).

"...loco vocato Ramal..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 3v).

Un ramal és un 'tros de sèquia o camí que arranca d´un altre principal'.

Ramallà, el Puig del

Elevació del terreny situada entre el Còrrec Llarg i a l´esquerra de Miladones. Ramellà és un derivat locatiu en –ar>-à de ramell 'ram o pom de fruits'.

Ramon, la Bassa del Fra

Aiguamoll situat entre les extensions de la Pletera i els Coixins.

Ramonera

"...en lo loc anomenat ramonera..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 34v).

Rasos, els

Terreny que a la Plana del Ter s´estén entre el Camp del Pinell de Dalt i el Pla del Mas Gelavert.

Rec, el Bosc entre Ter i

Partida de terreny boscosa situada entre el Rec del Molí i el riu Ter.

Rec, Entre Ter i

Gran partida de terreny al cantó esquerra del riu Ter.

Rec Nou, el

"...en lo loc anomenat rec nou..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 35r).

Rec Vell, el

Rec que corre paral.lel a la Carretera del Mar.

Redonell [SOLDEVILA 1995: 300]

"...loco vocato Redonell..." (AHG, Capbreu 1338, 2r).

Redonell, el Pas del

"...in loco vocato pas del redonell..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 29r).

Refrescadors, els

"...nombrada los Refrescadors..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Indret situa al sud de la Cala Montgó, al nordest del terme municipal de Torroella de Montgrí. Antígament hi rajava aigua.

Regadiu Vell, el

Canal d´aigua que s´estén per les partides del Budell i els Camps del Mas de l´Arbre.

Reganetes, les

Esquerdes que a sota d´aigua es converteixen en cova. Estan situades després del Golf de Falaguer.

Reguinell, el Camí del Mas

Camí que passa per sota del Mas Reguinell.

Reguinell, el Còrrec del Mas

Còrrec que passa vora el Mas Reguinell. Baixa del Montgrí i travessa el Camí de les Dunes a Sobrestany.

Reguinell, el Mas

És un antic corral de xais a les Dunes. Està ensorrat.

Reguinell, les Serres del Mas

Terreny muntanyós al nord del Mont Pla.

Regueres, les

"...loco voccato ragueras..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 12r).

Una reguera és un 'canal per on passa l´aigua'.

Rei, el Rec del

"...loco vocato rech del Rey..." (AHG, Capbreu 1338, 60v).

Rei, el Port del

És un port natural vora la Platja de Montgó.

Reina, el Puig de la

"Puy de la Reina" (AHTM, Delimitació 1899, 7r).

Elevació del terreny (136 m.) situada al més alt de les Dunes.

Reina, el Racó de la

Punta est de la Meda Gran, entre el Sastre i la Roca del Governador.

Reina, la Cova de la

Nom de cova i d´un indret situat al cantó de la punta del Racó de la Reina.

Reis, la Font dels Tres

Font situada ales Dunes. El dipòsit de dalt de la font és de pedra seca. La font tenia tres petis canons d´aigua d´estil reinaxentista. Actualment està seca. Un estudi més aprofundit d´aquesta font apareix al Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí (2004) que citem a la bibliografia final.

Reixach, el Camí de l´Horta d´en

Camí que duu a la partida de l´Horta d´en Reixach.

Reixach, el Mas de l´Horta d´en

Mas situat a l´esquerra dels Camps de la Torre Martina.

Reixach, l´Horta d´en

Gran terreny situat a l´esquerra de la Carretera de Dalt de Torroella de Montgrí a l´Estartit, vora la Torre Martina i el Mas Subirà.

Reixaquet, el Camí de la Font d´en

Camí que corre paral.lel al Camí de les Dunes a Sobrestany.

Reixaquet, la Font d´en

Font situada a les Dunes. Té dotze escales per agafar l´aigua de la font. Un estudi més aprofundit d´aquesta font apareix al Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí (2004) que citem a la bibliografia final.

Remei Gran, el

Partida de terreny a la dreta del riu Ter, vora el Camp del Pi Gros. Remei és el nom de diversos santuaris existents a la comarca del Baix Empordà, entre d´altres comarques catalanes (DCVB IX, s.v. Remei)

Rems, Can

Casa de Sobrestany.

Represa, la

Punt on s´ajunten la Sèquia del Massot i el Rescallador, a la Plana del Ter.

Ressagosa, la

És la punta oest de la Meda Petita. Literalment és 'la que queda enrera' (DCVB IX, s.v. Ressaga)

Restallador, el

Corrent d´aigua que s´ajunta a la Sèquia del Massot entre les partides de la Fexa Llarga i les Cues. Un restallador és un 'post que es posa com a comporta per a tancar i obrir el pas a l´aigua dins una sèquia o canal' (DCVB V, s.v. Estallador)

Ricardo Major, la Barraca d´en

Barraca situada vora el camí de la Runta del Vent, a la Muntanya Gran.

Ricardo Major, la Vinya d´en

Indret on se situa la barraca del mateix nom.

Ricola

"...loco vocato Ricola..." (AHG, Capbreu 1430, 10v).

Riells

Partida de terreny situada als peus de la Muntanya Gran. Riells, nom també de poblets de la Selva i el Vallès, deriva del llatí RIVELLOS 'regalims' (ALBAIGÈS 2005: 172).

Riells, el Camí de

Camí que surt a la dreta del Camí del Puig de la Palma.

Riera, la [SOLDEVILA 1995: 300]

"...loco uocato Riera..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 11r).

"...loco vocatur Riera..." (AHG, Capbreu 1445, 4r).

"...en lo lIloc apellat riea o arenas..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 16v).

Ripoll, la Font

"...loco vocato font ripol..." (AHG, Capbreu 1430, 5r).

Robau, el Coll de [SOLDEVILA 2005:50]

Coll del Massís del Montgrí. Robau és altra variant fonetica de Robans.

Robans, els

Partida de terreny situada entre el Bosc Gran i el Bosc de Sant Miquel. Robans, variant fonètica de Robans, prové de Hrodbald, compost de hrod'fama' i bald 'audaç' (ALBAIGÈS 2005: 169).

Robert, el Portal d´en

És l´inici del terme de Torroella de Montgrí. En Robert era el conde Torroella i marquès de Sobrestany

Roca d´Amont, la [SOLDEVILA 2005:50]

Roca del Massís del Montgrí.

Rocacalvera [SOLDEVILA 2005:53]

Hem d´entendre calvera amb el significat de 'desprovist de vegetació'.

Rocaheura, la Coma de [ARBUSÉ 2007:31-45]

A dalt de la Muntanya d'Ullà.

Roca Foradada, la

Indret situat vora la Cala Foradada. És una roca que presenta una pronunciada excavació del terreny.

Rocamaura, la

Turó encinglerat damunt de l´Estartit.

Rocamaura, el Castell de

"...castellis uidelicet de rocamaura aut de torroella..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 35, any de ¿ 1115-1121?, línees 25-26).

"...castri de Rochamaura..." (ADG, Mitra, calaix 3, núm. 195, any de 1339, línea 7).

El Castell de Rocamaura era situat al vessant meridional del Montgrí. Apareix esmentat els anys 1085 i 1121 a les convinences o pactes amb què els comptes d´Empúries i del Rosselló pretenien trobar un punt d´equilibri a les terres empordaneses i rossellonenques (SOLDEVILA 2005: 80).

Rocamaura, el Puig de

"...lo loch apelat rochamura..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 22r).

"...en lo loch apelat puig de rocha muram..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 4v).

"...vinya a Roca Maura..." (AHTM, Cadastre 1716, 38r).

"...pieza nombrada la Roca Maura..." (AHTM, Cadastre 1757, 338r).

Contrafort, de 225 metres d´alçada, del massís de Montgrí, prop de la costa, que domina el poble de l'Estartit dins el municipi de Torroella de Montgrí per ponent. Des del 1078 fins al s XII apareix esmentat el castell de Rocamaura dins les possessions dels comtes d'Empúries, però no hi ha restes d'aquesta fortificació.

Rocamorta

"...loco vocato Rocamorta <sic> o longanya <sic>..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 7r).

"...en lo loc anomenat rocamorta..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 9r).

Rocamuntant

"...en lo teritori anomenat Rocamuntant..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 1v).

"...y en lo territori anomenat Rocamuntant..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 17r).

Roca Pardalera, la

Illot situat vora la Punta Ventosa, a la vora de la Platja de Baix de Cols.

Rocases, les

"...in loco uocatur rocasas..." (AHG, Capbreu s. XIVb, 1v).

Nom derivat de roca mitjançant el sufixe locatiu-augmentatiu –asa, plural –ases.

Rochiymola

"...loco vicato Rochiymola <sic>..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 27r).

Rodó, el Clos

"...vocato clos rodon..." (AHG, Capbreu 1445, 3v).

Rodó, la Font del

Abans d´entrar a l´Estartit, vora el sector de la Casanova.

Rodonell, el

"...territori del Rodonell..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

V.: Redonell.

Rodonell, el Pla del

"...anomenat Pla del Rodonell..." (AHG, Capbreu 1821-1824, 7r).

Rodonet el

"...in loco vocato Rodonet..." (AHG, Capbreu 1333, 3r).

Roig, el Camí del Pas del

Camí situat a la dreta dels Camps del Mas Calafat, a la Plana del Ter.

Roig, el Mas del

"Altre pessa de terra al mas Roig <sic>..." (AHTM, Cadastre 1716, 42r).

Mas situat a la revolta que la carretera de la Gola fa a la partida dels Camps del Mas del Roig, a la Plana del Ter.

Roig, el Pas del

Pas que creua el riu Ter. A l´altra banda del riu és el Mas del Roig.

Roig, els Camps del Mas del

Camps de cultiu situat vora el Mas del Roig.

Roig, la Barraca del

Barraca que està situada a prop de la desembocadura del riu Ter, entre les Peces d´en Conrado i les Closes del Mas Roig.

Roig, les Closes del Mas del

Gran extensió de terreny situada vora les Closes de l´Isern, a l´esquerra de la Platja de la Gola del Ter.

Romaguer, el

"...in loco vocato olim romaguer..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 12v).

Romaguera, la

"...loco vocato romaguera..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 11r).

Romanyac, el Pla de

Són els plans del Puig de Romanyac.

Romanyac, el Puig de

Puig situat al noroest de l´Ermita de Santa Caterina, vora el Puig Roig.

Romeu, la Font del

Font situada vora el Mas Solés, a la Plana del Ter.

Roqueila

"...loco vocato Roqueyla..." (AHG, Capbreu 1333, 13v).

"...loco vocato Roqueylles..." (AHG, Capbreu 1445, 6r).

"...loco vocato Roqueya..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5r).

"...loco vocato Roqueyla..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 36r).

"...lo loc vocat roquela..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 2r).

Roqueila, i totes les variants documentals que presentem, són derivats de roca.

Roquera

"...vocaba roquera..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1v).

Roqueria, la

"...in loco vocato roqueria..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 24r).

Roquerissa

"...en lo lloc vocat roquerissa..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 19r).

Roques, les

"...loco vocato rochas..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 22r).

Roques Planes, les

Camí que va del coll de Santa Caterina al Cau del Duc.

Roquetes, les

"...dicta villa loco vocato Rocatas..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Roquilla, la

"...in loco vocato roquilla..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 56r).

Derivat de roca.

Roser, el Camp del

"...dita lo Camp del Roser..." (AHTM, Cadastre 1716, 41v).

Roser, la Capella del

Capella situada vora el cementiri, al camí vell d'Ullà.

Rossenda, la Barraca de la

Zona edificada que junt a Cal Bonic i Can Pepin formen un conjunt de cases situades a la dreta del riu Ter i vora la Gola d´aquest. També reb el nom de Barraca d´en Pepis.

Rossinyol, el Racó del

Península situada al sud de la Punta de la Sardina.

Rostella, la Cala

Golf situat al sud de la Punta de les Pasteres, vora la Cala Foradada.

Roure, la Coma

"...vocatur comaroure..." (AHG, Capbreu 1445, 15r).

Roviras, el Caus d´en

Caus d´un metre de profunditat aproximadament. Són situats vora el Còrrec d´en Vilaret.

Ruscos, el Còrrec dels

Còrrec que desemboca a la Cala Pedrosa. Un rusc és una comunitat d´abelles.

Rutlla, el Camí de la

"...et nunc lo cami de la rulla..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 13v).

"...loco vocato cami de la Rulla..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Una rutlla és una 'rotllana de fusta amb un eix travessat a l´extrem d´un mànec, que els nois fan còrrer per terra empenyent' (DCVB IX, s.v. Rutlla).

Rutlla, la Creu de la

Era una antiga creu de terme situada vora el nucli de Torroella de Montgrí.

Sabata, la

És la part visible del Medellot.

Sabó, la Cova del

Excavació del terreny situada vora la Punta de Mà Clivilla, a l´est del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Sadurní, el Còrrec d´en

Còrrec situat al costat del Còrrec d´en Valià.

Sagristia, la

Indret situat al camí de Santa Caterina.

Saiones, les Tres

"...loci [...] tres sayones..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 38r).

Saions, els

Partida de terreny situada a l´esquerra del riu Ter, a la Plana del Ter. Un saió és 'cadascun dels sols que es fan cada sis passes en el camp que s´ha de sembrar o llaurar, i serveix de guia al sembrador perquè vagi dret en tirar la llavor o donar la rella' (DCVB III, s.v. Celló).

Sal, la Cova de la

Excavació del terreny situada vora la Cala Viuda. És l'entrada de la Cala Montgó.

Salada, sa [SOLDEVILA 2005:55]

"...de uliano loco vocato sa çalada..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 14r).

Salades, les

"...loco voccato saladas..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 8r).

Salamó

"...loco vocato salamo..." (AHG, Capbreu 1338, 12r).

Salantebes

"...in loco vocato salantebes <sic>..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 19r).

Salats, els

"...dita los salats..." (AHTM, Cadastre 1716, 6v).

És un sector de l´Estartit.

Salendí, el Camp d´en [SOLDEVILA 2005:52]

Salineres, les

"...vocato salineres..." (AHG, Capbreu 1445, 13r).

Salines, el Coll de les

Elevació del terreny situada al final del Golf del Falaguer.

Salines, la Cova de les

Excavació del terreny situada vora el coll del mateix nom.

Salines, la Punta de les

Illot situat al final del Golf del Falaguer i vora la Punta del Traire.

Salpatxot, el

Roca gran vora la Meda Gran. Topònim relacionat amb el verb salpar 'alçar l´àncora del fons del mar' (DCVB IX, s.v. Salpar).

Sang, la Roca de la

Partida de terreny vora el nucli de Torroella de Montgrí, al costat de la Creu de la Rutlla.

Sangonera

"...in loco vocato sangonera..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 27v).

Una sangonera és un 'anél.lid hirudini de color gris fosc que habita en estanys, rius i estanys bruts'. Antígament s´utilitzava per a practicar sagnies.

Sant, el Camp del

Petita extensió de terreny al nord del Mas Pinell.

Santa Anna, el Carrer de

És l´eix comercial de l´Estartit. Abans rebia el nom de Carrer del Davant.

Santa Anna, la Font de

Font abans d´arribar al nucli de l´Estartit.

Santa Anna, l´Església de

La Capella de Santa Anna de l´Estartit fou erigida el 1928 amb territori segregat de la de Torroella de Montgrí; una capella de Santa Anna consta al lloc el 1517. El temple actual, dels anys 1916-1920, el projectà Isidre Bosch. Les obres foren sufragades per la família d´en Pere Coll en la seva memòria. Té dins de la seva demarcació l'església de Santa Maria del Mar, avui de propietat particular, que pertanyé al monestir d'Amer.

Santa Caterina, el Camí de

"...al Camí de Santa Catharina..." (AHTM, Cadastre 1716, 36v).

Camí que arriba fins a l´Ermita de Santa Caterina.

Santa Caterina, el Coll de

"...nombrada lo coll de Santa Catharina..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Separa la Muntanya d´Ullà del Montgrí.

Santa Caterina, el Portal de

"Altre Pessa de terra dita lo camp del Portal de Santa Catharina..." (AHTM, Cadastre 1716, 141v).

És l´única de les sis portes de les muralles de Torroella que es conserva. És del segle XVI.

Santa Caterina, el Torrent de

Torrent que agafa les aigües de la Vall Gran.

Santa Caterina, la Baixada de

Camí vora l´Ermita de Santa Caterina que passa per on es creu que hi era la Font dels Apòstols.

Santa Caterina, l´Ermita de

"...Caterine [...] ut capella que sub... ..." (ADG, Quesitorium 1410-1456, 18v-19r).

Santuari del municipi de Torroella de Montgrí, als vessants septentrionals del Montgrí. Fundada el 1392, havia estat possessió del monestir de Montserrat. Tenia un cementiri. És propietat actual de l´Ajuntament de Torroella de Montgrí. Inspirà a Víctor Català la seva novel·la Solitud.

Santa Caterina, la Muntanya del Coll de

"...lloch anomenat la montanya del coll de Santa Catharina..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

Santa Caterina, la Vall de [SOLDEVILA 2005:50]

"...loco vocato la vall de Santa Catharina..." (AHG, MN 1672-1673, 65r).

"...loco vocato la vall de Santa Catharina..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

"...a la vall de Santa Caterina..." (AHTM, Cadastre 1716, 11r).

Santa Clara, l´Ermita de

És una ermita de l´Estartit. També és coneguda com del Conill.

St. Agustí, el Convent de

Edifici regiliós fundat l´any 1396. Va mantenir activitat religiosa fins la desamortització de Mendizábal de 1836. Les seves restes romanen al carrer de Sant Agustí, al nucli històric de Torroella de Montgrí.

Sant Agustí, el Carrer de

"...in carrario dicto de Sant Agusti..." (AHG, MN 1672-1673, 45r).

Santa Maria, el Camí de [ARBUSÉ 2007:31- 45]

Sant Antoni, la Capella de

És un dels primer temples de la vila de Torroella de Montgrí. Va servir durant força temps de sala de reunió de les sessions de la universitat. És situat a la Plaça de la Vila.

Sant Briu

"...tambien de tres vesanas, en el paraje San Briu..." (AHTM, CHisenda 1900, s.f.).

Terreny documentat a Sobrestany.

Sant Briu, el Camí de

És el camí del Terme a Sant Briu.

Sant Briu, el Clot de

"...nombrada lo clot de Sant Briu..." (AHTM, Cadastre 1757, s/f).

Sant Briu, el Còrrec de

És la i grega que fa aquet còrrec entre el Prisado i els Cossis.

Sant Briu, els Olivars de

Partida de terreny situada a l´esquerra del Camí de la Rabassada.

Sant Estiu, el Racó del

Golf situat al sud de la Meda Petita.

Sant Genís

"...parrochia Sancti Genisi ville turruella de montegrenio..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 1r).

"...parrochiali Sancti Genesi ville turricelle de montegrino..." (AHG, MN 1672-1673, 92r).

"...ecclesia parrochiali Sanct Genesi ville turrielle de Montegrino..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

Sant Genís de Torroella de Montgrí apareix citat per primera vegada l´any 1168. El seu temple fou bastit entre 1306 i 1609, data en qué fou consagrat; la façana, no obstant, és del segle XVIII. Té dins del seu territori el santuari de Santa Caterina, fundat el 1392, i la capella de Santa Maria del Palau, coneguda el 1279.

Sant Josep, el Barri de

Conjunt residencial situat al darrere del Puig de les Cogullades. Els noms dels seus carrers són francesos. És on es va originar l´incendi de 2004.

Sant, la Cova del

Excavació natural del terreny situada al nordest de la Meda Gran.

Sant Miquel, el Bosc de

Terreny de conreu situat entre les partides dels Camps del Mas de l´Arbre i les Misseres.

Sant Pere [SOLDEVILA 2005:53]

"...in loco uocato sant pere..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

"...loco vocato sant pere..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 8v).

"...loco vocato sant pere..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 5r).

"Quesitorium Sancti Petri Turrielle..." (ADG, Quesitorium 1457-1501, 218v).

Sant Pere, el Camp de

"...dita lo Camp de Sant Pere..." (AHTM, Cadastre 1716, 28v).

Sanxo, el Clot d´en

Indret situat als peus de Roca Maura.

Sanxo, el Puig d´en

Puig situat al costat nord de la Roca Galera.

Sardina, el Còrrec de la

Rierol que desemboca entre la Punta de la Sardina i el Racó de Rossinyol.

Sardina, la Cala

Petita cala situada al nord del Cap d´Ultrera.

Sardina, la Punta de la

Cap situat al sud de l´Illa Pedrosa.

Sarradella, la

"...loco vocatur la sarradella..." (AHG, Capbreu 1445, 18r)

Sastre, el

Indret situat al cantó del Racó de la Vaca, a l´est de la Meda Gran.

Sastre, la Barda del

Indret en forma de cap situat al nord de la Punta Galera, a la Meda Gran.

Saula, el Bosc de la

"...plantada de Bosch de Saulas..." (AHTM, Cadastre 1716, 27r).

Saula és una variant de l´apel.latiu salze, probablement pres del francès saule (ALBAIGÈS 2005: 183).

Saula, la Feixa

"Altre Pessa de terra dita la feixa Saula..." (AHTM, Cadastre 1716, 6r).

Terreny de conreu situat a la partida del Fortí, a la Plana del Ter. També és el nom d´uns terrenys vora el Mas Llimoner.

Sayal

"...loco vocato Sayal..." (AHG, Capbreu 1333, 13v).

Sègal, la Font

"...loco vocato font segal..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 3v).

Sègal és una variant fonètica de Sègol 'gramínia semblant al blat, però de qualitat inferior' (DCVB IX, s.v. Sègol).

Segalera

"...en lo loch apelat segarela..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 9r).

Senglars, el Dipòsit dels

Indret a les Dunes on es remullen els senglars.

Sentmenat, el Regadiu d´en

Corrent d´aigua que rega les terres de la Moixina. Sentmenat és una grafia aglutinada de Sant Menat, l´antic MINIATUS llatí (ALBAIGÈS 2005: 185).

Senyores, el Cul de les

Indret situat a la punta sudest del terme de Torroella de Montgrí. És on finalitza la Platja de la Fonollera.

Serenó, el Bosc d´en

Petita extensió on desemboca el riu Ter.

Serp, el Cau de la

Indret vora el Còrrec de les Raïmeres.

Serps, el Dipòsit de les

Està en línia recta al Dipòsit dels Senglars, a la zona de les Dunes. Allí es remullaven les serps.

Serra, sa [SOLDEVILA 2005:53]

"...loco uocato sa serra..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 19r).

"Altre Pessa de terra dita la Serra..." (AHTM, Cadastre 1716, 22r).

"...loco vocato la serra..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Serra, el Coll de [SOLDEVILA 2005:54]

"...in loco vocato coll de serra..." (AHG, Capbreu 1417-1429,

Coll del Massís del Montgrí.

Serra, el Camp de la

"...nombrada el campo de la serra..." (AHTM, Cadastre 1757, 12v).

Serra Mitjana, la

Serralada al nord de la Muntanya Gran, a l'entrada de les Raïmeres.

Serrat Curt, el

Serralada que és la continuació del Serrat Llarg.

Serrat Llarg, el

Cadena muntanyosa, al límit oriental oriental de les Dunes.

Serrat Petit, el

És la punta del Serrat Llarg.

Serra Ventosa, la

Indret sota aigua situat entre la Meda Petita i el Carall Bernat.

Serrera, la

"...vocato serrera..." (AHG, Capbreu 1445, 3r).

Serres Negres, les

Serralada situada entre la Roca Galera i l´Ermita de Santa Caterina.

Server, el Mas

És un mas de Sobrestany.

Server, la Tinguda d´en [ARBUSÉ 2007:31-45]

Seu, la

"...loco vocatur seu..." (AHG, Capbreu 1445, 16v).

Simó, d´en

"...in dicto nloco de fontanilles olim vocata den simon..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 14v).

Simó, el Camp

"...in loco vocato ses comes o camp simon..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 27r).

Siurana, la Caseta d´en

"...en la haretat dita la caseta den Ciurana..." (AHTM, Cadastre 1716, s/f).

Siurana, la Feixa

Gran terreny de conreu situada a la punta sud del terme municipal de Torroella de Montgrí, vora el Rescallador.

Sobirà, el Mas

Mas situat a l´oest de la Torre Martina.

Sobirà, els Camps del Mas

Terrenys situats vora el Mas Sobirà.

Sobrestany

"...dit loch de Sobrestany de la parrochia de belcayre..." (ADG, Lletres 1355, 159v).

Veïnat del municipi de Torroella de Montgrí al nord del terme, al peu del massís de Montgrí, prop de l'antic estany de Bellcaire. Eclesiàsticament depèn de la parròquia de Bellcaire d'Empordà.

Sobrestany, el Camí de les Dunes a

Camí que duu a Sobrestany pel Mont Pla.

Sobrestany, el Rentador de

És on la gent de Sobrestany rentava antígament la roba.

Sobrestany, els Baixants de

Són unes pendent situades vora el poble de Sobrestany.

Sobrestany, els Olivars de

"...dita los oliuars de Sobrestany..." (AHTM, Cadastre 1716, 19r).

Sobrestany, l´Agulla de [ARBUSÉ 2007:31-45]

Sobrestany, la Muntanya de

Cadena muntayosa que s´estén al nordoest del terme municipal de Torroella de Montgrí.

Solei, el Mas

Mas situat sota el Tossal Gros. Solei està relacionat amb el substantiu homònim solei (diminutiu de sol) aplicat a parcel.les de terreny orientades cap a migdia, ben assolellades (ALBAIGÈS 2005: 189).

Solell, els Camps del Mas

Terreny de cultiu situat entre els Camps del Tossal Gros i els Camps de Can Pagès, a la Plana del Ter.

Solei, el Mas

Mas situat vora l´antic molí d´arròs. Soler és un llinatge que prové del llatí SOLARIUM, al seu torn SOLUM, 'sòl, terreny, solar' (ALBAIGÈS 2005: 189).

Solés, el Mas

És dels masos més antics de l´Estartit. Està documentat al llarg del segle XVIII. Solés és una variant fonètica de Soler.

Solterra, el Palau

Casa noble del carrer de l´Església.

Sopa, el Carrer d´en

"...et in carrario dicto lo Carrer den Sopa..." (AHG, MN 1672-1673, 73r).

Sornos, la Carrerada dels

Camí de bestiar que passa pel darrera de la Torre Ponsa. Un sorno és una persona que se´n burla d´un altra.

Sorrera, la

"...vocatur sorrera..." (AHG, Capbreu 1445, 3r).

Sorreres, les

"Pieza de tierra nombrada las surreras..." (AHTM, Cadastre 1757, 375r).

Sorres, el Coll de les

"...en lo Coll de les Sorres..." (AHTM, Cadastre 1716, 36v).

Coll situat al costat sud del Montgrí. També és conegut com el Coll d´Empúries.

Sorres, el Puig de les

És el nom de dos puigs: un d´ells és situat al costat de ponent del Puig de la Palma, a tocar les Raïmeres. És el més. L´altre està al peu de Roca Maura, a l'Estartit.

Sorres, la Pujada de les

Pendent fins al Puig de la Reina.

Sorres, les

"...en lo terme de esta vila y territori las sorras..." (AHG, MN 1837-1838, 243r).

Sterca, el Mas

"...masum Sterca..." (ADG, Dotalia 1655, 22r).

Subirà, el Mas

Mas situat al peu de les Dunes. La seva denominació prové del cognom Subirà. V.: Sobirà.

Suros, els

És una lleixa d´alzines sureres. Són les úniques del terme de Torroella de Montgrí. Situades al camí del Mont Pla, al Coll d'en Garrigàs.

Taiant, el Camí d´en

Camí que surt dels Camps del Tossal Gros i que duu fins aquest. Taiant déu ser un cognom relacionat amb el de Taià, del nom llatí TALLIANUS.

Taiant, el Coll d´en

"...al Coll den Tallant..." (AHTM, Cadastre 1716, 34v).

"Carrerada del Coll de Tallan" (AHTM, Delimitació 1899, 2v).

situat entre el Tossal Gros i la Torre Moratxa.

Tamariuar, el

Zona típica de conreu d'horta de Torroella de Montgrí.

Tancats, els

Indret situat vora el Puig de la Palma i a la Muntanya Gran.

Tapacols, Can

Casa de Sobrestany.

Taronger, el Clot del

Indret per on s´accedeix a l´Ermita de Santa Caterina. És on és situat el forn de Santa Caterina.

Tartana, la

Lloc situat al costat del Còrrec de les Guilles.

Tartana, el Còrrec de la

Còrrec gairebé al davat del Còrrec de les Raïmeres. És una entrada d´aquest darrer.

Tascó Gran, el

Illot rocallòs que forma part de les Illes Medes. Topònim relacionat amb l´apel.latiu tascó 'peça de fusta, ferro, etc., que serveix per a esberlar pedra, fusta, etc., per a fer forta una cosa dins una altra introduint-la en un insterstici'

Tascó Petit, el

Illot rocallòs que forma part de les Illes Medes.

Tauler, la Font d´en

Font situada vora el Còrrec de Romanyac, a la Vall Petita.

Teixoneres, les

Punt d´unió entre el Còrrec de la Cala Pedrosa i el Còrrec dels Ruscos. Nom derivat del fitònim teix.

Teixons, el Clot dels

Clotada enmig del Còrrec de Cala Pedrosa.

Ter, el

Riu que travessa tota la plana del terme municipal de Torroella de Montgrí. Desemboca a la Gola del Ter. Probablement Ter és un topònim que prové d´un nom personal germànic Theudher, i aquest nom ha passat a designar el riu; aquesta aplicació d´un nom personal a un riu no és un cas únic, i en tenim un exemple també català i pirinenc en el nom de riu Freser, que representa un antropòmim germànic Fridher (llatinitzat Fredarius) (DCVB IX, s.v. Ter).

Ter, el Portal de

"...villam turricella [...] prope portale vocatum de ter..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Ter, la Gola del

És la desembocadura del riu Ter, entre la Platja de l´Estartit i la Platja de la Gola del Ter.

Terme, el

Conjunt de cases situades vora la partida dels Griells, a la dreta del Camí del Terme. Terme té el significat dialectal de 'fita, pedra ficada en terra per indicar es límits d´una extensió, d´una propietat, d´una jurisdicció' (DCVB IX, s.v. Terme).

Ter, la Plana del

Amb aquest nom genèric es coneixen les terres planes del municipi de Torroella de Montgrí situades a la falda del massís del Montgrí. Fins fa dos segles, aquesta Plana estava inundada, però a finals del segle XVIII l´home va controlar les seves aigües. Si bé això és així, la Plana del Ter va sofrir dos aiguats importants: el de 1940 i el de 1962.

Termes, el Camí dels

Camí que separa els termes de Torroella de Montgrí i de l´Escala. En aquest camí trobem tots els termes. El més important és el número 5. També és el nom del camí que duu a la Platja de l´Estartit.

Terra, la

"...loco vocato terra sicut affrontat..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 18r).

Terralba, la [SOLDEVILA 2005:55]

"...loco vocato terralba..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 36r).

Terrera, la

Indret situat a sota la Muntanya d´Ullà per la part del terme municipal de Torroella de Montgrí. També és el nom d´un mas que va ser construit per ordre del marquès de Robert.

Ter Vell, el

És una antiga desembocadura del riu Ter. Actualment és una de les zones més humides del litoral de la Costa Brava formada per estanys residuals.

Ter Vell, el Camí del

Camí que condueix a la partida del Ter Vell, al costat de l´estació depuradora.

Ter Vell, el Rec del

Rec que corre paral.lel a la Carretera del Mar.

Teuler, el Puig [SOLDEVILA 2005:49]

Teules, el Forn de ses

> "...in loco vocato fforn de ses teules..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 11v).
> "...loco vocato forn de les teules..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 19r).

Timpa, la

Indret a la falda de muntanya abans d´arribar al Coll de les Sorres. Una timpa és 'un piló desordenat de coses'.

Tòfol, l´Era d´en

Antiga era de batre blat situada al nordoest del nucli de Torroella de Montgrí, vora la Plaça del Lledoner. Tòfol és una aferesi de Cristòfol.

Tomàs Ras, la Cova d´en

Excavació del terreny situada vora el Cap de les Vetes, vora les Tres Coves, pel costat nord. És freqüent escoltar aquest nom amb la variant de Cova d´en Pataràs.

Tomí, el Camp

Terreny situat entre la Campassa del Mas d´en Pi i el Mas Miàs.

Torracollons, la Pujada d´en

És una pujada situada a la dreta del Còrrec de Comallobera. Reb aquest nom per la incertesa del seu trajecte.

Torralba [SOLDEVILA 2005:50]

Torre, els Bancs de la

Lloc situat després de l´Olla, a l´Estartit.

Torre, sa

"...loco vocato ça torra..." (AHG, Capbreu 1338, 14r).

Torre Borratxa, la

"Torre Borratxa" (AHTM, Delimitació 1899, 6v).

Antiga torre de defensa situada a l´esquerra del Castell de Rocamaura. No hem trobat cap document on aparegui escrit el sintagma Torre Moratxa. Per això preferim utilitzar el de Borratxa. La curvatura del seu perfil també ens ajuda a decantar-nos per aquesta opció.

Torre Gran, la

"Carrerada de la Torre Gran" (AHTM, Delimitació 1899, 4v).

Indret on s´han trobat restes d´època ibèrica. Era una propietat d´en Quintana. És una torre de planta circular del segle XVI. És també el nom d´un conjunt residencial situat a la dreta dels Camps del Mas Moreu i d´una partida situada entre els Camps del Mas Moreu i els Camps del Mas Ramades.

Torre Gran, la Carretera de la

Via de comunicació que uneix els conjunts residencials de la Torre Gran i Can Pagès.

Torrent, el

"...in parrochie Sancte Marie de Ulliano loco vocato torrent..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 9, any de 1350, línea 11).

"...in loco vocato torrent..." (AHG, Capbreu 1333, 12r).

"...in loco vocato torrent..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 1r).

"...loco vocato torrent..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 18r).

"...vocato torrent..." (AHG, Capbreu 1445, 2v).

Torrentí, el

Torrent que agafa les aigües de la Vall Petita.

Torrevella, la Via d´en

"...loco vocato via den torrebella..." (AHG, Capbreu 1338, 21r).

Torró, el Cau d´en

"...in loco uocato Cau den torro..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 21r).

Torró, el Puig

"Puig Torró" (AHTM, Delimitació 1899, 5v).

Elevació del terreny situada entre la Carretera de l´Escala a l´Estartit i el Camí de les Pedreres.

Torró, les Basses d´en [SOLDEVILA 2005:52]

Torroella, el Pont de

"...loco vocato pont o via de toroella..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 6r).

Torroella de Montgrí

"...castellis uidelicet de rocamaura aut de torroella..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 35, any de ¿ 1115-1121?, línies 25-26).

"Petro poncii de Torrodela..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 24, any de 1123, línea 3).

"...Arnaldii pontii [...] capellanus de Torricella de Montegrino..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 4, any de 1271, línea 1).

"...dominos Turricelle de Montegrino..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 42, any de 1321, línea 1).

"Berengario de Turriella..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 1r).

"...locum de torriella de Montegrino..." (AHG, Capbreu 1338, 9v).

"Johannes de Palafrugello alius vocatur den vergut fr Turrucella de Montegrino..." (ADG, Notalorum 1343, 85r).

"Arnaldi de Turriella de Montegrino..." (ADG, Mitra, calaix 9, núm. 9, any de 1350, línea 1).

"Guillem de godello [...] capitane turricelle de montegrino..." (ADG, Mitra, calaix 16, núm. 9, any de 1375, línea 3).

"...de turraella predicta loco..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 1r).

"...ville turriellis de montegrino..." (AHG, Capbreu 1430, 1r).

"...parrochia Sancti Genisi ville turruella de montegrenio..." (AHG, Capbreu 1443-1444, 1r).

"...mansi resclosa dicte ville turriella de montegrino..." (ADG, Notalorum 1591, 78v).

"...ville turricelle de montegrino..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 16r).

"...villa de turriella de montegrino..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

"...parrochiali Sancti Genesi ville turricelle de montegrino..." (AHG, MN 1672-1673, 92r).

Vila situada a la vorera del Ter, al peu del massís del Montgrí, en la comarca del Baix Empordà. Del llatí TURRICELLA 'torreta'. Es veu que els nuclis de població anomentas Torroella començaren essent una simple torreta de vigilància o de defensa al voltant de la qual s´anà formant el nucli de població (DCVB IX, s.v. Torroella).

Torroella, el Cau del Duc de

Cau ben conegut per la gent de Torroella i on s´han trobat restes òssies d´animals caçats i eines de pedra de l´home paleolític de fa 300.000 anys. És una cova amb vuit metres d´alçària i una fondària de vint metres (TORRÓ 1998: 47-55).

Torroella de Montgrí, la Via de

"...in loco vocato via de torroella..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 4r).

"...loco vocato pont o via de torroella..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 6r).

"...en lo lloc anomenat bia de torroella..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 8r).

Torroella de Montgrí, l´Hospital de

"Pro hospitali ville Turrielle de Montegrino..." (ADG, Quesitorium 1457-1501, 76r).

Torroneres, les

Gran partida de terreny situada vora el Camí de les Pedreres.

Torta, sa

"...in loco vocato sa torta..." (AHG, Capbreu s. XIVb, 2r).

"...in loco vocato ça torta..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 8v).

"...in loco vocato la torta..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

Tossal Gran, el

Elevació del terreny situada cap el Camí de les Maures.

Tossal Gran, el Cau del

Cau que es troba en molt mal estat de conservació. S´hi han trobat restes humanes. És d'època neolítica.

Tossal Gran, el Torrent de la

Torrent que passa pel mig del conjunt residencial de la Torre Gran.

Tossal Gros, els Camps del

Terreny de cultiu situat a la dreta del Camí d´en Taiant.

Tossal Petit, el

Tossal situat cap el Camí de les Maures, al damunt de l´Estartit i a l´oest del Tossal Gran.

Tossal Petit, les Oliveres del

Terreny de conreu situat al conjunt ressidencial de la Torre Gran.

Tossal Petit, les Pinedes del

Bosc situat a ponent dels Tossal Petit.

Tou, la Penya d´en

Penya situada al Tossal Gros.

Traient, el

Terreny a la dreta de la Carretera de l´Estartit, a la partida de la Closa Rodona.

Trenta, el Camp de les

Terreny situat vora el Camí Vell de Torroella a l´Estartit, a la Plana del Ter.

Triaire, el Rec

Rec que s´ajunta al Rec del Ter Vell a la partida de la Closa de la Casanova, a la Plana del Ter.

Triaire, la Punta del

Indret cap on finalitza el Golf del Falaguer. Un traire és 'una fitora grossa amb diverses punxes per a pescar' (DCVB IX, s.v. traire).

Tribanes, el Camí de les

Camí situat entre el Camí del Massot i la Carretera de la Fonollera. Una Tribana és 'un camp que sol estar situat a prop de la partió amb el poble veí' (OnCat VII, s.v. Tribana).

Tribanes, el Pou de les

Era una paridera de xais a l´Edad Mitjana. És situat dins el Torrentí. Tenia finestres a la planta del pou.

Tribanes, les

Partida de terreny situada al sud de la Torre Ponça.

Trill, Can

Casa de l´Estartit situada vora la platja. Un trill és 'un instrument que consisteix en una taula o corró que porta una sèrie de làmines o ferro tallants'.

Trilla, sa

"...en lo loch apelat ça trila..." (AHG, Capbreu s. XIVa, 1v).

"...loco vocato ça trilla..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 5r).

Una trilla és 'un tancat fet de fullam i brancatge de plantes enfiladisses'.

Trona, la

Cap situat a l´entrada del Golf de la Calella.

Trunyols

"...in loco vocato trinyols <sic>..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 13v).

"...olim trunyols <sic> nunc vero muller morta..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 15r).

"...in loco vocato trunyol nunc vero murtres..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 37v).

Turín, la Plaça del

És un aixart rodó situat dalt de la Cala Pedrosa. Turín és un motiu de Pals. La seva denominació prové de la forma del seu perímetre.

Ultrera, el Cap d´

Cap que tanca el Golf del Falaguer. També reb el nom de Punta Grossa. Ultrera és un nom analògic de Voltrera, és a dir, VULTURARIA, -ARIUM, adjectiu aplicat a un lloc acinglerat que sotgen els voltors (OnCat VIII, s.v. Voltrera, 32ass).

Ullà

"...de uliano..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 42, any de 1321, línea 1).

"...Sancte Marie de Uliano..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 2r).

"...in parochia uliano loco vocato comes..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 9r).

"...parrochiam uliani..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 17r).

"...in parrochie Sancte Marie de Ulliano loco vocato torrent..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 9, any de 1350, línea 11).

"...ulliano in loco voccato el Campi de ça font..." (ADG, Mitra, calaix 20, núm. 1, any de 1406, línea 2).

"...loci de Ulliano..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 14r).

"...de ulliano..." (AHG, Capbreu 1338, 18r).

Nom que deriva segurament de l´antropònim llatí OLIANUS, derivat de JULIANUS (ALBAIGÈS 1959: 201).

Ullà, el Carrer d´

"Calle de Ulla" (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

És un dels eixos econòmics més importants del nucli urbà de Torroella de Montgriu.

Ullà, el Cau del Duc d´

Cau ben conegut per la gent de Torroella i on s´han trobat restes òssies d´animals caçats i eines de pedra del home neolític.

Ullà, el Coll d´ [SOLDEVILA 2005:50]

Ullà, el Torrent d´

Separa el terme de Torroella de Montgrí del d´Ullà.

Ullà, la Muntanya d´

De 358 metres d´altura, aquest accident geogràfic separa per l´oest el terme de Torroella de Montgrí del d´Ullà.

Ullà, la Torre del Portal d´

"...lo camp de la torre del portal de ulla..." (AHTM, Cadastre 1716, 141v).

Es refreix al Portal d´Ullà.

Ullà, les Costes d´ [SOLDEVILA 2005:49]

Ullana, el Puig de na [SOLDEVILA 2005:49]

"...el puig de na ullana..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 12v).

Ullana, la Closa

"...loco vocato la Closa Ullana..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 5v).

Vaca, el Racó de la

Golf situat entre la Punta Galera i el Sastre, a la Meda Gran.

Vaca, la Cova de la

Excavació natural del terreny situada a l´est de la Meda Gran.

Valià, el Còrrec d´en

Còrrec situat entre el Puig de les Cogullades i el Puig de Romanyac. Valià és una variant fonètica de Valerià.

Valoses, el Coll de [SOLDEVILA 1995: 300]

V.: Velloses.

Vall, sa [SOLDEVILA 1995: 300]

"...loco vocato sa ual..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 1r).

"...loco vocato sa vall..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2r).

"...in loco vocato la vall..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 33v).

"...loco vocato vall..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 15r).

Vallcella, la [SOLDEVILA 2005:50]

Vall Gran, la

"...nombrada la Vall Gran..." (AHTH, Cadastre 1757, s/f).

Vall que està a ponent de l´Ermita de Santa Caterina.

Vall-Llobera, el Camí a la [SOLDEVILA 2005:54]

Llobera és un derivat locatiu en –era de llob 'zona de llops'.

Vall-Llobera, la [SOLDEVILA 2005:50]

Vallopera

"...loco vocato vallopera..." (AHG, Capbreu 1445, 4v).

Vall Petita, la

Vall situada a ponent de l´Ermita de Santa Caterina.

Vaporet, el

És una entradeta de la Cala Montgó.

Vaqueril [SOLDEVILA 1995: 300]

"...loco vocato vacaril..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 2v).

Vaqueril, la Conamina des [SOLDEVILA 1995: 300]

Veces, el Còrrec de Coma

Còrrec vora el Salt del Pastor. Va fins a mar. Veçes és el plural de veça, nom d´una planta que constitueix l´aliment dels ocells, especialment dels coloms.

Velloses

"...loco vocato col de valoses..." (AHG, Capbreu 1333, 26r).

"...loco vocato valloses vel camp del stany..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 8r).

"...in loco vocato valoses..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 31r).

"...in loco vocato valloses..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 27r).

"...lo loc anomenat velloses..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 4r)

Nom relacionat amb un diminutiu de VILLOSUS 'pelut, eriçat', probablement en un sentit figurat com 'embardissat, ple de bosquina' (OnCat VIII, s.v. Vilosell, 66a34ss).

Verders, els

Paratge situat al sud del terme municipal de Torroella de Montgrí, vora les Basses de l´Anser.

Vergers, els

"...in loco vocato vergers..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 23r).

Vernedar, el

"...y en lo territori anomenat Vernedar..." (AHG, MN 1724, 239r).

Topònim derivat de vern 'arbre caducifoli, de fusta molt duradora'.

Vernedes, les

"...in loco vocato vernedes..." (ADG, Mitra, calaix 20, anys 1337-1339, 1r).

Verns, el Camp dels

Camp de conreu situat a l´esquerra de la Carretera de la Fonollera.

Verra, la

"...vocato la berra..." (AHG, Capbreu 1417-1429, s/f).

Topònim d´epoca medieval que devia referir un lloc on es criaven verres 'truja, femella porcuna de cria'.

Veterano, el Còrrec del

Còrrec que baixa a la Cala Montgó. Cal recordar que a prop d´aquest còrrec hi havia una base militar americana.

Vetes, la Cova de les

Excavació del terreny situada al sud de la península de les Vetes. Una ampla entrada dur a una galeria de sostre alt que acaba uns vint metres més endins (TORRÓ 1998: 47-55). Una veta és 'una via o vena en una pedra o roca'.

Vetes, les

Petita península que acaba a la punta de les Tres Coves.

Vicenç, el Còrrec d´en

Còrrec situat al davant del Puig de les Cogullades.

Vidal, la Casa d´en

"...Domus [...] den vidal..." (AHG, MN 1704-1705, s/f).

Vidal, el Mas

"...de la sua masada nomenada mas vidall..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 8r).

Vidal, les Oliveres d´en [SOLDEVILA 2005:55]

Vigoròs, l´Aixart d´en

"Aixar d´en Vigoros" (AHTM, Delimitació 1899, 4v).

Topònim relacionat amb el cognom de Vigoròs, forma homònima de l´adjectiu vigorós 'que té vigor'.

Vigoròs, el Pou de la Jaça d´en

És un pou d´uns deu metres de profunditat situat a la Rabassada.

Vigoròs, la Jaça d´en

Indret situat al sud del Còrrec de les Guilles.

Vila, Sobre la

"...in loco vocato sobre la vila..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 25v).

"...loco vocato sobre la vila..." (AHG, Capbreu 1607-1608b, 32v).

Vilar, el

"...loco bocato bilar..." (AHG, Capbreu 1417-1429, 3r).

"...loco vocato vilar..." (AHG, Capbreu 1440-1441, 7r).

Vilaret, el Còrrec d´en

És un còrrec del Mon Pla. Vilaret és un derivat diminutiu de vilar.

Vilosa, el Camp

"...vocatam lo camp vilossa..." (AHG, MN 1632-1638, s/f).

Vilosa és un llinatge existent a Corçà, La Bisbal, Salt, entre d´altres llocs de Girona (DCVB IX, s.v. Vilosa).

Vinyal, el

"...loco vocato vinyal..." (AHG, Capbreu 1607-1608a, 36r).

"...en la iglesia de fontanilles nomenada vinyal..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 1r).

Vinyals, els

"...in loco vocato vinyals..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 6v).

"...in loco vocato vinyals..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 30r).

"...en lo loc anomenat vinyals..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 14v).

Vinyar, el

"Altre pessa de terra dita lo vinyar..." (AHTM, Cadastre 1716, 7v).

Vinyassa, la

"...in loco vocato bosch gombert siue vinyassa..." (AHG, Capbreu 1592-1595, 35r).

"...la viniassa..." (AHG, Capbreu 1613, s/f).

Terreny entre els Quatre Camins i la Closa d´en Pi.

Vinyes, el Bosc de les

"...en lo lloc anomenat bosc de les vinies..." (AHG, Llevador XVI-XVII, 11v).

Vinyes, les

"...loco vocato vinyes..." (AHG, Capbreu 1327-1328, 1r).

Viola, el Mas

Mas situat vora el Mas Borrat, a la Plana del Ter. Viola és un llinatge relacionat amb el fitònim homònim viola 'nom d´una flor morada' (ALBAIGÈS 2005: 208).

Viudes, el Racó de les

És un indret vora la Punta del Milà.

Viudes, la Cova del Racó de les

Excavació del terreny al Racó de les Viudes.

Viver, el

Planada a les Dunes on el guarda feia el planter.

Xai, el Camp

Terreny de conreu situat a la dreta del Torrent del Mas Blanc.

Xalan, la Barraca d´en

Barraca situada a peus de Roca Galera.

Xarlan, la Vinya d´en

Indret on s´han trobat restes d´època ibèrica, a prop de la Torre Gran. Xarlan és un motiu de Torroella de Montgrí.

Xeu, la Barraca d´en

Barraca situada a les Dunes i vora el cim del Puig de la Reina. Xeu és un motiu de Torroella de Montgrí.

Xicu Mau, la Barraca d´en

Barraca situada a la Muntanya Gran. Xicu Mau és un motiu de Bellcaire.

Xicu Sec, el Pou d´en

Pou situat vora l´Ullal de Maranges, al camí de l´Escala a Santa Maria de Palau. Xicu Sec és un motiu de l´Escala.

Xifré, el Mas

Mas situat a l´esquerra dels Camps del Mas Llorer, a la Plana del Ter. Va ser aixecat per ordre del marquès de Robert. És un dels set masos que porta nom d´arbre.

Bibliografia

ADROHER i BONA, C. (1989), *Guia de l´Arxiu Històric de Torroella de Montgrí,* Papers del Montgrí, 10, Museu del Montgrí i del Baix Ter, Girona.

AHG (2005), *Fons de la notaria de Torroella de Montgrí* (1298-1901). Catàleg. Elaborat per Santi Soler. Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Girona.

AHG (2004), *Fons d´Hisenda. Sèries de Contribució Rústica (1855 i 1923-1993).* Elaborat per Inmaculada Costa. Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Girona.

ALABAIGÉS OLIVART, J.M. (2005), *El gran llibre dels cognoms catalans,* Edicions 62, Barcelona.

AMIGÓ ANGLÉS, R. (1989), *Sobre inventaris de noms de lloc: introducció metodològica,* Centre de Lectura, Reus.

AMIGÓ ANGLÉS, R. (1999), *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia,* Publicacions de l´Abadia de Montserrat, Barcelona.

AMIGÓ ANGLÉS, R. (2005), *Espigoladures onomàstiques*, Publicacions de l´Abadia de Montserrat, Barcelona.

ARBUSÉ, N. (2005), *El Montgrí, pas a pas,* Cossetània Edicions, Valls.

ARBUSÉ, N, *"Els noms perduts de la muntanya", Llibre de Festa Major de Torroella de Montgrí, 2007, pàgs. 31-45.*

AUDIVERT, M. (1981), *Cases i gents de l´Estartit,* Editorial Mont Blanc-Martín, Granollers.

AUDIVERT, M. (2000), *L´Estartit i les Medes*, Museu del Montgrí i del Baix Ter, Girona.

AUQUER I FRAMIS, Ll., *"La Torre Mirona o Torre Martina", Llibre de Festa Major de Torroella de Montgrí,* 1991, pàgs. 91-95.

BOLÓS, J. i J. MORAN, J. (1994), *Repertori d´antropònims catalans,* vol. I, Institut d´Estudis Catalans, Barcelona.

COROMINES, J., *Estudis de toponímia catalana*, 2 vol.: 1r vol., 1965; 2n vol., 1970, Biblioteca Filológica Barcino, Barcelona.

COROMINES, J., *Entre dos llenguatges*, 3 vol.: 1r vol., 1976; 2n vol, 1976; 3r vol. 1977, Curial, Barcelona.

DECat = COROMINES, J., (1980 i ss.), *Diccionari Etimològic i Complementari de la llengua catalana*, Curial Edicions, Barcelona.

DCVB = ALCOVER, A.-MOLL, F.B., *Diccionari Català-valencià-balear,* 10 vols., 2005, Palma de Mallorca.

Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí (1928-1932; 1940...). Publicació anual.

MALLORQUÍ GARCIA, E. (coordinador) (2006) , *Toponímia, paisatge i cultura,* Associació d´Història Rural de les Comarques Gironines, Centre de Recerca d´Història Rural de la Universitat de Girona, Girona

MARQUÈS, J.M (1993), *El Cartoral de Carlemany, del bisbe de Girona* (s. IX-XIV), Fundació Noguera, Barcelona.

MOLL, F. de B. (1959), *Els llinatges catalans*, 3 vol., Raixa, Palma de Mallorca.

MORAN I OCERINJAUREGUI, J., *"Els germanismes en la toponímia", Societat d´Onomàstica. Butlletí interior, nº LVII (1994)*, pàgs. 48-50.

MORAN I OCERINJAUREGUI, J. (1995), *Estudis d´onomàstica catalana,* Publicacions de l´Abadia de Montserrat, Barcelona.

MORAN I OCERINJAUREGUI, J. (1996), *Consideracions sobre l´onomàstica*, Institut d´Estudis Catalans, Barcelona.

MOREU-REY, E. (1974), *Toponímia urbana i onomàstica varia*, Ed. Moll, Col.lecció "Raixa", núm. 98, Palma de Mallorca.

MOREU-REY, E. (1974), *Toponímia catalana. Assaig de bibliografia*, Departament de Català, Universitat de Barcelona, Barcelona.

MOREU-REY, E. (1981), *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Editorial Millà, Barcelona.

MOREU-REY, E. (1982), *Els nostres noms de lloc,* ed. Moll, Palma de Mallorca.

MOREU-REY, E. (1991), *Antroponímia. Història dels nostres prenoms, cognoms i renoms*, Estudi General, Universitat de Barcelona, Barcelina.

Nomenclàtor toponímic de la Cayalunya Nord, Biblioteca Filològica, Institut d´Estudis Catalans, 2007.

OnCat=COROMINES, J., (1989 i ss.), *Onomasticon Cataloniae. Els noms de lloc i noms de persona de totes les terres de llengua catalana,* Curial Edicions, Barcelona.

PAGAROLAS I SAVATÉ, L., *"La documentació notarial i l´onomàstica", Miscel.lània d´homenatge a Enric Moreu-Rey*, vol. III, 1988, Publicacions de l´Abadia de Montserrat, Barcelona, pàgs. 5-19.

PASQUAL, J i d´altres. *"Topònims de la Plana del Ter del terme de Torroella de Montgrí".* Llibre de la Festa Major. Any 1987, pàgs. 67-75.

PERICOT, Ll., *"Cuevas prehistóricas del Montgrí. El Cau de l´Olivar d´en Margall".* Llibre de la Festa Major. Any 1960.

ROVIRAS, A. i TORRENT, E. (2003), *Torroella i l´Estartit*, Quaderns de la Revista de Girona, Girona.

SABAT, A. (1672). *Llibre de la Verge Reyna y Martir Santa Cathariqa Alexandrina y de sa Santa Casa en la Montanya de Montgrí, y en la Vall de aquella dit Font Aribosa construhida.* Transcripció de *J.B.* Ferrer dins *Revista de Gerona, XVII:* 236-244, 262-271 i 294-301. Girona 1893.

SOLDEVILA, X., *"Els Capbreus senyorials, font per a l´estudi toponímic. Torroella de Montgrí (1321-1339). Actes del XXé Col.loqui de la Societat d´Onomàstica (17-18 de febrer de 1995),* Cahiers de l´Université de Perpignan, Perpignan, pàgs. 13-34, 1995.

SOLDEVILA, X, *La comunitat jueva de Torroella de Montgrí (1270-1348)* (2000), Papers del Montgrí, Girona.

SOLDEVILA, X., *"La notaria de Torroella de Montgrí abans de 1348", Llibre de Festa Major de Torroella de Montgrí,* 2000, pàgs. 71-89.

SOLDEVILA, X, *"El Montgrí i les Illes Medes", Diversitat florística, cartografia i conservació de l´erm d´all menut i rompsac al massís del Montgrí, un hàbitat únic a la Península Ibèrica. El Montgrí i les Illes Medes,* Papers del Montgrí, Girona, 2005, pàgs. 47-96.

SURROCA I SENS, J. (1983), *Bibliografia de Torroella, I.* Museu del Montgrí i del Baix Ter, Girona.

SURROCA I SENS, J. (1988), *Bibliografia de Torroella, II.* Museu del Montgrí i del Baix Ter, Girona.

TORRÓ I CABRATOSA, J., *"Coves, caus i pous del Massís del Montgrí", Llibre de Festa Major de Torroella de Montgrí,* 1998, pàgs. 42-55.

TORRENT, E., *"600 anys de Santa Caterina", Llibre de Festa Major de Torroella de Montgrí,* 1992, pàgs. 23-32.

VV.AA. , *"El cau d´en Calvet. Un enterrament del Neolític",* Papers del Montgrí, Girona, 1991.

VENY, J. (1982), *Els parlars catalans*, Ed. Moll, Palma de Mallorca.

VENY, J., *"Onomàstica i dialectologia", Onomàstica de la Catalunya del Nord. Actes del XXé Col.loqui de la Societat d´Onomàstica (17-18 de febrer de 1995)*, Cahiers de l´Université de Perpignan, Perpignan, pàgs. 13-34.

VERT, J. *"Els treballs del Centre d´Estudis del Montgrí al Cau de les Dents", Estudis del Baix Empordà* , v. XIV, 1995, Girona, pàgs. 67-76.

Gràfics

Oferim, a continuació, com a conclusió d´aquest estudi, tres gràfiques que recullen les següents dades:

GRÀFICA 1

Un diagrama de barres que presenta la PROPORCIÓ TOTAL DE LA TOPONÍMIA DE TORROELLA DE MONTGRÍ.

S´observa que els cinc grups majoritaris de toponímis aplegats pertanyen als grups de toponímia documental, partides, orografia, masos i camins.

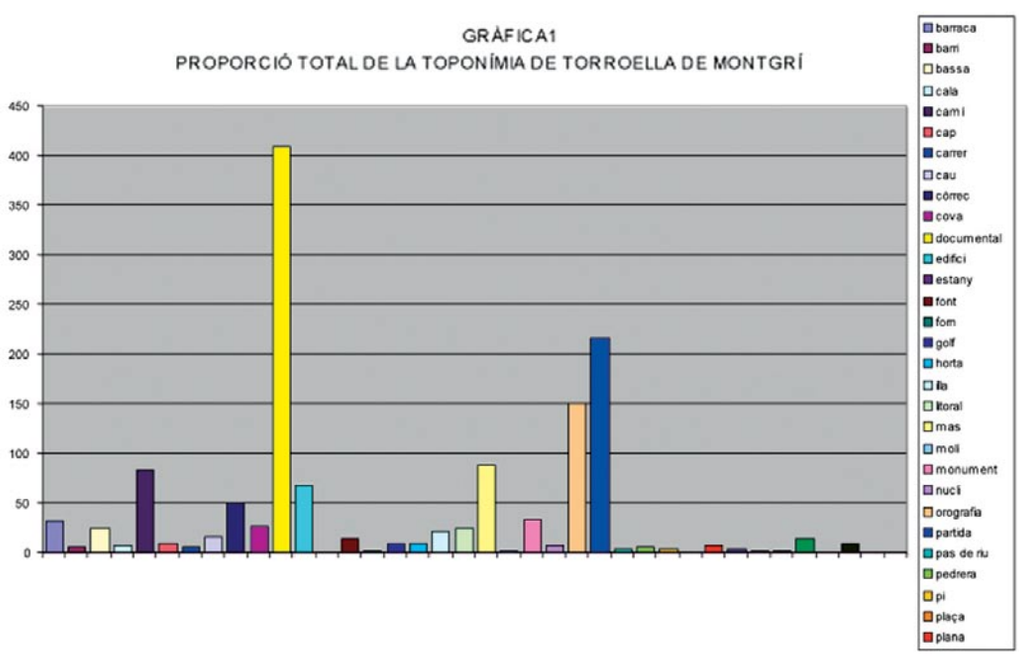

GRÀFICA 2

Un diagrama sectorial on també presentem per sectors la **PROPORCIÓ TOTAL DE LA TOPONÍMIA DE TORROELLA DE MONTGRÍ.** És un altra manera d´observar la proporció ja descrita.

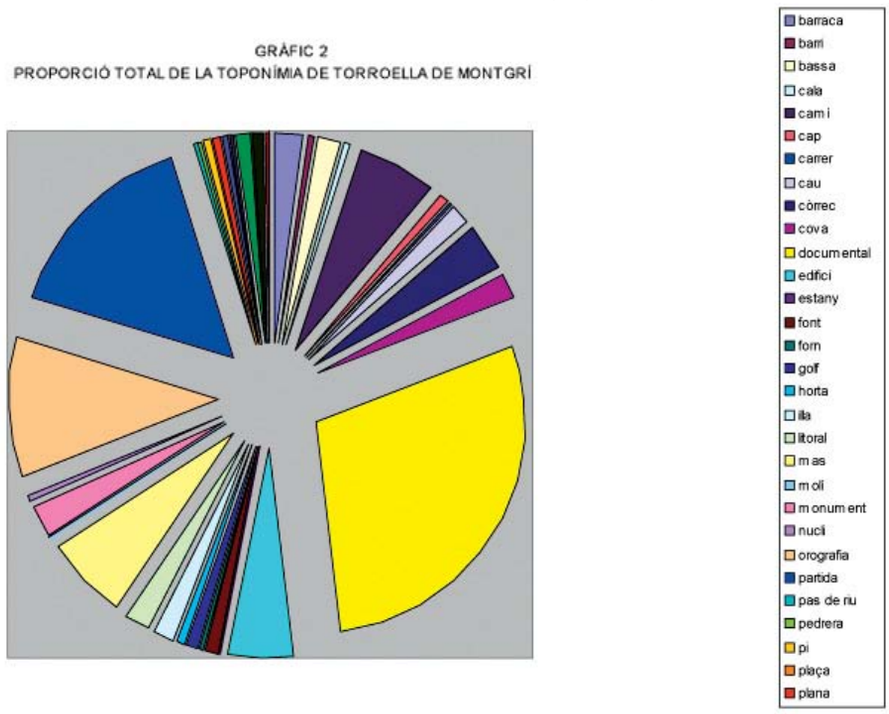

GRÀFICA 3

Un diagrama sectorial on observem el nombre de topònims orals aplegats (1000) i el nombre de topònims documentals anotats en les fons documentals consultades (410). Cal recordar que tot estudi toponímic complet es compon tant de noms aplegats en les enquestes orals com de noms aplegats en la recerca de documents antics.

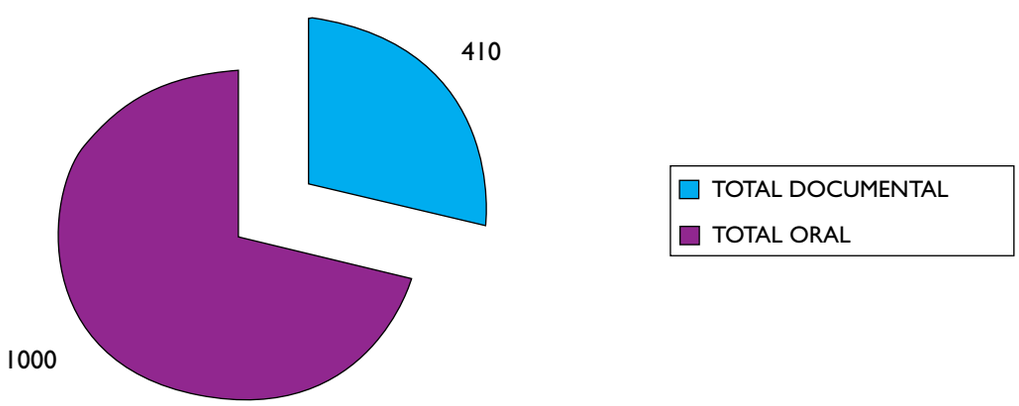

Apèndix fotogràfic

El Pou d'en Xixo Sec

La Barraca d'en Masó

La Barraca del Còrrec del Gorrista

La Barraca Trobada

La Font d'en Reixaquet

La Font dels Tres Reis

La Pujada de les Sorres

Les Dunes

Santa Maria de Palau

Pedra d'aigua a la Muntanya Gran

El Cau de la Figuera

El Cau de les Dents

El Coll d'en Garrigàs

El Cau de l'Olivar d'en Margall

El Cau de les Pedres

Els Suros

L'Ermita de Sta. Caterina camí del Mont Pla

L'Estartit i les Medes des del Mont Pla

La Barraca del Quiero

La Bassa dels Pastors del Mont Pla

Cim del Mont Pla

El Puig Romanyac (dreta) i el Puig Roig (esquerra)

El Mont Pla des del Castell

Torroella de Montgrí des del Castell

Torroella de Montgrí des del Mont Pla

Campanar de Sant Genís

Portal de Santa Caterina

Església de Santa Anna de l'Estartit

Cala Ferriola

Cala Montgó i la Punta Ventosa

Cala Foradada

Cala Formatge

La Barraca de Mitjavila

Els Cossis

Els Pins d'en Nando

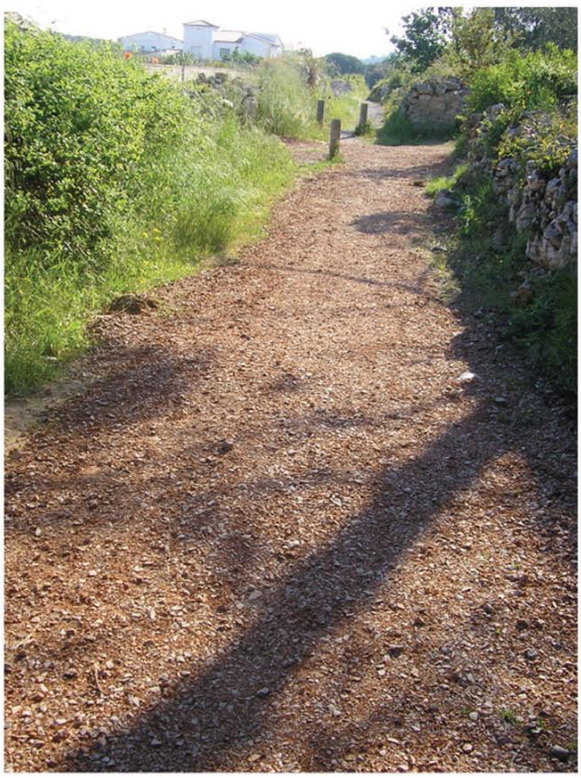

El Camí del Terme

Cala Pedrosa

Cap Castell

Cap Ultrera

Cap Castell, La Foradada, Cala Rostella i l'Illa Pedrosa

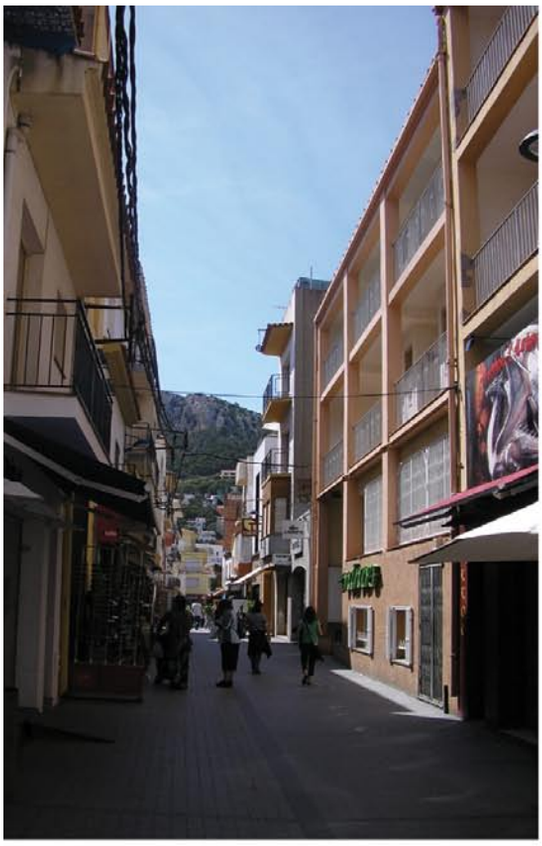

Carrer de Santa Anna

Passeig Marítim de l'Estartit

Sobrestany

La Bolleria

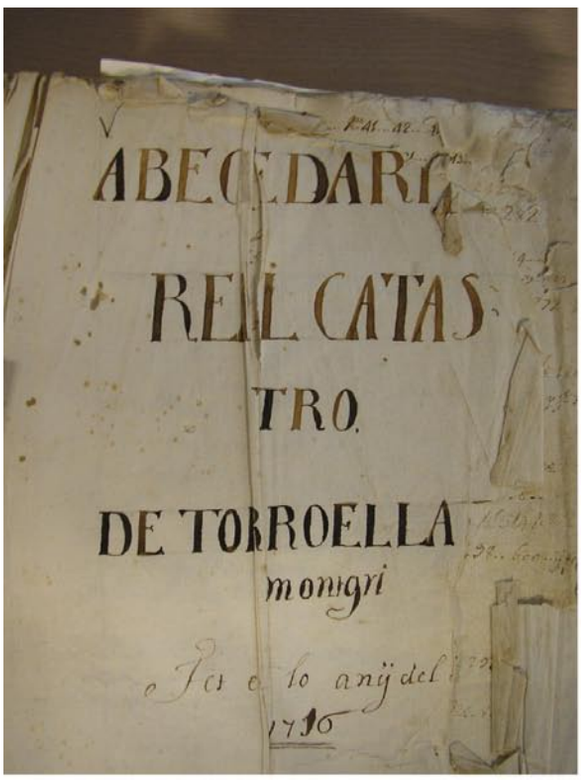

Cadastre 1716

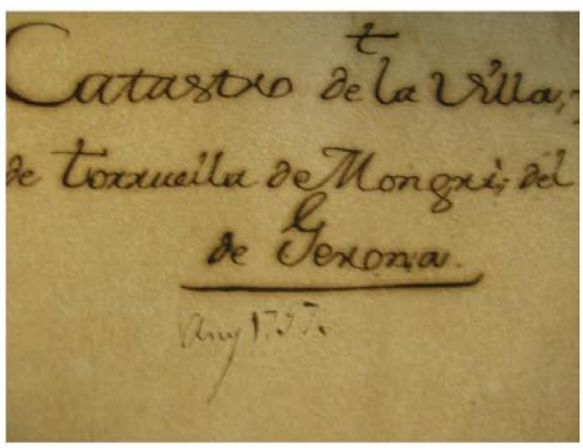

Cadastre 1757

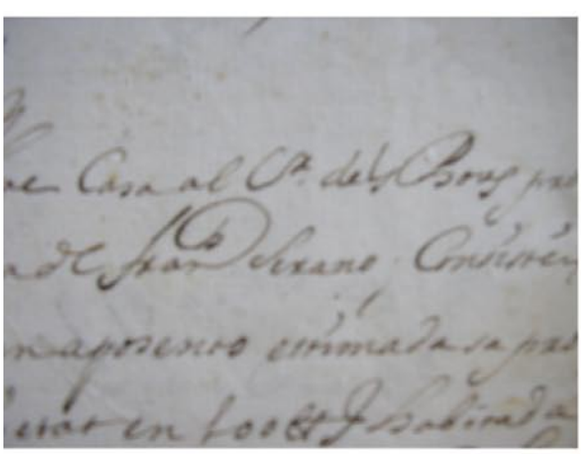

Carrer dels Bous (XVIII)

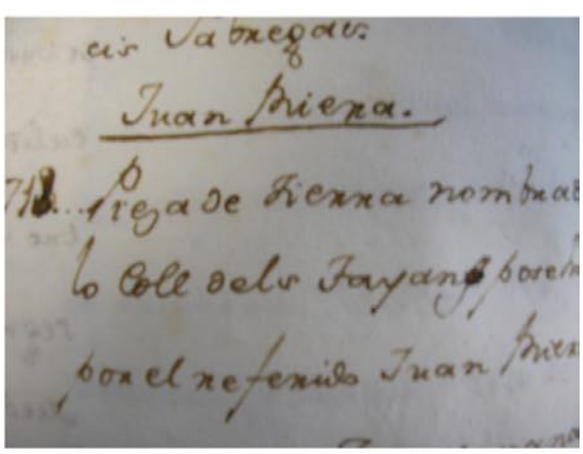

Lo Coll dels Tayans

La Creu

Contrafort del Castell

Còrrec dels Aladerns, de la Costa Dreta i de L'Esquena de l'Ase

Còrrec Fondo

Còrrec de Coma Veces

La Cala Montgó

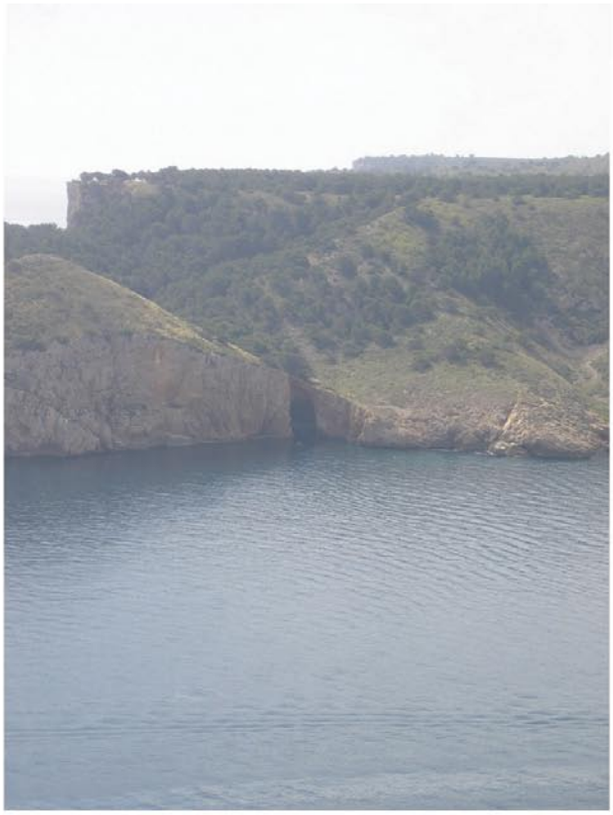

Cova de la Sal i Cala Montgó

El Dui

Golf de la Morisca

l'Illa Pedrosa

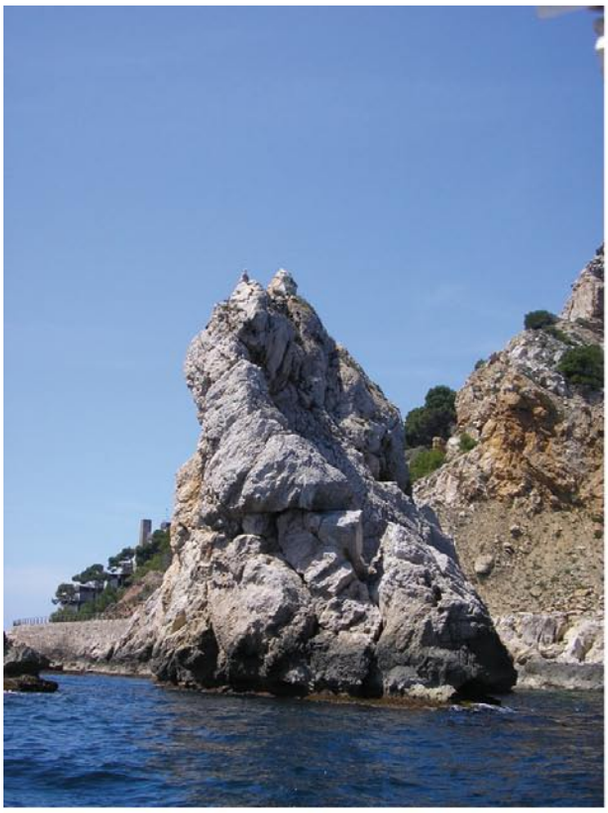

La Bleda

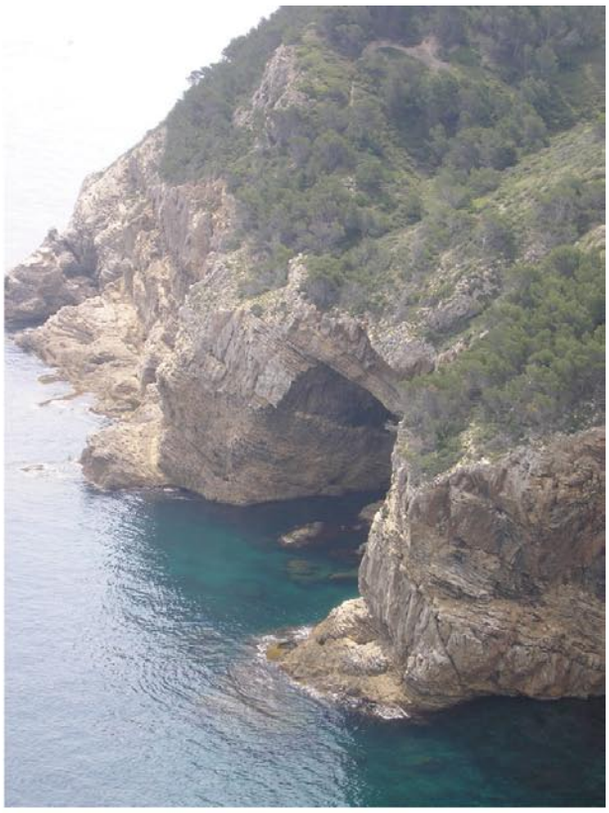

La Cova dels Escarlencs

La Foradada

Miladones

El Riu Ter

La Gola del Ter

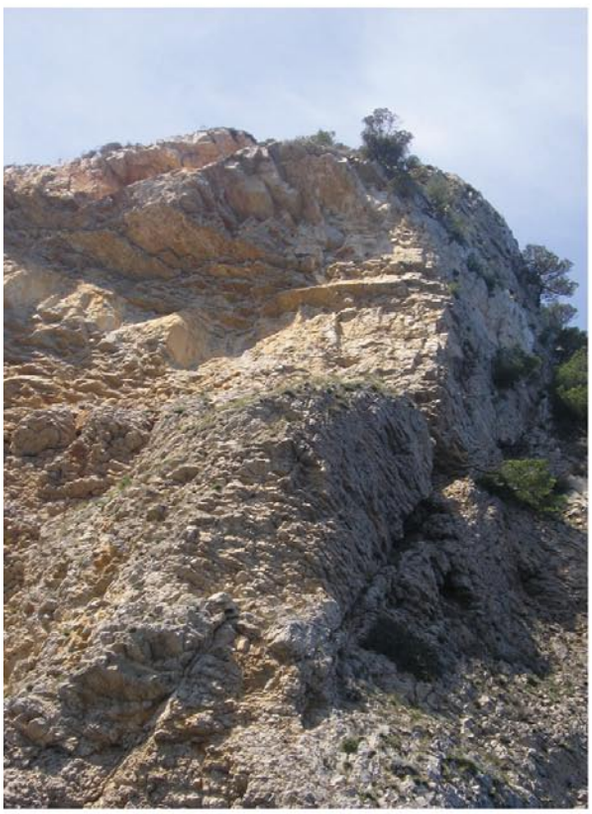

El Salt del Pastor

Entrada a una de les Tres Coves

El Mas Cremat

El Mas Ral

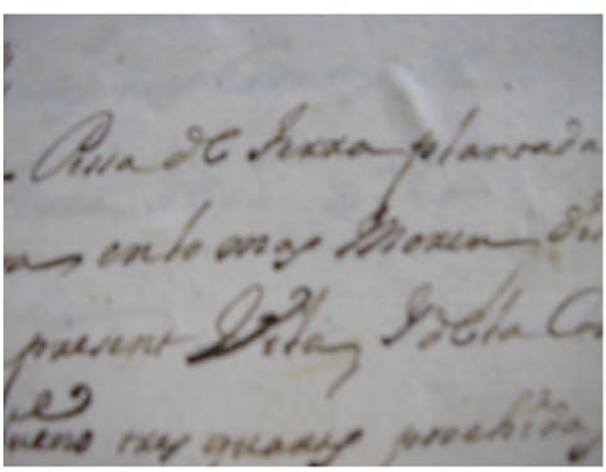

...en lo Mas Moreu...

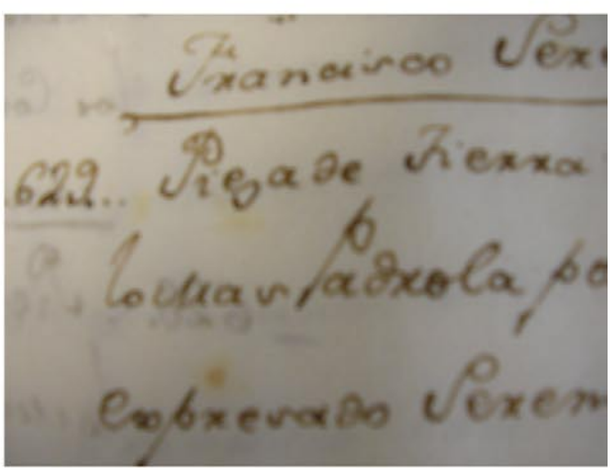

...lo Mas Padrola...

Casa dels Americans i la Torre del Relotge

Roca Maura des del Port de l'Estartir

Meda Gran, Meda Xica i Moll de l'Estartit

Les Medes des del Cau del Negre de Falaguer

La Pedra del llop Mentider

La Pedrera d'en Pasqual

La Pedrera d'en Cantó

La Pedrera d'en Catius

La Bassa dels Pastors

La Cova de l'Avi Company

El Cau del Collell de la Pedrosa

Còrrec de la Pedrosa i del Llop Mentider

Còrrec dels Forns

Còrrec del llop mentider

Cala Pedrosa

Còrrec i Golf del Falaguer

Torre de les Bruixes

Mas Ferrer

Mas la Rajolera

La Torre Bagura

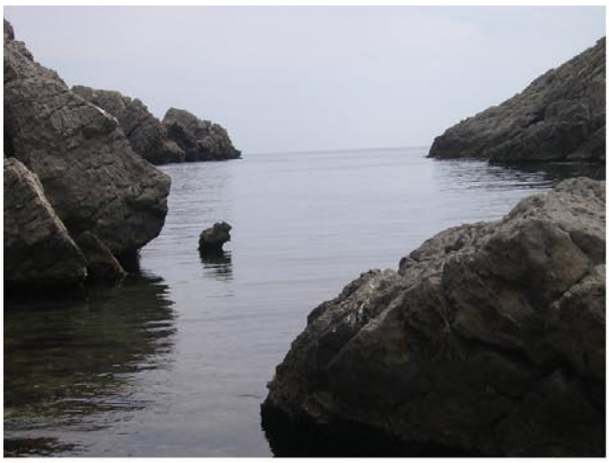

La Cala Ferriola

El Medellot

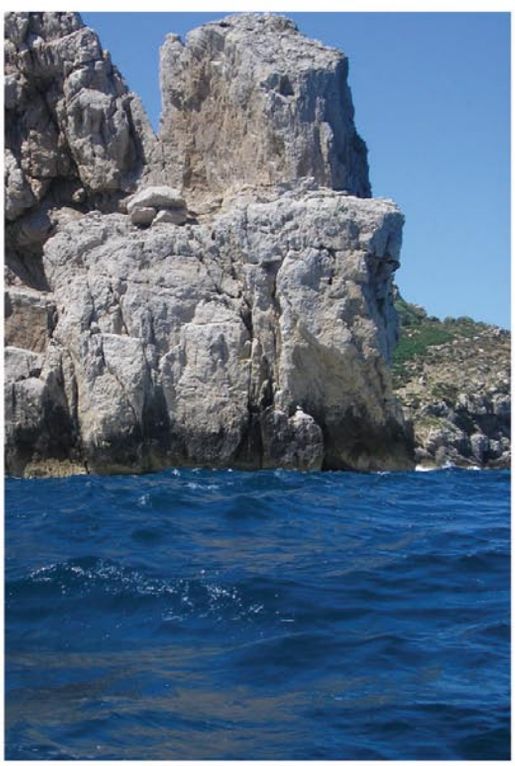

La Pedra de Déu

La Meda Xica

La Meda Xica

El Tascó Petit

El Cavall Bernat i el Tascó Gran

El Mas Boixó

El Mas Calafat

El Mas Marques

can Quintana Museu de la Mediterrània

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient
i Habitatge
Patronat del Montgrí i l'arxipèlag de les Medes

Ajuntament de Torroella de Montgrí